

Mag.
09. 28409
Hi

Kjøbenhavn's
M a g a s i n

for

Industri-, Skole- og Fattigvæsen.

---

af

J. H. Wårens.

Assessor i Hof- og Stadsretten, Justitiarius i Fattigvæsenets
Politiret, og Medlem af dets Direktion.

Første Bind.

Ursagen til Fattigvæsenets Forfald er fornemmelig den
Lunkenhed, som Mennesket er saa genegen til i
alle Foretagender af nogen Bedvarethed; som endog
de Bedste blandt dem ikke kan sige sig ganske frie for;
og som med Tiden indsniger sig i alle, endog de for-
treffeligste Indretninger, naar ikke bestandige Opmun-
tringer og det næieste Opsyn opholde deres Iver, som
Udøvelsen er betroet til.

Wendt.

Kjøbenhavn, 1799.

Trykt paa Proft og Storck's Forlag, paa Børsen
II, 12 og 13.

J. H. Mortensen,
Klokker og Bogtrykker,
Kjøbenhavn.

1800

1800

1800

1800

1800

1800

1800

1800

1800

1800

1800

1800

1800

985

G r o s s e r e r

J. N. A. R o m e i s

t i l e a n e t.

Naar jeg undtager nogle faa senere, endnu lykkeligere Dage, var den Tid for mig den behageligste i Livet, jeg ved Deres Venstreb tilbragte i Hamborg, i Begyndelsen af Aaret 1796. Her overbevistes jeg om, at en Plan som den hamborgske eller kielske, var den i sine Grundsaetninger ene rigtige, hvorefter Fattigvaesenet bør bestyres i store Stæder, og at de Lovtaler, som man i en Raad af Aar har holdt over Bestyrelsen af Hamborgs Fattigvaesen, langt fra at være overdrevne, ikke endnu vare skionne nok; her beundrede jeg den Aand, Enighed og Samstemning hos Bestyrerne, der i Forening med Sagkundskab,

lyst

lyst og Driftighed, har i Udførelsen havt
saa heldig Virkning: den nøie Kundskab,
som man har om Enhver, der oppebærer Al-
misse, eller er paa Veien dertil: den Stræng-
hed, hvormed man følger antagne Grundsæt-
ninger, uden at enten Egennytte, Partiskhed,
upassende Overbærenhed og Blødhertighed,
eller formaaende Borgeres Anbefalinger, kan
spores: den Værdighed, den Anstændighed
hvormed, og den blide Tone hvori man til-
talte den Fattige, den Taalmodighed, man
hørte Nøgles Bæve, og giendrev Andres For-
domme med: den Omhyggelighed, hvormed
man drøftede indgivne Forslag til Forbedring:
den kloge Sparommelighed, og den Rierlig-
hed til Publicitet, der ikke lidet har bidraget
til Indretningens heldige Bedvaren; jeg lærte
at kiende Mænd som Büsch, Boght, Bar-
thels, Matthieson, der have opofret deres
Tid og Tanker, selv Rolighed og Fordele,
for at fremme en Sag, som er lige vigtig for
Menneskelighed og Stat; her besøgte jeg de
Fattige i deres Bopæle, og fandt Renhed,
Orden, Tiltro til Bestyrerne, Tilfredshed med
deres

deres Raar, forenet med Stræben efter at arbejde sig ud af Fattigklassen; her hørte jeg Ønsker for Bestyrernes Vel, jeg hørte Belsignelser over dem, der mere end alt hvad jeg saae, overbeviste mig om Bestyrelsens Fortræffelighed; jeg blev bekiendt med en Fattigvæsens Indretning, der hidtil ikke har havt sin Lige, og som, ved en og anden Forbedring, især i Skolesaget, vil naae Fuldkommenhed. — Og al den Fornøielse skylder jeg Dem, der gav mig fri Reise, og frit Ophold.

Jeg kan saaledes ikke være tvivlraadig, hvem jeg skal tilegne dette Arbeide. Den første Idee dertil opstod i Hamborg, hvor jeg tilbragte sex Uger, og hvor mit Hu endnu staaer hen, uagtet en ublid Skiebne betydelig har indskrænket mine Ønsker, og uagtet jeg paa en anden Reise vilde savne alle de øvrige Behageligheder, som jeg paa den første nød i Deres Selskab.

De ville da imodtage dette første Bind af mit Magazin, der i egentlig Forstand, og med den fuldkomneste Eiendomsret tilhører Dem,

Dem, som et Bevis paa min Hoiagtelse og
mit Venſkab. Og ſkulde der for Fremtiden,
ved dens Fortſættelse og Forbedring, ſtiftes
noget Godt, hvilket jeg haaber, og allerede
har havt Prover paa, da ville De derved ſee
Dem belønnet for Deres Venſkab for mig,
hvilket jeg veed at paaklønne, ſiendt jeg ikke
kan giengielde det, uden ved de varmeste
Ønſker for Dem og Deres.

Kjøbenhavn den 20de Junii 1799.

B å r e n s.

I n h o l d.

Første Hæft.

	Side
1. Magasinets Bestemmelse	I
2. Om Fattigvæsenet i Ribe, tilligemed en Under- søgelse, hvad en Fattig bør tilskaaes daglig til Føde	4
3. Bidrag til Kiøbenhavns Fattigvæsens Indtægter og Udgifter, samlede i Begyndelsen af Aaret 1796	33
4. Underretning om Steder, hvor Fattigvæsenet er forbedret.	40
Indeholder tillige Exrakt af den 23de og seneste Efterretning om Hamborgs Fattigvæsen, og Un- derretning om det heldige Forsøg med Rumfords Suppe	
5. Udkomne og bedømte Skrifter	58
6. Kiøbenhavns Fattigvæsen	66
Forandring med samme, og Marsagen dertil. In- deholder som Bilager: a. den nye Fattigvæsens Direkzions Underretning til Publikum om dens Tilværelse; b. dens Anviisning til Fattigforstan- derne; c. et af de Skemata til de Spørgsmaal, hvorefter de Fattige ere examinerede.	
7. Om Landmilitair Skolerne i Kiøbenhavn	124
Og under samme den skienne Udsigt for Indu- strien, ved Understøttelse fra Meiersens Legat.	
8. Allehaande	132
Om den aarlige Benefice-Komedie til de Fattige; en ny Bæverstol; Forsørgelsesanstalt paa Frede- riksværk; Underholdnings Omfostringerne paa et Vernehuslem.	
9. Befordring	136
Hansen, til Biskop.	

Andet Hæfte.

	Side
1. Forslag til Indretningen af en AlmueSkole	= 137
2. Om Fattigvæsenets Indretning i Kiel	= 177
3. Kiøbenhavns Fattigvæsen	= = = 217
4. Dalsgaard's Minde	= = = = 226
Indeholder tillige hans Testament.	
5. Foreløbig Forslag til Lærredsfabrikers Anlæg i Kiøbenhavn	= = = 235
6. Om Fattigvæsenet paa de til Frederiksværk henhørende Godser	= = = 239
7. Udfomne Skrifter	= = = 252
a. Gråffes Sokratik. b. Schulordnung in Göttingen. c. Kochow's Materialien. d. Niemanns Uebersicht der Armenpflege in Kiel. e. Bidrag til Fattigvæsenets Indretning i Kiøbenhavn. f. Primonts Breve i Iris og Hebe om Fattigvæsenet.	
8. Allehaande	= = = 262
Om Fattigpersonalet 1758 i Kiøbenhavn; om det fri Jordemoder Huus sammesteds; om udenbyes Betleres Vortsendning.	
9. Dødsfald	= = = 264
Herkræmmer Foghs.	

Tredie og fjerde Hæfte.

1. Forestilling fra Direktionen for Fattigvæsenet i Kiøbenhavn, om dets bedre Indretning.
2. Den af bemeldte Direktion forfattede og konfirmerede Plan, hvorefter Kiøbenhavns Fattigvæsen skal bestyres.

Publikum overleveres herved første Hefte af
Kjøbenhavns Magasin for Industri, Skole
og Fattigvæsen. Det skal indeholde Materialier
til at bestemme de vigtigste Grundsætninger for et
vel ordnet Fattigvæsen; Underretning om de Inds
retninger, som allerede ere gjorte, eller for Frem
tiden maatte gjøres, til Fattigvæsenets Forbedring
i Danmark, til at opdrage Ungdommen til Flid
og Bindskibeligbed, for derved at tilstoppe Kil
den til Armod, Betleri, og de mange Laster, som
volde deres og Statens Ulykke; Vejledning for
dem, som paa de Steder, hvor intet eller lidet
er foretaget til Fattigvæsenets Indretning, ville
lægge Haand paa denne vigtige Del af Stats
styrelsen, der maaskee mere end nogen anden bør
ligge hvert Menneske nær om Hjertet, fordi vi
alle, uagtet de heldigste Tidens Omstændigheder,

muelig eengang kunne vorde fattige: statistiske, saavel for Fattigbestyreren, som enhver anden, der interesserer sig for Fattigvæsenet, enten nødvendige eller behagelige Efterretninger; Kundskab om Industri og Skolevæsen, for saavidt dette bør være det vigtigste Formaal for dens Bestræbelse, der tænker paa at forbedre Fattigvæsenet; kort Anmeldelse af vigtige udkomne Skrifter over disse Materier, og af de Steder udenlands, hvor Fattigvæsenet er i Flor, og hvorfra Erfaringsætninger kunne hentes om en eller anden, under den specielle Bestyrelse opkommen Tvivl; med eet Ord, efter Tid og Lejlighed, al muelig gavnende Underviisning, Underretning og Vejledning. Nyttens af et saadant periodisk Skrift er for indlysende, til at jeg her skulde vedrøre den. Kun den Anmærkning tillader jeg mig, at da vort Fattigvæsen aldrig kan naae Fuldkommenhed, mindst nærme sig til den, vor eget Kiøls, og Hamborgs, og flere Steders Fattigvæsen, har opnaaet, saa længe ikke Dyrigheden, eller private Folk, med Lyff tage sig af Sagen, og i Forvejen kjende Hovedgrundsætningerne for Bestyrelsen; saa kan et saadant Skrift maaskee og ansees nødvendigt, især, da ikke alle have Evne og Tid til at forskaffe sig de nødvendige For-

kund-

kundskaber, ved at kjøbe, og siden gjennemtænke alt, hvad som skrevet er om denne, for hele Menneskeheden vigtige Materie. Fire Hefter skulle udgjøre et Bind; men da det skal vorde min kjæreste Bestræbelse, kun at meddele, hvad jeg anseer nødvendigt eller nyttigt for Fattigvæsenets Bestyrere eller Belyndere, komme Hefterne ikke ud til nogen bestemt Tid, men ligesom jeg har gode Materialier dertil. Andres Bidrag modtager jeg med ligesaa megen Taknemmelighed som Forskjælfse. Kjøbenhavn den 16 September 1797.

B å r e n s.

Om Fattigvæsenet i Ribe, tilligemed nogle
 le Tanker, om hvad en Fattig daglig
 bør tilstaaes til at leve af, af Udgi-
 veren.

Ribe skylder dets Fattiginспекzion, Magistraten
 og Sognepræsten, Indretningen af Fattigvæsenet;
 og dersom kollegiale Foranstaltninger kunne tilskribes
 enkelt Mand, er det upaatvivleligt Borgemeesteren,
 Justiseraad Emanuel Valle, hvis Virksomhed
 og lyse Hoved jeg kjender af flere, af ham skrev-
 ne, Forestillinger og Indberetninger, der har lagt
 Planen for denne Byes Fattigvæsen.

Det var i Aarene 1789 og 1790, at In-
 spekzionen begyndte for Alvor at tænke paa, hvad
 Omstændighederne maatte tillade til Fattigvæsenets
 Forbedring. Blandt andet vedtog den i sidstbe-
 meldte Aars 1ste Desember disse Grundsætninger:

Om det ej blev mueligt, gandske at for sør-
 ge alle Stadens Trængende, dog i det mindste at
 afhjælpe den egentlige Nødvendighed hos dem;
 at afskaffe alt Betleri; og, saavidt mueligt, at
 befordre Arbejdsomhed og Moralitet.

Til at opnaae dette, og tillige en nøjagtig
 Overholdelse deraf, vedtoges end videre:

1) Ikke een eneste virkelig Nødlidende bør søgne Hjelp; men ingen Fattig bør falde hans Medborgere mere til Last, end Nøden virkelig tvinger ham. Ingen, der ej er villig til at gjøre alt det Arbejde, han er istand til, bør altsaa understattes. Men de, der arbejde saa meget de kunne, bør have saa stor Almisse, som de efter § 3, 4, og 5 behøve mere, end deres Arbejde indbringer.

2) De Trængende maae ej have mere i Almisse, end det Tillæg, de saaledes høist nødvendig behøve til det, de med deres Arbejde kunne fortjene.

3) Almiffen ansættes til 4 β . daglig om Vinteren, fra Oktober til März Maaned inklusiv, og 3 β . om Sommeren, fra April til September inklusiv. Og da enhver, der antages som Almisselem, bør ved Arbejde erhverve sig selv saa meget, han kan, men det snarere vilde standse end befordre Arbejdsomhed, hvis enhver enkelt Fattig fik denne Almisseporzion uvilkaarlig, og stedse heel udbetalt, saa bør det, som ethvert Almisselem med Visshed kan sluttes at være istand til selv at fortjene daglig, fraregnes ovennævnte højeste Almisse, hvilken ingen Fattig, uden de saa, der slet intet kunne arbejde og fortjene, bør nyde fuldt udbetalt.

talt. Dog gjøres herfra een eneste Undtågelse, i Henseende til de forend Begyndelsen af Aaret 1791 allerede antagne Almisselemmer, hvilke, saa længe de leve, og ej ved Forseelser gjøre sig uværdige dertil, beholde i det mindste, hvad dem forhen er tillagt. Skulde Evne imidlertid tillade det, og Erfarenhed ej bestyrke Frygten for at svække Arbejdsomhed ved højere Almisseporzioners Bestemmelse, bør der, fra 1792 af, i Almindelighed tilstaaes 6 ß daglig om Vinteren, og 5 ß . om Sommeren, men aldrig mere.

4) En Familjers Trang i det Hele, berøer paa Antallet og Alderen af de dertil hørende Personer, og paa Aarstiderne. Naar flere leve sammen, behøves ej alene mindre til enhver's Underholdning, men de kunne tillige da arbejde mere. Saaledes bør, naar flere voksne Personer leve tilfammen, Almisse for dem bestemmes efter følgende Beregning indtil videre:

Naar 2 leve sammen, faaer enhver af dem, om Vinteren $3\frac{1}{2}$ ß , om Sommeren 3 ß daglig.

Naar 3 leve sammen, faaer enhver af dem, om Vinteren 3 ß , om Sommeren $2\frac{1}{2}$ ß daglig.

Naar 4 leve sammen, faaer enhver af dem, om Vinteren $2\frac{1}{2}$ ß , om Sommeren 2 ß daglig.

Naar

Naar 5 leve sammen, faaer enhver af dem, om
 Winteren 2 ß , om Sommeren $1\frac{1}{2}$ ß daglig.

Og denne sidste Portion bliver usformindsket,
 hvor mange flere Personer end nogenstinde maatte
 findes at leve sammen. Et Barn paa 12 Aar bes
 hoever ligesaa meget som en fuldvoksen. Fra 5 til

12 Aar beregnes $\frac{3}{4}$, fra 1 til 5 Aar Halvdelen,
 og for mindre Børn $\frac{1}{4}$ saa meget. Børn fra 9 til

15 Aar bør fortjene det halve til deres Underhold
 ning; fra 5 til 9 Aar Fjerdedelen, og Børn over
 15 Aar det Hele. Skulde 6 ß daglig om Winte
 ren og 5 ß om Sommeren nogenstinde i Tiden blive

tilstaaet den enkelte Gattige, bør Almisseu reglemen
 teres us om i 1793, hvorved den i 1790 var

for 2 sammenlevende Børne, til hver om Winteren
 5 ß , om Sommeren 4 ß daglig.

for 3 sammenlevende Børne, til hver om Winteren
 4 ß , om Sommeren $3\frac{1}{2}$ ß dagl.

for 4 sammenlevende Børne, til hver om Winteren
 $3\frac{1}{2}$ ß , om Sommeren $2\frac{1}{2}$ ß dagl.

for 5 sammenlevende Børne, til hver om Winteren
 $3\frac{1}{4}$ ß , om Sommeren $2\frac{1}{4}$ ß dagl.

for 6 sammenlevende Børne, til hver om Winteren
 3 ß , om Sommeren 2 ß dagl.

5) Formedelst den høje Arbejdslos i vore Ti
 der, bør enhver frisk, voksen Gattig, erindre sig

selv,

fels, og det rigelig, og enhver Bøven, som ej er blind, Krøbling, eller gammel og skrøbelig i høj Grad, bør i det allermindste fortjene 1 ß daglig, Søndagen undtagen.

6) Der antages 3 Slags Understøttelser for Fattige, ordentlig Vinteralmisse, ordentlig Sommersalmisse, og overordentlig Hielp. Den sidste har Sted i Sygdomstilsælde, naar den Fattiges Familie foreges.

7) Ophørelse, eller i det mindste Formindskelse, af den ordentlige Almisse bør finde Sted, naar den Fattiges Fortjeneste mærkelig tiltager, eller han faaer andre Fordele, saasom Hospitalet, Arv eller Gaver af Betydenhed, bliver af med en eller flere af de forhen med ham Tilsammenlevende, naar han uden Tilsædelse forlader sit Logi eller Byen, eller naar han ellers forseer sig mod den ham bekjendtgjorte Forpligtelse.

8) Alt, hvad der altsaa afforderes de Fattige, er ikkun vilkaarligt, og en trykt Erindring gives enhver antaget Fattig.

Denne Erindring lyder som saa:

Til Kibe Bøes Almisselemmer.

Lange have Eders haarde og beklagelige Kaar rørt Eders mere velhavende Brøders Hjerten. Længe

ge har man ønsket, og eftertrykkelig bestræbt sig for, ej alene at forskaffe Eder det Rodtorstige, men endog saavidt mueligt forsøde Eder Livet i det øvrige. Iblandt de mange Aarsager, som samlede have hindret den rette Fremgang af disse for Eder saa velgjørende Bestræbelser, har man fundet Drøselighed og Betleri, som alt for mange af Eder have tilladt sig, at være de fornemste. Visselig giver og Arbejdsomhed lige saa megen Glæde og Tilfredshed, som Fordel; hvorimod Drøselighed, saavel som Betleri, gjør enhver ej alene utilfreds med sig selv, og skrøbelig af Helbred, men endog tilbøjelig til Laster. Og I indsee dog vel selv: at ingen kan være lykkelig, med mindre han er tilfreds med sig selv, nogenlunde frisk, og frem for alt et godt Menneske.

Ligesaa meget altsaa til Eders og Eders Børns eget sande Beste (paa det nemlig alle herefter skulle kunne blive desto lykkeligere) som til Eders Medborgeres og denne Stads Vel i det Hele, skal Betleri for evig være forbudet her i Staden; og Arbejdsomhed, Flittighed, samt et retskaffent kristeligt Lovnet, derimod stedse være Eder og Eders Børn anbefalet, som den eneste, men tillige den billigste Gjæntjeneste, Eders foresatte og velhavende Brødre forlange for deres Nøje og Udgifter for Eder. ○ I

Wille

Ville I herefter afholde baade Eder og Eders Børn fra al Betlen, og derimod baade selv troelig arbejde saa meget de Eder af Gud forundte Kræfter tillade, og holde Eders Børn til det samme: da skulle I ej alene være visse paa at beholde den Eder nu tilstaaede ugentlige Almisse, men endog at faae Tillæg dertil, saavidt vor Eone tillader, i Sygdoms, Alderdoms og alle andre Nøds tilfælde.

De af Eder, som derimod herefter befindes i modvilligt Betleri, og de, som enten af Doven- skab intet ville selv arbejde, eller ej holde deres Børn til Arbejdsomhed, nødes man at tvinge til disse hellige Pligters Opfyldelse, og saadanne slet- tænkende Fattige maae ej alene vente at miste den dem alerede tillagte Almisse, men endog efter Om- stændighederne at straffes med Fængsel paa Vand og Brød, ja med Lugthuset.

9) Alle, som herefter ville vente nogen Hjelp fra Fattigvæsenet, bør først examineres efter det vedtagne, og i Protokollen over Stadens Fattige indførte Skema, indskrives i denne Protokol, og ansættes til Almisse efter ovenstaaende Grundreg- ler. Af Skema vedføjer jeg en Afskrift.

Anmærkninger angaaende de Fattiges egen Forfæmning.

No.	De Fattiges Navne	Om de eje Huus	Hvad de skylder derpaa	Om de ellers skylder noget	Hos hvem de boe til Leje	Hvad de give i Huusleje	Om de have nogen pnblik eller privat Understøttelse, og hvad	Om de hos nogen have noget tilgode, eller eje noget ellers	Allder	Fødested	Hvorned de ernære sig, og hvad de omtrent fortjene.
2.	M. N., Manden Uffædiget Nyttter, har tjent i 30 Aar. M. N. Konen.	Nej.		Ja til M. 1 Md., til O 3 Mark.	hos M.	3 Rdl. hvert halve Aar.	12 Rdlr. aarlig i Pension.	Have intet tilgode; eje kan lidet Huus- geraad.	Han 64, hun 66.	Han i Siel- land. Hun i Vejse	Han vinder Gavn, og kan derved fortjene 2 $\frac{1}{2}$ daglig. Hun spinder lidet, men kan neppe fortjene 1 $\frac{1}{2}$ daglig.

De Fattiges egen Forfatning.

De Fattiges Børns Forfatning.

Inspektionens Resoluzion, hvo der bør nyde Understøttelse, og hvorledes enhver bør understøttes.

Hvad Slags Arbejde de best kunne forrette	Helbredets Beskaffenhed.	Hortænge in loco.	Vita ante acta	Gift eller ikke.	Sønner	Døtre.	Alder	Helbred m. v.	Om de gaae i Skole? hos hvem?	Om de ansøres til noget Arbejde? hvilket? og hvad de omtrent fortjene	Beregnes				Udbetales ugentlig				
											Daglig		Ugentlig		B.	S.	B.	S.	
											Vinter	Sommer	B.	S.	B.	S.			
Ingen af dem kan nu gjøre andet end det oppgivne.	Han gaaer paa Krykker. Hun haade svag af Kræfter og har en indvortes Svaghed.	Han over 40 Aar. Hun over 29 Aar	Begges Levnet beviist godt med Aetst No.	Ja	ingen	1	26 Aar.	Frisk, har en vægter Datter nu 5 1/2 Aar.	Den lille Pige ansøes endnu for lille.	Datteren gaaer undertiden med Brødkurven; undertiden spinder hun; undertiden gaaer hun Værender for Folk omkring i Landet. Datter Datteren ansøres til at spinde, men kan endnu ej fortjene noget.	Manden har 12 Rdl. aarlig, over 3 β daglig, og kan fortjene 2 β daglig til. Den vorne Datter er frisk, cfr. Grundf. 1, 2, 5. Konen beregnes efter § 4 Og Datterens Datter = Men Konen bør, § 5, fortjene daglig 1 β. altsaa ugentlig 6 β. Og Barnet bør, § 4, fortjene 1/2 β af sin Almisse, daglig 1/2 β = 2 3/2 Altsaa nyder denne Familie udbetalt ialt =	2 1/2 1 7/8	2 1 1/2	30 1/8	24 1/2	8 3/2	8 1/2	22	16

10) Mod Betleri udgaaer et offentlig Forbud i Staden *).

10) Hvis

*) Den udfædte Plakat lyder saaledes: Da Fattige væsenet her i Staden nu er sat paa saadan Fod, at ikke een eneste Fattig, som ved Arbejde gider fortjene hvad han har Evne til og bør, kan med Sandhed mere sige at være virkelig nødlidende: saa vorder herved bekendtgjort for alle og enhver, at det efter denne Dag ej er nogen mere tilladt at betle her i Staden, paa nogen Maade.

Hvo, som herefter befindes at betle, eller at have betlet enten hos Fremmede eller Byens Indvaanere, enten paa Gaderne eller i Husene, maae vente sig uden Skaansel straffet, 1ste Gang med nogle Dages Fængsel paa Band og Brød, 2den Gang med samme Fængsel i dobbelt saa lang Tid, 3die Gang med Tugthuset &c. Som Betlere ere og alle de at ansee, som uden Magistratens Tilladelse gaae omkring med Brandattestater, Kollektbøger og deslige. Det skal ej alene være enhver Indvaaner uden Forskjel tilladt at anholde og anmeldte for os hver saadan herefter forekommende Betler, men vi udlove endog herved offentlig en Belønning af 8 R for hver Betler, som herefter opbringes eller beviistlig angives for os.

Paa det at derimod foruden de Arbejder, som Hjælpeanstalten for Stadens Fattige allerede er i Stand til at anvise, kunne have desto flere Slags i Beredskab for Arbejdsgende: saa bekendtgjøres herved tillige Stadens resp. Indvaanere, at dersom de — saa ofte de herefter mangle en eller anden Arbejder — behage at lade saadant betimeligen anmeldte i Hjælpeanstalten, vil man stræbe at forskaffe dem duelige Fattige,

og

11) Hvilken indenbyes Fattig, som derefter antræffes i Betleri, eller overbevises at have betlet, straffes uden Skaansel, efter Reskripterne af 5 Marz 1735, Art. 8, og 14 November 1743, § 3, f. Ex. 1ste Gang med nogle Dages Fængsel paa Vand og Brød, 2den Gang med dobbelt langvarigt Fængsel, 3die Gang med Tugthuset; og udenbyes Fattige eller Betlere behandles efter Plakaten af 18 Marz 1778.

12) Hvo som uden Magistratens Tilladelse gaaer omkring med Kollektbøger, Brandattestater ic. bør strax forlade Staden, under Straf at anses som Betler.

13) For hver Betler, som enten Fattigfogden eller nogen anden opbringer, eller beviislig angiver, betaler Fattigkassen 8 β til Belønning. Men Fattigfogden (hvis Pligt det er at opdage Betlere) bør erlægge 4 β i Mulk for hver indenbyes og udenbyes Fattig, som beviislig har betlet, og ej af ham er bleven opbragt eller angivet.

14) Porterne, Politiebetjentene, Byens Tjenere, Slutterne, Vægterne paalægges det i Særdeleshed af Magistraten og Politimesteren, at have og af saadant Forhold, at man endog derfor kan være ansvarlig om forlanges. Ribe, den 3die Januari 1791.

Inspekzionen for Fattigvæsenet.

de stedse vaaget Dje med Betleri, og at opbringe eller angive ej alene enhver, som de befinde i virkeligt Betleri, men endog enhver, der synes dem i denne Henseende mistænkelig.

15) Da det baade er vanskeligt og odieux, at holde over Forbudde imod Medlidenhed, men Betleri dog aldrig kan ventes hævet, saalænge Indvaanerne vedblive at give Betlere, saa foreslaaes Indvaanerne, saafremt de skulle findes at see igjennem Fingre med Betleriet, herefter en utvungen Forening angaaende denne Punkt, af hvilken et trykt Exemplar til desto bedre Efterretning afsendes i hvert Huus *).

16) Ved

*) Den ommeldte Forening, som gjør Opfinderer megen Ære, og maa have heldige Følger, er af følgende Indhold: Da Inspekzionen for denne Stads Fattivaesen ønsker, til Betleriets desto vissere Udryddelse, en godvillig Forening imellem samtlige Indvaanere om at medvirke eendragtig til dette Maal: saa love og forbinde vi underskrevne os paa Forslaende til, at vi hverken i vore egne eller andres Huse, langt mindre paa Gaderne eller Vejene udenfor eller omkring Byen, nogenstunde efter denne Dag ville give eller lade give enten Penge, Fødevarer eller andet, til enten indenbys eller udenbys Betlere; men at ingen andre Fattige skal herefter blive noget tildeelt af os end saadanne, som vi enten forud have tilladt at indfinde sig hos os paa bestemte Tider, for at nøde een eller anden Slags Understøttelse, eller i hvis egne Bopæle vi selv henseende hvad vi tiltænke dem.

16) Ved Enden af ethvert Kvartal skulle Indvaanerne ved Trommeslag paamindes om, at lade deres Kontingent til Fattigkassen levere paa Raadhuset paa en bestemt Dag. Paa disse 4 Dage er en af Inspektorerne i det mindste vexelviis tilstede paa Raadhuset, og imodtager det Indkommende. De Indvaanere, som da ej indsende deres Kontingent, bor Restansen uopholdelig affordres, og da Fattigkassen ligesaavel i rette Tid bor have sine Indtægter, som den nødes til at gjøre Udveje til sine Udgifter; vedkommende Indvaanere heller aldrig skeer nogen sand Tjeneste med lang Kredit, hvorover Betalingen kun bliver mere og mere vanskelig; saa bor forommeldte Kvartal - Restanser, hvis de ej paa mindeligere Maade kunne erholdes betalte, ved Exekuzion, efter Stiftets Approbazion, inddrives.

I Overeensstemmelse med disse Bestemmelser har Inspektionen med utrættelig Flid taget sig af Byens Fattigvæsen. Følgen af dens Bestræbelser viiste sig strax i Begyndelsen. Ved en frivillig Subskription fik Fattigkassen en Indtægt af 103 Rdlr. 64 Skill. kvartaliter. Men uagtet der hidtil ikkun er beregnet 4 Skilling daglig for en Fattig; uagtet deri er skeet de i 3 til 5 R vedtagne Afkortninger; uagtet der herstede megen Publicitet,

tet *), have de frivillige Gaver dog ikke været tilstrækkelige; og Inspektionen frygter ikke uden Marsag, at Fattigvæsenets Kapital (som i November Maaned 1796 ikkun udgjorde 6715 Rdl. 5 Mk. 6 Sk.) under indtræffende uheldige Omstændigheder maa angribes. Inspektionen har imidlertid foreslaaet og indstilt:

1) Om

*) For blot at give eet Exempel derpaa, anfører jeg her følgende Inspektionens offentlige Beskjendgjørelse: Tabellen over Fattigkassens nu værende Almisselemmer ligger atter paa Raadshuset til hver Mand's Estersyn i 14 Dage fra Dato, om Estermiddagen fra Kl. 2 til 4. Da den viser, baade hvor meget enhver nyder, og Grundene, paa hvilke hverken meer eller mindre er tilskaaet hver især, saa vilde de, der nøje kjende Vedkommende, let kunne dømme om: hvorvidt nogen maaskee p. t. har enten for lidt eller for meget. Og da bemeldte Tabel desuden indeholder de nu i 6 Aar af os fulgte Grundsætninger, hvilke, ligesom alt Menneskeværk, kunne, og bør efterhaanden, som Omstændighederne tillade det, bringes nærmere til den Fuldkommenhed, hvorfra de nu ere saa langt borte: saa anmodes og opfordres herved enhver, der kan og vil tjene Staden med noget Forslag eller Vink, enten til Forbedring af disse Grundsætninger selv, eller til riagtigere Bestemmelse af Almisserne, at ville behageligen indsende saadant til Inspektionen for Fattigvæsenet. — Hvor meget godt kan ikke ventes af den Inspektion, der føler Mueligheden af at kunne fejle, og, i dette Tilfælde, vil imodtage Erindring derom?

1) Om ikke nogen Lettelse kunde udbirkes for Byens fattige Indvaanere i den trykkende Fattigkat, ved a) $\frac{1}{4}$ Prosent af faste Ejendomme og Skibe, i Overeensstemmelse med Forordningen af 1792 for Kjøbenhavn, samt af Løssare, der sælges ved Auktion, naar ej Kjøbesummen medgaaer til Gjelds Afbetaling. b) En Dags eller Ufrens Indtægt af Konstnere, som Anordningerne ej forbyde at vise sig for Betaling; c) at tilstaae de Indvaanere, hvis Kaar af vedkommende Ligningsmænd erkjendes saa ringe, at de aldeles fritages fra den i Reskr. af 22 Juni 1765 paabudne Extraskat for Fattige, gøtgjort i deres egen aarlige Extraskat saa meget, som de erlægge til Fattigkassen; d) at tilstaae dem, der antage fattige Børn, som underholdes af Fattigkassen, til Opfostring og Oplærelse, Fritagelse for at betale Extraskat af disse Børn; e) at virke saadan Forbindelse imellem Ribe Hospital (og de øvrige Stadens milde Stiftelser) saavidt Fundationerne tillade det, og Fattigkassen, at enhver virkelig Nødlidende, som ej af denne Kasse kunde hjælpes, erholdt Ret til Hjelp hos en af hine Stiftelser; samt end videre: at alle private Almisser maatte erklæres borgerligen ulovlige, og deres Givelse straffes (sfr. Fr. 24 Sept. 1708, § 3, Reskrif.

skrip. 6 Nov. 1739, P. I. N. 2, Fr. 26 Febr. 1777 § 3 2c.); og at ingen Fattig, som hidtil, efter saa Nar skulde forses af Fattigkassen.

2) Om den for Fremtiden maa behandle Fattigvæsenet efter de anførte Grundsætninger.

3) Om den herefter maa beregne 6 R daglig paa hvert Almisselem, da 4 R , efter det nærværende Forhold imellem Vare og Penge, er utilstrækkelig til de sande Nødvendigheder.

4) Om Ansætning og Taxering maa skee, efter Resk. af 5 März 1734, for de Udgifter, Fattigkassen, bestyret efter de anførte Grundsætninger, maatte faae over dens Indtægter, og dens Kapital forblive urørt, i Betragtning af, at hvis denne nogenstinde skulde forbruges, vilde Indvaanerne komme til at bidrage desto mere til Fattigvæsenet.

5) Hvis denne Taxering bifaldes, a) om da ej alle de i Reskripterne af 19 Juni 1759, 9de Maj 1760 og 28 April 1787 benævnte Personer bør deltage deri, til nogen Lettelse for de øvrige Indvaanere, af hvilke mangen en kan mindre taale at afgive noget af sin uskre Fortjeneste; b) om saadan Taxering skal skee af Magistraten, eller af Byens sædvanlige Ligningsmænd, og c) om ogsaa denne Taxt, førend den sendes Direktionen til Ap-

probazion, efter Reskriptet af 1734, skal efter Kanselliets Resoluzion af 8 Oktober 1791 sendes de eligerede Borgere til Paategning.

Enhver Sagkyndig vil tilstaae, at den lagte Plan, og de vedtagne Bestemmelser, i Almindelighed ere overeensstemmende med rigtige Grundsætninger for et Fattigvæsens Bestyrelse. Kjæthed, forenet med Mildhed og Bøielse for de Fattiges Værd som Mennesker, og Lyst til Publicitet, synes at skinne frem af det Hele. Naar derfor Inspekzionen bestaaes af samme Land ved den specielle Bestyrelse, og i Gærdeleshed indfører en viss Besparelse i Udgifterne; drager Borgerne ind med i denne Bestyrelse; aarlig aflægger detailleret Regnskab; omhyggelig sørger for, at alle Fattige kjendes nøje, nyde nødtskrævet Underholdning, forsynes med Arbejde, hjemme eller i Arbejdsanstalten, og arbejde efter Evne; kort, iagttager de fleste Fattigforsørgerens vigtige, men besværlige Pligter, kan man med Grund haabe, at Fattigvæsenet i Ribe maa kunne komme i Orden. Dette vil især da skee, naar Regjeringen, som den vist vil, understøtter Inspekzionens heldige, men møjsommelige, Bestræbelser, og Indvaanerne, hvor-

om jeg heller ikke tvivler, paafljonne samme, og ikke formindste deres Gaver, alt som Fattigvæsenet nærmer sig Fuldkommenhed — en bedrøvelig, men naturlig Følge af forbedrede Fattigindretninger, fornemmelig, naar Mængden af Indvaanerne ikke drages ind med i Bestyrelsen — og derved virke Fattigvæsenets Forsald.

I midlertid har jeg dog nogle, i mine Tanker vigtige Erindringer ved en og anden Post, hvilke jeg er overbevist om, at Inspektionen vil prøve, og siden følge, hvis den finder dem rigtige.

Ved 3 die Post. At bestemme eengang for alle en vis Sum til den Fattiges Underholdning, 6 β f. Ex. daglig om Vinteren, og 5 β om Sommeren, er neppe rigtigt. Fra Aar til Aar forandres Fodevarenes Pris, og efter denne maa det bestemmes, hvormæget den Fattige nødvendig behøver til sin Føde. Man bør altsaa beregne denne efter vedtagne almindelige Grundsætninger, og i den specielle Bestyrelse gjøre Undtagelser i Henseende til Individier, som formedelt særegne Omstændigheder trænge til mere eller mindre at leve af, end Mennesket i Almindelighed behøver. Men Vanskeligheden ligger i at udfinde hine Grundsætninger. Jeg vil her gjøre Forsøg derpaa.

Vil man lade den Fattige leve af Vand og Brød, er Kjøkkenseddelen, som Kochow meget rigtigt har anmærket, let gjort; men vil man ikke dette, tiltage Vanskelighederne: at overvinde disse, er vor Pligt. Ved Bestemmelsen bliver det den første Hovedregel, at Føden kun beregnes til yderste Nødtørftighed. For at virke Vindskibelighed, og sikre Fattigvæsenet Vedvarenhed, maae deres Kaar, der underholdes af samme, ikke være at beklage; men de maae heller ikke være saa gode, at nogen, der bidrager til Fattigvæsenet, skulde misunde dem samme. Deres Føde, skjøndt nærsom og sund, maa derfor være saa simpel, som mueligt.

At Brød bør være Hovedføden, kan der vel ingen Tvivl være om. Almuen hos os kan ikke leve af Kartofler og en Gild, som paa nogle Steder i Eydsland. Imidlertid kan den Fattig-Administrazion, som efter Omstændighederne maatte finde Fordel ved at give den Fattige Føden in natura, og ikke Penge til samme, gjøre nogle Dage om Ugen give Kartofler, men ingen Brød.

Den Fattiges almindelige Drikke bør være Ol, og Vand. Gamle kunde man maaskee lade faae Hyllethe.

Om man bør tilstaae Søvemad og Sul til hver Dag, er det vigtigste Spørgsmaal. Paa mange Steder, hvis Fattigvæsen kan tjene os til Nøst, faaer den Fattige kun Sul tre Gange om Ugen; og denne Besparelse udgjør paa en Rængde Fattige en betydelig Sum om Aaret. Endel Fattige, jeg kjender, vilde og ansee sig lykkelige, hvis de, foruden Brød og Ol daglig, kunde faae Søvemad eller Sul tre Gange om Ugen. Med denne Føde sultede de vist heller ikke. Hertil kommer endnu, at da vi alle maae kunne tvinges til, at bidrage til vore fattige Medborgeres Underholdning, have vi og Ret til at paastaae, at den indskrænkes til Nødtørftighed. Hvad der overskrider Nødtørftighed, kan Regjeringen ikke afvinge os. Uden for den bør den Fattige for sin egen Skyld heller ikke understøttes; han lærte da maaskee aldrig at blive vindskibelig, og at see sig om efter noget bedre, og blev saaledes tillige Fattigvæsenet sin hele Levetid til Byrde.

Disse Grunde uagtet bør man dog nok gjøre Beregningen saaledes, at den Fattige kan faae Søvemad eller Sul daglig. Vort kolde, ustadige, som oftest fugtige Klima gjør disse Fødevarer mere nødvendige hos os end i mange andre Lande.

de. Mængden har tillige været opdraget saaledes, at den, hvis det gjaldt, i en kort Tid snareve kunde undvære meget Brød, end andre Levnetsmidler. Naar de Fattige, som for det meste dog alle een gang vare utrængende, skulde ikke alene ansøres til et for dem meget ofte uvant Arbejde, men og mangsle det Slags Fødevarer, som for dem var blevet Nødvendighed, vilde de arbejde mindre, fordi de arbejdede uden Lyst, og derhos ofte, i det mindste for en Tid, blive syge; og Fattigvæsenet tabte saaledes unegteligt ved Besparelsen. Den Fattigvæsenet understøttende Del af Publikum, selv vant til mange titulære Nødvendigheder, vilde da flage over, at den Fattige ikke fik nødtørftig Underholdning, og derfor blive ved, at give Tiggere; mulig vilde den og unddrage Fattigvæsenet, hvad den hidtil gav til samme, fordi den nu een gang var kommet paa den urigtige Tanke, at sand Nød ikke blev afhjulpen. Hertil kommer endelig, at hvis en graadig Fattig skulde behøve mere Brød, end der i Almindelighed bliver bestemt for een Person, eller den Fattige skulde trænge til en Haandstilling, for at faae en eller anden Ting, som han, for medelst gammel Vane, ikke aldeles kunde undvære, for Exempel Brændevin, Kaffe, eller Tobak, hjælpes han i enhver af disse Henseender, naar han

ham daglig er beregnet noget til Søvmad og Sul.

Ogsaa kunde der blive Spørgsmaal, om man skal beregne noget Vist til Salt. Paa mange Steder bringer man Salt, til at stroe paa Brodet, med i Beregning. Det horer aligevel ikke til Nødvendigheder. Den Fattige behøver samme ikke heller til at lokke Brodet ned med, naar han faaer Søvmad og Sul daglig; og behøver han det, maa han af og til, herfra, sammenspare en Skilling. For meget Salt, og saltet Epise, er derhos i Almindelighed usund.

Dette forudsat, bliver Quantiteten af Fodevarene at fastsætte. Af Brød bor den Fattige have et og et Hjerdingpund daglig. Naar det betragtes, at man overhovedet ikke regner mere end $2\frac{1}{2}$ Tonde Rug aarlig paa et Menneske, som ikke har meget stærkt Arbejde; at Soldaten hos os faaer hver 5te Dag $6\frac{1}{2}$ Pd. bagt Brød, som han betaler med $7\frac{1}{2}$ S, eller daglig $1\frac{3}{10}$ Pd. for $1\frac{2}{13}$ S; og at man i Engeland, paa flere Steder ikkun regner 36 Lod, troer jeg dette Quantum tilstrækkeligt; Gamle og Skrøbelige behøve desuden neppe saa meget.

Til Lettelse for den Fattige bor Vedkommende i øvrigt sørge for, at der stedse kan faaes gammelt

mest

melt Brød, da der ingen Forflag er i det friske, og at der herefter kan faaes Rugbrød af mindre Bægt end hidtil. Denne Foranstaltning er nødvendig, fordi den Fattige, om han end var Husholder, ikke kan undvære saa mange Penge, at han kan kjøbe et Brød af den Størrelse, Rugbrød nu have; og kunde han det endog, blev det undertiden for gammelt for ham. Han har ikke heller altid en anden Fattig, han forliges med, og med hvem han kan dele et saadant Brød, uden om Deslingen at komme i Trette.

Man beregne nu, hvad et Pund Brød koster, og man veed altsaa, hvad der til denne Artikel skal gives den Fattige daglig. For at forebygge Brøkfregning, kunde man ellers her, og ved enhver Almisseberegning, reducere den Fattiges daglige Nødvendigheder til ugentlig Nødvendighed.

Pf. H. regner jeg een Pot om Dagen, den halve om Morgen, og den anden halve om Aftenen. Vil den Fattige have Drikke til andre Tider, eller han behøver større Quantitet, faaer han at drikke Vand.

Men hvormeget Søvemad eller Sul skal han have? Her møde de største Vanskeligheder. Vi mangle endnu gode og rigtige Beregninger over, hvor mange Lod Kjød, Flesk, eller Fi sk, den Fattige

tige daglig bør have, og hvor mange Pæle Søvemad, af Suppe, Erter, Raal, Belling eller Brød, der bør tilstaaes, saavel i det Tilfælde, at ham gives Sul tillige, som i det modsatte, at ham ingen Sul tilstaaes. Jeg for min Del vover ikke at bestemme, hvor meget man skal beregne af hver Artikel, naar man kun tilstaaer een af dem. Men dette veed jeg med Visshed, at naar man tilstaaer baade Sul og Søvemad, er 5 Lod Kjød eller $4\frac{1}{2}$ Lod Flest, og 1 Pot Erter eller Raal, eller $\frac{3}{4}$ Pæle Brød, tilstrækkelig.

Efter saadanne almindelige Grundsætninger beregner man da hvert Halbaar, eller, hvis Fødevarers Priis i det løbende Aar skulde stige pludselig, oftere, hvad fem Fjerdingpund Brød koster, lægger hertil den gangbare Priis af en Pot tyndt Ol, og end videre, hvad det anførte Quantum Søvemad eller Sul beregnes til, og man har da en Bestemmelse for, hvad en Fattig daglig skal have at leve af.

Førend jeg forlader denne Post, maa jeg ellers gjøre den Anmærkning, at enhver Fattigadministrasjon maa, naar Tid og Omstændigheder tillade det, give sine Fattige Føden in natura. Besparelsen for Fattigkassen er utrolig. De Fattige faae bedre Føde, og afvænnens lige saa uformærket

fra Brændevin og Kaffe, som de dannes til gode og sædelige Mennesker. Paa et andet Sted faaer jeg Lejlighed at gaae Indvendingerne i Møde, og at vise, at de kun grunde sig i en fejlsfuld speciel Bestyrelse. Da skal jeg og omtale de heldige Forsøg, som en Grev Rumford har gjort i München, med at gibe sine Fattige Føden in natura, og med en ny og meget nærsom Suppe.

4de Post. Skulde man værdige de Tanker, jeg har fremsat ved tredie Post, nogen Opmærksomhed, og finde dem i det Hele, eller i Noget, antagelige, vil ogsaa denne Post kunne taale nogen Forandring. Især torde man nok blive enig med mig deri, at naar Føden ifkun beregnes til Nødtørftighed, er den Sætning ikke saa gandske rigtig, at hvor flere leve sammen, der behøves mindre til enhver's Underholdning. Jeg tilskaaer, at Bestyrerne af Hamborgs Fattighuse have antaget denne Sætning*); men man kan ingensunde gotgjøre den med Beviser, hentede fra Sagens Natur. Menneskets Trang til Føde er lige stor, enten det saa lever i Ensomhed eller i Selskab; og i begge Tilfælde behøver det lige meget til at stille sin

Sult

*) See Hamb. Armenanordnung S 18.

Cult med. Erfaring synes derhos at vise, at Lyst til at spise, snarere er stærkest i Selskab.

Brændselen var vel det eneste, der kunde virke Besparelse, naar der koges for flere. Men Besparelsen staaer neppe i rigtigt Forhold til Defourten. Den er desuden, efter de Fattiges Økonomi, og den Odselhed med Brænde, som er bleven til Bane for de fleste Mennesker, langt fra ikke saa stor, som den er, eller kan vorde, hvor der paa et offentligt Sted koges for flere. Ogsaa bør den neppe komme i Betragtning, naar Fødevarerne ere beregnede netop til Nødtørstighed. Var det derhos ikke at ønske, at de Fattige paa saadan Maade kunne komme i Bane med at blive sparsomme, og at regne ud, hvad der er fordelagtigt? Hertil kommer endnu, at den Fattige i Almindelighed ikke kan holde Huusholdning; men, især i Kjøbenhavn, hos Marktentere, eller hos andre, maae kjøbe Maden kogt.

Saa rigtigt derfor Fleres Ophold tilsammen, formindsker Bekostningerne paa Huusly, Varme og Lysning, saa lidet bør det, efter min Overbeviisning, virke Affortning i den Sum, Bestyrelsen af Fattigvæsenet bestemmer til nødtørstig Føde. Skulde Defourt finde Sted, maatte det blot skee, hvis flere Personer af dem, som leve-

levede tilsammen, vare Børn. Men da Børn ofte spise mere end de Børne; det ved Bestemmelsen af hvad en Fattig nødvendig behøver, for at kunne skaffe sig Føde til Rødtørftighed, bør tages i Betragtning, at Mængden af dem, Fattigvæsenet skal forsørge, ikke har stærkt Arbejde, eller er ved saa god Helbred, at den behøver saa megen Føde som et ungt, sundt og arbejdsfært Menneske; det tillige bør være os fjært, hvis Forældre, som have flere, maaskee spæde Børn, kunde paa denne Maade forskaffe disse nogen bedre Føde, end den, Fattigvæsenet har bragt i Beregning; saa torde jeg ikke tilraade nogen Forandring i Underholdningssummen, med Hensyn til de Sammenlevendes Antal.

Wed 5te Post. Imod Grundsætningen har jeg intet at erindre. Men Følgerne af samme kunne worde høist skadelige, naar ikke hvert Steds Fattiginспекtion vaager over, at og enhver, som vil arbejde, kan faae saadant Arbejde, som han er vant til, og det i selv samme Djeblik, han intet har. At sørge herfor bliver altsaa en vigtig Pligt for det Fattigvæsens Foresatte, der antage hin Grundsætning.

Wed 7de Post. Bestemmelsen var uden tvivl rigtigere, hvis man havde udtrykt den saaledes:

des: Naar det, som den Fattige, enten fortjener ved Arbejde, ved sine Kræfters mueligste Anfrængelse, eller paa anden Maade oppebærer, saasom af Hospitaler, ved Gaver, Arv og s. v., ikke udgjor saa meget, at han deraf kan have nødvendigt Udkomme, bør det, som mangler, tillægges ham i Almisse.

At tage Almisse fra en Fattig til Straf, er neppe rigtigt. Den visseste Følge deraf er Bette-ri, og hos den Del af Publikum, som ej har fuld Tiltro til Administrationen, saavel Medynk over den Fattige selv, som utilladelig Almissegivelse. For Overtrædelse af sine Pligter bør den, som nyder Almisse, straffes med sin Friheds Tab, paa philadelphisk Maade; og kan denne ikke indføres, med Længsel; men hans Straf bør ikke være nærmest Anledning til ny Forseelse. Vil man endelig forbedre ham, ved at lade ham sulte, eller ved at give ham slettere Føde, end den, han ellers faaer, det er, ved at lade ham sidde paa Band og Brød, en Straf, der for Almisselemmer dog langt fra ikke er saa haard som for andre, saa lade man ham i det mindste sidde indelukket; ikkun da forebygger man hin for Fattigvæsenets Florfarlige Følge. Det her Sagde er ingen Bedrøvelse for Ribe Fattiginstitution. Samme Fremgangs-

maade finder Sted paa flere Steder, hvor Fattigvæsenet er vel ordnet, og er anprist af flere oplyste Mænd, der skrive om samme. Ved at høre Grunde for denne Mening, blev jeg maaskee overbevist om dens Rigtighed.

Ved 13de Post. Belønningen lider jeg aldeles ikke. Den kan gjøre Brud paa personlig Sikkerhed, da Fattigfogden, og andre, af Egensfordel kan opbringe den, som ej betlede. For saavidt Borgeren opmuntres til at angive Medborgerens Lovovertrædelse, er den tillige odior. Den er og utilstæffelig, thi enhver Tigger af Profession veed nok at affinde sig med den, som griber ham, i Hensigt at opbringe ham. Ogsaa er den unødvendig, naar Politiet er aarvaagent, ikkun bestifker redelige Folk til Fattigfogder, og straffer disse alvorlig, hvis de befindes forsømmelige. Man antage i øvrigt ikke Fattigfogderne paa andre Bilskaar, end at dem kan gives Afsted, naar det lyst, og uden at man agter derfor at give nogen Grund, og enhver Indvending vil falde bort, der kunde udledes fra Vanskeligheden i at bevise deres Efterladenhed.

Mulken for Fattigfogden, hvis en af andre end ham opbragt eller angivet Fattig overbevises om at have betlet, bør, skjønt i sig ubetydelig, og
fal-

falde bort. Den er uretfærdig, saalænge der mangler Beviis for, at han vidste, eller kunde vide, at den Fattige betlede; men dette Beviis, hvor vanskeligt er det ikke at tilvejebringe? Den er uundværendig tillige, naar Politiet, som meldt, har Indseende med Fattigfogden.

Efterat dette var skrevet, er det befalet ved Reskript til Stiftamtmanden og Biskoppen af 9de Juni 1797:

1) At de Udgifter, som Fattigkassen i Ribe aarlig maa og bør bestrive, maae saavidt nemlig Renterne af dens Kapital og dens øvrige Indkomster ej ere tilstrækkelige, repareres paa Indvaanerne, i Overensstemmelse med Reskriptet af 5te Marz 1734.

2) At de af Inspektorerne i Maret 1790 antagne Grundsætninger, fremdeles og indtil videre, maae tjene til Regel ved Fattigvæsenets Bestyrelse; dog

3) at Almisserne herefter fastsættes til 6 S daglig, med de i Grundsætningernes 3 til 5 S anførte Afkortninger.

4) At Fattigkassens nærværende Kapital 6715 Rdlr. 5 Mk. 6 S . herefter maa bevares aldeles uort.

5) At

5) At fra Repartitionen til Fattigskats Er-
læggelse indtil videre fritages egentlige Domestikker
af alle Slags, Haandværksvænde og tjenende Børn.

6) At Magistraten med 6 a 8 Borgere gjør
Ligningen over Fattigkassen, hvilke Borgere skulle
udnævnes af Magistraten, og være redelige, kyn-
dige, uegennyttige og upartiske, samt ej af upas-
sende Overbærenhed.

7) At de eligerede Mænd skulle igjennem-
gaae Ligningen, iagttage om nogen dem bekjendt
skattepligtige Personer deri maatte være forglem-
te, m. m., som kunde tjene til Ligningens mue-
ligste Nøjagtighed, Rigtighed og Fuldkommenhed;
ligesom og af ethvert af Byens Qvarterer skal
udvælges en Borger, som tilligemed Magistraten
kan bedømme, hvorvidt Vedkommende, formedelt
deres Vilkaar, Alder og Helbreds Forsatning,
ere kvalificerede til at nyde Almisse af Fattig-
kassen, alt for at undgaae mueligste Mistanke af
Partiskhed ved Almissernes Uddeling.

Befindes det rigtigt, hvad jeg har anført i
Henseende til en, paa forskjellige Aarstider, og ef-
ter de angivne Grundsætninger, vedtagen Bestem-
melse af hvad den Fattige behøver til nødtsær-
tig Underholdning, vil den 3die Post i dette
Reskript vist blive forandret, fordi den, i saa
Fald,

Fald, bør forandres. Ved 6te og 7de Post anmærker jeg i øvrigt, at det havde været bedre, at de omtalte Borgere skulde vælges af Borgernes sels. En, om ikke interesseret, dog egenraasdig Magistrat, vil vælge sine egne Kreaturer blandt Borgerfabet, og den gode Sag vil lide derved.

B i d r a g

til Kjøbenhavns Fattigvæsens Indtægter og Udgifter, samlede i Begyndelsen af Aaret 1796.

Indtægter.

A. De visse eller staaende:

1) De kongelige Herskabers Gaver 3400 Rbd.

2) Klasse-Lotteriets Afgifter 25000

Rbd., hvoraf betales i Folge Reskr. af 17

Marz 1784:

a) til Opfostringshuset . 6000 Rbd.

b) til Børnehuser . 1000

Er 7000 Rbd.

Igien, som Fattigkassen under af bes

meldte Lotteri

3) Jordskyld af nogle Grunde i

Kjøbenhavn

(01

C

4)

4) Rente af det almindelige Hospital's udestaaende Kapital, hvilken til 11te Desember 1795 var 58793 Rdl.

91 β . a 4 Prosent . . . . . 2350 R. 73 β

5) Rente af Statsraad von Hurcksens Stiftelses Kapital, som bemeldte 11te Desember var 14000 Rdlr.

a 4 Prosent . . . . . 560 .

6) Den jodiske Nazions Kontingent efter Reskr. af 19 Febr. 1751. . . . . 68 72

7) Grundtaxtens Provenue 9000 Rdl., hvoraf, efter Reskr. af 10 April 1762, sammenholdt med Reskr. af 17 Marz 1784, skal betales:

a) til den for de svangre Fruens tinner i Frederiks Hospital indrettede Stiftelse, nu Stiftelsen for nysadte Born . . . . . 5000 Rdl.

b) til Bornehuset . . . . . 2500 —

Er 7500 Rdl.

Hovedkassen faaer altsaa iffynd deraf . . . . . 1500 .

8) Af Affisshushuets Afgift 1400 Rdl., skal efter Reskr. af 17 Marz 1784 betales til Bornehuset . . . . . 400 Rdl. 1000

9) Underholdningspenge fra Es og Landetaten for Fattigfogderne 460

10) Renter af St. Hans Hospital
 tals udestaaende Kapital 11815 Rdlr.
 83 fl. a Prosent 472 61

De Kapitaler, hvoraf Renten efter
 Giverens Bestemmelse skal anvendes til
 visse Lemmer, ikke til deres Underhold-
 ning, men som et Tillæg, eller til an-
 den Brug, saasom et nyt Hospitals Byg-
 ning, anfores ikke her, fordi de ikke
 komme det almindelige Fattigvæsen til-
 gode, eller frit kan disponeres over.

B. De Ubisse:

1) En Prosent af de kongelige Be-
 tjenters sivile Gage, efter Gjennem-
 snit af 10 Aar 5000 Rd.

2) En Prosent af Konsumtionsbe-
 tjenternes Gage 60 Rd.

3) En Prosent af Pensioner 1100 6160

4) Defourt i Bægternes Ugeløn
 omtrent 100

Denne Indtægt grunder sig paa
 Magistratens Resoluzion af 7 Maj 1734.

5) Fattigpenge ved Auktioner og
 Kjobslutninger, efter Gjennemsnit af 3
 Aar 5500

See Forordn. af 9 Marts 1792.

- 6) En Fjerdedel af Havnepengene ved Kjøbenhavns Toldbod 559
- 7) Taale, Blokke, og Bøllepenge 280
- 8) Bøder, ligesom ved øvrige Poststæder iagttaget, efter Gjennemsnit af 10 Aar 400
- 9) Auktionsbeløb for afsøde Fattiges Efterladenskaber, i Følge Lovens 2 Bogs 19 Kap. 13 Art., og Forordn. af 5 Desember 1749 150
- 10) Overskud af Rigskasse Penge, i Medhold af Plakaten af 12 Septembers 1793 80
- 11) Forflegningspenge for indlagte Patientere, som enten selv kunde betale, eller som andre have betalt for 1100
- 12) For Liigs Begravelse fra Kværst og Børnehuset 130
- 13) Afgift af Spillekort, efter Forordningen af 9 März 1792, omtrent 630
- 14) Forflegningspenge, Kammer og Sengenleie ved St. Hans Hospital, efter Gjennemsnit af 10 Aar 2550
- 15) En Tiendedel af det, som efter Forordn. af 9 März 1792 indkommer for fremmede Kunstneres Forestillinger

tinger og Konserter, beregnet paa lige Maade

16) St. Hans Hospital har under Navn af Pesthuspenge af adskillige Kirker, som i adskillige Amter i Sieland er beliggende

17) Leje af sidstbenævnte Hospitals Jorder

Summa Indtægt Rd. 45573 14 $\frac{1}{2}$.

Udgifter

ved almindelige og St. Hans Hospital, samt Pleje-Kommissionerne, for saa vidt de bestrides af Hovedkassen, kan derimod antages at være aarlig:

1) Lemmernes Ugepenge ic. ved det almindelige Hospital . . . Rd. 8000 .

2) De Syges Forslegning i samme Hospital . . . 6365 =

3) Medicorum, Chirurgorum, Præstens og andre Betienteres Lønninger . . 4205 =

4) Salve-, Plaster- og Bandedgepenge . . . 410 =

5) Ugepenge til Liigdragere, Fattigfogder og Gaardskarle . . . 1632 =

6)

6) Samtlig Plejekommissioner efter hvad de have forlangt for bemeldte Aar . . . . . 15,562 *

7) Abel Kathrines Hospital . . . . . 816 *

8) Bartou Hospital skulde efter Reskr. af 17 Marz 1784 have 4400 Rd.

Dog maa afdrages, hvad denne Stiftelse ved dets Jordegodsets Bortfølgelse vandt i aarlige Intrader, hvilket, da det blev udbragt til 51847 Rd. 36 β ., og det forud ikkuns indbragte 1165 Rdlr. 51 $\frac{1}{2}$ β ., beløber aarlig . . . . . 908 Rd. 48 β .

3491 = 48

9) Triskolerne efter Reskr. af 5te Oktb. 1792 . . . . . 2500 *

10) Donations- og andre udbetalte Rentepenge inklusive af von Hurckens 1402 *

11) Medikamenter for samtlige Stiftelser, efter Gjennemsnit af 10 Aar fra 1785 til 1794, begge inklusive 3733 *

12) Brød og Vin til Kommunionen 20 *

13) Ligkister til afdøde Fattige, omt. 300 *

14) Skatter og Afgifter af det almindelige Hospitals Grund, efter Gjennemsnit af 10 Aar . . . . . 132 *

15)

- 15) Kaffelovns, Skorstens, og
 Lokums Renovation . . . . . 366 ¢
- 16) Kul, Brænde, Tran, Sand
 og Koste . . . . . 1200 ¢
- 17) Sæbe, Aske og videre til Stif-
 telsens Vass . . . . . 116 ¢
- 18) Liigkasse-Bøgers Fornøelse, omt. . . . . 60 ¢
- 19) Betleres Underholdning i Arresten . . . . . 41 ¢
- 20) Inventarium, sammes Forbe-
 bring, og Reparationer, inklusive paa
 Bygningerne, omtrent . . . . . 2000 ¢
- 21) Brænde og Lys ic. til Direk-
 tionens Forsamlingsstue . . . . . 25 ¢
- 22) Adskillige smaa Udgifter . . . . . 109 ¢
- 23) Lysepenge til Sygestuernerne og
 Gangkonerne . . . . . 26 ¢
- 24) Auktions-Omkostninger ved
 afdøde Fattiges Efterladenskabs Vort-
 sælgelse . . . . . 8 ¢
- 25) Lemmernes Ugepenge ved St.
 Hans Hospital, efter Regnskabet for 1794 . . . . . 6850 ¢
- 26) Brænde og Stenful til Stiftel-
 sens Betiente . . . . . 264 ¢
- 27) Lønninger m. o. ved samme
 Stiftelse . . . . . 814 ¢
- 28)

28) Adskillige Udgifter, Økonomien vedkommende, omtrent	1650 .
29) Reparationsarbejde paa Stiftselsens Bygninger, efter Gjennemsnit af 10 Aar, omtrent	1000 .
30) Brandkat og adskillige andre Udgifter, omtrent	360 .
<hr/>	
Summa Udgift Rd.	63806 14 $\frac{1}{2}$ §.

Naar efter denne Beregning fra de anførte Udgifter	63806 .	14 $\frac{1}{2}$ §.
til hvilke endnu maa komme flere, som ikke ere anførte, f. Ex. Inventarii Reparation ved St. Hans Hospital, draget Indragten	45573 .	14 §.
<hr/>		
var Hovedkassen i Underballance	18233 .	$\frac{1}{2}$ §.

Underretning om Steder, hvor Fattigvæsenet er forbedret.

I Fyrstendømmet Altenburg har man for Nuvor begyndt at tænke paa Fattigvæsenets Forbedring. I Aaret 1796 er og udkommet: Edikt
und

und Regulativ die Versorgung der Armen im Fürstenthum Altenburg betreffend. Hovedindholdet af denne Anordning findes indført i Göttingisches Magazin für Industrie und Armenpflege, 4 B. 3 H. S. 309 ic. Esterat Wagemann har talt lidet om Maaden, de Mænd burde gaae frem paa, der paatage sig Umagen med at bringe Fattigvæsenet istand paa et vist Sted, siger han: "Denne gode Hensigt opnaaes imidlertid mere fuldkommen, naar der lægges en Plan til de Fattiges Forsorgelse for et større Distrikt eller et helt Land, og denne saa faa faaer Lovs Kraft; men for at kunne lægge samme, med Haab om et godt Udfald, maa man først indhente mange Erfaringer, fra hvilke de Regler kunde udledes, hvilke man vil gjøre til Lov." Saa sandt dette er, saa vist er det og, at Fattigvæsenet paa Landet hos os, aldrig naaer Fuldkommenhed, saa længe vi mangle en saadan almindelig Plan, til hvilken der dog meget er forberedet ved den under 19 Oktober 1787 nedsatte Kommissions Forhandlinger.

Bestyrerne af Kiels Fattigvæsen (die Gesellschaft freywilliger Armenfreunde) "siger Wagemann S. 348 i hans Magasin 4 B. 3 H.",
hvis

hvis fortreffelige Indretninger Tid efter anden ere bekendtgjorte i dette Magazin, have i Maj Maaned f. A. (1796) aabnet en dobbelt Hjelpeanstalt, af hvilken man, ligesom af alle der værende Instituter, kan love sig en herlig Virkning, da Selskabet saa uigjendrivelig har beviist dets Grundsetningers Rigtighed, og Bestandighed i at følge dem.

Om Fattigvæsenet i Hamborg, hvis specielle Bestyrelse er den fuldkomneste, jeg kjender, har Fattigkollegiet i Januar indeværende Aar udgivet sin 23 Efterretning. Den er, som alt hvad der kommer fra samme, i høj Grad lærerig.

Meget skarpsindigt har man forudsæet, hvad der vil forsøge de Fattiges Antal. Hertil henføres Mangel paa Husrum til de Fattige, da flere smaa Huse gøres til Pakrum eller forenes i eet: pludselig og uforholdsmæssig Fortjeneste for de ringere Klasser, hvilken ikke virker forsøget Velstand, men Dovenskab, Ddselhed og Sædernes Forsald: forsøget Mængde af Tjenestetyender, hvis Sæder forværres, alt som deres Indtægter af Drifkepenge tage til: og allermest Fred imellem de nu krigforende Nazioner. Da, hedder det meget rigtigt, forestaaer Indretningen den højst

Betænkelige Tidspunkt: at skulle bringe forvante, usædelige, døvne Mennesker ved Mangel tilbage til Orden og Arbejdsomhed; at erstatte dem deres rigelige og let fortjente Udkomme, ved Arbejde, som kun ernærer kummerlig, og oven i Kjøbet medfører Tab for Indretningen; og at underholde saa mangen Familie, som i Haab om at de nærværende Tider skulde vare ved, beregnede deres tilkommende Fortjeneste efter det, de for Øieblikket havde at leve af, og derfor ubesindig indløde sig i Egteskab.

Det er skjønt, naar Fattigbestyreren, lig den floge Læge, saaledes forudsæer de Uheld, som forrestaae, for at kunne, om ikke afvende dem, i det mindste sikkre hele Bygningen fra at falde. Og saa Kjøbenhavns Fattigvæsen maa vente de samme Kilder til Armod. Stadens Ildbrand har gjort Lejligheder for den Fattige sjeldne, og Huslejen dyrere. Vore Ejenestående, skjøndt langt fra ikke saa godt lønnede, som de hamborgske, ere ikke mindre usædelige end disse. Ubesindige Egteskaber ere ikke færre. Folgerne af Freden vilde omtrent vorde de samme; og skulde de end ikke vorde det, forestaaer Kjøbenhavns Fattigvæsen den endnu ubehageligere Tidspunkt, da den afbrændte Del af Byen gandske er opbyggt. Foruden

uden Haandlangere vilde mange Haandværksfolk da vorde fattige. Mange, som nu boe, om ikke frit, saa dog imod en billig Leje, skulle snart svare gangbar Hunsleje; og med forsgede, ofte svære Udgifter, tager Fortjenesten tillige af. Missmodighed, der sædvanligen er en Følge af forværedede Aar, og en maaskee naturlig Uvirksomhed, kommer til; og alle disse Mennesker blive nu en Gjenstand for Fattigvæsenet, og for Kjøbens havns Fattigvæsen, der endnu er i sin Barndom, og ikke saa godt som det hamborgske kan taale mange Uheld. Men til Efterretningen igjen.

I Aaret 1797 have Indtægterne været 492672 Cour. Mk. 8 $\frac{1}{2}$ Pf. (164224 Rdl. 1 Mk. $1\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ d.C.). Da Administrasjonen (1788) begyndte, vare der 3903 Familier, nu er der kun 2562, altsaa 1341 Familier, og omtrent 2000 Personer mindre. For 199781 Mk. 1 $\frac{1}{2}$ Pf. (66593 Rdl. 4 Mk. $\frac{3}{4}$ $\frac{1}{2}$ d.C.) ere 2562 Familier underholdte og beskæftigede, samt de og Børn rigeligen klædte. De Fattiges formindskede Antal har imidlertid ikke formindsket Forsørgelses Omkostningerne. I det 5te Aar af Administrasjonen beløbe de sig saaledes til 50 Mk. 15 $\frac{1}{2}$ (16 Rdl. 5 Mk. 14 $\frac{1}{2}$ d.C.) for enhver

Fas

Familie, i forrige Aar til 71 Mk. 3 β (23 Rd. 4 Mk. 6 β) og nu til mere end 78 Mk. (26 Rd. d. C.) aarlig; og dertil angives som Aarsag Huslejens og Brandselens Dyrhed.

For Klæder er udgivet i Aaret 1796 til 97, 21889 Mk. 2 β . 6 Pf. (7296 Rd. 5 Mk. 6 β) og derfor anskaffet og uddelt: 3941 Skjorter og Serker, 383 Jakker, 381 Par Buxer, 684 Livstykker, 59 Borneklæder, 899 Kjoler, 1613 Par Strømper, 1373 Par Pampuffer, 103 Par Lærtoster, 1024 Par Træstoser, 680 Forsklæder, 759 Halstørklæder, 366 Huer, 131 Hattene, 44 Lærbetter, 23 Overtjoler for Drengene, 226 Undersenge, 179 Pole, 220 uldene Dækkener, 811 Bundter Straa til Sengene, 5 komplette Matrosklædninger, og 21 Svøb. Ethvert enkelt Klædningsstykke udleveres til den Fattige selv af et Medlem af Fattigkollegiet, efterat Nødvendigheden i at skulle have det, er undersøgt af Fattigforstanderne (Pfleger) og Distriktsdirektøren (Vorsteher).

Uf Børn nyde omtrent 800 i Industriskoler Underviisning i at spinde Hør, Uld, strikke, sye, væve, kniple, og Drengene i at spinde Hør

og Seglgarn. Sex Timer anvendes daglig paa denne Underviisning, og, som rigtigt er, ikkun 4 paa Læsning. De Børn, som arbejde hele Dagen hos Forældre eller andre, faae Underviisning i Læreskolerne om Aftenen, eller, hvis de da og med Arbejde ere syffelsatte, i Søndagskolerne. Denne forskjellige Underviisning kræver mange Lærere og Oppassere. Enhver Klasse i Læreskolen har kun 40 Børn; i mine Tanker endnu for mange. Der holdes et særskilt Register over ethvert Barns Skolegang og Flid, og derafter lønnes ethvert Barn ugentlig, ligesom og ethvertz Arbejde betales særskilt; dette kræver for 500 Børn betydeligt Skriveri, da der maa bruges megen Nøjagtighed, for at intet Barn skal forurettes. Og med alt dette beløbe Omkostningerne paa Læres og Arbejdsskolerne sig dog ikke højere end 5 β ugentlig paa hvert Barn; i hvilken Beregning tillige er indbegreben Tab paa Fabrikker, hvilket er stort ved Lærlinge. Disse ubetydelige Beføstninger tilskrives flere driftige Lynsynsmænd, og den Indretning i Læreskolerne, at de dueligste Dreng og Piger dannes til Seminarister, og bruges til at undervise de mindre Børn, imod at faae et lidet ugentligt Tilleg derfor.

Nu gaaes der over til at vise en Mangel
 ved Børnens Opdragelse, den flerte Føde, de
 hidtil fik, og Indsydelsen deraf paa deres Sund-
 hed og Moralitet. Ogsaa der ansæres vort Kofs-
 bevand som saare skadeligt. Saa sørgelig denne
 Betragtning har været, saa umueligt har det
 imidlertid været at afhjælpe Mangelen. Større
 Almisse, havde Kaffen end fundet udrede den,
 vilde have andre meget slemme Følger, og ikke
 engang forbedret disse Ulykkeliges Diet, da det,
 man havde givet til at forbedre deres Føde, hel-
 lere var bleven anvendt til stærke Drikke, for-
 di de ere komne saa vidt tilbage, at de
 ikke mere kjende, hvad de behøve til
 Nødtørftighed. At give de Fattige Føden,
 hedder det, var umueligt, saa lange der ikke
 var opfundet en Spise, der var saa godt Kjøb,
 at den Fattige for 2 β deraf kunde blive mæt,
 saa nærsom, at de 2 til 3 Pd., som Mennesket
 behøver, kunde give ham alle Kræfter til Arbej-
 de, saa sund, at der paa ingen optænkelig Maade
 kunde frygtes noget for hans Konstitution,
 saa velsmagende, at den gjerne spistes, og med
 nogle saa Forandringer kunde spises daglig, og
 endelig tillavet af saadanne Ingredienser, der
 kunde have allevegne og let tilberedes.

Længe
 har

har man tvivlet paa, om der gives en saadan
Spise, indtil den almindelige Stemme gjorde
dem opmærksom paa en Suppe, som var Resul-
tatet af mange Erfaringer, og som fra Tydske
land blev bragt over til Engeland, hvor den i
Vinteren 1796 blev den almindelige Føde for
de Fattige.

Denne Suppe er den, af mig allerede om-
talte, som er opfunden af Grev Rumford,
der er de Lærde bedre bekendt under hans for-
rige Navn Sir Benjamin Thompson.

Naar jeg, maaſkee i næste Hefte, anmelder
Rumfords Værk, skal jeg omtale det Forsøg
med at tillave denne Suppe, hvilket jeg har
overværet paa St. Hans Hospital, og de flere
jeg forinden agter at foranstalte. For at til-
fredsstille Læsernes Opmærksomhed paa denne højt
vigtige Opdagelse, meddeler jeg alene her noget
af den Anviisning, man i Hamborg har gi-
vet de Fattige til at lave samme, og nogle Er-
faringer og Resultater, hvilke findes i den om-
meldte hamborgske Efterretning. De ere højt
vigtige, fordi de bestyrke Rumfords Forsøg og
Erfaring, samt min og fleres Formening: at
denne Føde og med Fordel kan indføres i Dan-
mark.

Denne

Denne Suppe bestaaer af:

Vand, omtrent 6 til 7 Qvartflasker	10	Pd.	5	Loeb
Kartofler	2	—	10	
Bryn	5	—	22	
Gammelt Brød, eller Brødskorper, liges meget af hvilket Slags	5	—	22	
Gule eller graae Erter, eller hoide Bonner,	—	—	22	
Flest, skaaret i gandske smaa Terninger	1	—	8	
Salt	1	—	6	
Ol: Eddike	1	—	16	
	<hr/>			
	15	Pd.	10	Loeb

Om Aftenen kommes Brynene og Erterne, eller Bonnerne, i en Potte, og Vandet paa samme. Naar man vil spise Kl. 12, maa der lægges Ild under Kl. 7. Potten maa dækkes til med et Laag, der passer godt. Ilden og Potten anbringes i et Hjørne paa Skorstenen. Ilden maa ligge midt under Potten; og af samme maa ej bruges mere, end nødvendigt er, for at det kan koge langsomt; saa maa og Ilden formindskes, naar det netop har begyndt at koge. Til at holde det i Kog, behøves kun lidt Ild. En flad Potte kræver mindre Ild end en, der af samme Indhold er dybere.

Naar Brynene og Erterne have koge langsomt i 2 til 2½ Time, kommes Kartoflerne, som

ere skrællede, og Saltet deri, 1 Time derefter Flesket eller Kjødet, og $\frac{1}{4}$ Time forend Anretningen skeer, Eddiken. Hele Suppen koges altsaa 5 til 6 Timer. Brodet skjæres i smaa Terninger, og kommes i Fadet, hvori Suppen anrettes; habes ikke gammelt Brød, ristes det friske med Tid; thi at det er haardt, hjælper til at det tygges, og at Maden bedre fordøjes.

Medens Suppen koges, maa den røres flittigt; jo mere den i Tykkelse kan nærme sig Belling, des mere nærsom er den; men man kan og tage $\frac{1}{10}$ mere Vand.

Naar Laaget slutter godt, bortkoger ikkun 1 Pd. 10 Lod, og enhver Person faaer altsaa 2 Pd. Det er Odselhed, at spise Brød til Suppen; det kan gjemmes til Frokost eller Aftensmad. Gryn og Kartofler bør stedse bruges; men man kan afveyle efter Aarets Tid med forskjellig Sort Erter, Rodder, Kaal og Roer. I Stedet for Flesk kan man bruge røget Dyrefjød, stegte Løg, 1 eller 2 stødte Byklinger.

Brændselen iberegnet koster denne Suppe i Hamborg til 7 Personer 8 fl. $3\frac{1}{2}$ Pf. ($16\frac{1}{2}$ fl. d. C.), altsaa ikke 15 Penninger ($2\frac{1}{2}$ fl. d. C.) for enhver. Naar den tillaves i større Quantitet, og i en Brændebesparelser-Dovn, koster den for 70

Per,

Personer ikkun 4 Mk. 5 Pf. (1 Rd. 2 Mk. $\frac{5}{8}$ β.) eller for hver Person $11\frac{3}{70}$ Pf. ($1\frac{3}{4}\frac{5}{20}$ β. d. C.); og 15345 Personer ere spiste for 810 Mk. 4 β. (270 Rd. 8 β d. C.).

Den Husfader, hedder det i Efterretningen, som paa denne Maade for 7 β kan ernære sin Familie, der paa enhver anden Maade mindre godt var bleven ernæret for 16 β, har 9 β. tilovers, hvilke han kan anvende til at forskaffe sig mere Varme, klæde sig og Sine bedre, og til saa mange andre smaa Fornødenheder i Livet, der kunne sikke ham og Familie Sundhed og Evne til at fortjene sit Ophold. Og at denne Føde er sund, velsmagende, og nærsom, bevises deraf, at 15345 Personer have spist den, ikke paa en kort Tid, eller paa en vis Tid af Aaret, men et helt Aar igjennem, ikke i noget Fattighus af Gult, men af frit Valg, ikke af og til eengang, men daglig, og af de Gamles og Børnenes tiltagne Kræfter og Ansigtssfarve.

Erfaring i Hamborg har viist, at 2 Pd. af denne Føde er tilstrækkelig til et Middagsmaaltid, og at dertil ikke blev spist Brød eller andet. I Hamborg har man ved Fattighuset betjent sig af den Rumfordske Don, af hvilken hertil ventes en Mødel. I den er 150 Pd. Spise kogt med

for 3 R Brændsel; og denne har, hvor dyr den endog var, saaledes ikke beløbet sig højere end til 5 Procent af Spisens Omkostninger; istedet for, at naar den Fattige paa sædvanlig Maade koge sine Kartofler, Brændselen kom dem paa $66\frac{1}{2}$ Procent.

Som bekjendt gives der i Hamborg Understøttelse til Børnene, dels som en Erstatning for Forældrene, for den Tid, de gaae i Skolen, og dels som Glids Belønning. Begge Dele bestaaer i Betaling for hvad de have arbejdet, og i Premie.

Premien er egentlig 9 til 10 R for de smaa Børn i Industriskolens 1ste Klasse; 10 til 23 R for de Boyne i den anden Klasse, men som endnu ikke gaae i Syeskolens; 11 til 25 R for dem, som søge denne; 19 til 25 R , naar de kunne væve Linned; 24 R , naar de kniple. For enhver Dag, Børnet forsømmer Skolen uden Narsag, fradrages 1 R . Drengene, som spinne Sejlgarn, kunne fortjene fra 24 til 40 R ugentlig.

En Forandring er nu derhen gjort i Administrationen, at alle Børns Forsørgelse er overdraget een og samme Deputazion, enten saa Forældrene ere indtegnede eller uindtegnede

nede Fattige. Staden er derfor og inddelt i 8
 Skoledistrikter, af hvilke ethvert har sin Forstans-
 der, til hvem alle Børn i Distriktet ere betroe-
 de fra Buggen af, og indtil de, efter fuldbendt
 Opdragelse, ere forsørgede, enten saa disse Børn
 ere hos Forældrene, eller ere satte i Kost hos
 andre. Ved denne rigtige Indretning er til-
 vejebragt Ensformighed i Besiyrelsen. Børnene
 kunne nu behandles, belønnes og straffes paa en
 og samme Maade, da de 8 Forstandere samles
 eengang om Ugen, og aftale hvad der skal skee
 i ethvert overordentligt Tilfælde, som møder.
 Men ogsaa den Fordel er opnaaet, at for Frem-
 tiden ingen fattig Familie, som alene trænger
 til Understøttelse, fordi den har Børn, af Di-
 striktet kan faae mere, end saadan Understøttelse
 bør beløbe sig til, og at Forstanderen, som har
 det specielle Tilsyn med disse Børn, og udbera-
 ler Pengene, hvert Djeblif kan bedømme, om
 ogsaa disse hensigtsmæssigen anvendes paa Børne-
 ne, om dem efter Omstændighederne bør gives
 mere eller mindre, eller om endog Børnene bør
 fratages Forældrene og sættes i Kost. Dette 8
 Mandes svære Tilsyn med henimod 1000 Børn
 er derved bleven lettet, at forskellige værdige
 Fattigforsørgere have tilbudet sig, under Skole-
 for-

forstandernes Vejledning, fælleds med dem at paatage sig disse Forretninger.

At forekomme Fattigdom er unegteligen en Fattig-Administrations vigtigste Pligt, Men at tænke derpaa er kun da rigtig, naar først al sand Nød er afhjulpen, og enhver Fattig kan forsynes til Nødtørstighed, og kun da mueligt, naar Borgernes frivillige Gaver enten ere bestemt dertil, eller ere tilstrækkelige udenfor hin første Betingelse for Bestyrelsen. Men da hos os, i det mindste paa saa Steder, hin Pligt hverken kan eller bør opfyldes, fordi den, at forskaffe alle nødtørftig Underholdning, ikke endnu er opfyldt, saa forbigaaer jeg hvad i saa Henseende findes i Efterretningen. Kun gjør jeg her den Anmærkning, at man først i de seneste to Aar har kunnet tænke derpaa i Hamborg, og at man fra Junii 1796 til Januar 1797 har reddet 137 Familier og 108 Personer fra Undergang, ved f. Ex. at kjøbe Haandværkstøj, forsyne dem med Klæder, saa at de kunne arbejde, betale resterende Leje, indløse deres pantsatte Gods, og forstrække dem med Penge imod successive Afbetaling. Erfaring, hedder det meget rigtigt, har vist, at man

kun

Kun i højeste Nød bør betage den Fattige Tiltro til egne Kræfter, og hos ham svække den saa velgjørende Skam, som det rettænkende Menneske altid føler, naar det skal tage sin Tilflugt til offentlig Goddædighed; at denne Tiltro taber sig ved at imodtage en Gave, men kan befæstes, naar han føler, at Hjelpen er et Forskud, som han igjen kan afbetale, at han derved kan vordes uafhængig, og at han kan tilskrive sine egne Kræfter denne Uafhængighed. Saaledes er dog kun forskudt i Penge 2177 Mk. 14 β 6. Pf. (725 Rd. 5 Mk. 13 β d. C.), og deraf er succesfuldt tilbagebetalt 604 Mk. 2 β (201 Rd. 2 Mk. 4 β d. C.).

Disse Bestræbelser tilskrives det for endel, at i bemeldte Aar Antallet af de ny tilkomne Fattige ikkun har været 130 Familier, istedet for at det Aaret forhen beløb sig til 183. Blandt hine 130 Familier vare 63 imellem 60 og 85 Aar; 21 beladte med kroniske ulegelige Sygdomme; 31 Enker med mange smaa Børn; og kun 15 nogenledes arbejdsføre Personer.

Udslettet af Listen bleve 8, fordi de ikke vilde skikke Børnene i Skolen; 1, som dømtes til Fugthuset for vedvarende Betleri; 7, som hemmelig gif deres Vej; 4 for slet Opsørsel; 5, for

di de forlode Byen; 3, som ikke vilde paatage sig anvist Arbejde; 4 for opdaget Bedrageri; 9, som ikke vilde underkaste sig de lovbestemte Betingelser for Understøttelsen; 24, som formedelst ulægelig Sygdom bleve bragte til Pesthuset (saaledes kan Hamborgs Krankenhoff kaldes); tilsammen 65 Personer.

Derimod bleve af 89 Personer udslettede 37, som takkede for videre Understøttelse; 3, som ere indtagne i Forsørgelsesanstalter ved Benner's Hjelp; 10, som igjen indgik Egteskab; 7, som fik Tjeneste; 10, fordi de ikke have meldt sig om Understøttelse; 5 efter erholdt Helbred; og 17, som vare komne i bedre Omstændigheder, af hvilke en, med Taknemmelighedsfølelser stjænkede Fattigkassen 150 Mk. (50 Rdl. d. C.) til Erstatning for hvad hun havde kostet samme.

Nu omtales Bestræbelserne for at faae 323 Mennesker under Tag. Denne Mangel blev tildels hævet ved Barakkers Opbygning uden for Byen. Klogeligen har man været meget streng i at indkræve 8 og 4 skilling ugentlig Husleje af den Fattige, for at være vis paa, at de af alle Kræfter vilde gjøre sig Umage for at skaffe sig selv Husly. At man dog efter Kjøbenhavns Ildbrand havde brugt

brugt samme Fremgangsmaade! Om nogle Aar
 skulde man da have færre Fattige at sørge for.

For at enhver, som lyfter, kan anstille en Sammenligning imellem hvad Kjøbenhavns og Hamborgs Medicinalanstalter koste, anfører jeg den sidste Udgift 12463 Rk. 16 ß 6 Pf. (4154 Rd. 3 Rk. 7 ß d. C.). De Syges Antal var 3045, altsaa 294 færre end i 1796, og 1181 færre end da Indretningen begyndte. Af hint Antal er helbredet 2553; udskreven som ulægelige 30, og som gjenstridige 9; bortgaaede 17; sendt til Pesthuset 40; døde 179; og forblevne i Kur 217. Af 100 er helbredet $85\frac{5}{6}$, døde $5\frac{2}{3}$. Enhver Syges Kur har kostet omtrent 3 Rk. 15 ß 1 Pf. (1 Rdlr. 1 Rk. $14\frac{1}{6}$ ß d. C.); 76 Brokbaand ere anskaffede; 32 Koner bleve forløste uden Betaling; og 53, som havde Skurv i Hovedet. Endnu anmærkes, at 582, altsaa over $\frac{1}{6}$ af de Syge, vare uindtegnede Fattige, hvilke ere forundte fri Læge, Medicin, og i fornødent Tilfælde Sygeunderstøttelse, for at forhindre Fattigdom, som vilde vorde Følgen af enhver Sygdom, der ved Arbejde skulde ernære Familien.

I Lugthuset er indkommen for Betleri 88 Personer, hvoraf dog 64 vare fremmede. At alle Betleri skulde høre op, hedder det meget vigtigt, be-

heroer mere paa Publikums Billie, end paa selve Indretningen. Det skeer, naar dem intet gives, og ved Publikums daglig tiltagende Overbeviisning om; at enhver Trængende faaer Hjelp.

Udkomne Skrifter.

Ueber zweckmäßige Armen- Anstalten in Schwaben. Stuttgart 1797, 22 S. i 8.

Er ikke værd at kjøbe. Forsfatteren fremkommer med nogle gamle Forslag til at hemme Betleriet. At de tillige ere usfuldstændige, kan Skriftets Størrelse vise. Nye Ideer fandt jeg ikke deri, men vel denne urimelige: "at man ingenstunde burde løslade opbragte Betlere, af Frygt for, at de igjen skulde synde."

Ueber Armenversorgung mit Hinsicht auf die in der Churmark dieserhalb getroffenen Armenanstalten, von Kasimir Wilhelm, Baron von Sahl, Königl. Preuss. Krieges- u. Domainen-Kammer-Direktor. Stendal 1796, 76 S. i 8.

I neue deutsche Monatschrift, Sept. og Desemb. 1795, roses de nye Foranstaltninger,

som ere gjorte til Fattigvæsenets Forbedring paa Landet i Churmark. Nærværende Forfatter er af modsat Mening. Hans Grindringer ere i det Hele grundede, skjøndt de egentlig ingen Værd kunne have uden for General-Land-Fattigdirektionen i Churmark. Naar Forfatteren synes at være af den Mening, at Liggeri ikke kan forebygges, har han sund Fornuft og Erfaring paa flere Steder, hos os selv i Kiel, imod sig; og naar han vil, at hvor et Sted beviistlig ikke kan forsørge sine Fattige, disse da, forsynede med Altest derom, skulde have Tilladelse at samle Almisse i et vist dem foreskrevet Distrikt, er denne Fremgangsmåade neppe god. Det er et privilegeret Liggeri, som ikke bør tillades, skader Fattigvæsenet i det Hele, formindsker i Særdeleshed Indtægterne for de Fattige paa det Sted, hvor Samlingen skeer, og giver Anledning til meget Bedrageri. Et almindeligt, med bestemte Indtægtskilder forsynet, Fond, bør her hjælpe.

Alf megen Interesse er 4de Bind's 3die Hefte af Göttingisches Magazin für Industrie und Armenslege, Göttingen 1797.

Det indeholder:
 1) Mitwirkung des Superintendenten zur Bildung der Jugend in den
 nie

niedern Schulen. Der findes skionne Lærdomme for de Biskopper, som ikke sørge for: at Børnene undervises og opdrages godt og rigtigt; at skaffe gode, duelige, kloge og virksomme Lærere; overalt at faae Industriskoler indrettede, dette virksomme Middel til at danne Mennesker til forstandige, gode og nyttige Borgere; at der tilvejebringes bedre Lejlighed til at holde Skole; at Lærerne agtes og elkes af Forældre og Børn; at Børnene inddeles i Klasser, og at Underviisningen deles imellem flere Lærere; at indføre en passende Skoletugt, ved at foreskrive visse Skolelove, hos Forældre og Børn, at opvække Agtelse og Tillid til Lærerne, og tilholde disse, at de hverken ere eftergivende, eller haarde imod Børnene, v. s. v.

2) Nachricht über die Versorgung der Armen in Göttingen, vom Jahr 1796. Kan, tilligemed de bekjendte hamborgske Efterretninger, tjene til Monstet for enhver Fattigvæsenets Bestyrer, til at indrette sit aarlige Regnskab til Publikum efter. Jeg anmærker af samme som fortrinlig god, en dobbelt Inddeling af de Fattige, den ene med Hensyn til deres Familie og Stand, den anden efter de forskjellige Aarsager til deres Fattigdom. Uden
 faa

saadan detailleret Inddeling, og Kundskab om An-
 ledningen til ethvert Almisselemes trængende For-
 fatning, kan Fattigbestyrelsen aldrig kaldes god;
 thi det gjelder om, ikke alene at kjende Grun-
 den til Fattigdom, men og at hæve den, i det
 mindste for saa mange, som endnu ikke ere blev-
 ne fattige. Ubetænksomme Giftermaal
 angives meget rigtigt som en Aarsag til Fattig-
 dom; men jeg istemmer langt fra ikke den Ros,
 som tillægges Regjeringens Befaling, at Bestyr-
 rerne af Fattigvæsenet kunne negte løse og ledige
 eller saadanne Personer Tilladelse at indlade sig i
 Egteskab, om hvilke den med Grund maatte tro,
 at de manglede Kraft og Villie til redelig at er-
 nære sig og Familie. Saadant Forbud er et unød-
 vendigt og skadeligt Indgreb i borgerlig Frihed;
 Løbsagtighed, som er langt skadeligere, endog for
 Fattigvæsenet, er dets visseste Følge. Naar vi
 opdrage Børn godt, og have Arbejdsanstalter, hvor
 Gamle og Unge kunne fortjene Brødet, behøve vi
 desuden ikke at frygte for mange slige Egteskaber,
 og disses skadelige Følger. Ogsaa deri er jeg enig,
 at Uforsigtighed i at kjøbe Ejendomme,
 og dertil at laane Penge, virker Manges
 Fattigdom. Erfarenhed hos os bestyrker denne
 Sandhed. Men Middelene til at forebygge denne

Aar

Årsag til Fattigdom, er ufloget. At gjøre det vanskeligt for slige Personer, saaledes som foreslaaes, at kjøbe Ejendomme, naar de ikke af egne Midler kunne betale en vis bestemt Del af Rjæsbesummen, og at straffe dem, som imod uforholdsmæssig svære Renter laane Pengene dertil, er en Gudstrankning i Borgernes Frihed, som Nødvendigheden ikke kræver. Regjeringen bør holde sig fra at være Undersaatternes Formyndere; og deres Vel fordrer, at Kagerlove ikke ere til.

3) Ueber Armen-Anstalten auf dem Lande. Er nyttigt for enhver, som skal indrette Fattigvæsenet paa Landet. Den, som ikke før har gjort Fattigvæsenet til sit Hovedsag, og vil søge Underretning om alt, hvad han bør vide om et vist Steds Fattigvæsen, finder hertil en skøn Vejledning ved de afsrykte Spørgsmaal, som Magasinet's Udgiver, Superintendent Wagemann, gjorde til endel af sine Amtsbrødre.

4) Versuch zur Versorgung und Erziehung armer Waisen-Kinder aus dem Bauren-Stande durch Unterbringung in Privat-Familien auf dem Lande. Superintendent Wagemann har i 4de Binds 1ste Hefte meddeelt et fortreffeligt Stykke om de Waisenbørns Forsørgelse og Opdragelse,

der

der ere af Bøndestanden. Det vil have megen Værd ved Besvarelsen af det omtvistede Spørgsmaal, om, og i hvilke Tilfælde, Kjobstedsbørn bør opdrages i Baisenhuse. Forfatteren formentede dengang, at Bønderbørn aldrig bør opdrages i slige Stiftelser, og meddeler en Plan til deres Opdragelse paa Landet. Efter den Tid, 1795, har han haft den Glæde, at flere af hans Ideer ere realiserede i hans eget Fædreland, og at Baisenhuset i Moringen, som fornemmelig var bestemt for Bønderbørn fra Fyrstendømmet Kalenberg og Göttingen, er ophævet. Nærværende Stykke er meget lærerigt, da det viser, hvorledes Børnene nu udsættes hos Præster, eller andre skikkelige Familier; hvad deres Underholdning koster; Opsigten, som høves med dem; og de Fordele, Forandringen giver grundet Haab om.

5) Ueber Assistenz-Cassen. For mig, der forhen har viist Besparelses-Anstalters Nytte*), og efter den Tid har arbejdet paa en Plan til en saadan Indretning hos os, var dette Stykke overmaade vigtig; og det vil være det for

*) See mine Breve til Doktor Mangor, Tris og Hebe, Juli 1796, S. 63 til 67.

enhver, som indseer, hvor nødvendigt det er, at forebygge Armod, ved dels at understøtte Familier, som mangle Ene til at fortsætte den Haandtering, hvoraf de skulle leve, dels at bringe Mængden til at samle en Skilling sammen, til hvilken de i overordentlige Tilfælde, saasom Sygdom, Mangel paa Fortjeneste, kunne tye hen, uden strax at falde Fattigkassen til Byrde. Efter en Indledning af Wageman meddeles Underretning, 1) om det i Berlin, til at understøtte Borgere, som ere komne til Ugters, værende Selskab, og 2) om tvende Spare- og Laanekasser, som det saa kaldte Gesellschaft freywilliger Armenfreunde i Kiel (der saa fortræffelig bestyrer denne Stads Fattigvæsen) her har oprettet. Hvor man for Alvor tænker paa Fattigvæsenets Forbedring, er det Bestyrernes Pligt, at sørge for slige Hjælpkasser, især for en Laanekasse; og ene af denne, hvortil Fondet bør tilvejebringes ved frivillige Gaver, bør den understøttes, som er paa Vejen til at worde fattig. At give saadan Understøttelse af den almindelige Fattigkasse, er neppe rigtigt; thi som Borger kan jeg tvinges til at betale Fattigskat til mine Medborgeres nødtørftige Underholdning, ikke derimod tvinges til Bidrag, hvis Hensigt er

at

at forebygge Fattigdom: de sidste Bidrag bør under en retfærdig Regjering blot beroe paa min fri Billie.

Breve til en Ven om Fattigvæsenet og samvæsets Bestyrelse, Iris og Hebe, Desember 1797; 1ste og 2det Brev; 3die Brev, i Januar 798.

De indeholde mange gode Anmærkninger, og røbe en Mand, der ikke alene har læst endel i det Fag, han skriver i, men og tænker selv, og har Lyst til at virke. Da hans Skjebne, som det lader til af Brevene, er ublid, skulde jeg ønske, at Omstændighederne maatte tillade, at han blev ansat ved et eller andet Steds Fattigvæsen, som han upaatvivlelig var skicket til at styre, da han, med rigtige Grundsatninger i saa Henseende, forener Billie til at gavne i denne Vej. Især maa jeg gjøre opmærksom paa de Betragtninger, som findes S. 315, 316—18, 25; 3die Brev nedderst paa 44 og øverst paa 45 S.

Forfatterens Forslag, at Ingen maatte tage Nogen i sin Tjeneste, der ikke havde først lært en nyttig Haandtering, tør jeg ikke billige, da det indskrænker Borgernes Frihed; men vi bør opmuntre Folk dertil, og sørge for, at især den

E Klasse

Klasse af Ungdommen, som i Tiden giver Tjenestetjeneste, lærer en eller anden Haandtering, hvormed den kan skaffe sig Livets Ophold.

Den Sætning S. 44 i 3 Brev, at ingen er fattig, der har sunde og friske Lemmer, tåaler en højere Bestemmelse. Ingen burde være det, men at mange ere det, viser Erfaring. I den bedst ordnede Stat kunne der møde Omstændigheder, som for en Tid gjøre arbejdsføre Mennesker brodløse, og forsætte dem i de Fattiges Klasse; og Sætningen er, med Hensyn til Theorien, altsaa heller ikke rigtig udtrykt.

Efterat denne Anmeldelse er skrevet, erfarer jeg, at Brevskriveren er K. F. P r i m o n t, som i 1795 oversatte fra Engelsk de da, i 8., udfomne (Statsraad Boghts i Hamborg) Esterretninger om Indretningen i Hamborg til at forskaffe de Fattige Arbejde og Understøttelse.

Kjøbenhavns Fattigvæsen.

Som paa mange Steder i Europa, saa har man og i Danmark, og især i Kjøbenhavn, i den senere Tid tænkt paa at forbedre Fattigvæsenet. Men det gik her, som paa flere Steder; de antagne Grund-

sætninger vare gode nok; Administrationen havde derimod, til sine Lider betydelige Fejl, der dog mere laae i Bestyrelsen end i Lovene.

Naar man seer tilbage til Fattigvæsenets Indretning og Bestyrelse i Kjøbenhavn, har det egentlig havt tre Hovedperioder: den første fra 1708 til 1771, da det blev bestyret af de dertil udnævnte kongelige Kommitterede, under den for hele Danmarks Fattigvæsen befalede kongelige Oberdirektion; den anden fra 1771 til 1781, da en kongelig Direktion for Plejeanstalterne, og de med den indrettede Sognekommisjoner havde Bestyrelsen; den tredie fra 1781 til nu, i hvilken Tid Magistraten har staaet i den forrige kongelige Plejedirektions Sted, og Indretningen af 1771 for det øvrige har været uforandret.

I enhver af disse Perioder gif man ud fra de rigtige Grundsætninger: at alle Fattige, for saavidt de ikke ere istand til, for stedse, eller for en Tid, at erhverve sig selv det Fornødne til Livs Ophold, skulde af det Offentlige, til Rødtørft, forsørges, og at Børn især skulde opdrages til Kundskab og Arbejde. Enhver Sagkyndig maa især tilstaae, at den i Aaret 1771 gjorte Indretning var fortreffelig. Man læse blot den skønne Underret-

ning for Publikum, som Direktionen for den da oprettede almindelige Plejeanstalt udgav. Anordningen af 9 März 1792*) er i det Hele og bygget paa rigtige Grundsætninger. Ingen kan saaledes tænkes rigtigere end denne: at sand Nødlidenhed ikke bør savne Understøttelse, og at det, som ydes af det Almindelige, eller skænkes af goddædige Borgere, til Hjælp og nødterstig Underholdning for trængende Medborgere, ikke bør blive et Klov for strafværdig Dræksløshed og uforstammet Trygheder.

Men Fejlene, som nu og da ikke undgik Jagttagerens Opmærksomhed, stak ene i den spæstse Bestyrelse. I vore Dage kom Fattigvæsenet aarslig

*) Denne Forordning udkom paa Forestilling fra den Kommission, som under 19 Oktober 1787 blev besejlet at tage alt, hvad der angik Fattigvæsenet i Danmark, saavel i Kjøbstæderne som paa Landet, i Overvejelse, til dets bedre Indretning. See mine Efterretninger om Fattigvæsenets Tilstand i Danmark, Kbh. 1790 i Fol. At jeg, der var Sekretær i Kommissionen, ingen Stemme havde, og at jeg aldeles ingen Del har haft i de Forslag, som Tid efter anden ere gjorte til Fattigvæsenets Forbedring, bør jeg i øvrigt her anmærke. Nu er jeg besejlet at indtræde i den ny Direktion for Kjøbenhavns Fattigvæsen, med hvis oplyste og virksomme Medlemmer jeg er pligtig at stræbe til dets Forbedring.

lig dybere og dybere i Underbalkanse, uagtet der var aabnet Hjælpeskilder, saavel ved Befalinger, som ved privat Godgjorenhed; de Fattige fik ikke alle nødtsøftig Underholdning, fordi Magistraten, som dets Direktører, manglede Penge; og med Betlernes daglig tiltagne Antal, tiltoge deres Klager og Grovheder.

Magistraten selv fandt Fejl ved Indretningen, og søgte at hæve dem. I en Forestilling til Kanselliet androg den derfor, at uagtet der, i Følge ovenmeldte Forordning, er oprettet Arbejdsanstalter i alle Stadens Sogne og Menigheder, dels i visse dertil med megen Bekostning anskaffede, og med fornødne Opsynsbetjente forsynede Bygninger, dels ved at give de Fattige Materialier til Forarbejdelse i deres egne Børelser, og endskjønt Plejekommissionerne i de to Aar, da Fattigvæsenet er bleven bestyret i Overeensstemmelse med denne Forordning, have faaet 11800 Rb. meer end det sædvanlige, ved Reskriptet af 17 Marz 1784 Bestemte, nemlig 8000 Rb., til Hjælp til Almisse-Uddelingens Bestridelse, for saavidt Menighedernes godvillige Gaver ej dertil havde været tilstrækkelige, havde dog alle disse til Betleriets Hjemmelse sigtende Anstalter ikke haft den ønskede Virkning, da Stadens Indvaanere endnu hjemsøgte af Betlere, saa

vel paa Gader og offentlige Pladser, som i deres
 Huse og Gaarde, og de Fattige endnu som oftest
 anførte til Undskyldning, at de ej erholdte den Mis-
 sisse ved Plejekommissionerne, som deres Trang
 og Eone udfordrede. Magistraten yttrede tillige den
 Mening, at der i Fattigvæsenets nærværende Ind-
 retning maaskee kunde være Fesl, som muligens var-
 re at afhjælpe, naar saadant af kyndige Mænd
 blev undersøgt, og af dem gjordes Forslag, hvora-
 ledes Hensigten bedre maatte kunne opnaaes. Der-
 hos meldte den, at Fattigvæsenets og de derunder
 henhørende Stiftelses medisinale Forsatning, for-
 uden de derved ansatte tre Lægers og fire Kirur-
 gers Lønninger, medtager alene for Medikamenter
 aarlig imellem 3 til 4000 Rd. og at det synes
 at være en Gjenstand for næjere Undersøgning, om
 ikke en mindre bekostelig Indretning i denne Hen-
 seende kunde træffes. Endelig anførte Magistrat-
 ten ogsaa, at de under Direktionen over den al-
 mindelige Plejeanstalt, med Fattigvæsenet foretred-
 trende milde Stiftelser, Barfou, og Abel Katrin-
 nes Hospital, samt Opsøstringshuset, i visse Hen-
 seender staae i Forbindelse med Fattigvæsenets al-
 mindelige eller Hovedkasse, Endstjønt deres Kapi-
 taler ere adskilte og de hver for sig bestyres, til-
 hvilken Forening deres Fundationer og oprindelige

ge Hensigt ikke give Anledning, og hvorfor de rettere burde udfattes fra den almindelige Direktion over Fattigvæsenet; hvilket, saavel som om nogen Forandring i deres Indretning, efter Tidernes nærværende Beskaffenhed, maatte kunne ansees tjenlig, efter Magistratens Foræining kunde fordre nærmere Undersøgning og Overvejelse.

I Følge denne Forestilling fra Magistraten, blev derfor under 10de April 1795 anordnet en Kommission til at undersøge Fattigvæsenets da værende Indretning i Kiøbenhavn, og de Gjenstande, som dermed stode i Forbindelse, samt derefter at gjøre Forslag, til at afhjælpe de Mangler, som derved maatte befindes, dog at Forslagene ikke bleve byggede paa andre Grundsætninger, end de, som den til Fattigvæsenets bedre Indretning overalt i Danmark nedsatte Kommission, har fremsat i sin Forestilling, og som ere antagne ved Forordningerne af 16 November 1771 og 9de Marts 1792. Kommissionens Medlemmer vare, Regerne Justitsraad Gullisen og Stadfyfikus Doktor Mangor undtagne, tagne af Magistraten og de 32 Mand *).

Dens

*). Hvorfor monne der ikke blev befalet andre end Delegerede fra Magistraten og de 32 Mand at tiltræde denne Kommission? Naar Hensigten

ikke

Denne Kommission havde da den almindelige Befaling: at undersøge Fattigvæsenets Indretning i Kjøbenhavn, og de Gjenstande, som dermed staae i Forbindelse, samt derefter at gjøre Forslag til at afhjælpe de Mangler, som derved maatte befindes; og den specielle: at undersøge, ved hvilke Midler bemeldte Fattigvæsen kunde forskaffes den til Udgifternes Bestridelse, uden Byrde for Finanserne, fornødne Indtægt, eller de nærværende Indtægtskilder ved en eller anden Indretning gjøres mere tilstrækkelige.

I sin, den 17. Maj 1794, indgivne Forsøgning, oplyste Kommissionen:

At ikke skulde være, at kyndige Mænd udenfor disse Kollegier burde sige deres Tanker om de opgivne Mangler, synes en Kommission aldeles uundværendig; thi Magistraten selv, som Direktører for Fattigvæsenet, maatte jo efter Embeds Medfør være berettiget til, efter foregaaende Overlæg med de 32 Mænd og Stadsfysikus, paa egen Haand at bestemme alt hvad som vedkommer den specielle Bestyrelse, i Overeensstemmelse med de gjeldende Anordninger, og i øvrigt igjennem Kanselliet til Kongen at gjøre Forsøgning, saavel om det, Kommissionen var befaleet at undersøge, som om alt, hvad der kunde tjene til Fattigvæsenets Opkomst, for saavidt saadant, for at iværksættes, maatte behøve kongelig Stadsfæstelse.

a) At den almindelige Hovedkasse havde en
Gjeld af . . . . . 40,951 Rd.

b) At dens Indtægter vare i Underballance
under dens Udgifter aarlig . . . 18,158 Rd.

Til Gjeldens Afbetaling, eller Udslættelse, blev
af den foreslaaet og indstillet:

1) At 10,951 Rd., som Apothekerne havde til-
gode, maatte udbetales af de kongelige Finanser, i
Betrægtning af, at de nye Indtægter, som Fat-
tigvæsenet ved Forord. af 7 Marz 1792 ere tiltænkt-
te, ikke ere fundne tilstrækkelige til at erstatte Sav-
net af de 7000 Rd., som det forhen af den kongeli-
ge Kasse oppebar.

2) At 16000 Rd., som af Finanzkassen ere
forstude, maatte estergives.

Der bleve da tilbage 14000 Rd., optagne
dels hos Stadens offentlige Kasser, dels hos en
privat; og denne Sum formentes at kunne med Ti-
den udredes af Hovedkassen selv.

Til at afværge den aarlige Underballance:

1) At Bartou, Abel Kathrines Stiftelse og
Opfostringshuset, maatte adskilles paa en vis Maa-
de fra det almindelige Fattigvæsen og dets Hoved-
kasse.

2) At disse gamle Indtægtsgrenene for Fattigvæsenet maatte udvides, og nogle nye tilføedes, saasom ved:

a) En nøjagtigere Orden med Fattigbøffer hos Herbergerere og Møglere.

b) En Forhøjelse i Prisen paa Komodiebilletter.

c) En Opmuntring til frivillige Gaver Indsamling i dramatiske Selskaber og Klubber.

d) Kollektbøgers Dambæren til den mere end almindeligste Klasse af Tjenestefolk.

e) 4 R Forhøjelse paa hvert Spil Kort.

f) 8 R pr. Rd. af de Expeditions-Gebyrer, som betales for Bevillinger og andre Kollegial-Expeditioner i Kjøbenhavn.

3) At Hovedkassens Hjælpeudgifter til Pleje eller Sognekommisionerne maatte bestemmes til en vis indskrænket aarlig Sum, saasom til omtrent 13350 Rd. aarlig.

4) At de aarlige Udforag fra Staden's Fattigskat, nemlig 5000 Rd. til Stiftelsen for nyfødte Børn, og 2500 Rd. til Børnehuset maatte indholdes for det almindelige Fattigvæsen, og disse Stiftelser paa anden Maade gives Erstatning.

Besparelserne, og de nye Indtægter efter disse Forslage blev beregnet saaledes:

For No. 1.	2639 Rbd.
No. 2.	6030 —
No. 3.	2212 —
No. 4.	7500 —
	<hr/>
	18381 Rbd.

Det aarlige Deficit 18158 —

Overflad 223 Rbd.

Doktor og Stadsfysikus Mangor holdt det end videre for retfærdigt:

a) At det, som Bartou i 11 Aar fra 1785 til 1795 har oppebaaret af Fattigvæsenet over Rentesummen af den Kapital 36,424, som denne Stiftelse til Fattigvæsenet har laant, skulde affortes fra bemeldte Hovedstol, hvorved det almindelige Fattigvæsen aarligen vilde bespare 400 Rbd.

b) At Land- og Sv. Staten burde herefter aarligen afgive noget mere, end hidtil, til det almindelige Fattigvæsen, saasom disse tvende Etater kunne ansees for, ved Forordn. af 7 Mars 1792 at have faaet Lettelser i dets Fattigvæsen paa det sivile Fattigvæsens Bekostning.

Da bemeldte Fattigvæsenets Kommission saaledes kun havde heftet sin Opmærksomhed paa Gjensstanden for den spæstille Befaling, blev Finanskommisjonen ved kongelig Resoluzion af 30

Desember 1795 beordret, at den hel, eller ved en Del af dens Medlemmer, skulde træde sammen med Fattigvæsenets Kommission, og at naar dennes Rapport blev Hans Majestæt foredraget, skulde Finanskommissionens Betænkning over Sagen tilligge forelægges.

De Bemærkninger og Betænkneligheder, som Finanskommissionen havde ved Fattigvæsenets Kommissionens Forslag bleve fremlagte i en Samling med den sidste. Begge Kommissioner forenedes derefter om, at de, for at forklare de Videlsøstigheder, som særskilte Kommissions Raadslagninger sædvanligen medføre, og for tillige at bortrydde de Vanskeligheder, som møde ved at afhandle en saa vigtig Sag i særskilte enkelte Dele, vilde vedblive samlede med hinanden at beraadslaae om Sagen i det Hele, samt derefter begge indgaae med fælleds Forstilling; hvilket og skede.

Man var enig i at antage, at de Grundsatninger, som især i Fr. af 9 März 1792 ere fremsatte i Henseende til Fattigforsørgelse, og Betleriets Affkæffelse, ere saa nær overensstemmende med de Grundregler, som ethvert velordnet Fattigvæsen har antaget, at om det end ikke i Kommissoriet var befaleet, at de ej maatte fraviges, skulde Angen af Kommissionerne funder

det raadeligt, deri at foreslaae nogen Forandring; men at Diemedet af Anordningerne desuagtet ikke til Bestandighed er fyldestgjort.

Fattigvæsenets Form troede man alene fejlfuld. Man kaldte det meget rigtigt ikke i Tvivl, at Fattigvæsenet i enhver stor Stad fordrer den nøjagtigste, ensformigste og stadigste Opmærksomhed i Udførelsen. Ethvert Individ, som kan blive Gjenstand for Forsørgelse, maa kjendes nøje. Forsørgelsens Grad og Maade maa bestemmes efter enhver's Trang, for en Tid, eller for steds, til Arbejde eller Almisse, eller Sygepleje, hver for sig, eller alle tillige. De Trængende maa ikke blot modtages efter egen Anmeldelse, men endes og opsøges, og ideligen have under Dine. Almisse bør kun gives, hvor Evne til at fortjene ved Arbejde ophører, og da uddeles saaledes, at det ikke er fordelagtigere at forsynes af det Almindelige, end at forsørge sig selv, ikke fordelagtigere at nyde Almisse i et Sogn, end i et andet. Arbejde maa gøres mueligt, naar og hvor det ikke frembyder sig af sig selv: Arbejdet, som gives, maa gøres saa nyttigt for det Almindelige, og for Fattigvæsenet selv, som skee kan. Anledning til Forarmelse maa søges forekommen eller afhjulpen. Den hjælpeløse Ungdom maa anføres

til

til at kunne undvære Hjælp i den modnere Alder. Tider og Tilfælde maae tages med i Betragtning, og Forsørgelsen tildels derefter lempes og ordnes. For de Fonds, som ere henlagte til Fattigvæsenet, maa omhyggeligen vaages. Den offentlige og private Godgjorenhed, uden hvilken intet Fattigvæsen kan bestaae, eller med Held gaae frem, maa ved Betyggelse imod Overlob af Betalere, og ved idelig Forvisning om offentlige og private Gavers rigtige og velordnede Fordeling, ledes, opmuntres, vedligeholdes. I Kjobenhavn holdt Kommissionen Fattigvæsenets Sag saa meget vidtsæftigere, som dens Handel og Søfart, og dens dobbelte militaire Etat hidbrøge mange, som tidlig eller silde blive samme til Byrde.

Til at oversee al denne Detail, at ordne den til et Helt, at vedligeholde det ordnede Hele i stadig og uafbrudt Gang, efter lige Regler, overalt og til alle Tider, forekom den nærværende Bestyrelses Indretning Kommissionen utilstrækkelig, naaget al den redelige, villige og virksomme Flid, som deri var anvendt. De væsentligste Mangler antog den at være følgende:

1) Det er gjort Plejekommissionerne til Pligt, at forsørge enhver sit Sogns Fattige, men Sognene have i den Henseende ingen bestemte Grænd-

fer efter Areal. Enhver Fattig ansees at henho-
re til det Sogn, hvor den sidst har gaaet til Al-
ters. Enhvert Sogns Fattige kunne altsaa vare
adspredte over hele Staden, og visse Menigheders,
Petri s. Ex., er det især. Dette maa nødvendig gjøre
enhver Plejekommissions Opsigt og Bestyrelse saa
meget mere vanskelig og besværlig.

2) Til at give Plejekommissionerne, som sam-
les teengang om Ugen, de fornødne Underretninger,
hvorpaa deres Beslutninger grunde sig, og at gaae
tilhaande i Udsørelsen, skal, efter Reskr. af 17de
Mars 1789, være 4 Fattigforstandere i hvert Sogn.
Det er ikke mueligt, at et saa lidet Antal i saa
stort Distrikt, især naar Distriktet, som meldt, har
ideligen afvejlende og over hele Staden udstrakte
Grændser, kan varetage det hele specielle Tilsyn,
allerhelst da disse Forstandere forudsættes at have
hver sin borgerlige Næring og Haandtering.

3) Plejekommissionerne bestyre Fattigvæsenet,
enhver for sit Sogn, uden at staae i nogen saadan
Forbindelse med hinanden, at den ene kan vide,
efter hvilke Regler og Grundsætninger den anden
handler. Deraf kan altsaa følge, at lige saa man-
ge Slags Grundregler kunne være muelige, som
der ere Plejekommissioner, at disse i et Sogn kun-
ne være mildere, i et andet strængere, i et mere i

et andet mindre nøjagtigen udføres; men deraf kan igjen rejse sig, i Bestyrelsen selv, usammenhængende Foranstaltninger, og forskjellig Fremgangsmaade, nu i Henseende til Almisse-Bestemmelsen, nu Arbejdes-Tildeling, nu Sygepleje, nu Ungdommens Anbringelse m. v., og hos de Fattige en Spekulation til Omvanken fra et Sogn til et andet. Ved saadant Usammenhæng i Bestyrelsen og Anledning til Omvanken for de Fattige, forvikles det ellers noksom forviklede Fattigvæsen end mere. Bestyrelsen maa kunne blive uens med sig selv, og de Fattige uviste om dens Regler.

4) Magistraten, som er indtraadt i den forrige Plejedirektion's Sted, alene med den Forskel, at Børnehuset, og det dermed forbundne Møens Tugthus, er bleven overdraget til en særskilt Direktion, og at Stiftelsen for nysødte Børn er forbundet først med Frederiks Hospital, siden med Affouchementhuset, skulde efter Reskr. af 4 April 1781 have Bestyrelsen af Fattigvæsenet; men den Fuldmagt, Plejekommissionerne have til at handle, enhver i sin Kreds, efter bedste Skjønnende, og den Umuelighed det er for Magistraten at deltage i Plejekommissioners Destaildeliberationer, og derfra at erholde de Erfaringer, som for en hensigtsmæssig Bestyrelse
ere

ere fornødne, indskrænker Magistraten egentligst til et Overtilsyn med Fattigvæsenets summariske Indtægter og Udgifter, Kapitalers Betryggelse, Legaters Anvendelse, faste og ordnede Stiftelsers Bestyrelse efter Fundatser og Anordninger. Alt dette er altid i og for sig selv vigtigt, men det er ikke alt hvad til en Overbestyrelse er fornødent; den maa nødvendiggen staae i nøjere Forbindelse med Detailbestyrelsen, naar begge skulle kunne virke kraftigen med hinanden til fælleds Maal.

5) Plejekommissionerne, som ere pligtige at forsyge hver sit Sogns Trængende, de være faa eller mange, til en Tid fler end til en anden, have derimod efter Forordningen af 9de Marz 1792 Ret til at kræve fra Hovedkassen de dem fornødne Tilskudde til de Fonds, som dem hver især ere tillagte og anviste. Magistraten, som staaer til Ansvar for Fattigvæsenets Hovedkapitaler, og for Hovedkassens visse og ubisse Indtægter, har Ret og Kald til at paasee, at Hovedkassens Udgifter ikke skulle overskride dens Indtægter. I saadan Sognekassernes Affondring fra Hovedkassen, og i den delte Bestyrelse af Udgift og Indtægt, ligger en naturlig og vedvarende Anledning til Birkning og Modvirkning, til lovmæssig Krav fra Plejekommissionerne, og pligtmæssig Regtelse fra Magistraten; og denne Ans-

ledning maa blive saa meget mindre sjelden, som Plejekommissionerne ikke kunne oversee alle Fattigvæsenets Indtægter, og Magistraten ikke alle dets Udgifter. Derfor er der og opkommen Klager og Misnøjelse i Bestyrelsen selv. Magistraten har fundet, at den ikke, uden at sætte Hovedkassen i Fare, kunde anvise alt det Tilskud, som fra Plejekommissionerne forlangtes, og derfor foreslaaet, at saadant Tilskud maatte bestemmes til noget vist aarlig. Dette Forslag, saa nyttigt det kunde være for Hovedkassen, saa meget er det derimod fra Plejekommissionernes Side paaklaget. Nu har en forment, at der af den bestemte almindelige Sum anvistes der samme for lidet i Forhold til en anden. Nu har en anden, naar Tilskuddet fra Hovedkassen til en vis Sum er bleven bestemt, fundet det nødvendigt, dels at afvise Fattige, som den ellers ansaae sig tilhørende og virkelig trængende, dels at nedsætte Understøttelserne, som allerede vare sparsomt tildelte. Overalt er det en meget vanskelig Sag for Plejekommissionerne, at have ubegrændsede Forpligtelser til Forsørgelse, og derimod en begrændset Net til Forsørgelsesmidler; ligesom det og paa den anden Side er vanskeligt, ja vel endog umueligt for Magistraten, at holde Hovedkassen i Orden, naar Plejekommissionernes Krav er ubestemt; ik-

kun en nøjere Forbindelse imellem Fattigvæsenets nu saa mange og forskjellige Kasser, og imellem de nu forskellige Bestyrelsesgrene synes at kunne lempe Indtægter efter Udgifter, og disse efter hine, og da rydde de Vanstelaheder af Vejen, som nu rejse sig fra en Deling, der gjør det umueligt for Bestyrerne, i de enkelte Grene at oversee det Hele.

6) Det har stedse været ligesaa vigtigt, som besværligt for Fattigvæsenet i Kjøbenhavn, at see Militæretaternes Fattige adskilte fra Civiletatens. Forordningen af 9de Marz 1792, har vel her nøjere end forhen bestemt Grændserne, men om, og hvorledes Militæretaternes Fattige forsørges i Lighed med Civiletatens, derom har Bestyrelsen for Civiletatens Fattige ikke Underretning; og imellem begge disse Staters Forsørgelses Anstalter er ingen Forbindelse, uden for saavidt at militære Medlemmer have Sæde i Holmens og Garnisons Menigheders Plejekommissioner. Men ogsaa for de andre Plejekommissioner kunne Fattige møde, i Henseende til hvilke der kan være Spørgsmaal om, til hvilken Stat de høre. Afgjøres det, at det vedkommer Militæretaten at forsørge dem, afvises de fra Plejekommissionerne, men om og hvorledes de siden forsørges, bliver det almindelige Fattigvæsen ubekjendt og uvedkommende.

7) Med alle de offentlige Understøtninger, som ere givne det kjøbenhavnske Fattigvæsen, fremfor andre Rigeres Steder, er dog den private Godgjørenhed samme lige saa nødvendig som vigtig. Blandt de Midler, ved hvilke denne Godgjørenhed opmuntres og vedligeholdes, er offentligt Regnskab for milde Gavers Anvendelse, og omstændelig Forklaring for menige Mand om Fattigvæsenets succesfulde Tilstand og Fremgang vist nok et af de mest opmuntrende. Forordningen af 9de Marz 1792 har derfor paalagt Fattigvæsenets Bestyrelse aarligen at give saadant Regnskab, og saadan Forklaring i Trykken. Dette skeer; og mange oplysende Underretninger ere derved fremkomne. Men de gives efter nærværende Indretnings Natur, stykkeviis fra de forskjellige Sognekommisioner; de affattes efter forskjellig Form, med større eller mindre Røjsagtighed; de maae samles fra forskjellige Steder, og udgjøre, uagtet den Flid, mangen virksom og redelig Mand dermed har gjort sig, intet sammenhængende Helt, hvoraf Fattigvæsenets Forsætning beqvemt kan oversees eller bedømmes. De svare derfor ej heller fuldkomment til Anordningens Hensigt, og have altsaa mueligen ej heller al den tilsigtede Virkning.

Disse ansaae Kommissionen at være de betydeligste Mangler og Vanstueligheder i den nuværende

Form af Fattigvæsenets Indretning og Bestyrelse. Den ansaae derfor Forandringer nødvendige, der kunde gjøre hiin Form simpleere, mere sammenstemmende, og derved virksommere. Dette troede den kunde opnaaes ved adskillige af den gjorte Forslag, hvilke fandt Regjeringens Bifald, og ere netop de samme, som det aabne Brev af 26de Januari 1798, angaaende hvorledes Fattigvæsenet i Kjøbenhavn for Fremtiden skal bestyres, indeholder *).

Vi have da her en ny, og den fjerde Periode for Kjøbenhavns Fattigvæsen, dets Bestyrelse under en saa kaldet Fattigvæsens Direktion.

At en Forandring var nødvendig, der kunde gjøre Bestyrelsens Form mere ensformig og virksom, er neppe Tvivl underkastet. Paa Grundsætningerne, som ere antagne i det aabne Brev, paa den Fremgangsmaade som skal bruges, og paa Organisazionen af Bestyrelsen, kan og intet udsættes. Indretningen i Hamborg, hvis Beliggenhed, Klima, Folkemængde og Sæder stemme saa nøje overens med Kjøbenhavns, er for det meste taget til Følge; og ti Aars Erfaring sammesteds har tilfulde vist, at Hensigten

*) Det aabne Brev findes trykt i den paafølgende den ny Direktions Underretning til Publikum.

ten kan opnaaes. Man kunde imidlertid vel her gjøre det Spørgsmaal: om ved de nærværende Sognekommisioner, og i Almindelighed ved den Form, Fattigvæsenet nu har, det samme ej var gjørligt? og da troer jeg, at Sandhed skylder de fortjente, sagkyndige og virksomme Mænds Minde, ved hvis Forslag disse Kommisioner fik deres Tilværelse, det Vidnesbyrd: at Indretningen selv ikke har væsentlige Mangler, og at Uarsagen, hvorfor i den senere Tid Hensigten med samme ikke tilfulde er opnaaet, bør tilskrives et urigtigt Begreb hos Magistraten og Sognekommisionerne om det Forhold, de stode i til hinanden, og en, ved tilfældige Omstændigheder tilvejebragt, mindre heldig spæssel Bestyrelse, der saa nødvendigen maatte forstyrre den skjønneste Plan til de Fattiges Forsørgelse.

Sognekommisionerne skulde, efter Fr. af 16 Nov. 1771, § 3, være Direktionen for den almindelige Plejeanstalt, altsaa og Magistraten, der traadte i dens Sted, undergivne, og gaae den til Haande i dens Forretninger. At dette Forhold er tilfidesat, og at Sognekommisionerne følgelig handlede ene, hver for sig efter forskjellige Grundsætninger, og som det lystede dem; at Magistraten manglede de fornødne Erfaringer, og blot

inds

indskrænkede sig til Overopsyn med Indtægter og Udgifter, og med Bestyrelsen af Hospitalerne; at Sognekommisionerne, endog tværtimod Fr. af 9 Marz 1792, 6 R. I §, ikke kunde faae anvist saa mange Penge, som beviistlig var medgaaet til de Fattiges nødtørftige Forsørgelse; dette, og mere, maa ingenlunde tilskrives Planen. De eneste Fejl, som kunne tilskrives denne, og ikke Bestyrelsen, eller Udførelsen af samme, ere nok disse: at Plejekommisionernes Opsigt var besværlig, fordi enhver af dem skulde sørge for de Fattige, som hørte til Sognet, hvilke opholdt sig adspredte over hele Staden; og at de militære Fattiges Forsørgelse ikke var inddraget under det almindelige Fattigvæsen.

Naar disse Mangler vare blevne hævede, og Magistraten, efterat have sat sig i Besiddelse af den Myndighed, som Lovene tillagde den, med Kraft og Virksomhed havde taget sig af den specielle Bestyrelse, vilde, efter Planen af 1771, Fattigvæsenet i Kjøbenhavn maa ske gjort det hamburgske Rangen stridig. Man kunde imidlertid ikke vente det sidste af Magistraten, og en ny Administration var altsaa, jeg igjæntager det, nødvendig. At angive Aarsagen, hvorfor Magistraten neppe kunde opfylde

de

de Pligter, som under en saadan forandret Beskyrelse paalaae den, maa vorde dens Sag, der i Tiden engang upartist skal skrive Fattigvæsenets Historie i Danmark.

Uden videre Kommentær, enten over Nødvendigheden af en ny Direktion for Fattigvæsenet eller over den ny Plan selv, slutter jeg derfor denne Indledning til en staaende Artikel om Kjøbenhavns Fattigvæsen, med Underretning om, hvorvidt Direktionen hidtil er kommet.

Efterat Meje-kommissionerne ved Valg havde udnævnt, enhver for sig, en af dens Medlemmer, og Valget af Professor Hansen fra Helligjæstes, Hr. Nørbye fra Nikolai, Hr. Paludan fra Trinitatis, Ustekammeret Friborg fra Trøe, Hr. Fenger fra vor Frelseres, Hr. Thye fra Garnisons, Brygger Beenek fra Petri, Hr. Hjort fra Holmens, og Hr. Wassmann fra tydsk Kristianshavns Sognekommisioner, var meddeelt de af Regjeringen indsatte Medlemmer, bekjendtgjorde Direktionen, hvis Medlemmer, Kammerherre Grev Reventlow undtagen, havde trukket Lod om Sæde og Underkrift, sin Tilværelse, ved en trykt Underretning, med Titel: Angaaende Fattigvæsenet i Kjøbenhavn, der gratis ved

Væg.

Bægterne blev uddelt til alle Husejere, og i hvilken det aabne Brev, hel og holden, er indført.

Denne Underretning; Direktionens Anmodning til de Medborgere, der med adel Belvillie have paataget sig, som Fattigforstandere at medvirke til at erholde Underretning om de nu værende sande Fattiges Antal og Tilstand; og de i denne Anmodning ommeldte Spørgemaal for Familier, findes siden anførte. For at kunne inddele Byen i visse Distrikter, blev ved Rodemeesterne, der lige saa villigen som hurtig her gik tilhaande, forlobiggen optaget et Mandtal over de Fattige, som fandtes i private Huse.

I Folge dette Mandtal skulde der af Fattige være 766 Mand, 2564 Qvinder, 638 Drenge, 944 Piger, ialt 4912 Personer; og naar de lægges til, som ere i Hospitalerne, for saavidt disse staae under Direktionen, blev saaledes det hele Antal 6665 Personer. Det oppgiendte Tal af Fattige grunder sig imidlertid paa Husvarternes Dypgivende, og vil derfor formodentligen vende betydelig større, naar den nu begyndte Undersøgelse er tilendebragt.

—

A. Angaaende Fattigvæsenet i Kjøbenhavn.

Ved aabent Brev af 26de forrige Maaned har Hans Majestæt befalet en ny Indretning for Fattigvæsenets Bestyrelse i Kjøbenhavn. Denne Hans Majestæts Befaling afgives herved i Ustryk til ethvert Hus i Staden, paa det at baade Husejeren og andre, som boe i Huset, derom kunne blive uinderrettede.

Det er vitterligt, at de hidtil værende og endnu gjeldende Anordninger om Fattigvæsenet i Kjøbenhavn, og især Forordningen af 9 März 1792, have til Djemed:

1) At alt Betleri i Staden bør, som stridende imod god Orden, og som vanærende for Borgersamfundet, aldeles være afskaffet.

2) At, for at forekomme Anledning til saadant Betleri, skulle alle virkelige Nødlidende, for saavidt de ikke selv ere i Stand til at erhverve det Fornødne til Underholdning, Sygepleje, og deslige, dermed forsørges til Nødtørft, dels ved de Understøtninger, Fattigvæsenet har af det Offentlige, dels ved de milde Gaver, hvilke godgjørende Medborgere i Staden velvilligen og adelmødigen yde.

3) At, for de Fattige, Gamle eller Unge, som ere i Stand til selv at erhverve det Nødtørstige, alt eller tildels, bestandigen eller for en Tid, skal passende og gavnligt Arbejde, i Forhold til enhver's Evner, anvises, og Almisser altsaa kun tildeles, naar og for saavidt nogen ej er i Stand til selv at fortjene.

Hidtil ere disse Hjemme ikke tilfulde eller varigen opnaaede. Det kongelige daabne Brev, sammenholdt med Kanselliets Skrivelse til Magistraten af 6te denne Maaned, forklare, at ved anstillet Underfogelse ere Aarsagerne befundne at hidvære, ikke fra Mangel af offentlig eller privat Godgjorens hed, ej heller fra Mangel af virksomme og nidjære Bestræbelser hos hidtil værende Bestyrere, men fra disse ufuldkomne og med hinanden ikke noksom sammenstemmende Indretninger i Bestyrelses Planen selv, hvilke have gjort Fattigforsørgelsen besværlig, Ovsigten ved samme vanskelig, og Reglerne for samme ulige.

Det er disse Vanskeligheder og Hindringer, Hans Majestæt har villet hæve ved den ny Indretning i Bestyrelsen, som nu skal iværksættes.

Allerede ere lige Indretninger for Fattigvæsenet paa andre Steder ordnede og forsøgte, og Erfarenhed har saaledes stadfæstet deres Nytte, og

derom ikke kan være Tvivl; saa meget mere kan der være Haab om, at det samme ogsaa vil blive muligt her i Staden at bevirke.

Med den Iver og den Redelighed, som en for Menneskeligheden og for Borgerfamsfundet saa vigtig Sag fortjener, ville vi underskrevne Medlemmer af den ny Fattigvæsenets Direktion stræbe at opfylde de os paalagte Pligter; og lykkelige ville vi agte os, om disse vore Bestræbelser kunne kraftigen medvirke, til at fremme det sande og det meget Gode, som ved den nye Indretning er tilstigtet.

Men saa vidtløftig og sammensat er en ordnet Fattigforsørgelse i en Stad saa stor som Kjøbenhavn, at enhver Fattigvæsenets Direktion's endog virksomste og redeligste Bestræbelser tildels maa blive frugtesløse, dersom ikke retskafne Medborgere ville her, som andensieds er skeet, forene sig til at tænke og virke for Fattigvæsenet, og ved Raad og Daad gaae den umiddelbare Bestyrelse tilhaande.

Vi anmode derfor enhver, som har gjort sig bekendt med Fattigvæsenet i det Hele, eller i dets enkelte Dele, eller som har samlet Beregninger eller andre Oplysninger om Fattigforsørgelse her eller andensieds, at ville, enten offentlig eller

Erykken, eller skriftligen til Direkzjonen, behageligen meddele de Bemærkninger, Beregninger, eller andre Oplysninger, som de formene at kunne vejlede og gavne. Vi udbede os tillige, at de af Stadens Mænd, som vi herefter maatte anmode om, enten som Fattigforstandere, eller i anden Maade at virke med os, ville ansee enhver saadan Anmodning fra os, som et Dnske for det almindelige Vel; og vi hope end videre at yttre det Dnske, at Mænd, som have Tid og Lejlighed, og tillige føle redelig Lyst til at gavne, som Fattigforstandere, ikke ville oppebie Direkzjonens Anmodning, men behageligen melde sig enten til Direkzjonen, eller til nogen af dens Medlemmer.

Alt det Nyttige, som i Erykken er bekendtgjort, eller herefter bekendtgjøres, og alt hvad skriftligen kan erholdes, Fattigvæsenet i alle dets Grene vedkommende, ville vi bestræbe os for at samle, ordne og giemme til Underretning og Vejledning, saavel for Direkzjonens nu værende og tilkommende Medlemmer, som for de Fattigforstandere eller andre, der ville tage Del i Fattigforsørgelsen.

Enhver Bemærkning, som vi kunne ansee for velgrundet, ville vi troligen benytte; og blandt de gode Mænd, som paatage sig at være Fattigfor-

forstandere, vilke vi, isaa meget mueligt, fordelse os, for med dem at undersøge og tilsee paa Stederne selv; og saaledes ikke blot anvise Forholdsregler i Undersøgninger og Opsynsforretninger, men tillige tage virksom Del med agtværdige Medborgere i at udføre dem.

For først holder Direkzjonen dens Forsamlinger i Barton, hvor det, som nogen maatte behage skriftligen at tilstille den, kan afgives enten i Direkzjonens Forsamlings-Bærelse, naar nogen der er tilstæde, eller til Stiftelsens Forstander.

Naar Direkzjonen til sin Tid overtager Bestyrelsen, skal nærmere blive bekendtgjort; imidlertid vilde de, som have Sager at afgjøre med nu værende Bestyrelse, henvende sig, som hidtil, til Magistraten og Plejekommissionerne.

Direkzjonen for Gattigvæsenet i Kjøbenhavn den
12 Februar 1798.

Reventlow. Bang. Friis. Pontoppidann. H. Roldte. P. Hansen. J. Hatting Rørbye. J. L. Paludan. Friborg. B. Schiøtt. J. G. Blanckensteiner. V. Cathala. K. Fenger. Malling. Schrader. M. Lhye. Bårens. Flindt. Mangor. Cold. Fogh. Beenick. W. K. Hjort. Nassmann.

Vi Cristian den Syvende, af Guds Naas
 de Konge til Danmark og Norge, de Benders og
 Gothers, Hertug udi Esløvig, Holsten, Stor-
 marn, Ditmarsken og Oldenborg. Gjøre vitterligt:
 At, da Vi have erfaret, at den nu værende Ind-
 retning ved Fattigvæsenet i Vor Kongelige Residens-
 stad Kjøbenhavn ikke opfylder den Hensigt, eller frem-
 bringer de Virkninger, som Vi, ved at anordne
 samme, havde formodet, og at dette fornemmelig
 har sin Grund i følgende Aarsager: a) At Sogs-
 nedistrikterne ere for vidtløftige og for ubestemte af
 Grændser, til at Plejekommissionerne, og de dem
 underordnede Forstandere, kunne nøjagtigen og uden
 for stor Besværlighed varetage alt, hvad dem nu
 paaligger, og hvad til ydermere Orden end videre
 kan og bør paalægges: b) At saa mange fra hins-
 anden ganske affondrede Kommissioner ikke kan gaae
 frem paa een Maade: c) At Magistratens Over-
 bestyrelse af det Hele, og Plejekommissionernes Bestyrelse af de enkelte Dele, ikke staae i saadan For-
 bindelse med hinanden, at Overbestyrerne kan have
 de fornødne Underretninger om det Enkelte, og Bestyrerne af det Enkelte de fornødne Underretninger
 om det Hele: d) At Plejekommissionerne have
 Forpligtelser, som de, naar deres Tilskudde fra
 Hoved-

Hovedkassen ere fast bestemte, ikke kunne fyldestgjø-
 re, og Magistraten derimod Forpligtelser for Hoved-
 kassen, som den, ved at anvise ubestemte Summer
 til Plejekommissionerne, maa overstride: e) At
 Militairetaternes Fattige udgjøre en vigtig Del af
 Stadens Fattige, og at disse Staters Fattigvæsen
 under forskjellig Bestyrelse fra Stadens, forvolder
 nye Vanskeligheder og muelig Anledning til det of-
 fentlige Berteri, hvis fuldkomne Afskaffelse er ethvert
 Fattigvæsens Hovedsag: f) At samlede og ensfor-
 mige Underretninger fra saa mange forskjellige Pleje-
 kommissioner ikke kunne havees eller beqvemt oversees;
 Saa have Vi, paa Grund af disse og flere Omstan-
 digheder, anseet det for tjenligt, at foretage Foran-
 dringer ved Fattigvæsenet, som kunde gjøre Formen
 i Bestyrelsen simplere, mere sammenstemmende og
 derved virksommere; hvilket Vi have forment at
 kunne opnaaes, naar al Bestyrelse, saavel den af
 det Hele, som den over de enkelte Dele, samlede
 under een Direktion; naar denne Direktion bestod
 af saa mange Mænd, som kunde ikke allene beraad-
 slaae om det Hele, men ogsaa omdele sig til at fo-
 restaae og udføre enhver sine specielle Fag og Forret-
 ninger; naar disse Mænd fik sig til Medhjelp i Ud-
 førelsen et fornsdent Antal Fattigforstandere, for
 hvilke det ved beqvemmere Inddeling af Opsynsdis-
 trik-

strikker gjordes set, at holde Dje med de Fattige, inden den enhver anbetroede Kreds. Naar det militaire og civile Fattigvæsen fattes i saadan Forbindelse, at begge i Forening kunde oversees og efter lige Regler bestyres. Til hvilken Ende Vi herved forlobig ville fastsætte følgende Hovedpunkter til en Plan for Fattigvæsenets Bestyrelse i Fremtiden udi bemeldte vor Residensstad.

1. Det hele Fattigvæsen i Kjøbenhavn og denne Stads Forstæder henlægges under en enkelt og særskilt Direktion, som fører Navn af Fattigvæsenets Direktion i Kjøbenhavn, og som med den almindelige Bestyrelse, hvilken i Aaret 1781 gik over fra Plejedirektionen til Magistraten, forener den særdeles Bestyrelse, som samtlige Sognekommisioner, siden Aaret 1771, have havt. Den almindelige Bestyrelse fører bemeldte ny Direktion samlet. Den specielle Bestyrelse efter Distrikter eller efter Forretningernes forskjellige Natur, besørger den ved Udnævnte af dens Middell, som imodtage Direktionens Beslutninger og besørge dem iverksætte, enhver i det ham anviste Distrikt, eller i det til hans besynderlige Omhu anbetroede Fag.

2. Til Antallet af Fattige, for hvilke Fattigvæsenet under den ny Direktion drager Omsorg, skal ogsaa henhøre: 1) De Fattige af begge Bore

militaire Etater, for saavidt disse af bemeldte Etater selv ikke umiddelbar forsørges i dertil indrettede og under Etaterne staaende Instituter; hvorimod det, som udfordres for de øvrige militaire Fattige, hvilke Etaterne hidtil selv have været pligtige at forsørge, men som nu gaae over til det almindelige Fattigvæsen, skal fra Militaaretaternes Side til det almindelige Fattigvæsen forholdsmæssigen tilskydes. 2) De Fattige af de reformerte og katolske Menigheder; hvorimod disse Religionsforbændes Understøtninger til Fattige, hvad enten disse Understøtninger ere faste eller tilfældige, frivillige eller ikke frivillige, skal ligeledes indflyde i den almindelige Fattigvæsenets Kasse.

3. Som Medlemmer indtræde i denne Direktion: En Embedsmand for hvert af følgende Bore Kollegier, med hvis Fag Fattigvæsenets Sager have nogen Forbindelse, nemlig:

a) Et Medlem for Bort danske Kansellie, hvorunder Justits- og Politivæsenet hører, dertil udnævne Vi herved Statsraad og Bise-Borgemester Flindt.

b) Et Medlem for Bort Finanzkollegium, hvorunder det offentlige Afgiftsvæsen og de Understøtninger, som fra Statens Side tilstaaes, kom-

me under Overvejelse, hvortil Vi udnævne Statsraad og Deputeret Ove Walling.

c) Et Medlem fra Bort General Landoekonomi og Kommercekollegium, hvorunder Fabrikvæsenet og de Sager, som dermed ere forbundne, fjendes og bedømmes, dertil ville Vi udnævne Kammerherre Grev Ludvig Reventlow.

d) Et Medlem fra hvert af Vore tvende militaire Kollegier, for saavidt det militaire Fattigvæsen bliver forbunden med det civile. Til at møde for Bort Generalitets og Kommissariats Kollegium, udnævnes Justitsraad Friis, og for Bort Admiralitets og Kommissariats Kollegium Overkrigskommissair Bang.

e) Tvende Medlemmer af Magistraten, som paa Embeds Vegne har at vaage over Stadens almindelige Vel, dertil udnævnes Justitsraaderne Schiøtt og Pontoppiddann.

f) Tvende af Stadens 32 Mænd, der, som Stadens Representanter, tilligemed Magistratens have dens Tare at besøge, hvortil Vi ville udnævne Hørkræmmer Fogh og Vinhandler Schrøder.

g) Ni andre Stadens Borgere eller Indvaasere, hvilke de ni nuværende Sognekommisioner ved Valg maae for første Gang udnævne, enhver Kommission een af dens verdslige eller geistlige steds

mehavende Medlemmer; men siden, naar Sognekommissionerne, som indlemmede i den almindelige Direktion, ere ophorte, skal Direktionen, naar nogen saadan Plads bliver ledig, vælge ved fleste Stemmer den, som den troer at kunne og ville med Kundskab og Iver medvirke til dens Djiemed.

h) Et Medlem for den reformerte og et for den katolske Menighed, dertil ville Vi udnævne: for den tydske reformerte: Oberslieutenant Roldte; for den franske reformerte: Pierre Cathala; og for den katolske: Galanterihandler Blancheu-Steiner.

i) Politimesteren og Stads-Fysikus paa Embeds Vegne.

k) En Assessor fra Hof- og Stadsretten for at varetage de juridiske Forretninger ved Fattigvæsenet, hvortil vi ville udnævne Assessor Bår ens.

4. Direktionen skal uopholdeligen sammens træde, saasnart Borets Befaling derom er enhver af dens Lemmer tilhændekommet, men begynder for det første sine Forretninger, kun med at undersøge og erhverve Kundskab om Fattigvæsenets nu værende Tilstand i alle dets Grene, dels ved Underretninger, som den fra Magistraten, fra Plejekommissionerne, og andre Bedkommende kan og bør meddeles, dels ved Mandtallers Optagelse over de Fattige,

tige, og ved nøjagtige Efterforskninger i Husene selv, om enhver Hjelpetrængendes virkelige Tilstand, Graden af dens Trang og deslige; alt paa det at Direktionen, førend den sætter sig i fuld Virksomhed, kan have fuldstændig Efterretning om, hvor mange og i hvad Grad Trængende den, i Overensstemmelse med de i Forordningen af 1792 foreskrevne Forsørgelsesregler, har at understøtte, hvad og hvor meget til saadan den nødtørftigste Underholdning udfordres, hvorvidt de dertil nu forhaanden værende Indtægter ere tilstrækkelige, eller hvad end videre maatte behøves. I samme Tid skal det være Direktionen paalagt, at erhverve sig, saa meget muligt, Underretninger om de bedste og hensigtsmæssigste Fattigvæseners Indretninger i andre Stæder, indenlandske eller udenlandske, helst saadanne store Stæder, som mest have Klima, Næringsveje og anden Forsatning tilfælles, eller i Lighed med Kjøbenhavn, paa det at de paalidelige Erfaringer, som andensteds fra ere at erholde, kan saa meget, som lokale Omstændigheder det tillade, være at benytte.

5. Efter de nøje Oplysninger og Underretninger, som Direktionen saaledes forskaffer sig og erholder i Staden selv og uden fra, affatter den i den Mellemtid, indtil den overtager Bestyrelsen, et omstændeligt Forslag til Udførelsen af samtlige i For-

ord

ordningen af 1792 og denne Plan fremsatte Grundsætninger, om Forretningernes Fordeling imellem dens Lemmer indbyrdes, om fornødne Betjente ved Bogholderiet, Kassevæsenet m. v., hvilket Forflag og den derpaa grundede Plan, Direktionen inden to Maaneder efterat den er sammentraadt, haver at indsende til Vort danske Kansellie, som strax haver at forelægge Os samme, paa det at Direktionen uden Ophold kan komme i fuld Aktivitet og Virksomhed.

6. Til at indhente de fornødne Underretninger i Staden selv, om de Fattiges Antal og Forsætning, og for siden, naar Direktionens Bestyrelse ioverksættes, at gaae den tilhaande med lige Underretninger, samt for at have det nærmeste og jevnlig Tilsyn med de Fattige, som understøttes eller fortjene Understøtning, med mere, som til det specielle Tilsyn, Gavers Uddeling og deslige udfordres, maa et saadant Antal af Stadens Borgere og Indvaanere, som Fattigforstandere under den ny Direktion antages, at Forretningerne, som overdrages dem, kan med Orden og Hurtighed udføres, og ikke ved for stor Mængde falde nogen af dem besværlige. Deres Forhold til Direktionen bliver det samme, som de nu værende Fattigforstanderes til Søgnekommisionerne. Deres Undersøgninger og andre

Forretninger skal de ioverksætte og varetage efter de Anviisninger, som dem af Direktionen gives.

7. Paa det at disse Forretninger desmere kunne lattes for Forstanderne, og det specielle Opsyn tillige blive mindre besværligt for de af Direktionens Medlemmer, som bemeldte specielle Opsyn tilfalder, skal Staden, uden Hensigt til Sogner, inddeles i visse Distrikter efter Areal, for først, og saalænge Direktionen blot undersøger, i saa mange Distrikter, som Direktionen finder beqvemmest til at indhente Underretninger fra, ved 2de Forstandere; men, naar disse Underretninger ere indhentede, og de Fattiges nu værende Antal i ethvert Distrikt kan vides, omdeles Distrikterne paa ny og til Bestændighed saaledes, at ethvert Distrikt faaer omtrent et lige Antal, intet Distrikt over et Hundrede Fattige.

8. Et Distrikt, som ved denne sidst bemeldte Inddeling findes at have omtrent 100 Fattige, anses af passende Størrelse, og deri befindende Huse og Gaarde inddeles til dette Distrikt, hvortil da for Fremtiden henhøre de sig i samme opholdende Fattige for den Tid, de sig der opholde, og for ethvert saadant Distrikt ansættes da 3de Fattigforstandere, imellem hvilke de Fattiges Antal saaledes fordeles, at enhver faaer omtrent lige mange til Forsorg.

9. Forstanderne, saavel de der behøves til første Undersøgning, som de der siden ere fornødne til at gaae tilhaande i Bestyrelsen, antages af Direktionen, til hvilken ved bemeldte første Valg af Rodemeesterne har gives en Fortegnelse over de Personer, som i ethvert Distrikt opholde sig, og af Rodemeesterne ere kjendte som beqvemme til at være Fattigforstandere. De første af Direktionen valgte Fattigforstandere vedblive samlede til de dem anbetroede Forretninger, tre i hvert Distrikt i 3 Aar. Efter disse 3 Aars Forløb udræder een efter Lodsfastning, i næste Aar atter een paa samme Maade; siden afgaaer een aarlig efter Velde i Forstanderskabet. Ved alle saadanne Vakanser, ligesom og naar nogen saadan Plads bliver ledig formedelt Dødsfald, Bortflytning eller af anden Aarsag, foreslaae de tilbageværende 2 Distriktsforstandere 3, af hvilke Direktionen vælger een. Indtræder nogen i en Forstanders Sted, som, før hans Tid er udløbet, fratræder, forbliver han ved Forretningerne saalænge som for hans Formand var bestemt. En fratrædende Forstander kan paa ny komme paa Valg; og skulle nogen af Iver for en saa vigtig Sag, som Fattigforsørgelsen, selv vilde melde sig hos Direktionen, som villig til at antage Forstanderskab, skal han ved Vakanse sættes paa Valg med dem, som ellers i foransførte Orden foreslaaes.

10. Saasnart det ved Direktionens foreløbige Underføgninger er oplyst, hvor mange Fattige Staden har, og i hvilken Grad de trænge til Understøtning, samt hvorvidt de nu værende Paalæg og Lesgater med flere Indtægter, som kunne ansees sikre, tilstrække til deres nødvendigste Forsørgelse, bekendtgjøres alt offentligen for alle Stadens Borgere og Indvaanere, som, efterat være i Forvejen bleve underrettede om den hele ny Indretningsform og de Hovedregler, som i Henseende til Fattigforsørgelsen herefter kunne ventes fulgte, indbydes til, ved skriftlig Subskription, enten i Direktionssamlingerne selv, eller i Kollektbøger, som ombæres til dem, der ikke hos Direktionen have meldt sig, selv at bestemme, med hoormeget og til hvilke Tider han vil bidrage til det Manglende.

11. Naar forbemeldte Subskription er sluttet, bekendtgjøres end videre offentligen fra Direktionen de Summer, for hvilke enhver har tegnet sig, og samnes totale Beløb, og, forudsat det, som sikkert formodes, at nemlig Kjøbenhavns Borgere og Indvaanere (hvis Goddædighed mod trængende Medborgere stedse har udmærket sig) vil, naar Forvisning, saaledes som forhen meldt, gives om alle virkelig Trængendes nødtørftige Forsørgelse efter stadig Plan, og om Betryggelse imod offentlig Betleri, ikke tilbageholde sig fra at tilskyde ved frivillige Gaver saameget, som endnu maatte mangle i de offentlige Understøtninger, som Kjøbenhavns Fattigvæsen fra Statens Kasse samt af hidtil nævnte Paalæg og Lesgater ere givne, og hvilke fremdeles som Indtægtskilder for Fattigvæsenet skal vedblive, sættes den

ny

ny Direktion og sammens Bestyrelse i fuld Virksomhed, og befries fra den paa Fattigvæsenet nu ved de senere Aaringers Underballanse paadragne Gjæld, om hvis Afdrag da nærmere skal afgjøres saaledes, at den uden Byrde for Fattigvæsenet og uden ny Paalæg paa Staden kan udredes.

12. Naar den ny Direktion, efter foransførte Forberedelse, tiltræder Bestyrelsen, modtager den ved Tiltrædelsen alle de Fonds og milde Stiftelser, Inventarier, m. v., Fattigvæsenet tilhørende, som efter Reskr. af 4 April 1781 overdroges fra den forrige Plejedirektion til Magistraten, og paatager sig fra Afleveringstiden af det Ansvar og de Forpligtelser, som ved bemeldte Reskr. og Anordninger, saavel i Henseende til Regnskabs Afslæggelse som Bestyrelsen ere foreskrevne. End videre modtager den ligeledes af samtlige Plejekommissioner de ved enhver forefindende Bygninger, Inventarier, Fonds og Beholdninger, og dermed tillige Plejekommissionernes Ansvar og Forpligtelser fra Afleveringstiden af, da Plejekommissionernes Bestyrelse, ligesom og Magistratens, ere forenede under Direktionen.

13. Børne- og Kasphuset paa Kristianshavn samt Tugthuset paa Moen, eller som de nu kaldes, Kjøbenhavns Tugt- Kasp- og Forbedringshuse, ligesom og Stiftelsen for nysødte Børn i Kjøbenhavn, bleve ved Forandringen i Aaret 1781 affondrede fra det da til Magistraten overdragne almindelige Fattigvæsen, og henlagte under særskilt Bestyrelse, hvilket skal vedblive; men, saalænge den særskilte Direktion for Tugthusene vedvarer, skal Direktøren, som tillige har Gulldhuset under Bestyrelse, siden de

Indretninger, som ere ham undergivne, staae i nogen Forbindelse med Fattigvæsenet, tiltræde Direktionen, for saavidt Sager, bemeldte Indretninger vedkommende, der blive at forhandle. Hvilket ligeledes i behøvende Tilfælde skal gjælde om Bassenshuusdirektion, af hvilken et Medlem, efter Direktionens Valg, i saa Fald tiltræder Fattigdirektionen.

14. For saavidt nogen mild Stiftelse, eller noget Legat til Fattigvæsenet, maatte af Stifterne være henlagt til at bestyres af nogen i Særdeleshed nævnet Familie, eller offentlig eller privat Person, forbliver det som hidtil ved Stifternes Villie; dog at derfra gives til den almindelige Direktion de Underretninger, denne maatte forlange.

15. De nu værende Arbejdsanstalter og Skoler skal forblive, men omdeles til Sogne eller Distrikter, og udvides efter Fornødenhed saaledes, som den ny Direktion maatte finde tjenligst at foreslaae; dog at naar noget Arbejdshuus, nogen Skole eller anden Stiftelse, er eller bliver ved Stifteres Fundatser, Gavebreve eller deslige, bundne til visse Sognes Fattige, skal, uagtet Fattigvæsenet, her efter omdeles efter Distrikter, de nævnedes Sogners Fattige gives Fortrin til det af Stifteren bestemte.

16. De af Stadens 32 Mænds Forsamling, som træde ind i Direktionen, maa, saalænge de der forblive, lettes i andre Stadens offentlige Forretninger, og disse, saavel som Distrikternes Fattigforstandere, befries, saalænge denne deres Forretning varer, fra andre Stadens personlige Byrder.

17. Endelig ville Vi paalægge Direktionen, som en ufravigelig Pligt, ikke allene i Begyndelsen
at

at underrette ved trykt Bekjendtgjørelse alle og enhver om dens Bestemmelse og Fremgang, men endog siden aarligen eller oftere, saafremt saadant kunde gavne, at give omstændelig og oplyselig Forklaring om dens Bestyrelse og sammes Virkninger. Hvorefter enhver Vedkommende sig allerunderdanigst haver at rette. Givet i Vor kongelige Residensstad Kjøbenhavn, den 26 Januarii 1798.

Under Vor kongelige Haand og Signet.

Christian K.

(L.S.)

Brandt.

Schow. Colbjørnsen. Rejersen.

Tabent Brev, angaaende hvorledes Fattigvæsenet i Kjøbenhavn for Fremtiden skal bestyres.

Pro Memoria.

Ligesom Kjøbenhavns Magistrat allerede er underrettet om Hans Majestæts foreløbige Befaling, angaaende Fattigvæsenets Henlæggelse for Fremtiden under en særskilt Direktion her i Staden, saa skulle man end videre herved tjenstligst tilmelde velbemeldte Magistrat, til behagelig Efterretning og Bekjendtgjørelse for Vedkommende, at Hans Majestæt under 3die forrige Maaned, i at befale, hvorledes der med Fattigvæsenet i Kjøbenhavn skal forholdes, ligeledes allernaadigst har resolveret, at de Bekjendtgjørelser, som Plejekommissionerne meddeles om den skeete Forandring, skal, tilligemed at forklare den Aarsag som ligger i Tingenes Natur, give dem, ligesom og Magistraten, den Forsikring,

at

at Hans Majestæt i Raade har anseet al den virke-
 somme og nidkjere Beskræbelse, som for Fattigvæse-
 net hidtil er vtiist, og at enhver, som fratræder Pleje-
 kommissionerne, skal beholde de Emolumenter, han,
 som Medlem af Kommissionerne, har været tilstaaet.

Kanselliet den 6 Febr. 1798.

Til Kjøbenhavns Magistrat.

B. A n m o d n i n g

fra Direktionen for Fattigvæsenet i Kjøbenhavn, til de
 Medborgere, der med ædel Belvillie have paataget
 sig, som Fattigforstandere, at medvirke til at er-
 holde Underretning om de nu værende sande Fattis-
 ges Antal og Tilstand.

For at kunne lægge Plan til en rigtig og stadig Fats-
 tigforsørgelse i Kjøbenhavn, og for siden at kunne
 iværksætte den med Haab om god Fremgang, er det
 uundværligen fornødent, at vide med Visshed, hvilke,
 og hvormange Nødsiddende, der findes i Staden og
 paa dens Grund, samt at kjende enhver's Forsats-
 ning, Anledningen til hans Trang, Graden af saa-
 dan Trang, og Midlerne, ved hvilke Trangen i
 rigtig Orden kan afhjælpes. Det første, som alt-
 saa nødvendig maa foretages, førend Fattigfor-
 sørgelsen, under den ny Bestyrelse, kan iværksæt-
 tesses, er at undersøge og bedømme enhver af de
 virkelige Nødsiddendes Tilstand. At udføre saadan
 en Undersøgelse, inden hvis Tilendebringelse intet

Væsentligt til Forbedring ved Fattigforsørgelsen kan foretages, og ingen rimelig Beregning over Forsørgelsesmidlerne gjøres, vilde for Direktionens Medlemmer allene blive, om ikke umueligt, saa dog i det mindste alt for vanskeligt og langvarigt. Den har derfor, efter den Anviisning det kongelige aabte Brev af 26 Januar sidstleden giver, udbedet sig, for først til denne Forretning, Medborgeres Medvirkning; og den ædle Belvillie, med hvilken saa mange værdige Mænd have mødt Direktionens Ønsker, giver den nu velgrundet Haab, at Forretningen vil kunne gaae frem med den Hurtighed og Nøjagtighed, som Omstændighederne fordrer.

Paa det at Besværlighederne ved Arbejdet saa meget mere kan lattes, og Arbejdet selv paa nogen Maade ligeligen fordeles imellem dem, som deri tage Del, har man inddelt Staden og dens Forstæder i 24 Distrikter, og for ethvert Distrikt valgt saa mange Forstandere, som, i Forhold til Antallet af de deri værende Fattige, ere anseete fornødne for den første Undersøgning. Og paa det at Undersøgningen i dem alle kan skee med den Ensformighed, som til Hjemedet er fornøden, har man opsat Spørgsmaale, over hvilke man ønsker Forklaring fra enhver Fattig, som ansees for at kunne have Adgang til Forsørgelse, og end videre Spørgsmaale, over hvilke man udbeder sig de Herrer Forstanderes Betænkning i Henseende til enhver Person, naar hans Forklaring er modtaget, og hans hunselige Forsætning undersøgt. Ved at omdele Exemplarer, i fornødent Antal, af disse Spørgsmaale, og ved tillige at lade følge Exemplarer af det kongelige aabte Brev,

Brev, saadant som det fra Direktionen er bleven Stadens Indvaanere bekiendtgjort, maa man anmode de Herrer Forstandere om at tage Hensyn til følgende Punkter: 1) Forretningerne for Fattigforstandere dele sig, i Følge det kongelige aabne Brev, i 2de Hovedgrene. A. Den første Undersøgelse og Bedømmelse af de Fattiges Tilstand, før de antages under den ny Direktion's Forsorg. B. Det vedvarende Tilsyn med de Fattige, efter at de ere antagne under saadan Forsorg. Ikkun det første af bemeldte Slags Forretninger er det, med hvilke de Herrer Forstandere endnu for Tiden beskæftiges. Om de i Fremtiden kunne og ville vedblive ogsaa det sidste Slags, dette berøder paa deres egen Velvillie, og paa de Indretninger, som i Henseende til det vedvarende Tilsyn nærmere maatte blive bestemte.

2) Til den første Undersøgelse henhøre 3 Slags Forretninger, nemlig: a) At afhøre enhver af de Fattige om hans personlige og husslige Tilstand. b) At indhente, ved Eftersyn i deres Bopæle, og ellers ved Efterspørgsel, Underrøtning, om deres Forklaringer ere sande, m. v. c) At give Betænkning og Forslag, om den for enhver fornødne og mest passende Understøtning. Om ethvert af disse Slags Forretninger skal her nærmere meldes.

A. Afhøringen.

3) Til Lettelse for de Herrer Forstandere, ere Lister optagne over de sig i Distrikterne opholdende Fattige, i hvilke Lister tillige Husene hvor de boe
ere

ere opgivne. Man har Anledning til at formode, at ethvert Distrikts nu værende Antal af Fattige deri er anført, men skulde dog nogen være undgaaet Anmeldelse, og de Herrer Forstandere derom ved deres Undersøgelse underrettes, blive de at inddrage under Antallet af de Opgivne. Det samme gjælder om de Fattige, som førend Undersøgelsen begynder, eller medens den varer, maatte omflytte, førend de i det Distrikt, hvor de nu ere antegnede, ere blevne afhørte. Skulde derimod nogen af dem, som nu ere opgivne, ikke findes paa det opgivne Sted, bliver ved hans Navn i Listerne at anmærke, om han er død eller bortflyttet, og i sidste Fald hvorhen.

4) Samtlige forbemeldte Fattige, saavidt de ere af Skjeldsalder, og kunne gaae ud, vilde de Herrer Forstandere, hver i sit Distrikt, lade kalde for sig, een for een, og fra enhver modtage Forklaring over de for de Fattige opgivne Spørgsmaal. Arkene, paa hvilke disse Spørgsmaal forefindes, ere indrettede for de forskjellige Personer, som afhøres, saasom: a) For hele Familier af Mand og Kone og Børn. b) Enker med Børn. (Enkemænd med Børn afhøres efter de Ark for hele Familier, allene at de derpaa anførte Spørgsmaal for Konerne forbigaaes). c) Enkelte Personer af begge Køn. d) For dem som have Plejebørn betroede til deres Omhu. Af disse Ark vælges det som for enhver er passende. Svaret paa ethvert Spørgsmaal nedskrives paa den rene halve Side lige ud for Spørgsmaalet selv. 5) Enhver Person bør svare for sig, undtagen Forældre eller Plejeforældre for umyndige Børn. Naar Mand og Kone afhøres,

tages de til forskjellig Tid hver for sig, men deres Svar nedskrives paa samme Ark. 6) Det overlades til de Herrer Forstandere at udsee sig, og med Bedkommende at forenes om, et eller flere Steder i Distriktet, vore sig offentlig eller privat Bygning, hvor Afhørelsen kan skee; thi i de Fattiges Boliger selv, vilde denne Afhørelse formodentlig blive alt for besværlig. 7) Til at tilsiige de Fattige, og ellers gaae de Erinder som kunne behøves, ville de fornødne Bud blive anviste. 8) Dersom nogen efter igjen tagen Tilsiigelse ikke møder, eller findes vrangvillig under de ham givne Spørgsmaales Besvarelse, advares han om, at han ved saadan Udeblivelse, eller Vrangvillighed, handler imod sit eget Bedste, og udsætter sig for at tabe den Understøtning fra Fattigvæsenet, han ellers i al Fald kunde have Udgang til; og anmærkes det ved hans Navn i Listen, at dette er skeet, og at han ej er mødt. 9) Førend nogen, hvis Forklaring er modtagen, astrarer, spørges ham, om han til Flyttetiden eller forinden mener at flytte, og i saa Fald, hvorhen. Veed han det ej, advares han om, at han, naar han flytter, bør melde hvor han flytter hen, enten for Hr. Inspektør Madsen paa det almindelige Hospital, eller for Hr. Forstander Olsen i Barton, som have paa taget sig at modtage slige Anmeldelser, og at antegne dem til Underretning for Direktionen.

B. Eftersynet i de Fattiges Bopæle m. v.

10) Naar de Fattige, saavidt de kunne møde, ere afhorte, og deres Svar, saaledes som meldt, nedskrevne, ville de Herrer Forstandere behageligen

onsege enhver af dem især, een efter anden i deres
 Høilig, og der ved Esterfyn, samt ved igjentagne
 eller andre Spørgsmaal, efter som Anledning fin-
 des, underrette sig om Sandheden af det de Fattige
 have udsagt, samt om hvad andet de ansee fornø-
 dent til nøjagtig Underretning om enhver vedkom-
 mende. Ved samme Lejlighed kunde da og fra an-
 dre, saasom Husværden, eller hvem der ellers i
 Huset tales med, søges Oplysning om de Fattiges
 Forsætning, Levemaade m. d. 11) Har nogen ikke
 efter Tilfældet kunnet komme tilstede formedelst
 Sygdom, afhøres saadan Person nu paa samme
 Tid, da Esterfynet skeer. 12) Paa det at de Her-
 rer Forstandere desto vissere kunne finde de Vedkom-
 mende hjemme, underrettes de i Forvejen ved Di-
 striktsbudet, om, til hvad Tid Forstanderne ville
 komme til dem, og tilfuges da alle med samtlige de-
 res Børn, naar de have Børn, at være tilstede.
 13) De Underretninger, som de Herrer Forstande-
 re ved disse Husbesøg, og ellers fra hvem, som om
 nogen Fattig kan meddele paalidelig Oplysning, er-
 holde, attegne eller anmærke de hos sig selv, og be-
 tjene sig af til Vejledning ved den Betænkning, og
 det Forslag, som om enhver af de Fattige afgives.
 14) Saadant ethvert saadant Husbesøg, som en-
 hver Afhørelse, maa skee ved 2de Forstandere tilli-
 ge. Skulde Sygdoms Tilfælde eller andet Forsald
 hindre nogen fra at kunne varetage de paatagne For-
 retninger, bedes det betimeligen anmeldt for den af
 Direktionens Medlemmer, som for først har spæstet
 Tilfældet i Distriktet, og hvis Navn herpaa ved Slut-
 ningen er tegnet, paa det at denne efter Lejlighed
 kan

kan træde i hans Sted, eller en anden dertil for-
maaes, og Forretningen saaledes, uden at stand-
ses, gaae frem. Har et Distrikt, formedelst dets
Størrelse eller dets Antal af Fattige, faaet flere
end 2de Forstandere, dele de Distriktet og dets Fattige
saaledes imellem sig, at hver 2 faaer sin Del.
15) Da det er uueligt, at en eller anden Fattig
ved den første Efterspørgsel, som nu er foregaaet,
kan være undgaaet at meldes, og det er vigtigt for
Fattigvæsenet, strax at vide det fulde Antal, vilde
de Herrer Forstandere, naar Afhøringen over de
dem Opgivne er forbi, selv søge Samtale Hus for
Hus med Husejerne eller Værterne, og da erkyn-
dige sig om andre eller flere Fattige end de nu op-
givne, skulle findes. Denne Forretning kan saales-
des fordeles, at enhver Forstander tager en vis
Del af Husene i Distriktet, for der saaledes at for-
spørge sig. Dersom ved denne Forespørgsel nogen
antæffes, bliver han at afhøre, og Eftersynet hos
ham at foretage, saaledes som for de øvrige er
meldet.

C. Forstandernes Betænkning og Forslag m. v.

16) Naar baade Afhørelsen og Eftersynet i
Husene er for alle Distrikters Fattige tilendebragt,
saalle de Herrer Forstandere sig, og tegne ved de for
dem Opgivne Spørgsmaal de Forklaringer, de ef-
ter Samvirkighed og bedste Skjønnende troe at kun-
ne afgive om hver Familie, eller hver Person især.
Spørgsmaalene, om hvilke her tales, findes paa
ethvert Ark til Stanning aftrykte. 17) Ethvert
Ark, som saaledes er indfyldt, underskrives af dem,

der som Forstander, eller i Forstanderes Sted have udfyldt det. 18) Naar alt dette er udført, afgives de udfyldte Ark efterhaanden, som de ere udfyldte, til forebemeldte Distriktets Direktør, som nærmere i fornødent Fald konfererer med de Herrer Forstandere, saafremt nogen Oplysning og deslige behøves.

Disse ere de væsentlige Punkter, om hvilke Direktionen har anseet sig pligtig at underrette de Herrer Forstandere, i det den har overdraget dem en Forretning, paa hvis nøjagtige Udførelse en tilkommende velordnet Fattigforsørgelse for en stor Del beroer. Direktionen har den Tillid til deres Retsskaffenhed og Godmødighed, som i Forretningen tage Del, at de ingen Flid spare for at udføre det til dem overdragne, og at de ikke trættes ved et Arbejde, hvis Njemed er at gavne det Almindelige, og at lindre lidende Medmenneskers Nød. I Henseende til Tiden for Forretningernes Fuldførelse, da er det høist vigtigt, og i mange Henseender aldeles fornødent, at Afhørelserne og Husbesøgene i samtlige Distrikter alle ere tilendebragte forinden næste Paaske Flyttetid. At dette skeer, derom gjør Direktionen sig fast Haab, og skulde det, under Forretningernes Begyndelse eller Fremgang, kunne forudsees, at dette i et eller andet Distrikt, enten for medelst stort Antal af Fattige, eller af anden Aarsag, ikke blev mueligt, vil Direktionen være betænkt paa at besørge fornøden Medhjelp. For at forekomme vidtløftig Brevvevling imellem Direktionen og Forstanderne, saabelsom og for at blive desto nøjere bekendt med enkelte Dele af Fattigvæsenet

net m. v., have Direktionens Medlemmer, saaledes som allerede er meldt, fordelt sig til Distrikterne. Med Distriktsdirektøren ville de Herrer Forstandere behageligen beraadslaae om alt hvad som ved Forretningernes Tiltrædelse, eller siden kunde være Gienstand for fælleds Beraadslagning. Han vil desuden, saavidt de øvrige Direktionens almindelige og andre Forretninger tillade, tage Del, saavel i Afhøringen, som i Husbesøgene. Men da han ikke altid, undertiden kun sjeldent, kan være nærværende, gaae disse Forretninger ligesuldt frem i hans Fraværelse. I øvrigt forvissrer Direktionen sig om, at de Herrer Forstandere ville ved passende Lejligheder, ligesaa godmodigen som klogeligen give de Fattige at forstaae: at Omhu for deres Liv, og ikke Inkvizition om deres Forhold, er det egentlige Dje med af denne ny Undersøgelse: at man ønsker at see al virkelig Trang nødtørftigen forsørgt; og at man kun vil kjende den, for saaledes desto vissere at kunne afhjælpe den, for saavidt den ikke allerede er afhjulpen. Kjøbenhavn den 22 März 1798.

Direktionen for Fattigvæsenet.

Til Hr. * * * som Fattigforstander i * * * Distrikt.

Distriktsdirektøren er * * *

C. Schema for Familier*).

1) Mandens Navn? 2) Hvor gammel han er? 3) Hvor han er født? 4) Hvor længe han har opholdt sig i

Kjø

*) Disse Spørgsmaale kunne tjene til Vejledning paa ethvert Sted, hvor man vil undersøge Fattiges For

Kjøbenhavn? 5) Saafrømt han er kommet hertil andersteds fra, hvor han da senest har opholdt sig? 6) Af hvad Religion han er? 7) Om han boer alene, eller hos andre? 8) Hvor meget han betaler aarlig (ugentlig eller daglig) i Husleje? og til hvem? 9) Hvor længe han har boet i det Hus, hvor han nu er? 10) I hvilken Gade, hvilket Hus, og hos hvilken Vært han har sidst boet? 11) Om han er frisk, eller syg? og hvis han er syg, hvad der fejler ham? hvor længe han har været syg? samt om han har havt Tilsyn af nogen Doktor, og da af hvem? 12) Om han har staaet i militair Tjeneste? 13) Kønens Navn? 14) Hvor gammel hun er? 15) Hvor hun er født? 16) Hvor længe hun har opholdt sig i Kjøbenhavn? 17) Saafrømt hun er kommet hertil andersteds fra, hvor hun da senest har opholdt sig? 18) Af hvilken Religion hun er? 19) Hvor længe hun har været gift? 20) Om hun har tjent forhen, og i saa Fald hvor sidste Gang? 21) Om hun er frisk

Forfatning. De øvrige i Anmodningen ommeldte Skemata ere omtrent af lige Indhold, med den Forandring, som deres forskellige Stand, der skulde afhøres, krævede. At ikke et eneste af disse Spørgsmaal er unødvendigt, tilstaaer vist den Sagkyndige. Den, som er vant til at undersøge, kan let sammendrage flere Spørgsmaal; men da saadan Undersøgning maa skee af Mænd, der ikke have haft Ovelse deri, eller altid forstaae sig paa fattigvæsenets Detaille, er det tillige fornuddent, at de ikke maae være for konsentrerede; thi derved er man alene vis paa, at man faaer Oplysning om alt, hvad der attraaes ved Spørgsmaalet.

frisk eller syg? og hvis hun er syg, hvad der fejler hende? hvor længe hun har været syg? samt om hun har høst Tilsyn af nogen Doktor, og da af hvem? 22) Om de have Sønner i Live, og hvor mange, samt deres Navn? 23) Om nogen af disse endnu ere hjemme hos Forældrene, og hvor mange? samt hvor gammel enhver af dem er? 24) Om de gaae i Skole, og i saa Fald, hvor? 25) Om de ere ved god Helbred, eller syge? og hvis de ere syge, hvad dem da fattes? hvor længe de have været syge? samt om de have høst Tilsyn af nogen Doktor, og af hvem? 26) Om de have Sønner uden for Huset? og da hvor mange? hvad deres Navn er? hvor gamle de ere? hvor de opholde sig? hvilken Haandtering eller Næringsvej de have? og hvad de formene disse kunne fortjene? 27) Om de have Døttre levende, og hvor mange, samt deres Navn? 28) Om nogen af dem ere hjemme hos Forældrene, og hvor mange? samt hvor gammel enhver af dem er? 29) Om de gaae i Skole, og i saa Fald, hvor? 30) Om de ere ved god Helbred, eller syge? og hvis de ere syge, hvad der fejler dem? hvor længe de have været syge? samt om de have høst Tilsyn af nogen Doktor, og af hvem? 31) Om de have Døttre uden for Huset, og da hvor mange? hvad deres Navn er? hvor gamle de ere? hvor de opholde sig? hvad de foretage sig? og hvad de formene, disse kunne fortjene? 32) Om de ellers have nogen at sørge for, og i saa Fald, hvem, samt hvorfor de maae sørge for ham (eller hende)? (Foregiver den Fattige, at han har nogen saadan Person at sørge for, afhøres denne for sig selv, efter et af de Schemata, som er bestemt for

enkel-

enkelt Fattige). 33) Hvilken Profession Manden har lært, eller hvormed han ernærer sig? 34) Om han desforuden foretager sig, eller kan foretage sig, andet Arbejde, og da hvilket? 35) Hvad han, for sin Person, kan fortjene ugentlig, eller daglig? 36) Om hans Fortjeneste vedvarer hele Aaret igjennem? og i modsat Fald, naar den ophører, og paa hvor lang Tid? samt hvad han har levet af i den Tid, da hans Fortjeneste saaldes ophører? 37) Om han staaer i Arbejde hos nogen, og da hos hvem? 38) Hvad Arbejde Konen har lært? hvormed hun har ernæret sig, førend hun blev gift? og hvormed hun, efter den Tid, har fortjent noget til Familiens Forsørgelse? 39) Hvor meget hun har kunnet fortjene ugentlig, eller daglig, ved saadant Arbejde? 40) Om hun kan foretage sig noget andet Arbejde, hvis det kunde forskaffes hende, og i saa Fald hvilket? 41) Om den Fortjeneste, hun hidtil har havt, vedvarer hele Aaret igjennem, og i modsat Tilfælde, naar den ophører, og paa hvor lang Tid? 42) For hvem, og hvor, hun arbejder? 43) Om Børnene kunne fortjene noget? hvor meget ugentlig eller daglig? hvormed? og for hvem de arbejde, samt hvor? 44) Om Manden, eller Konen, eller nogen af de hos dem værende Børn, fra nogen Plejekommission have Almisse enten i Penge, eller anden Understøttelse, saasom Husleje, Brændsel, Klæder, Føde? og i saa Fald, hvorfra, og hvor meget? samt hvor længe har han (eller de) havt den? (Her anføres og Nummeret paa deres Kort). 45) Nyder Manden, Konen, eller noget af Børnene ellers Pension, noget Legat, eller anden Understøttelse fra nogen Kirke,

ke, noget Hospital, eller anden offentlig Stiftelse
 eller Kasse, eller fra noget Laug? og i saa Fald,
 hvorfra, hvor meget, og til hvilke Tider? samt
 hvor længe har han (eller de) nydt saadan Understøt-
 telse? 46) Om Manden, Konen, eller noget af
 Børnene, af private Folk oppebærer Gaver, eller
 anden understøttelse, ugentlig, maanedlig eller til
 hvilken anden Tid? og i saa Fald, hvor meget? 47)
 Om Manden, eller Konen, har Forældre, Børn,
 Sødsfende, eller Slægt og Venner, som paa en eller
 anden Maade kunde hjælpe dem? og i saa Fald,
 hvilke disse ere? 48) Om de ere Husvarten endnu
 noget skyldige? og hvor meget? 49) Om de ere an-
 dre noget skyldige? og i saa Fald, hvem, og hvor
 meget? 50) Om de have pantsat noget af hvad de
 eje, eller paa anden Maade have noget deraf ude-
 staaende i Byen? hvilket da, og hos hvem? for
 hvor meget det er udsat, og hvad betales i Rente?
 samt hvad Beviis havees for Pantsættelsen? 51)
 Have de noget tilgode hos andre, hvor meget da,
 og hos hvem? 52) Er nogen af dem Interessent i
 nogen Liigkasse, i hvilken da, hvor meget Tilskud
 maa der betales, og hvor meget skyldes paa Tilskud-
 det? samt hvor er Politien, og hvad betales der,
 naar de døe? 53) Naar, og hvorved, ere de kom-
 ne i Armod? 54) Hvor meget de mene at kunne be-
 høve ugentligen, for at have nødtørftigt Ildkomme?
 55) Hvor meget deraf de formode selv at kunne for-
 tjene med Arbejde? 56) Hvorledes de mene, at de
 bedst kunne forhjælpes til det manglende?

Naar Manden har besvaret det 12te Spørgs-
 maal med ja, gjøres ham endnu følgende Spørgs-
 maal:

maal: 1) Om han har staaet i virkelig og fast Krigstjeneste? (Bed Staten staae allene Narstjenere, det er alle de, som ere ved Divisionerne og Haandværksstokken, i virkelig Krigstjeneste; og ved Landetaten henhøre Landrekrytter ikke under hin Benævnelse). 2) Om han er tillagt fra den militaire Stat, fra hvilken han er afskediget eller afstakket, Pension eller anden Understøttelse? hvorfra da, og hvor meget? 3) Hvis han derimod er afskediget eller afstakket uden Pension eller Understøttelse, hvor længe det er siden han blev afskediget eller afstakket? 4) Om noget af Børnene har nogen offentlig Understøttelse, om de s. Ex., for saa vidt de høre til Staten, have Rug eller ikke, og for saa vidt de høre til Landetaten, ere antagne som Trommere og Ribere?

Naar de ere afhørte efter disse Spørgsmaal, og naar Forstanderne end videre have indhentet de fornødne Oplysninger hos Bærterne, Naboer og Sjendoer, og dem de Fattige arbejde hos, samt andre, ønskes følgende Spørgsmaal endnu besvarede af Forstanderne selv, efter deres bedste Skjønnende og Overbeviisning: 1) Om de ansee de paa Spørgsmaalene givne Svar for sande og rigtige, og i andet Fald, hvad de have Anledning til at troe at være urigtigen forklaret? (Hvad der formentligen er overensstemmende med Sandhed, anmærkes som Svar paa dette Spørgsmaal. Forstanderne anmodes i øvrigt, at betegne med et Kors de foregående Spørgsmaal, ved hvilke nogen Urigtighed saaledes er foresunden eller formodes). 2) Om de Afhørte, efter det Udsvortes at domme, ere stikke-

lige Folk, der ærligen søge at erhverve deres Udsomme, eller om der er Anledning til at formode, at de ere hengivne til Laster, og da hvilke? 3) Om de efter Omstændighederne holde sig og Børn reenslige, eller ikke? 4) Om Forældre og Børn have Seng og Sengeklæder? 5) Om de have det nødvendige af Linned og Gangklæder, Stole eller Bænke, og det nødvendige Husgeraad? 6) Hvorvidt de have det til deres Profession eller Haandtering nødvendige Haandværkstøj eller andet Redskab? 7) Om det er nødvendigt, at de pantsatte Sengeklæder, Redskab eller Gangklæder maa indløses? 8) Om deres Bospæl er til Nødvendighed tæt og beboelig? 9) Hvorvidt denne trængende Familie kunde hjælpes, ved at indløse eller give dem Seng, Klæder eller Haandværksredskab, eller og ved at betale deres resterende Husleje og anden Smaaagjeld? og til hvor meget dette vel kunde beløbe sig? 10) Om de Personer, Familien bestaaer af, efter deres Kræfter og Sundhed, kunne og bør fortjene meer, end det de have opgivet, og i saa Fald, hvor meget ugentlig? 11) Hvormed de vel kunne fortjene dette, og til hvilket Arbejde de ere brugbare? 12) Om deres Kræfter tillade dem, at gaae daglig hen til det Arbejdshus, som ligger deres Bolig nærmest? 13) Om Forstanderne vide Lejlighed til, at de med Arbejde kunne forsynes? 14) Om især Konen, eller noget af de voksne Børn, kunne arbejde uden for Huset, eller om hun, eller de, for at vasse de yngre Børn, maa arbejde hjemme? 15) Om det skulde være nødvendigt, at tage et eller flere af Børnene bort fra denne trængende Familie? og om der vides Lejlighed til, at

samme kunde hensættes og bedre forføres hos an-
 dre Fattige? 16) Om denne trængende Familie og
 saa virkelig behøver den Understøttelse, den hidtil
 har faaet fra de opgivne Steder? 17) Om de træng-
 ge til anden Understøttelse, end den, de hidtil ha-
 ve faaet, og, ved at arbejde, endnu kunne fortjæ-
 ne? om de da trænge dertil hele Aaret igjennem,
 eller kun om Vinteren? eller til visse bestemte Tider?
 18) Til hvor meget denne Understøttelse vel ugens-
 lig kunde beløbe sig i Penge, eller Penges Værd,
 saavel om Sommeren som om Vinteren? 19) Om
 Forstanderne maatte finde, at denne Familie var
 saa skikkelig, renlig og ordentlig, og deres Lejlig-
 hed af den Beskaffenhed, at nogen anden Fattig
 kunde indlægges hos dem, eller Børn kunde betroes
 til deres Opsigt? 20) Om Manden er skicket til
 Bud? 21) Om nogen af denne Familie kunde un-
 derviise i en Spinde eller Industriskole, eller har
 visse Kundskaber, og en vis Færdighed i en eller an-
 den Haandtering, saa at de kunde bruges til at lære
 andre? 22) Om der ellers maatte være at anmærke
 nogen besynderlig Omstændighed om denne Familie?

Om Landmilitair Skolerne i Kjøbenhavn.

Forend 1790 vare der i Kjøbenhavn, foruden den
 ved Garnisonskirken værende Kirkeskole, trende mi-
 litaire Skoler for Soldaterbørnene. Disse vare Ge-
 neralitets Direkzion underordnede, og anbefalede
 Sognepræsterne ved Garnisonskirken til Inspekzion.

Sto.

Skolerne havde da ingen vis offentlig Bolig, men Lærerne lejede Værelser i Byen, og Huslejen blev betalt af Krigshospitals Kassen.

I Aaret 1786 blev der i Kasserne opført paa kongelig Bekostning en rummelig Bygning til Skole og Arbejdsanstalt, for den der indkvarterede Garnisons Ungdom; og 1789 blev et Fløj af Opfostringshuset ligeledes indrettet til en Skole og Arbejdsanstalt for 130 Soldaterbørn; med hvilken Skole den i Kastellet blev forenet 1791. Den tredje Militair-skole blev i Aaret 1791 ophævet, og de til samme henhørende Børn fordelte til de tvende andre, hvortil endnu tre Lærere blev antagne. I Aaret 1789 blev en bestandig Direktion over Militair-skolerne ansat, der bestaaer af følgende Medlemmer: Gouvernøren i Kjøbenhavn, Generallieutenant v. Gersdorf, Kommandanten, Generalmajor Peth, Oberst Falbe, Oberstleutenant Lemming, Pastor Chemnitz, Pastor Ehye, Prof. Sevel og Pastor Wæber.

Skolernes Indkomster ere følgende: a) Af Krigshospitals Kassen anvises aarlig 1100 Rdlr. til Lønninger for 5 Lærere, samt 2 Læremødre, til Brænde, Lys og andre Nødvendigheder. b) 300 Rdlr. af General Classens Legat, og 160 Rdlr. aarlig Renter af de 4000 Rd., som General Haxthausen skænkede til Skolerne. c) Renterne af 4000 Rd., som efterhaanden ere samlede ved uventede Gaver, og ved de uviste Indkomster, som af Passagetegnene igiennem Kastellet, samt Boldtegnene til Kjøbenhavns Fæstning, kan tilvejebringes.

Haandarbejdet i Skolerne bestaaer i Strikning, samt Hør-, Uld- og Bomulds-spind, hvorefter af Fortjenesten uddeles til Børnene hver Maaned; desuden uddeles der Præmier efter Gliden. Ved Hjælp af Etatsraad Rejersens patriotiske Legat, er Hørspindet i Skolerne blesen i forrige Aar udvidet, og et Lærredsvæveri dermed forbunden, som i April Maaned dette Aar tager sin Begyndelse. Det skønne Tilbud, som Administratørerne have i denne Henseende gjort Militærskolerne, sees af følgende Breve.

Extrakt af Administrationsens Skrivelse af 22 Juni 1797 til Direktionen for de militære Skoler:

Da man, efter Testamentets Indhold, ikke kan indlade sig i nogen Understøttelse, uden med Hensyn til Forholdet af Produktionen af de forarbejdende Vare til almen Nytte; saa følger deraf, som nødvendig, at tage en Bestemmelse af den givende Understøttelse, overensstemmende med samme Forhold. Til den Ende tage vi os den Frihed, herved at yttre vore Tanker om, hvoreledes og hvorvidt vi paa denne Gjenstand kunne indlade os.

1) Man sætter forud, at den nu værende Indretning med Arbejds-skolen og det deri værende Antal Børn, fremdeles holdes i den Gang, den nu er. 2) At denne Indretning udvides med et Antal af 60 til 70 Børn, for hvilke man, imod at Direktionen selv forskaffer fri Hus, Glødebrand og Lys, samt antager og holder de fornødne Læres-

mødre til Spinderie; er villig at anskaffe og betale følgende:

J. Henseende til Spinderiet: a) 70 Nokke. b) 18 Salk/asper. c) Naar Direktionen betaler, som sædvanligt, til hvert Børn 8 β pr. Strang, kan herfra ventes et Tillæg af 2 β som Præmie; d) Desforuden tilstaaes hvert Børn, der spinder aarlig 80 Strænge, en aparte Præmie af 5 Rd. Den eller de, der ikkun spinder 70 Strænge, 4 Rd. og den eller de, som ikkun spinder 50 Strænge, 1 Rd. Dog med de Vilkaar: 1) at det, som forarbejdes, bliver godt og forsvarligt, efter Hørens Fintbed; og at Exekutores Testamenti efter afgangens Etatsraad Rejersen, forbeholdes saadant at lade eftersee og undersøge, naar de det maatte finde for godt. 2) At fornævnte Exekutores aarlig meddeles en Tabel over det, der bevirkes, saa vel ved den nu værende Indretning, som særskilt over det Nære, Indretningens Udsidelse maatte have i Folge med sig; saa og en Fortegnelse over Navnene paa det Antal arbejdende Børn, der forøge Indretningen.

For at befordre det Spundne vævet, maatte anlægges for det første 5 Vævestole, for derefter paa at oplære Drengene i Væverprofessionen. Disse Vævestole med tilhørende Redskaber overlades til Direktionen selv at anskaffe; men sammes Beføstning vil man herfra erstatte efter Regning; dog at Beføstningen ved hver Stol med Redskaber ikke overstaaer 30 & 40 Rd. Til Vævningsens Fortsættelse kan herfra ventes udbetalt følgende: 1) Man anseer det for rigtigst, at til Un-

der

deriibning i Professionen antages en Mester af Lauget, paa det at Drengene efter nu varende Laugsartikler, kunne ind- og udskrives, og, i sin Tid, passere for Svende. Dertil foreslaaes Sigfried Møller, der er os anbefalet som en duelig Mester, og vi ønske, Direkzjonen vilde antage.

Naar en saadan antagen Mester haver i Lære 5 Lærlinge i det mindste, tilstaaes ham for det første Aar, siden disse Lærlinge ikke i det første Aar produsere noget flækkeligt, 100 Rdl., og for hver Aen forsvarligt Lærred, i Præmie 3 Mk. Andet Aar bortfalder forbemeldte 100 Rdl.; men derimod tilstaaes herfra for hver Aen forsvarligt Lærred af $4\frac{1}{2}$ Qvarters Bredde, indtil 10,000 Aen, pr. Al. 1 Skill., og pr. Al. for det som produceres over 10,000 Al. $\frac{1}{2}$ Skill. Desforuden, ligesom første Aar, for hver 100 Aen, i Præmie 3 Mk. Tredie Aar ligesaa, og for følgende Aaringer, indtil videre. For hver Dreng, han udlærer, nyder han herfra en Præmie af 5 Rdlr., forstaaelig, naar Drengen af Bøvelauget er kjendt duelig som Svend, og meddelt Lærebrev. Derimod maatte Direkzjonen tilstaae Bøvemesteren det første Aar i Bøvelon 2 $\frac{1}{2}$ pr. Al., lige med Drengene; men det andet Aar og fremdeles 1 $\frac{1}{2}$ pr. Al., for hvilken Belønning han da bør selv bekoste Bøvenes Istandholdelse med hvad der til henhører. 2) Lærlingene vil man herfra give, for hver 100 Al. vævet Lærred af $4\frac{1}{2}$ Qvarters Bredde, en Præmie af 3 Mk.; hvorimod Direkzjonen lader dem betale 2 $\frac{1}{2}$ pr. Aen.

(Sluttes)

Sluttelig give vi os den Frihed at anmærke: at det, som ved Foransførte er tilstaaet, er at forstaae, naar 5 Bøve bestandig holdes i Gang, og skal have Sted indtil 10 Bøve, men ikke flere. De foranbenævnte Inventarii Sorter, bestaaende af Kofke, Haspe og Bøve, som betalt af det Kejersenske Fond, forbeholdes dette som sammes Eiendom. Med hele Indretningen, for saavidt den udvides ved Hjælp af det Kejersenske Fond, reservere Exekutores sig Tilladelse af Estersyn paa bemeldte Fonds Vegne. Til Betryggelse for Direktionen, i Henseende til Udførelsen af den udvidede Indretning, love vi, under de forudskikkede Betingelser, de ansførte Understøtninger og Præmier i en Række af 10 Aar.

Skrivelse fra bemeldte Administration til Direktionen af 30 Desember 1797.

Det har været os megt kjært, at Direktionen haver fundet sig fornøjet med det Tilbud, vi have gjort samme, i Henseende til Præmier og Understøttelser for de militaire Skoler. Hvad de nye Punkter angaaer, som i højtærede Skrivelse af 27 f. M. end videre er bragt i Forslag, da have vi den Ære derpaa at svare: 1) De belovede Præmier maae meget gjerne beregnes fra den 24 Juli d. A., da med Forsøget blev begyndt. 2) Præmien 5 Rdlr., naar 80 Strænge af et Barn bliver spundet i et Aar, maa gjerne finde Sted, naar ikkun 70 Strænge kan opnaaes; men saa henfalder den belovede Præmie 4 Rd. for 70 Strænge, og for 50 Strænge

Strænge nydes i Rd. 3) Præmier skal finde
 Sted for de allerede arbejdende 39 Børn. Men
 man ønsker Antallet forøget, saasnart mueligt,
 til 70 Børn, foruden de for Skolens egen Reg-
 ning allerede havende 130 Børn. 4) Saasnart
 et tilstrækkeligt Forraad høves af Garn, ønske
 vi Væveriet anlagt; dog, skulde saadant ikke kun-
 de opnaaes, førend til Paaſte næstkommende, ere
 vi og enige deri. 5) Fra den Tid af, der be-
 gyndes med Vævning, kan Vævemesteren vente
 de ham for det første Aar belovede 100 Rdlr.,
 uagtet han ved Anlægget ikke strax skulde have
 5 Læringer; men inden Aarets Udgang ønsker man,
 at han maatte have dette Antal, og fremdeles.
 6) Præmie til Læredrengene kan ventes fra Be-
 gyndelsen af, enhver af dem ansættes. 7) Man
 kan ikke vel indlade sig med Forſkud til Hørs
 indkjøb, Spindeløn ic., og derfor modtage Reg-
 ning, som vilde blive en Bidelsftighed, vi ønske
 at undgaae. Derimod ville vi tilſtaaе Direkzio-
 nen en Konto hos os, paa hvilken de
 kan anvise, hvad i den Henseende ma-
 nedlig maatte behøves, imod til Aarets
 Udgang at tilbagebetale hvad ſkee bør, efter De-
 kret af Præmierne. 8) Naar det beviſes, at
 Spindingen og Vævningen er ſkeet forſvarligt,
 og ikke mere derfor betalt, i alle Henseender,
 end de anſtillede Prøver have koſtet, da, naar
 Lærrederne ved Auktion ikke ſkulle blive udbrag-
 te ſtadesløs, ſkal vi ikke være imod at erſatte
 Tabet, om noget maatte indtræffe, ſom vi ikke
 forvente; dog at vi ſtrax derom maatte unders-
 rettes,

General Tælle

Enhver til S. 131.

over det, som endel af de skolesøgende Soldaterbørn i de kongelige Militair-skoler i Kjøbenhavn have ved Haandarbejde frembragt fra 1ste Januari 1790 til sidste Desember 1797, og den derved erhvervede Fortjeneste, som maanedlig er bleven uddelt til dem.

Aaret	Arbejdernes Antal	Bomuld	Streng	Fortjeneste	Rasfmager og fransk Uld	Streng og Klæder	Fortjeneste	Strømper, Huer og Vanter	Fortjeneste	Hør	Streng	Fortjeneste	Summa	
1790	130	493 Pd. 16 Lod	9885	206 Rd. 2 Mk. 8 β	230 Pd.	3992	51 Rd. 1 Mk. 1 β	707 Par	133 Rd. 6 β	26 Pd.	45	2 Rd. 4 Mk. 14 β	393 Rd. 2 Mk. 13 β	
1791	180	1327 " 26 "	29,304	610 " 4 " 10	239 "	5123	67 " 4 " 3	394 "	86 " 5 " 7	" "	" "	" " "	765 " 2 " 4	
1792	200	3963 " 18 "	42,830	892 " 3 " 5	282 "	6094	78 " 1 " 1	599 "	154 " 4 " 9	79 "	158	11 " 5 " 4	1137 " 2 " 3	
1793	160	3434 " 18 "	34,295	721 " 3 " 6	114 "	2402	25 " " " 8	597 "	151 " 3 " 10	243 "	513	36 " 4 " 4	934 " 5 " 12	
1794	160	1939 " 26 "	24,135	501 " " " 10	66 "	1149	22 " " " 4	508 "	117 " 2 " 10	795 "	1652	107 " 2 " 2	747 " 5 " 10	
1795	150	1996 " 13 "	21,281	444 " 2 " 6	469 "	2249	66 " " " 10	440 "	110 " 5 " 14	887 "	1387	123 " 1 " 4	744 " 4 " 2	
1796	130	1496 " " "	15,796	330 " 5 " 14	1094 "	4903	158 " 5 " 11	451 "	120 " 2 " 7	535 "	1025	73 " " " 7	683 " 2 " 7	
1797	160	1099 " " "	9289	238 " 5 " 8	669 "	2745	85 " 4 " 12	443 "	130 " 3 " 11	896 "	" " "	101 " 2 " 14	556 " 4 " 13	
Otte Aars Produktion og Fortjeneste ved et Middeltal af 160 Arbejdere.		15750 Pd. 21 Pd.	186816	3946 Rd. 4 Mk. 3 β	3163 Pd.	28657	555 Rd. Mk. 2 β	4139 Par	1005 Rd. 4 Mk. 10 β	3461 Pd.	" "	456 Rd. 3 Mk. 1 β	5964 Rd. " "	
3 Premier have Børne faaet fra 1ste Novbr. 1794 til 31 Dec. 1797	Ved een Skillings Tillæg til 7 Skill.; fortjente ved Bomuldsspind			194 Rd. 5 Mk. 5 β	Ved een Skillings Tillæg til 3 Skill.; fortjente ved Rasfmageruld		59 Rd. 5 Mk. 1 β	Ved een 60 Tillæg til 3 β fortjente ved Strikning		156 Rd. " " "	Ved een Skillings Tillæg til 3 β. fortjente ved Hørspind		148 Rd. 3 Mk. 7 β	589 Rd. 1 Mk. 13 β
Og i Klæder have de bekommet fra 1792 til 1797 inklusive	for													1641 Rd. 3 Mk. 12 β

8195 Rd. 5 Mk. 9 β

rettes, for, om mueligt, for Tabet at raade Bod.
 9) Meget gjerne tilstaae vi Fordelen, om nogen
 ved Lærredernes Salg falder, uddelt til Hørspinde-
 derne.

Kjøbenhavn, den 30 Desember. 1797.

Engelbreth. Størnsen. Brandorff.

Til Direktionen for de militaire Skoler.

Børnernes Fortjenester og Præmier, samt
 Understøttelser til Klæder, fra 1790 til 1797 Aars
 Udgang, sees af den vedføjede General Tabelle.
 Førend Direktionens Ansættelse, maatte Børnene
 dele det halve af deres Fortjeneste med Lærerne
 drene, som selv maatte anskaffe Arbejdsredskaber.
 I alle tre Skolerne var deres aarlige Fortjeneste
 neppe 60 Rd. Fra 1790 blev dermed gjort den
 Forandring, at Børnene fik deres Fortjeneste ale-
 ne, og Arbejdsredskaberne anskaffedes af Skolens
 Fond. Deres Flid tog derved naturligtvis til, og
 med den deres maanedlige Fortjeneste. Førend
 Direktionens Tid arbejdede ingen af Drengene;
 men ved at see den Fordel, som Arbejdsomhed
 tilvejebringer, forsvandt efterhaanden den Fors-
 dom, som baade Drengene og deres Forældre hav-
 de mod Industri, hvilken de holdt for Lugthuss
 arbejde; og der har været Drengene i Skolerne,
 som daglig have fortjent 8 til 12 § ved Romulds-
 spind. — Disse Efterretninger skylder jeg den for
 Skolernes Lærø nidkjære Professor Sevels God-
 hed.

A l l e h a a n d e .

Maa den til Fattigvæsenets bedre Indretning i Danmark, saavel i Kjøbstæderne som paa Landet, nedsatte Kommissions Forestilling: at en benefise Komedie aarlig maatte opføres til Fordel for Fattigvæsenet, faldt den 10de April 1789 følgende kongelige Resoluzion:

”At aarlig, paa en af de ej sædvanlige Spilledage, og paa en Tid, hvorom Direktionen nærmere kunde komme overens med Kommissionen, en benefise Komedie, de Fattige til Bedste, paa den kongelige Skueplads maa opføres, samt Indtagterne være forskaaet for — og Theaterkassen afholde alle — ved en saadan Forestilling almindelig foresaldende Udgifter.”

I Aaret 1790 blev den første Forestilling givet. De indkomne Penge gjøres for det første frugtbbringende, indtil Fattigvæsenet paa Landet faaer den forventede ny Organisaizon.

Nu have*s* i Behold

Renter fra 11 Des. 1796 til 11 Junii 1797	
af Kapital 3358 Rd. 2 Mk.	67 Rd. 1 Mk.
fra 11 Junii 1797 til 11 Des. 1797	
af Kapital 4036 Rd. 2 Mk. $\frac{1}{2}$ S.	80 — 4 — 6 S
	<hr/>
	147 Rd. 5 Mk. 6 S

Indtagterne af den, den 24 Marz
1798, opførte Tragedie *D y v e k e* 647 — 3 — 8 S

Tilsammen 795 Rd. 2 Mk. 14 S

Dg da der for denne Sum nu forventes kongelig Obligaizon, udgjør dette rentesbarendende Fond
alt

altsaa 4831 Rd. 4 Mk. 14 $\frac{1}{2}$ S. Obligationerne, som lyde paa Kommissionen, ere i Bevaring hos Biskoppen over Sjellands Stift, som Medlem af bemeldte Kommission, af hvem og aarlig indberettes til Kanselliet Fondets Tilstand.

Matthias Opferkuh, en florentiner Knipslingsfabriker, har opfunden en ny Væverstol, hvor paa lemlæstede Mennesker, og saadanne, som ikkun have een Haand og een Fod, kunne arbejde. Denne Opfindelse er undersøgt af Væverlauget, og befunden rigtig. Dyrigheden bekjendtgjorte samme, og anbefalede den. Væverlauget optog frivilligen Opferkuh i deres Laug. *Nazionalzeitung der Deutschen*, 1796, 26 St. d. 30 Junii.

Afsøde Generalmajor Classen har ved sin Disposition skjænket til Frederiksværks og dertil hørende Godfers Fattige 400 Rd. aarlig, uden at bestemme denne Gaves specielle Anvendelse. I Anledning heraf, og da det ved Dispositionen er overladt til sammes Exekutorer, at træffe Indretninger, hvor den ikke maatte være tydelig, eller udsærlig nok, have de overladt Bærkets Ejere, eller Fuldmægtig, fri Raadighed over Anvendelsen.

Da Prinds Carl af Hessen tiltraadte Ejendommen, bestemte han 400 Rd. aarlig for de Fattige, ligesom han og har overladt til Bærkets Administrator, Generalkrigskommissær Hassler, at gjøre Brug deraf, efter Fornødenhed, og med billig Skjønsonhed. For des, vissere at opnaae Si-
verens

verens velgjørende Djiemed, og paa det hele Indretningen kan have Fastsed, og sand Rette, har Generalkrigskommisjären lagt en Plan til en Forsørgelsesanstalt paa Frederiksværk, og en anden for Fattigvæsenet paa de dertil hørende Godser. Den sidste haaber jeg at skulle kunne meddele i et af de følgende Hefter.

Af den første, som kaldes Reglement og Anordning over en Forsørgelses-Anstalt paa Frederiksværk, troer jeg følgende Hovedindhold ikke uinteressant for Læserne. Fondet bestyres af en Direktion. En af denne beskikket Regnskabsfører faaer for sin Umage, samt til Skrivmaterialier, 3 Rd. Regnskabet revideres af den, som igjennemseer de øvrige Regnskaber. Værkets Arbejdere betale 1 ß af hver Rigsdaler, de fortjene, hvilket kan udgjøre nogle og 90 Rd. Til Fondet er end videre henlagt af Classens Gaver 258 Rd. 32 ß , og af Prinds Carls, 198 Rd. 32 ß . Endelig gives og de Syge fri Løge og Lægemidler; og, da denne Stiftelse, som ny, ingen Fond har, har Prindsen skænket dertil 500 Rd. Den frugtbringende Sum, 500 Rd., forøges hvert Aar i det mindste med 100 Rd. af de aarlige Indtægter; og naar af disse, efter bemeldte 100 Rds. Fradrag, noget maatte spares, oplægges ogsaa dette Overskud. Denne saaledes oplæggende Kapital forøges end videre med de aarlige Renter; og Anvendelsen deraf, som egentligen er bestemt til Pensioner, forbeholder Eieren sig til sin Tid at disponere over. Efterat bemeldte 100 Rigsdaler ere fradragne de aarlige Indtægter, bestemmes

med den ene Trediedel, som bliver tilovers, til Husarme og Almisse, dog saaledes, at naar demne ej skulde findes tilstrækkelig, det Manglende da maa tages af de andre to Trediedele. Disse anvendes i øvrigt til Indskud i Enkekassen for de i Værkets Tjeneste værende Embedsmænds Enker; Ejeren's Fuldmægtigs undtagen.

Et Børnehuslem, som paa visse Aar eller Maaneder til Arbejde er inddømt, nyder til Forplegning daglig 3 β og $1\frac{1}{2}$ Pd. Brød in natura, som alt beregnes daglig til $5\frac{1}{2}$ β , og beløber for 365 Dage 20 Rd. 8 $\frac{1}{2}$ β . Hertil maa beregnes for Sengested, Linned og uldne Klæder, Medikamenter, Dødes Begravelse, Brændevad og Tran til Lydning, Bygninger og Inventariers Vedligeholdelse, samt Betjentenes Lønninger, omtrent for ethvert Lem daglig $2\frac{1}{2}$ β , som gjør i 365 Dage 9 Rd. 48 $\frac{1}{2}$ β .

Tilsammen koster en paa en vis Tid inddømt Lem i Børnehuset altsaa aarlig omtrent 30 Rd. 40 β , hvilket udgjør daglig 8 β . En Bidsfange nyder ugentlig 4 β mere, som et Tillæg; og en Rasphuslem, for medelft det stærkere Arbejde, nyder ugentlig 32 β , tilligemed $1\frac{1}{2}$ Pd. Brød daglig. Naar nu beregnes hvad et Børnehuslem kan fortjene i Arbejdeston i et Aar eller 300 Arbejdsdage, hvilket ansættes til 4 β daglig, og beløber 12 Rd. 48 β . Saa tabes for ethvert Lem aarlig 17 — 88 β .

Disse erstattes ved Hjælp af de Huset eller Stiftelsen tillagte Intrader. Vel findes Deriblandt de til Arbejde i Børnehuset inddømte Mennesker nogle, som kun-

ne

ne fortjene noget mere end de ovenberegne 4 $\frac{1}{2}$ daglig; men der findes og dem deriblandt, der ikkun kunne fortjene 2 til 4 $\frac{1}{2}$ daglig, og endel formedelst Sygdom ganske uduelige til Arbejde.

Befordring.

Den 14 Marz er Sognepræsten til Helligjæstes Kirke i Kjøbenhavn, Professor og Doktor theol. Peder Hansen beskicket til Biskop over Kristiansands Stift. Naar man ikke kunde gjøre sig det grundede Haab, at han i sin ny og mere udstrakte Virkekreds, saa meget vissere og lettere vil kunne stifte større Nytte, som han i den kan handle mere uafhængig og ubunden, maatte man beklage, at denne Mand snart maa fratræde Direktionen for Kjøbenhavns Fattigvæsen, hvis Medlem han var, og hvor han især kunde gavnet ved sine udmærkede Indsigter i Skolevæsenet. Han har fornemmelig mange Fortjenester af Helligjæstes Sogns Fattiges Skole, som ved hans Beskræbelses er bleven maaskee den bedste Almueskole i Danmark. Af ham findes: En Prøve af Forslag til Betleriets og den overhaandtagende Fattigdoms Indskrænkning paa Landet, Sorøe 1786, 8.; og Noget om Almue-Skoler, tilligemed Efterretning om Helligjæstes Sogns Fattiges Skole, Kbh. 1796, 8.

Trykt hos Zach. Breum.

Forflag til Indretningen af en Almueeskole.

For at kunne danne Børn til glade og lykkelige Mennesker, maae de ansøres til Kundskaber og Sædelighed, og oplæres til et eller andet Arbejde, hvorved de kunne fortjene Livets Ophold. Begge Dele ere nødvendige, og maae staae i nøjeste Forbindelse med hinanden. Dog er Arbejdet det upaatvibelig Hovedsagen ved enhver god Almueeskole. Læsningen var imidlertid i Danmark, om ikke det Eneste, saa dog det Vigtigste; og en kort Skildring af den Nytte, som Børnenes Anforsel til Arbejde i en vel bestyret Industriskole medfører, torde altsaa ikke være en upassende Indledning til dette Forflag, hvorefter Børnene den største Del af Dagen bør beskæftiges med Arbejde.

Intet gjør Mennesket mere uskicket til at vedligeholde det Liv, som en virksom Skaber gav det, end Lædighed og Orkesløshed. Disse Laster gjøre tillige Sjelskræfterne sløve, og fremvirke med hurtige Skridt Usædelighed.

Men disse Laster forebygges, naar Børnene holdes til Arbejde; Flid, Virksomhed, Industri forøges; thi de maae stedse være syffelsatte. Drist til Virksomhed bringe de umærket over paa deres som oftest dovne Forældre. De komme hjem til disse med et glad Ansigt, og med Fortællinger om hvad de have lært, og det som mere er, hvad de have fortjent; de opmuntre dem derved til Flid og bedre Anvendelse af deres Kræfter. Børnene selv faae Flid, Arbejdsomhed og Virksomhed daglig mere kjær; lidt efter lidt vænnes de fra at løbe omkring paa Gader og Stræder, i Raboers og Gjenboers Huse, og der at hendrive Tiden. Da føle de og, at det er Menneskets Bestemmelse, at nytte alle sine Kræfter, og derved at tilberede sig en lykkelig Fremtid; da, og først da, faae de Evne til at fatte, og Svag paa Religionens Lærdomme og andre nyttige Kundskaber, som bibringes dem.

I vel bestyrede Arbejds-skoler dannes Børnene til Orden, Sparommelighed, Renlighed. De maae komme der vaskede, kammiede, og rene. De anføres til Orden, ved Opmuntringer, Ros, Trettesættelse, og virkelig Øvelse. Deres Arbejde og Arbejdsredskaber maae de stedse henlægge paa de bestemte Steder, for at kunne finde det igjen. Man

gjør

gjør dem ikke alene opmærksomme paa, hvor nyttigt det er, klogeligen at dese deres Forretninger, Fornøjelser, Jægtogter og Udgifter, men de anføres og hertil ved enhver Lejlighed. Børnene maae, saasnart de kunne, selv forarbejde og forbedre deres Klæder, Linned, Strømper. Derved spare de Tiden, som de ellers sødledede bort, Arbejds-Lønnen, Arbejdet kostede hos andre, og saa mange gamle Klæder, som ikke bleve nyttede, fordi de ej vare ansøgte til at lappe og nytte disse. Blive de end i Tiden ved andre Forretninger hindrede fra, at gjøre dette Arbejde, saa kunne de dog bedømme dets Godhed, og sikke sig for at vorde bedragne af flette Arbejdere.

Naar Børn intet Haandarbejde have lært, og den Næringsvej, de siden vælge sig, eller komme ind i, tilfældigviis standser, ere de som Børne i yderste Forlegenhed. Men oplærte til gavnligt Arbejde, kunne de i hint Tilfælde tage fat derpaa igjen, og saaledes ernære sig, undgaae Fristelsen til at stjæle, eller Nødvendigheden i at tigge.

Ved Samtaler under Arbejdet dannes de til fornuftige, selvtænkende og gode Mennesker. Det er desværre alt for almindeligt, at Almuens Sprog ikke holder sig inden for Sædeligheds og Velanstændigheds Grændser; det er plump, opfyldt med Eder,

Enudsigheber, uanstændig spøgende, ofte Religio-
 nen selv spottende Udtryk. Og lige saa vist er det,
 at denne Talens Form fordærver Hjertet, forurol-
 ger Samvittigheden, og ikke sjelden giver Anled-
 ning til langvarige Professier, til Riv, Uenighed,
 Slagsmaal og allehaande Ulykker. Opdrageren
 glæder sig imidlertid over, at dette fordærvede, for-
 Moraliteten saa skadelige Sprog, ikke har sin Grund
 i noget voldt Hjerter, men hos de fleste i Mangel paa
 Kundskaber, og hos andre i den Vane, de fra
 Barndommen ere komne i, ej at tale om fornuf-
 tige Ting. I en god Arbejdsanstalt ansøres Bor-
 nene derimod uformerkt til at tænke og tale fornuf-
 tigt og sædeligt. Skolens Foresatte tale ofte med
 Lærerne og Oppasserne, om hvad der kan være gavn-
 ligt for Børnene. De tale under Arbejdet derover,
 og bibringe Børnene det, snart indklædt i smaae Hi-
 storier, snart i Spørgsmaal, nu i mørke Taler,
 som gives dem til at besvare, og til andre Lieder i
 Advarseler og Formaninger, men stedse saaledes,
 at Børnene ikke mærke, at Hensigten med Sam-
 talen er at undervise dem. Nyttens deraf er umis-
 kjendelig. Børnene lægge Mærke til hvad de hø-
 re, forglemme det ikke letteligen, tale derom imel-
 lem sig selv indbyrdes, fortælle det til Forældre og
 andre, og samle sig paa denne Maade et Forraad

af nyttige Kundskaber, og af Materie til at tale over. Disse Samtaler med Lærerne, Oppasserne og Skolens Foresatte, maae efterhaanden gjøre dem høflige og takkelige.

Hos Børnene fødes der en tilladelig Ergjærighed, og den hos vor Almue næsten uddøde Lyf til at udmærke sig. De kappes med hinanden om at blive roste af Lærerne, hvilke de elske som deres Forældre, om fra deres Haand at kunne imodtage en Bog, et Par Strømper, et Hovedbaand, en Hat, til en Belønning for deres Flid og gode Opførsel, kappes med hinanden om, at vorde mere afholdte og agtede.

Af denne saaledes opdragne Ungdom kan sikkert ventes gode Tjenestetjender, flittige Haandværksfolk, patriotiske Borgere, og taknemmelige Børn imod svage og udlevede Forældre eller Velsjørerere, der nu ikke sjelden behandles haardt i deres Alderdom. Det Arbejde, Børnene anføres til, og de omtalte Samtaler, under hvilke de gjøres opmærksomme saavel paa de Pligter, der paa ligge disse forskjellige Klasser af Borgere, som paa den Agtelse, enhver fornuftig Mand yder dem, naar de opfylde disse Pligter, maa have betydelig Indflydelse paa at danne dem til gode og velstænk-

de Børn, Brødre, Egtefæller, og saaledes tillige til gode Borgere.

Arbejdsskolen er og for Børnene et Middel til hurtigere, vissere, og virksommere for det borgerlige Liv, at naae de Kundskaber, som skulle bibringes dem i Læseskolen. Uvørling i Beskæftigelse forebygger Kjedsommelighed, der saa ofte indfinder sig hos Børn, naar de skulle undervises i de for dem nødvendige Videnskaber; og denne Kjedsommelighed er især da overmaade skadelig, naar de af Naturen ere levende og muntre. De idelige Samtaler om forskjellige Ting skærpe deres Forstand, frembringe Eftertanke, forsøge deres Sprogkundskab, dette virksomme Middel til en hastig Oplysning, styrke deres Huskommeelse og Bedømmelseskraft, og lære dem strax at anvende og benytte sig af alle de Kundskaber, som bibragtes dem, især af Religionens Forskrifter. Forskjelligt Arbejde; de Samtaler, som gjøre dette behageligt; de uddelte smaae Belønninger; den større Flid; det ringere Antal Børn i Læseskolen, og den deraf flydende Lethed i at kunne overse dem; større Nolighed; den stedsevarende Bevægelse; dette alt virker, og maa virke og fremstjunde Dødselighed hos Børnene. Mærkeligt er det, hvad Erfaring bekræfter, at hvor en Arbejdsskole er fore-

enet

enet med en Læsefcole, de Børn, som gaae i Arbejdsfcoolen, udmærke sig ved Munterhed, Lærlighed, og Kundskaber, og gjøre langt hurtigere Fremfkrift end de Børn, som alene læse Læsefcoolen. En vel bestyret Arbejdsfcole vil stedse vorde, hvad en blot Læsefcole ikke er, og aldrig kan vorde, en Opdragelsesanstalt.

Børnenes Anførsel til Arbejde og uafbrudt Virksomhed giver deres Legemer Fasthed og Styrke, og dette er fornødent, hvis de skulle leve længe, og friste. Vedholden Sidden i en Læsefcole, og for megen Eftertanke, kan langt lettere svække deres Helse, end uafbrudt Virksomhed i en Arbejdsfcole. Erfaring har bekræftet, at de Mennesker, som opnaade en høj Alder, næsten alle udfode Møje og Besværlighed, eller maatte arbejde meget stærkt. Den virksomme og arbejdsomme Ungdomsalder gjør og Mennesket i den Henseende lykkelig, at det kan haabe en bedre Fremtid, og i Alderdommen at være sikker for at lide Mangel. I Overgangen fra et majsommeligere til et bedre og bequemmere Liv, siger H u f e l a n d meget skjønt, ja endog alene i Tanken derom, har Mennesket en bestandig Kilde til ny Glæde, ny Kraft og nyt Liv.

I politisk Henseende er det endelig og af øderste Bichtigkeit, at Børnene tidlig, og fornemmelig,

melig, beskæftiges med Arbejde. Det er ikke alene vigtigt, fordi de, som anført, derved dannes til gode Borgere, men og fordi det vilde overgaae den mest formuende Stads Kræfter, saaledes at opdrage sine, for største Delen fattige Børn, at de fritoges fra, selv ved Arbejde at bidrage til at formindste Omkostningerne paa deres Opdragelse. Bejledet ved Efterretning fra de Skoler, hvor man lader Børnene arbejde, vil jeg for et Øjeblik antage, at ukonfirmerede Børn, som søge Skole, og af hvilke ingen er under 6 Aar, kunne i et Middeltal fortjene 50 Rdlr. i deres Skoletid; og da blot spørge: er det ligegyldigt, om 4000 slige Børn, hvilket Antal maaskee findes i Kjøbenhavn ene, have fortjent 20000 Rdlr. eller ikke?

Jeg gaar da over til at opgive de Regler, jeg søskede fulgte ved Bestyrelsen af enhver Almueskole, og henviser i øvrigt blot til mit valgte Motto, hvorefter de Mænd, i hvis Skjønne God det falder, at bestyre en Almueskole, og i en rolig Dødsstund at skulle kunne tænke tilbage paa det ved samme stiftede Gavn, maae ville, hvad de efter Omstændighederne kunne, naar de ikke kunne, hvad de gjerne vilde.

1) En Almueskole bør antages ikke alene de Børn, hvis Forældre nyde Almisse af Fattigvæsenet; men og de Børn, hvis Forældre, skjøndt de ikke modtage Almisse, ej have Eone til at betale Skoleundervisning; thi denne er og et Slags Almisse.

Drenge og Piger bør, naar det er uueligt, ikke gaae i en og samme Skole.

2) Naar Forældre ville have et Barn i Skolen, anmeldte de det for Skolens Foresatte.

3) Saa snart Børnene kunne beskæftiges med et eller andet Arbejde, maae de imodtages i Skolen; men i Læseskolen maa intet Barn komme, før end det er 6 Aar. At lade det før begynde at kjende Bogstaver, er i Almindelighed at spille Tiden; thi efter det 6te Aar lærer et Barn i een Time mere end i to eller tre før den Tidsalder.

Tillader Pladsen det, maae Børn, der aldeles ikke kunne sysselsættes med noget Arbejde, tillige tilstedes Ophold paa et særskilt Sted i Børnehuset; deres naturlige Lyst til at efterligne de ældre, vil volde, at de meget tidlig kunne sysselsættes med et eller andet. Her torde det maa skee være Stedet at anmærke, at hvis man ret for Alvor vil tænke paa at danne Børnene, bør der, enten ved Skolen, eller hvor de Gamle arbejde, være et Børnehuse,

relse, hvor Mødre, der have svæde Børn, kunne henbringe disse, og hvor de kunne ligge i smaa Hengekøyer, samt til bestemte Tider faae enten Die af Moderen, eller Melk og anden Føde af dertil antagne, til andet Arbejde usfikkede Qvinder.

4) I Læsestolen maae Børnene vedbringes:

- a) en simpel, lys, og Hjertet rørende Religion, udviklet efter Jesu Lære. b) Kundskab om Naturen og dens almindeligste Phœnomener; hvorefter de sikkes mod Overtro og Fordomme. c) Saa meget af deres Fædrelands Historie, at de kunne faae national Følelse; og saameget af deres Fædrelands Beliggenhed og Omkreds, samt dets egentlige Natur-Produkter, som kan lette den Vej til at vælge og med Held at betræde en Næringsvej. d) Noget Kundskab om andre Landes Geografi, efter en passende, hidtil savnet Lærebog; thi et kort Register over de vigtigste Steder, er hverken interessant eller nyttigt for Ungdommen. Baae de Dreng og Piger bør bibringes denne Kundskab, At de f. Ex. bør vide, hvad Engelmænd ere for Folk, og hvor Engeland ligger paa Kloden, samt hvori disse Folk udmærke sig, synes mig blot i den Henseende nødvendigt, at de kunne forstaae de her udfomne Aviser, som Almuens begynder at læse, og som Middel til større Oplysning, efter min Overbeviis-

beviisning burde læse end flittigere. e) De maae lære at skrive, og regne; tvende uundværlige Videnskaber for det kultiverete Menneske. f) De maae gøres bekjendte med de almindeligste af Statens Love, og Grundsætningerne for disse, for saavidt de kunne udledes fra Naturens Lov, eller Almenvæl. Dette vil have betydelig Indflydelse paa at danne dem til gode Mennesker og Borgere, og for Opdrageren at naae Maalet, han sigter til. g) De maae undervises om de Pligter, som Mennesket har i Henseende til Sundheden, sine Egners Bedligeholdelse og Udvidelse, og om de fornemste og sikkerste Midler til at forekomme eller afhjælpe Sygdom. Denne Underviisning torde maaskee nærmest bidrage til at gjøre dem til lykkelige og glade Mennesker.

5) Børnene af begge Kjønn bør inddeles i trende Klasser. Til 1ste Klasse høre de Børn, som ikke endnu kunne læse i Bog, eller ikke kjende Bogstaver. Til 2den Klasse de, som kunne læse i Bog, men enten ikke færdig nok, eller hvilke ikke have begyndt at skrive eller regne. Og til 3die Klasse de, som læse godt, og have gjort nogen Fremgang i at skrive og regne. Børnene blive henvisse til en af de trende Klasser, hvortil de henhøre. Skulle de lære at stave, da til 1ste Klasse

Klasse; kunne de kun læse nogenledes, eller ikke skrive og regne, da til 2den Klasse; kunne de skrive og regne noget, og læse godt, da til Skolerne for 3die Klasse.

I enhver Klasse maa der være 20 Børn. Børnene behøve i 1ste Klasse to Timer daglig; i 2den Klasse ligeledes to Timer, og dertil en tredje Time til at skrive og regne; i 3die Klasse fire Timer til at læse, skrive og regne. Mere end een Time i Rab maa der aldrig tilbringes i Læsekolon.

6) Børnene i 1ste Klasse maae lære at læse og at kjende Bogstaver paa følgende Maade. De see alle i en passende Læsebog. Et Barn staver da høit, og et andet, som Læreren nævner, angiver Lyden af hver Stavelse for sig, og saaledes vedblives, indtil Perioden, eller en Del af samme, er igjennemgaaet, da den læses helt igjennem. Paa denne, at jeg saa maa kalde det seminaristiske Maade, lære de fleste Børn at stavere i fire Uger.

Men man kan og vælge en anden Maade. Ethvert Bogstav bliver trykt for sig selv, og klistret paa enkelte Stykker af Karduspapir. Man maa af hvert Bogstav have et saa stort Forraad, at ethvert Barn kan faae et og flere efterhaanden. Læreren nævner et Bogstav, som ikke
maatte

maaatte følge i alfabetisk Orden, giver Børnet det, og forlanger nu af et, nu af et andet Børn sig et Bogstav leveret. Man begynder da med Enstavelseord, og underretter dem først om de selvlydende Bogstavers Natur, om deres Sammensætning til Diphthonger, om deres Rhytme og Brug; og maa deres Ideer saa kort som mueligt fremgøres ved hvert Ords Udvikling og Forklaring. Saaledes forklares først enkelte, siden flere Stavellers Ord, saasom: Kat, Hund, Torn, Tag, Gist, Frost, Græs, Guld, Søl, Staal, Naane, Hægel, Menneske, o. s. v.

Børnene maa ikke gives nogen Religionsbog, til at læse i, men et andet til Alderen passende Skrift, hvis Indhold maa være af Naturlæren og Naturhistorien, eller smaa Fortællinger. Hvert Børn maa have et Exemplar, som forbliver ved Skolen. Ordene, de læse, og Indholdet, maa korteligen forklares. Naar en læser i sin Bog, maae de alle holdes til at see efter i deres Bøger, og man lader nu en, nu en anden læse et Stykke. Læser et Børn urigtigt, da maa et andet Børn bogstavere dette Ord, det tredje læse det, og saa den første igjen. Alt dette giver idelig Underholdning, og letter Undervisningen.

7) Børnene i den anden Klasse maae have andre Læsebooger; thi Forandring af disse bør ikke alene give dem nye Kundskaber, men og forhindre dem fra at fjedes. Underviisningen i Skrivning gives først efter de enkelte Hovedtræk eller Streger, af hvilke med liden Forandring ethvert Bogstav kan udbringes. Dette vises af Læreren med Kride paa en sort Table, som hænger paa Væggen. Efter nogen Tid saaledes at have viist Børnene Sammensætningen af Hovedtrækkene til Bogstaver, maae de gjøre det samme paa deres Table. Naar Børnene saaledes kunne skrive et Bogstav eller flere, begyndes med at skrive dem paa smaae Blade. Paa samme Maade gaaes frem med Regningen. Man skriver Tallene paa den sorte Table efter deres Grundtræk, og nævner dem. Naar Børnene kunne skrive Tallene og nævne dem, forsøger eller formindsker man Tallene, og tildæmner Børnene saaledes at lægge sammen, drage fra, og dele dem, efter deres egen Forstands Brug. Dette vedligeholdes en lang Tid, førend dem gives Table. De maae, saa meget mueligt, lære at regne udenad; i øvrigt bør de intet lære, som er unyttigt eller unødvendigt, f. Ex. Kjøbmandsregninger, Lystexempler.

8) I 3die Klasse undervises i Religionen; efter Campes Ledetraad, indtil en bedre maaskee kunde udarbejdes. Intet maa af den læres udenad, det maatte i det høieste kun være Sprogene af Bibelen. Et eller maaskee flere af disse forklares dem praktisk, og læres udenad til Dagen derpaa, da de læses tydelig op af Børnene, som maa forklare Meningen deraf. Intet maa læres udenad, som ej forstaaes. Een, halft to Timers ugentlig Underviisning i Religionen, er nok. Under Forberedelsen til Konfirmationen bør Børnene faae den udførligere Kundskab i samme; og i Skolerne bør der ikke bibringes mere end nødvendigt er, for at kunne nytte Præsternes Forberedelse. Lære de i Skolerne det, som siden læres under denne Forberedelse, er Tiden spildt paa et af Stederne; og at økonomisere viseligen med samme, er overmaade vigtigt for Opdrageren. I denne Klasse bibringes Børnene den øvrige Kundskab, som bør læres i enhver god Almueskole. Der læres videre frem at skrive og at regne. Her fortsættes den videre Underviisning om Naturlæren, Naturhistorien, om alle Slags Haandværker, Konster, og de dertil hørende Redskaber, om det menneskelige Legems Anato-

ni, for saavidt Børnene ikke have fattet alt dette af de Bøger, hvori de lærte at læse.

Disse Kundskaber indbragtes ellers bedst i en for Almueskolerne udarbejdet Encyklopedie.

9) I Skolen bør og gives Underviisning i Korale og anden Sang. Men i samme bør ingen deltage, uden de flittige og sædelige Børn. Naar det tillades Børnene, at synge under Haandarbejdet, i hvilken Fornøjelse og de kunne deltage, som ikke endnu have faaet ordentlig Underviisning i Sangen, maa det nøje paasees, at de dootte og usædelige Børn ikke synge med.

Egentlig Underviisning i Sang gives kun een Time om Ugen; forresten synges der daglig.

Hvor det nogenlunde er mueligt, bør Drengene anfores til gymnastiske Øvelser, og Pigerne til svært Arbejde, som at bære Vand og Brænde.

10) Børnene møde i Skole om Morgenens Kl. et Kvartér før aatte om Vinteren, men om Sommeren een Time før. De blive i Skolen indtil om Aftenen ved samme Tid. Vilde de ellers arbejde der længere, maa det ikke nægtes dem. Om Middagen have de alene een Times Frihed. Ingen halve Dage, end ikke Lørdag Eftermiddag, gives almindelig Fritagelse fra at søge Skole. De maa eftersees, at de ere klemmede og vaskede;

skede; det heri Manglende antegnes; og indføres de Udeblevne i en Dagjournal, til Eftersyn for Skolens Foresatte. Hver Gang Børnene samles, opraabes de efter deres Navne, hvortil hvert Barn svarer: her. De maae have et bestemt Sted og hvert sit Nummer, hvor de bestandig sidde; dog forstaaer det sig af sig selv, at deres Plads bestemmes efter hver Examen, med Hensyn til deres Flid og Opførsel. Det flittigste og sædeligste Barn sidder øverst; Sædelighed foretrækkes i øvrigt Flid. Naar en ny Skole ordnes, kunne de flere Børn, som vare lige i Henseende til Alder og Færdighed, trække Lod. Dette kunde og skee, naar flere Børn i alle Henseender vare lige.

II) Det er udenfor dette Forslags Hensigt, at bestemme enten Raaden til bedst at bibringe Børnene de anførte, for dem nødvendige Kundskaber; eller de Egenskaber, Læsebegynderne i enhver Klasse bør have. Følgende Hovedregler bør imidlertid nøje følges. Børnene maae betages, de første Dage de komme i Skole, af Frygt, og maae Lærerne opvække hos dem Kjærlighed og Tillid, ved at vise sig venlige, gode, og villige imod dem.

Børnene maae sees i at være opmærksomme paa alt, hvad de see og høre. Tidlig maae de derfor vannes til at beskrive Skolestuen, Stol, Borde, Penne o. s. v., at lægge Mærke til, hvad Læreren foretager sig, og til ubestemte Tider at igjentage de smaae Historier, han fortæller dem. Bante til Opmærksomhed, maae de lære at reflektere, det er, lægge Mærke til flere Ting's Kjendetegn og Egenheder, og deres Forhold indbyrdes; de maae sees i at kunne sige, hvad Lighed en Ting har med en anden, og hvori de ere ulige; ved det første virkes Bittighed, ved det sidste Skarpsindighed. Tager man i Tiden dertil Ting, som ikke ere nærværende, styrkes Indbildningskraften, som, rigtig ledet, ingen skadelig Indflydelse kan have paa deres Dannelse.

Naar Børnene da lægge Mærke til, hvad de see og høre, kunne udfinde Ting's Egenheder, og sammenligne disse, begynder man med at øve deres Dømmekraft. Ogfaa her gaaer man frem paa en Maade, der møder Børnene. Man begynder f. Ex. med at lade dem nævne en synlig Ting, hvis Begyndelses og Endebogstav man opgiver; siden maae de sige, hvortil den er tjenslig, o. s. v. Men ikke maae man forsomme

at styrke Hukommelsen. Noget maa derfor og læres udenad, men ikke, førend det i Forvejen er forklaret, og Børnene forstaae det. Dertil kunde vælges en moralsk Sentenz, et lidet Vers, et Sprog af Bibelen.

Men — dog, jeg var nær ved at glemme Hensigten af dette Forslag; jeg henviser derfor til hvad flere oplyste Skolelærere have skrevet om denne Materie, med det Tillæg, at dette Magazin Tid efter anden skal komme til at indeholde did hørende Bidrag og Erfaringer.

Naar der er Spørgsmaal om Arbejde for Børn, da maae de især ansøres til saadant Arbejde, som der sjelden eller aldrig kan mangle Ufsætning paa, snart kan læres, og kan gøres til alle Tider, og paa ethvert Sted, hvor de maatte komme til at opholde sig. De maae i Almindelighed altsaa lære at strikke, spinde Hor. Vel ynder jeg ikke Hørspind for Drengene. De bør heller spinde paa Skotrokken, som giver dem mere Bevægelse og Liv. Men da det i Tiden kan have skadelige Følger for Staten og Fattigs væsenet, naar Mængden af Almuen ikkun kan foretage sig eet Slags Arbejde; og det ikke er at formode, at der nogenstunde skulde mangle Ufsætning paa Lærred, ei at tale om, at det raa

Materiale altid kan faaes; saa bør alle Drengene i mine Tanker lære Hørspind. Derimod bør man, naar der ikke er Spørgsmaal om at lære Arbejdet, men hvormed Drengene skulle for det meste beskæftiges, for at de kunne holdes i Virksomhed, og fortjene deres Underholdning, heel eller tildeels, lade dem spinde paa Skotroffen. Det kommer i øvrigt ogsaa ved Børnenes Ansættelse til Arbejde an paa at fordele dette viseligen. Pigerne maae dernæst lære at sye, og Drengene at stoppe og lappe lidet. Soldater, Matroser, Daglejere, Haandværksfolk blive jo engang de Drengene, vi danne i Almue-skolerne, og for hine Mennesker, som ikke have Raad til at betale for enhver Bagatelle, de skulle have syet, er det derfor til stor Fordeel, at kunne stoppe en Strømpe, og lappe deres øvrige Tøj.

Alt andet Arbejde, hvormed Børnene kunde, eller burde, beskæftiges, forbigaaer jeg her. Om de f. Ex. bør eller kunne ansøres til Uld og Bomuldsspind, at væbe, gjøre Gulsteppener, og Drengene til at raspe Træ, gjøre Søm, spinde Seglgarn, til Havedyrkning o. s. v., berøder paa mange tilfældige Omstændigheder, saasom Udsættelse, Fordelen ved Arbejdet, om man har Folk til at undervise deri, Huusrum, Raad til at indkjøbe

Kjæbe Materialier, om Skolen er paa Landet eller i en Kjøbstad; og det hører altsaa ikke hen til en almindelig Plan.

13) Det første Skoleaar begynde Børnene at strikke Strømper; det fjerde at spinde Hør, og det 6te at spinde Bomuld. Mere Afvevling og Arbejdslyst gav det maaskee Børnene, hvis de paa eengang lærte disse forskjellige Slags Arbejder; men man stod derved Fare for, at mange af dem ikke lærte det tilgavn, og at der gik megen Tid bort, forinden de havde drevet det saa vidt med et Slags deraf, at de kunde for tjene noget derved, og at saaledes Arbejdslysten netop derved blev svækket. Afvevling finder desuden Sted i Haandarbejdet, for Drengene ved at stoppe og lappe engang imellem, og for Pigerne ved Syning, som hele Skoletiden igjennem, af og til, bør drives tilligemed det øvrige Haandarbejde.

14) Børnene bør, baade i Arbejdsskolen og i Læsekskolen, adskilles i visse Afdelinger, hvorved der maa tages Hensyn først til Arbejdets Forskjellighed, og dernæst til Arbejdernes Færdighed i samme, saaledes, at de som spinde, strikke, sye, sidde ved Siden af hinanden, og iblandt enhver af disse Klasser, Børnene atter i den Orden, hvori

de have udmærket sig ved Færdighed, Flid og god Opførsel. Dog kunne to Klasser være tilsammen, naar de beskæftiges med Arbejde, som ikke er væsentlig forskjelligt, men blot i Henseende til Grader, naar f. Ex. een Klasse undervises i at strikke, og en anden, som allerede har lært det, sysselsættes med Strikning for Fortjenesten Skyld.

15) I Henseende til Industriarbejdet kunde maaskee denne Orden følges.

Naar Bøn er holdt, og et Vers af en Salme er affjunget af Børnene, dele de sig efter den vedtagne Bestemmelse, som er ophængt i Skolen, enten til Læsestolen eller Arbejdsstolen. Her foresøje de sig da til den anviste Plads, og det Arbejde, de have begyndt. Strikke eller sye de, gaae til Arbejdsbordet; spinde de Hør eller Bomuld, tage de fat paa Rokken. De mindste begynde at trevle Silketøj ud, fortære Uld, eller paa andet for dem bestemt Arbejde; thi ikkun for et Øjeblik at være ledig, bør være Forseelse.

Den, som underviser, vælger sig saadan Plads, at alle Børn kunne oversees; begaaer noget Børn Fejl, eller standser med Arbejdet, forfølger Læreren sig hen til Børnet, for at vise det tilrette, eller hjælpe det.

Af og til forelæses de arbejdende Børn af de bedste Skrifter for Ungdommen en liden Historie, en passende Samtale, et Vers, en Salme, eller andet deslige; det forklares for dem, og oplyses ved Exempler og Anmærkninger; Børnene vænnes til at udlade sig derover med deres Tanker og Følelser; et eller andet af hvad som er igjennemgaaet i Læseflokken, igjentages; let fattelige Folkesange istemmes baade af Læreren og Børnene; kort, ved Forandring, Samtale, Opmuntringer, Formaning, gjøres Arbejdet Børnene behageligt; og Tiden glider saaledes uformærkt bort. Imidlertid bør der have et vaaget Øje med, at Børnene arbejde, og arbejde rigtigt. Saaledes nyttes Tiden paa mere end een Maade; thi de arbejde med Sjælen og Hænderne, fortjene Penge eller duelliggjøre sig til at fortjene dem, og have Lejlighed til at dyrke deres Forstand. Hvis den i Arbejdsskolen Undervisende ej skulde være flippet til, saaledes tillige at more Børnene og danne deres Forstand, kunde enten en af Lærerne i Læseflokken, eller og Skolens Foresatte, eller en anden, til hvilken dette behagelige Arbejde overdrøges, til ubestemte Tider paatage sig det. Saadan Fremgangsmaade har haft den Virkning, at paa flere Steder Børn kun-

de sye, strikke, eller plukke Silke paa samme Tid, da de nøde Underviisning i LæseSkolen.

Løvedag Aften aflevere Børnene det Arbejde, de i Ugen have tilendebragt. Paa samme bestes en Seddel med Arbejderens Navn, og i en Protokol indføres den skeete Aflevering, og Dagen, den er skeet paa, for at man af samme kan bedømme othvert Børns Flid og Færdighed. Hvert halve Aar, naar der er Examen i Skolen, har hvert Børn sit i det forløbne halve Aar forfærdigede Arbejde liggende for sig, eller hos sig, paa det at dets Mængde og Godhed af Publikum kan bedømmes. Skulde noget af et Børn tilendebragt Arbejde, i dette Mellemrum være udløbet, enten fordi det selv brugte det, eller fordi en Kjøber dertil har indfundet sig, hvilket i hemeldte Protokol maa indføres, skrives der en Udskrift af Protokollen desangaaende, hvilken ved Examen af Børnet kan forevises.

16) Hvor den gives Anviisning til Høusgearbejde, fordi Skolen er paa Landet, maatte denne Fremgang smaaende bruges.

Gartneren siger Børnene (som han anviser saadan Plads, at de kunne see og høre alt) forud, hvad han vil gjøre, og gjør det paa Stedet for dem, enten det saa er at grave, blande

Jor

Jorden, saae, eller plante. Han vælger da et Barn, som skal gjøre ham det efter, viser det de fornødne Haands- eller Konstgreb, naar, og hvorledes, de skulle anvendes. Lykkes det, ansøger han Aarsagen, hvorfor han gjorde saa og ikke anderledes, og viser de gode Følger af at handle saaledes. Han lærer dem, hvad det koster, som han saeer eller planter, og hvad han kan udbringe det til, som frembringes deraf; thi derved faae Børnene Lyst til Arbejdet. Ogsaa maa han lære dem at kjende Egnens almindelig giftige Planter.

De agtpaagivende og flittige Børn tillades det, at plante eller saae lidet paa et dem anvist Bed, og at beholde som deres Ejendom, hvad det frembringer. Det tillades Børnene at opsoge og betragte de Planter, som de af Naturhistorien have lært at kjende, og naar de ikke ere af nogen Værd, eller der er Overflødighed af dem, at tage dem med sig. Vejrligst kommer i Betragtning ved denne Underviisning, og der kan saaledes ingen bestemt Tider foreskrives for samme. Den stæer derfor, naar Leiligheden falder, og da kaldes Børnene fra Læse- eller Arbejdsskolen.

17) Arbejdet, som Børnene foretage sig i Indue skolen, bør især vorde den vigtigste Drivehjul for

for Børnene, til villig at besøge Skolen, og til Birkshoved. Man betale Børnet derfor Arbejdet, og forhøje den egentlige Fortjeneste, meer eller mindre, alt ligesom det har været fittigt; og for Pengene anskaffe man dem de nødvendige Klæder. I Bevidstheden om, tildeels selv at have fortjent dette eller hine Klædningsstykke, ligger en utrolig stor Opmuntring til ny Glæde.

For at formaae Forældre til at sende Børnene i Skole, kunde man maaskee udbetale dem en Trediedel af Børnernes Fortjeneste, i Penge. Men enten man saa lader Gevinsten komme Børnene ene, eller disse og Forældrene til Fordeel, bør det være en Regel, at naar et Barn een Dag forsummer Skolen uden Tilladelse, eller og gjør sig skyldig i Tiggeri eller Laster, afdrages det, naar Afregning gjøres for enhver saadan Forseelse, een Uges Fortjeneste.

18) Det maa tillades Børnene, at tage deres Strikketøj hjem med sig fra Skolen, for at kunne Arbejde derpaa om Søndagen, og de andre Dage paa den Tid, de ikke ere der. Endog der ved lære de at omgaaes varligt dermed.

19) Skoleværelserne maae være rummelige, og med flige Abninger i Vinduerne forsynede, at Luftstrømmen kan have fri Gjennemgang. Dag-

lig maae de gjennemryges, og et eller flere Vinduer om Natten afdages. Deres Rengjorelse besørages, naar der gaaer Piger i Skolen, af de ældre, under fornøden Opførsel. Ved hver Skole maa have en Plads, hvor Børnene, under Opførsel, kunne fornøje og bevæge sig fire Gange om Dagen, et Kvarter hver Gang. De Uflittige og Ufommelige holdes i denne Legetid, undertiden for flere Dage, paa Skolerne. Det maa ikke tillades Børnene, idelig at søge det til Legemets Udtømmelse fornødne Sted i Undervisnings- og Arbejdstimeme; men Naturen maa tilbønhes bestemte Løder. Sjores Undragelse herfra fornøden, da maa dog aldrig flere Børn, men hvert Barn for sig, tillades at søge dette Sted.

20) Sund og let Luft i Skolen, Børnes Badet og Vasken, maae nøje paasees. Drengene maatte fra Foraaret til Efteraaret, under behørig Opførsel, ugentlig eengang føres til bequemme Steder for at bades. Tilstrækkelig Føde og de nødvendige Klædestykker, overlades til, og forudsættes af Forsørnings- Anstalten besørget, efter gjort Anmeldelse. Tilfældet vilde det vel og kunne blive, at Forældrene enten ikke selv vare saa yderlig fattige, at de jo kunde holde deres Børn hele i Klæder, eller at de hos andre deres Velgjørere

rere kunde faae nogle Klæder til deres Børn. Hvorledes end var, maae Børnene være hele og renlige klædte. Da til den Ende maa Læreren holde en særskilt Protokol, hvori han anmærker, hvad han finder, at ethvert Børn mangler, paa det at Skolens Foresatte, som Bogen forevises, kan sørge for, at det faaer samme.

21) For Ordens Skyld er det nødvendigt, at det Børn, som ønsker at blive en Time eller en Dag borte af Skolen, melder sig hos Skolens Foresatte (hvor gjorligt) for af ham at faae Tilladelse dertil. Finder han det raadeligt, meddeles Børnet en Seddel desangaaende til Skolelæreren; men han anfiller derefter en nøje Undersøgelse, om Børnets Foregivende, hvorfor det ønsker at blive fra Skolen, er rigtigt eller ej. Overbevises det eengang om at have forebragt Usandhed, eller Fritimen ikke anvendes til den foregivne gode Hensigt, men maa skee meget mere bortdrives, eller anvendes til utilladelig Beskjæftigelse; bliver dets løgnagtige Foregivende offentlig bekjendgjort i Skolen; og da maa Børnet, i en vis af Skolens Foresatte bestemt Tid, ikke bede om Lov; men hvis det engang nødvendigen maatte blive borte fra Skolen, maa en af Fors

ældre

albrene, eller den Person, til hvis Opsyn det er betroet, anmeldte det, og afhente Seddelen.

At det Barn, som vil blive borte fra Skolen, dertil bør have Tilladelse fra Skolens Forsatte, maa i øvrigt staae i Skolelovene. Jeg antager nemlig, at der for enhver vel indrettet Skole maa være affattet visse Skolelove, som skrives læselige, klines paa et Pap, og hænges saaledes, at de kunne læses af Børnene. Foran kunde føjes en kort Indledning om Nødvendigheden og Hensigten af samme. Har man Raad dertil, kunde de trykkes, og ethvert Barn gives sit Exemplar. Een Gang om Maanedes, maaskee sjeldnere, maatte de og oplæses af Læreren.

Disse Skolelove kunde f. Ex. indeholde: at Børnene skulle adlyde Skolens værdige Lærere, vise Agtelse for dem: at de til den nævnte Tid, men heller ikke før, maae komme i Skolen: at de ikke maae spise Æbler, Pærer o. a. m. mens dens Underviisningen varer.

22) Hvo, som kjender Mennesker, og Børn i Særdeleshed, vil ikke troe, at der hos dem skulde findes saa megen Lyst og Drift til Arbejde, at de gjerne arbejdede, naar dem manglede Udfigt til derved at have nogen Fordeel. Børnenes Forsjeneste bør altsaa komme dem ene tilgode. Men

som

som sagt, den bør, saa vidt mueligt, anvendes til Klæder. Naar Arbejdet aflæres, maa derfor Fortjenesten indskrives i en Bog, hvori alle de arbejdende Børns Navne ere indførte. Men paa det at de daglig kunne see, hvad de have fortjent, og opmuntres til vedvarende Flid, som med deres Krafters Iltagende vil forsøge endnu mere deres Fortjeneste, bør ethvert Barn gives en liden Kontrahog, med dets Navn paa, og hvori der i visse Rubrikker bliver skrevet: hvilke Materialier det har imodtaget, Dag og Datum, de ere imodtagne paa, hvilken Dag de forarbejdede ere afleverede, hvormeget de ere udbragte til, og i den sidste Rubrikke, hvad det har fortjent derved.

Denne Bog kunde trykkes i Skemaform, og de Børn, som kunne skrive, tilholdes selv at udfylde den; derved holdes de til Orden, vænnes til at nytte den i Regning og Skrivning erholdte Undervisning, og lære at indsee Nyttens af disse Konster. Engang imellem, maaskee bedst ved hvert halve Aars Udlob, indlader man sig i Samtale med dem om den bedste Maade, de kunne bruge denne deres Ejendom paa, hører deres Mening derover, og leder dem til at anvende Fortjenesten netop til det, de høist trænge til. Det kunde træffe sig, at hverken de, eller deres Forældre, vare høist træn-

trængende; thi til AlmueSkolen høre og de Børn, hvis Forældre vel ingen offentlig Understøttelse nyde, men have saa mange Børn, at de ved deres Fortjeneste ikke kunne give dem Skolegang. Man gjøre dem da opmærksomme paa mangen af de andre Børns langt større Trang, og henstiller til dem, om de ikke ville gjøre sig dem Fornøjelse, med deres Forældres Tilladelse, at skænke et (eller) andet af disse, der havde udmærket sig ved Sædelighed og Flid, et Klædningsstykke. Bifaldes det, gjøres i Forældrenes og Andres Overværelse Uddelingen saa højtidelig som mueligt, uden at dog de fattigere Børn i nogen Maade tilsidesættes. Klittrighed og god Opførsel berømmes som det Væsentligste; og Børnet, der indvilligede Gaven, opmuntres til Taknemmelighed imod dets Forældre, som ved Tilladelsen skænkede det den Glæde at gjøre vel.

23) Jeg antager, at Fattigvæsenet bestyres der, hvor Skolen er, efter vigtige Grundsætninger. Men skulde det ikke være Tilfælde, og Forældre med Børn have tigger af Rød, maatte de hjælpes ud af samme, paa det Vilkaar, at ingen af dem tigger, og at de sidste uafbrudt besøge Skolen. Opspildes Vilkaaret ikke, finder Straf Sted.

Forsømmer et Barn Skolen, undersøges det, om Forældrene eller Børnene have Skyld. Kalder den paa Barnet, og dette har Følelse af Ære, nedfattes det i Skolen, eller udelukkes saaledes fra de Beskæftigelser, det finder Fornøjelse i, Skrivning og Regning for Exempel, at det vel maa overvære de andres Øvelser, men ikke tage Deel i dem. Ere Forældrene derimod skyldige i Forsømmelsen, tages den Trediedeel (17 $\frac{1}{2}$) fra dem, enten aldeles, eller kun for endeel, saasom 1 Skilling for hver halve, og 2 Skilling for hver hele Dag, Barnet uden gyldig og anseeldt Marsag er udebleven. Denne Straf kunde maastee og anvendes, naar Børnene, imod Forældrenes Vidende og Wislie, forsømte Skolen, for at tvinge de sidste til at passe paa dem.

24) Det af Børnene forfærdigede Arbejde, som ikke kan sælges under Haanden, sættes til offentlig Auktion. Denne holdes i Børnenes Overværelse; thi Erfaringen i Göttingen har lært, at der da har indfunden sig endeel de Fattiges Belgjørere, som gave mere for Børnene, end de virkelig vare værd.

25) Egentlige Straffe ville under en flög Skole under visning formodentlig sjelden finde Sted. Noget om samme kan ventes i et af

de næste Hefter, ved Anmeldelsen af: Die beste Theorie von Strafen und Belohnungen in den Schulen. Erfurt 1798. En Maade, til at gjøre dem seldne paa, anmærker jeg dog her, fordi den er brugt paa enkelte Steder, og allevegne kan anvendes.

Ved Ugens Udløb indhenter Skolens Forfatte Esterretning om ethvert Barns Flid og Opførsel. De, som da i begge Henseender have udmærket sig, faae et vist antaget Udmærkelses-Tegn af et Kors, en Stjerne ic. De, som derimod ikke have været flittige eller viist sædelig Opførsel, faae et Straffetegn, et Mul for Exempel. Naar et Barn i Mad har faaet 4 slige Tretegn, hestres ved hans Navn et guule Som, hvilket dog tages bort igjen, hvis det en gang faaer et Straffetegn. Det Barns Navn, der har faaet sex Som, skrives paa et løst Blad i den Bog, som ved Skolen holdes over de gode Børn; og vedbliver det sin hele Skoletid igjennem, at vise Flid og sædelig Opførsel, indføres dets Navn i bemeldte Bog, som bestandig omhyggelig gjemmes ved Skolen. I denne Bog skrives ellers tillige de Børns Navne, som aldrig have faaet Straffetegn, endskjønt de ikke formedelst udmærkede Fortrin have faaet Tretegn.

Men da saadan, og anden lignende Fremgangsmaaede, ved hvilken der naturligviis maatte bruges streng Retfærdighed, ikke stedse kan gjøre Straf unødvendig, blev eensom Indsperring paa et Bærelse i nogle Dage at vælge, saaledes, at det vanartige Barn ikke maatte tale med noget Menneske, og at endog den, der leverede det Føden, ikke maatte tale et Ord til det, eller besvare de gjorte Spørgsmaal. Hjalp dette ikke, igjentoges samme Fremgangsmaaede, men Føden blev Vand og Brød. Tilfidsst maatte man først forsøge forpørlig Straf, som kunde bestaae i Lamp, og stee efter Bestemmelse af Skolens Forfatte, og i hans Overværelse. De maatte ordentlig bindes an imod en Pude, og Lampene gives paa Særken eller Skjorten. Ved denne Straf maatte de andre Børn ikke være nærværende; men at Børnet er straffet, opslaaes i Skolen, lige saavel som naar det straffes første og anden Gang, tilligemed Aarsagen dertil. Under man ikke denne Straffemaade, ih nu! saa bruge man Riis og Stok; men da henviser jeg til det ommeldte Skrift.

26) Til Lærere i de videnskabelige Klasser antages ikke alene Studentere, men og Seminarister og andre Personer. Alle Lærere bør være

af en exemplarisk Opførelse, med Kundskaber for-
 ene et aabent Hoved, med Lyst til Skolevæsenet,
 Laalmodighed og streng Upartiskhed; milde og
 fatte af Omgang, maae de kunne iagttage Ors-
 den og Sædelighed, uden knurren Tvang. Læ-
 rerer maa i alt gaae Børnene fore med et godt
 Exempel; nøje iagttage den foreskrevne Inddeling
 af Skoletimer, og hvad der skal læres i samme;
 komme i Skolen til den bestemte Tid, selv reen-
 lig og ordentlig paaklædt; vogte sig for Miner,
 Stillinger og Gebærder, som kunde virke Latter,
 eller tiltrække ham Børnenes Opmærksomhed; kort,
 han maa vide at forskaffe sig Agtelse hos dem,
 thi derved vinder han deres Kjærlighed. Men
 denne skal han kunne forskaffe sig, naar han klo-
 geligen bringer dem til at føle, at de ene og
 alene kunne blive lykkelige, ved at følge hans
 Raad og Formaninger; naar han uafsladelig gi-
 ver alle Børnene lige Prøver paa sin Omhu for,
 og Kjærlighed til dem, og ikke ufortjent fores-
 trækker et frem for det andet; naar han med
 ligesaa fjendelig Modbydelighed straffer de doone
 og vanartige, som han med synlig Glæde beløn-
 ner de flittige og sædelige. Ikke lader han det
 straffede Barn takke for Straffen; thi at vænne
 dem til at takke for en Ting, de imodtage med

Uvillie, er at fremsvirke Forstillelse og Falskhed. Meget sjelden maa han tillige befale eller forbyde dem noget, uden at han tillige gjør det indlysende for dem, at det er til deres eget Gavn.

Men en saadan værdig Skolelærer maa lønnes godt. Lønnen bestemmes rigtigst efter de Timer, der skal undervises i, hvilket i Kjøbenhavn ingen Vanskelighed kan have. Men Lønnen bør forhøjes hvert andet eller tredje Aar, indtil de have tjent en vis bestemt Tid. Saadan Forbedring i deres Kaar, naar Skolens Foresatte er fornøjet med dem, er en sjon Opmuntring til at vedblive Arbejdet med Lyst, som under den meest utrængende Forsætning ellers vil tabe sig. Derover Udsigt til det Bedre, er Mennesket mismodigt og uhykkeligt; Haabet opliver os alle. Saadan Forbedring i Lærernes Løn virker tillige, at en Lærer i flere Aar bliver ved Skolen, hvilken er af megen Vigtighed.

For Skolelærerne, som havde theologisk Examen, maatte coeteris paribus udvirkes Fortrin til et deres Kaar forbedrende Præstekald, naar de havde tjent som Skolelærer i et bestemt Antal Aar til deres Foresattes Fornøjselse; og mangs lede dem de til at vorde Præst fornødne Gænsker, maatte de under samme Betingelse have

Ret

Ret, til, og dem og virkelig gives, en eller anden passende Befordring. Det er et saa sjeldent Exempel, at en Mand i mange Aar kan gaae om som Skolelærer, at Regjeringen ikke kan være omhyggelig nok for at skaffe dem en blid Uderdom.

27) Skolens Foresatte maae, om ikke daglig, saa dog saa ofte som muligt, er, indfinde sig i Skolen, efter afsaalt og bestemt Inddeling imellem Hiuanden. Af Byens eller Sognets Bøgere maae og et passende Antal formaaes til, vekselviis daglig at møde i Skolen paa en ubestemt Tid. For den mødende Borger anmeldes af Lærerne Børnenes Opsætsel, Fliid, o. s. v.; og han melder Skolens Foresatte de Fejl, Mangler, og den Uorden, han forefinder. Jo flere Borgere der vilde deeltage i denne Forretning, jo bedre var det. Da blev Arbejdet ikke byrdefuldt. Man vandt og det derved, at flere fik Interesse i Sagen, og at, da alle hverken see lige grundt, eller ere bange for at efterforske, hvorledes det i enhver Henseende staaer til i Skolen, og siden at opdage de formentlige Mangler, Uorden og andre Fejl ikke lettelig gif i Svang.

28) Naar en Ung er 12 Aar, bør det undersøges, til hvilken en Næringsvej han har Lyst

Lyst og Talent; hvorpaa desuden Stedse af Lærerne og Skolens Foresatte maa gives nøje Agt, og derover holdes en nøje og forsat Bemærkningsbog, i hvilken der tegnes de Sydagelser, som jævnlig maatte gjøres hos dette eller hint Barn, i Henseende til Sjæleevner, Naturgaver, og Temperament. Dette vil give en betydelig Vejledning for Fremtiden. Ytterer Drengen Lyst til dette eller hint Haandværk, til en eller anden sjon Kunst, og man hos ham dertil bemærker Talent, da bør der sørges for, at sige Børn fordeles hos gode Haandværksmestere og Kunstnere i de tvende sidste Aar, forinden de konfirmeres, saaledes, at et sandant Barn i Time eller 2 daglig maae opholde sig i deres Værksteder, og af dem ansøres til Kundskab om Redskabernes Sammensætning, om deres Nytte og Anvendelse. Skolens Foresatte faa i saa Fald hos Børnen til Ansvar for Drengens Opførelse. Forstanderne erkjendige sig flittigen hos Mestrene eller Kunstnerne, om Børnens Opførelse og Fremgang. Indtræffer det, at Drengen ikke viser det formodede Talent, eller bestemmer sig for en anden Hæring, maa han dertil hensesættes hos en anden. Iffan maa der nøje gives Agt hos Børnet paa den skadelige Forvandrings Lyst, der har

sin Grund i en ustadig Karakter, i hvilket Fald det ikke maa søges for ofte. Paa samme Maade maae Skolens Foresatte søge at anbringe de Børn andetsteds, der have udmærket Genie til Studeringer eller andre Ting.

Ligesaa maatte Pigerne fra det 13de Aar, altsaa i Aar forinden de konfirmeredes, i Arbejds-skolerne tilvænnes at vaske de fattigste Børns Tøj, at stryge, gjøre Værelser rene, og al sliq Huusgjerning. De af Pigerne, som maatte tegne til, ved Skabnings Skjsnhed og Sjæls gode Anlag, at vilde udmærke sig med Tiden, maae af Forstanderne have under megen viis og forstændig Tilsku. Og da disse, naar de vel opdrages, kunde blive stikkede til at tjene i Herkshabers og anstændige Folkes Huse, saa maatte der og gives dem Lejlighed til at lære at forsærdige Gruentiummerpant, at frisere, og andre Retheder.

De unge Mennesker af begge Kjon, hvilke efter deres Konfirmation forbleve paa Stedet, maae opmuntres til at indfinde sig hver Søndag og Heligdags Eftermiddag i Skolerne, og der nogle Timer opholde sig. Disse Timer maatte være anvendte til Konversation i egentlig Forstand. Her bleve ved Samtaler bragte flige Materier paa Bane, hvilke, til Advarsel mod Laster, eller til Opmun-

muntring til Dyd, tage af Dagens Tilbragelser, kunde virke paa det unge Menneske. Man gjorde dem bekendte med et eller andet godt moralsk Skrift, eller med Skrifter hørende til huuselig Økonomi, til Haandværkers og Fabrikers Drift, til Naturphønomener og Natursjeldenheder; hvorved det mueligt kunde indtraffe, at den, som forestod Konserverationen, kunde medbringe og vise slixe Natursjeldenheder, Maskiner, og slikt mere. Og saa kunde man ved at vise dem et eller andet Kunstværk af Malerier, Billedhugærarbejde, af Tegninger, saavel frie Haands som Bygningstegninger, opbæffe og forædle deres Følelse for det Skønne, der saa meget bidrager til Sjæls Oplysning og Eædelighed. Fornemmelig maatte man, venlig og forekommende, erkjendte sig om deres Forsætning i deres Tjeneste, om de levede fornøjede, eller om der var modt dem noget Ubehageligt. Man maatte paa denne Maade tildrage sig deres Tillid og Naabenhjertighed, og ved alle Lejligheder vise sig villig til Raad og Hjelp, hvor mueligt. Med Dagens egentlige politiske Stridigheder gjorde man dem vel ikke bekendte; dog vilde det have sin Nytte, hvis man læste Aviser efter et udsøgt Valg, og deraf gjorde dem bekendte med deres Tidssal-

ders

ders Mand; advarede dem for dens Smitte; især gjorde dem Agtelse for Lovene, Troskab mod Fædrelandet, Bøvløshed, Edelmødighed, og Retsskaffenhed mod Medborgere, høfligt og høist vigtigt. Pigerne bleve underholdte paa samme Maade, især med Hensyn til deres Kald som tjenende, og til deres Kjønns Bestemmelse som Moder og Husmoder. Til Afvevling gav man og Lejlighed til en Koralfang, og at de kunde blive bekjendte med de bedste Folkesange, og, om mueligt, lod dem akkompagnere af et Instrument. Alt dette maatte skee uden Stivhed og Tvang; alt være underholdende, morende, og lærerigt. Til at styre disse Søndags-Forsamlinger findes nok Mænd og Kvinder allevegne; og til at overvære dem, og give dem Liv og Interesse, haaber jeg, der endnu vil findes flere.

Om Fattigvæsenets Indretning i Kiel.

Udgiveren har ofte af fuld Overbeviisning roest Kiels Fattigindretning. Man vil uden tvivl an-

see den god i sine Grundsætninger, naar man har læst følgende Efterretning, der er uddraget, fornemmelig af en meget skøn Udsigt over Bestyrelsen, som paa Kronprindsens Befaling er affattet ved Selskabets Ordfører, Professor Niemann, og i disse Dage er udgivet paa Tryk, men tildeels og af det Ugeblad, som der udgives til Fordeel for de Fattige. I øvrigt bør Udgiveren blot her tillægge den Forskring, at efter hvad han veed, endda med temmelig Visshed, hvor kort han end selv har opholdt sig i Kiel, er Errefusionen af den lagte Plan, og den specielle Bestyrelse, ikke mindre god end Grundsætningerne ere rigtige.

Den første Anledning til Kiels forbedrede Fattigvæsen gav i Aaret 1785 det der værende kliniske Institut. Men for Alvor tænkte man ikke paa Sagen, førend i Junii 1792, da sex forenede Benner indbøde andre til Deeltagelse. Den allerede da tilværende Fattigdirektion (Armenndirektorium), bidrog sit til denne vigtige Sags Fremme; og i Slutningen af Aaret var Selskabet af frivillige Fattigvenner (Gesellschaft freiwilliger Armenfreunde) ikke alene stiftet, men havde og 66 Medlemmer.

Selskabet antog følgende Hovedgrundsaetninger. Fattigforsorgelse bør ikke ene være en Politiforretning, enten man saa betragter den som menneskefjærlig og borgerlig Pligt imod den Trængende, eller som tilvarende for Publikums Sikkerhed. Flere Borgere maae, uden Forskjel paa Stand, frivillig forene sig om at styre Forretningerne, uden derfor at imodtage Betaling. Forretningerne maae fordeles saaledes, at de kunne forenes i en Middelpunkt, og fra denne overføres Bestyrelsen maa vedligeholde Liltro ved den meest fuldkomne Publicitet, Afgielse ved Embedsmændenes hensigtsmaessige og værdige Forhold, og Deeltagelse ved alle de Midler, som enten Sagens Natur, eller Bestyrernes Opfindelsesaaend, kunde give Anledning til. Saa lidet som mueligt maa der findes Spor af borgerlig Evang. Oprigheden maa kun da række Haanden, hvor Forretningerne nødvendigen kræve saadan Autoritet, og naar den anmodes om, enten at hjælpe til Udførelsen, eller at vedligeholde Orden og Sikkerhed. Blevit paa, at det gaaer godt med Bestyrelsen, bør det være, at man kun sjelden anraader Politiets Hjælp, men at den trives ved Trofast, Frivillighed og borgerlig Enighed.

I Henseende til Aldførelsen gif man saaledes til Værk. Alle Trængende bleve afhorte af en dertil beskikket Kommission, efter Spørgsmaale af omtrent saadant Indhold, som de Kjøbenhavnske (see i Heste S. 117) Staden og Forstaden blev deelt i fire Hoveddistrikter (Hauptbezirke); ethvert Hoveddistrikt i flere Plejedistrikter (Pflegebezirke); ethvert af disse igjen i tre mindre, Pfllegen kaldet. For hvert Hoveddistrikt blev valgt to Forstandere (Vorsteher) og i alt 42 Fattigforsorgere (Pfleger). Forstanderne maatte have aflagt Ed som Borgere. Siden overlod man til Forsorgerne, at undersøge de Fattiges Omstændigheder nøjere, hvortil man gav dem en trykt Anviisning. Endelig antog man 3 Distriktsbude.

Mange søgte man at tilvejebringe ved frivillig Subskription. Denne skulde kun forpligte for eet Aar. Man valgte trykte Sedler med en påsende Opkrift, hvilke bleve afleverede i alle Huse. Man forsøgte, og det med Held, denne Maade istedet for at lade en Bog gaae omkring, paa det at enhver kunde bestemme sig frivillig til at give, uden Hensyn til hvad andre i Forvejen havde tegnet sig for; paa det ingen skulde tage i Betænkning, og saa at tegne sig for en liden Gave; paa det ingen skulde regne sig i Overilelse, men enhver efter

ter fuldt Overlæg. Det blev overladt til enhver, om han vilde betale maanedlig eller hvert Fjerdingaar. Desforuden blev og foranstaltet en ugentlig Bøsse-samling, til Bekvemhed for dem, som maaskee heller vilde betale noget ugentlig. For denne Indsamling Eftyd blev Byen og Forstæderne iuddeelte i visse Samlingsdistrikter, i hvilke Bøsserne paa bestemte Dage i Ugen skulde ombæres af Selskabets Medlemmer, uden Hensyn paa Stand.

De fire Hovedgjenstande for Fattigbestyrelsen, Forsorgelse, Sygeleje, Beskæftigelse med Arbejde, og Børnenes Opdragelse, voldte, at man ved at tænke paa Orden i Forretningerne, skaffet fire bestandige Kommissioner. Enhver af disse skulde eet af dens Medlemmer, som Konvokant, besørge de andre sammenkaldte, samt Forretningernes ordentlige Gang. For desto bedre at kunne overse alle Forretningerne i deres Sammenhæng; for ikke, ved Undersøgelsen af de enkelte Dele, at tabe det Hele af Sigte; og for at faae vel gjennemtænkte Forslag over enkelte Dele, hvorved det Hele vandt; blev det besluttet, at disse fire Kommissioner eengang maanedlig skulde sammentræde i een samlet Kommission, og at der ved Selskabets næste Samling

ling skulde forelægges samme et Protokoludtog af dets Forhandlinger.

Paa Sagernes heldige Gang havde en af Selskabets Medlemmer stiftet Klub megen Indflydelse.

Under 24 Maji 1793 blev ved kongelig Resolution en ny Fattigdireksjon beskikket. Den bestaaer af Overpræsidenten, Borgemeesteren, Politimesteren, og den første Pastor, hvilke forhen hørte til Fattigdireksjonen, og desuden af en af Adelen, en fra Universitetet, en fra Garnisonen, et Medlem af Kanselliet, en fra Amtet Kiel, og tvende Deputerede af Selskabet. Denne Direksjon har det almindelige Tilsyn, og er overværende ved de tvende bestemte Møder i Selskabet. Med dette overvejer den de Anordninger, som ere nødvendige fra Ørighedens Side, og Maaden at udføre dem paa; den qvitterer Regninger efter foregaaende Revision, og antager, samt lader de Beretjente og Lærere aflægge Ed, hvilke Selskabet foreslaaer. Ogsaa har den med Udøvelsen af Rets og Politivæsenet i Fattigsager at bestille, da nogle af dens Medlemmer sammentræde med Politiretten. Selskabets 2 Deputerede have Sæde og Stemme i Politiretten, naar der er Spørgsmaal om Urdener, som foresalde ved Fattigvæsenet.

Fattigsager, som angaae Personer af nogen Klasse, der har sin Repræsentant i Direktionen, afgjør det Medlem, som repræsenterer Klassen, sælleds med Politiretten.

Saaledes ordnet, begyndtes Fattigforsørgelsen først i Junii 1793. Om Selskabet anmærkes endnu dette. Stemmernes Fleerhed er den alle verbindende Lov. Ethvert Medlem forpligter sig, ved dets frivillige Indtrædelse i Selskabet, til at paatage sig en eller anden Forretning; især er enhver forbunden til at være Forsørger, naar han ikke hindres deraf ved andet Arbejde i Selskabet, der kan ansees at være lige byrdefuldt. At indsamle Pengene i Ugebøssen, bør og enhver gjøre, som Valget falder paa. Enhver Embedsmand, enhver Kommission beskikkes ved Valg. Enhver handler efter den ham meddeelte Ordre, nogle efter skriftlige Instruktioner. Enhver skylder Selskabet Efterretning om, og Regnskab for sine Handlinger. Enhver forestaaer sit Embede visse Aar, Forstanderne saavel som Medlemmerne af Kommissionerne, 4, Forsørgerne 3 Aar.

Selskabet har antaget 2 Ordførere og 3 Protokollister, af hvilke een gaar af, af hine hvert andet, af disse hvert tredje Aar, samt 2 bestands

ge Artikularier. Tvende Bogholdere (Kassfører, Kasseverwalter) høre til de faste Betjente, saa længe de ikke selv frivillig ville afgaae.

Selskabet holder maanedlig deres ordentlige Forsamlinger, og overordentlige, saa ofte Forretninger kræve det. Undertiden udnævnes overordentlige Kommissioner. Til des hurtigere at udføre tagne Beslutninger, er udnævnt en Udførelseskommission, som bestaaer af den første Ordfører, Protokollist og Bogholder, samt af Konvokanten i enhver af de bestandige Kommissioner. Den kommer sammen Dagen efter at Forsamling har været.

I en særskilt Forsamling faaer Selskabet hvert Halvaar Efterretning fra Forsorgerne om Tilstanden i deres Plejedistrikter, og aarlig fra denne eller hin Kommission, samt om Kasseforvaltningen. Efterretningerne fra alle enkelte Embedsmænd, saavel som fra Kommissionerne, overgives til en Undersøgelseskommission, som hver Gang vælges paa nye. Denne maa gennemgaae dem, og afgive sin Betænkning derover. De Erindringer, som gjøres imod samme, tilstilles Betskommende til Besvarelse, og desideres siden af Selskabet.

Selskabets Stiftelsesdag højtideligholdes aarlig som en Taksigelsestest, om Morgenen i Kirken, og siden i Frihølehuset. Alle have Adgang dertil; og de for det tilkommende Aar valgte Embedsmænd indsættes da tillige offentlig.

Forsørgelseskommissionen

bestaaer af 12 Medlemmer; nemlig de 8 Distriktsforstandere, den første Bogholder, og et Medlem af Skole-, Arbejds- og Sygekommisionen. Den skal forsyne de allerede indregnede Fattige med Livets Fornødenheder, og bedømme, hvø der for Fremtiden kan antegnes som fattig. Enhver, som attraaer Understøttelse, melder sig hos den Fattigforsørger, i hvøs Distrikt han opholder sig. Denne sørger da for Afhøringen, efter foregaaende Afstale med Distriktsforstanderen, i Forening med hans tvende Medforsørgere. Forsørgerne forskaffe sig derpaa Underretning om den Fattiges Forsatning og Levemaade, hos alle dem, som maatte kjende ham; foretage sig da Husbesøget; og afgive derefter fælleds til Kommissionen deres Betænkning over den Fattige; i Overensstemmelse med de til Slutning paa Afhøringsarket for dem indrettede Spørgsmaal. I Overensstemmelse med denne Betænkning, og efter

Raadførelse med Forsørgerne, afgjøres det af Kommissionen, om den Fattige bør antages.

Naar efter alle Omstændigheders usjagtige Overvejelse, den Afhørtes Antagelse er besluttet af Kommissionen, og han endnu er istand til at arbejde, maa han for Fabrikmesteren (Werkmeister) gjøre Prøve i saadant Arbejde, som finder Sted i Anstalten, for at det kan bestemmes, hvad han kan og bør fortjene. Paaskyder han Legemsbræk, som Hinder for ham i at arbejde, undersøges det i Tvivlstilfælde af Lægen. Nu først bestemmer Kommissionen, i Overensstemmelse med Fattigforsørgernes Betænkning, og efter Raadførelse med dem, den indskrevne Fattiges ugentlige Almisse og Understøttelse. Indtegnes den Meldte ikke som fattig, men han dog tilstaaes nogen overordentlig Understøttelse, bestemmer Kommissionen, hvor stor den skal være, og hvor længe den skal vare. Ere Fattigforsørgerne ikke fornøjede med Kommissionens Bestemmelse, desiderer Selskabet. Enhver indskreven Fattig maa underskrive en Revers, hvori han forpligter sig til, hvis han arber, eller paa anden Maade forbedrer sine Kaar, at erstatte Fattigvæsenet, hvad han har oppebaaret af samme, og derhos tilstaaer Selskabet Arveret.

De allerede indtegnede Fattiges Ansøgnisger om Tillæg eller anden Forbedring bedømmes og bevilges paa samme Maade, og, saa vidt deres Sundhed kommer med i Betragtning, først efter indhentet Betænkning fra Lægen. I Nødtilfælde gives derimod en overordentlig Understøttelse af Forsørgeren og Distriktsforstanderen, og naar det er Sygdomstilfælde ligeledes efter Raadførelse med Lægen; hvorom dog Kommissionen meddeles Underretning.

Kommissionen samles hver Mandag. Foruden at man afgjør de forskjellige meer eller mindre almindelige Distriktsforretninger, med at bevilge Almisse, Tillæg, Klæder ic., aabnes Ugebøsserne; de nødvendige ordentlige Betalinger skee af Hovedkassen; Forstanderne imodtage af samme Ugepengene, enhver for sit Distrikt, for Dagen derpaa igjen at udbetale dem til Fattigforsørgerne, til Uddeling blandt de Fattige. Enhver Forsørger giver ugentlig sin Regning efter denne Formular.

Regning for det Sovebidrifts Medbidrift. Siel den 179

Den Fars riges Memmer	De Fars riges Maone	Sovienes Se ved ginsfalten f.	Bestemt Arveids buelighed f.	Almisse overors dentlig f.	ordents lig	Saae fontant. f.	Siels her f.	Sinds seie f.	Byrdes sel
-----------------------------	---------------------------	--	---------------------------------------	-------------------------------------	----------------	------------------------	--------------------	---------------------	---------------

Man bestemte strax i Begyndelsen, hvad de Fattige behøvede at leve af, og antog den Grundsætning, at en enkelt Person behøvede om Sommeren 20 fl. og om Vinteren 24 fl. ugentlig, og at det, som han deraf enten ikke havde i vis Almisse fra en eller anden Stiftelse, eller

og kunde fortjene ved Arbejde, burde tillægges hant
i Almisse. Man beregnede ellers 32 Sommer og
20 Winternger. Den spæstte Beregning er denne.
For et Par Egtefolk, om Som. om Vitt.

a) for Manden, Husleje	4 fl.	4 fl.
Klæder	4 , 6 pf.	2 , 6 pf.
Ildbrand	1 , 6 ,	4 ,
Lysning	1 , 6 ,	
Spise og		
Drillebare	12 fl.	12 fl.
	<hr/>	<hr/>
	20 fl.	24 fl.

b) for Konen, Husleje	2 fl.	2 fl.
Klæder	2 , 6 pf.	2 , 6 pf.
Ildbrand	1 , 6 pf.	
Lysning		
Spise og		
Drillebare	12 fl.	12 fl.
	<hr/>	<hr/>
	16 fl. 6 pf.	18 fl.

Altsaa for et Par Egtefolk, tilsam. 36 fl. 6 pf. 42 fl.

For en Enke, som haver Børn 20 fl. 24 fl.

For ethvert voxent Barn, d. e., for ethvert,
som er over 14 Aar gammelt, bliver tillagt

16 fl. 17 fl.

for et Barn paa 14 eller 13 Aar 15 , 16 ,

for

for et Barn paa 12 eller 11 Aar	13 fl.	14 fl.
" " " " " " " " " " " " " " " " "	10 " 9 " 11 " 6 pf.	12 " 6 pf.
" " " " " " " " " " " " " " " "	8 " 7 " 10 " 6 pf.	11 " 6 pf.
" " " " " " " " " " " " " " " "	6 " 5 " 9 " 6 pf.	10 " 6 pf.
" " " " " " " " " " " " " " " "	4 " 3 " 9 " 6 pf.	9 " 6 pf.
" " " " " " " " " " " " " " " "	2 " 1 " 8 " 6 pf.	8 " 6 pf.
for et diende Barn und. i Aar	7 "	7 "

For 2 tilsammen boende, for hver:

	om Somm.	om Vint.
for Husleje	3 fl.	3 fl.
" Klæder	2 " 6 pf.	2 " 6 pf.
" Ildbrand	1 " 9 "	2 " 9 "
" Lysning	1 " 9 "	1 " 9 "
" Epise og Drikke	12 "	12 "
	<hr/>	<hr/>
	18 fl. 3 pf.	21 fl.

For en alene boende:

for Husleje	4 fl.	4 fl.
" Klæder	2 " 6 pf.	2 " 6 pf.
" Ildbrand	1 " 6 pf.	4 "
" Lysning	1 " 6 "	1 " 6 "
" Epise og Drik.	12 "	12 "
	<hr/>	<hr/>
	20 fl.	24 fl.

Har den Fattige ikke været hele Ugen i Arbejdsanstalten, beregnes den halve Uge med 10 fl.; og har han kun været der 2 Dage, Da:

Dagen med 3 fl. Til Klæder regnede man aarlig, for en Mandsperson 13 Mk., for et Fruentimmer 12 Mk., for Børn fra 5 til 12 Aar, 8 til 9 Mk., fra 1 til 5 Aar 6 til 7 Mk., og Pattebørn 5 Mk.

I Huusleje betales maanedlig for et Par Egtefolk, med eller uden Børn, for Enke med Børn, og 2 sammenlevende enkelte Fattige, 24 fl., men for en enkelt Fattig 16 fl.; og kortes denne Huusleje derefter i den ugentlige Almisse med 6 og 4 fl. Boer den Fattige for bedre Kjøb, kommer det ham selv tilgode; boer han dyrere, maa han betale det Mere. For talrige Familier fi. er dog Undtagelse Sted. Skjøndt Forsørgeren i Almindelighed betaler Lejen til Værten, kan han dog levere den til den Fattige, til hvilken han har Tiltro, for at han selv kan betale den. Man fandt det betænkeligt, at forbyde den Fattige at flytte. Men de maae ikke flytte uden Tilladelse fra Forsørgeren, hvis de ikke vilte miste Betalingen til Huusleje; og Huuslejerne faae ingen Sikkerhed for Lejen fra Fattigvæsenet, naar de, uden sammes Tilladelse, leje Værelser til nogen indtegnat Fattig.

Børns Forsørgelse overdrages i Almindelighed til Forældrene; dog gjør huuslig Forsatning,
For

Forældres Skjædesløshed eller umoralte Opførelse, det ofte nødvendigt, i Mangel af den naturligere Omfarg, at erstatte denne, saavidt gjerligt, ved at tinge dem i Kost og Pleje. Men dette isærer Fattigvæsenet en betydelig Omkostning.

De i Taxten fastsatte Vintertilæg faaer den Fattige i Brændsel, som leveres in natura. Skal denne Understøttelse gives længer end i 20 Uger, bestemmer Selskabet det. I Sygdoms Tilfælde bevilger ellers Kommissionen overordentlig Understøttelse i Brændsel. 22 Lørb gives for 1 p. Lørb ven leveres, efter foregaaende Visitation, og Betalingen gives kun for hele udleverte Lørb.

De voksne Fattige sørge selv for deres Klædning. Paa Begjering faae de Lærred til Skjorter og Særker, Straamadrætter, linnede Sengespole og uldne Dækkener o. s. v. fra et Oplag af disse Sager, der ligeledes staaer under Forsørgelseskommissionens Opsyn. Til Løttelse for den Fattige, repareres Betalingen for imodtagne Klæder ugentlig paa deres Almisse, og indeholdes Tid efter anden af samme. Paa Bornenes Paaflødning anvendes mere Opmærksomhed, paa det de kunne komme ordentligere og reentligere paaflødte i Skolen; men Betalingen repareres paa samme Maade paa Forældrenes Almisse, undtagen i Nødstilfælde,

fælde, hvor ingen Erstatning er muelig; thi da udeliveres de nødvendige Klædningsstykker gratis. I midlertid maae arbejdsføre Børn, som i Almindelighed ere pligtige at fortjene en Deel af deres Underholdning, ogsaa bidrage noget af den fortjente Arbejdsløn til deres Klæder. Naar Børn faae Almisse, fradrages denne Beløbet af hvad de fortjene ved Arbejde; men sættes de ud i Koff, afskrives dette Beløb paa hvad de have faaet i Klæder.

Man forsøgte en Tid lang, at give Børnene Sko, i Stedet for de tunge Trætsøller; men Beskostningerne bleve for store, og man naaede desuden ikke, hvad man attraaede. Under Klædningskontoen anføres og Udgifterne paa Klæders Løp, hvilket skeer i Skolen.

I Sygdomstilfælde bevilger undertiden Kommissionen, paa Forestilling fra Forsorgeren eller Lægen, en overordentlig Understøttelse i Penge, Brændsel eller Klæder, hvilken Udgift anføres paa Forsorgelses Kontoen, tilligemed de 24 fl., som betales ugentlig til Hospitalet for hver Syg, som der indlægges af Fattigvæsenet. For saadanne Syge, som ikke kunne imodtages paa Hospitalet, og ikke have en god Seng, er anskaffet 2 komplette. Forsorgelseskommissionen leveres ugentlig i Forsams

samlingen Sygelisten, paa det den overordentlige Understøttelse kan indeholdes eller forlænges.

Naar en Fattig ikke har været Interessent i nogen Ligkasse, og ingen tager sig af Begravelsen, besørger denne af Forstanderen og Fattigforsørgeren. Omkostningerne derpaa beløbe sig i alt til 6 Mk. 8 fl. Var han derimod Interessent, tager Fattigvæsenet sig kun af Begravelsen, naar han ingen Slægt eller Venner har; men da betales og til Kirken og Skolen, hvilket forhøjer Begravelsesomkostningerne noget.

Paa denne Maade blev, i ethvert af de 4 Aar, Indretningen saaledes har staaet, forsørget imellem 450 og 500 Fattige. I det 4de Aar fra 1796 til 97, vare der 312 Borne og 145 Børn, tilsammen 457, som alle havde Almisse, eller en og anden Understøttelse fra Fattigvæsenet. Deraf vare 45 uarbejdsføre Almisselemmer, 208 arbejdsføre, og 61, som tilfældigviis, eller for deres Børns Skyld, nøde Understøttelse; og af Børn 62, som vare hos Forældrene, 40, som vare i Kost, og 41, som havde faaet Understøttelse til Skolegang og Klæder. Denne Forsørgelse har kostet i Almisse 9931 Mk. 14 og en tredjedes del fl.; i Huusleje 2695 Mk. 8 fl.; til Klæder 1194 Mk. 7 en halv fl.; til Brændsel 1137 Mk.

8 en halv β .; i Sygepleje 304 Mk. 12 en fjerdedel β .; Begravelse (af 28 Gamle og 5 Børn) 102 Mk.; tilsammen 15366 Mk. 3 β .; og Middeltallet af hvad Almisselemmerne have kostet i bemeldte Aar er altsaa 32 Mk. 9 β aarlig, eller 10 fl. ugentlig.

Sygekommmissionen

bestaaer af Direktoren for Sygeanstalten, som er der bestandig, og fire andre, efter den almindelige Regel afværlende, Medlemmer. Den indskrænker sin Omsorg ikke ene til de indregnede Fattige, men viser den imod enhver, som virkelig trænger dertil. For dog i sidste Henseende at forebygge Misbrug, har Kommissionen givet dem, som søge Hjælp, visse af Selskabet billigede Forskrifter. Enhver ikke indregnet Fattig staaer under Fattigforsørgerens Opsyn, saa længe han trænger til fri Helbredelse. Forsætningen undersøges af Fattigforsørgeren, og Sygesedlen for en mindregnet Fattig underskrives, ligesom den for en indregnet, af Forstander og Forsørger. Den Syge maa i Forvejen love, at underkaste sig de foreskrevne Anordninger, og med sine forpligte sig til, ved et frivilligt Bidrag til Sygeindretningen nogenledes at erstatte den oppebaarne Hjælp. Sygeseddelen afgives, Rodstilfalde

fælde undtagne, Mandag, Tirsdag, Torisdag og Fredag hos Lægen, imellem 8 og 9.

De Syge helbredes, ligesom Omstændighederne kræve det, hjemme eller paa Hospitalet. Saa længe Sygdommen varer, forsynes de med alle Fornødenheder. Kur og Lægemidler besørger Hospitalsdirektionen. I Forening med denne lønner Fattigvæsenet en egen Haandsøge. Det erstatter Hospitalet omtrent Halvdelen af Kospengene, betaler dem, som vaage om Ratten, og bærer tilfældige Omkostninger. Paa Hospitalet imodtages i Nødsfælde og Barselkoner. I Anledning af en indtruffen Epidemi er et Sygebud antaget.

Ugentlig gjøres en Sygeliste, i hvilken det anmærkes ved enhver Syg, om han trænger til overordentlig Understøttelse, om han kan arbejde som før, om Børnene hindres fra at komme i Skole, hvilken Liste tilføres Forsørgelses-, Arbejds- og Skolekommissionen.

At vedligeholde Sundhed er en anden vigtig Pligt for Sygekommisionen. Den maa undersøge, og til visse Tider besøge, den Fattiges Bopæle. Den har gjort Forsørgerne beskjendte med de Sundhedsregler, som ere anvendelige paa den Fattiges Forfatning. Paa

gængse Sygdomme skal den især være agtpaas givende, og skal den forebygge Udbredelse ved passende Forholdsregler. Den beskikkede Haandlæge besøger ugentlig Arbejdssalen, for at undersøge Børnens Sundhedsforfatning. Disse Foranstaltninger tilskrev man, at der ved den sidste Epidemi forholdsmæssig døde færre blandt de indskrevne, end uindskrevne Fattige.

I det 4de Aar fra 1796 til 1797 have 332 nydt Sygepleje; deraf vare 228 indskrevne, 22 fuldkommen helbredede, og 40 døde. Helbredelsen kostede 304 Mk 12 en fjerdedel § ., omtrent 29 en trediedel § . dant for hver Person.

Arbejdscommissionen, som skal forskaffe den arbejdsføre Fattige passelig Beskæftigelse, og den tilvoksende Ungdom Underviisning og Øvelse i nyttigt Arbejde, har 12 Medlemmer. I Friskolehuset er, foruden en stor Arbejdssal, endnu nogle andre Værelser, som bruges til Underviisning, Gjemmested for roa Materialier og forarbejdede Vare. Et egentligt Arbejdshuus har Fattiganstalten altsaa ikke. Børnene Fattige arbejde kun i Anstalten, saa længe de behøve Anviisning, eller naar der skal gjøres Proeve, hvormegit de kunne arbejde. I øvrigt arbejde de hjemme.

Enhver,

Enhver, som søger Arbejde, faaer det, imod at stille Sikkerhed, enten han er indtegnet Fattig eller ikke, sivil eller af Garnisonen, hjemmehørende i Kiel, eller i det tilgrændsende Braunschweig. Ikke indskrevne borgerlige Indvaanere henvende sig til nærmeste Forsorger, som iagttager Sikkerheden. For dem af Garnisonen eller fra andre Jurisdiktioner, stiller Øvrigheden Sikkerhed ved et Beviis.

Arbejdet, som gives for Boyne, er Uldplukning, Spind af Uld, Hør og Blaar, Strikning, Haar- og Værkplukning, hvorimellem den kan vælge, der søger Arbejde. I Almindelighed arbejdes for Anstaltens Regning. Man tillader og Byens Indvaanere at indlevere Materialier til Forarbejdning; men da Bestillingerne skee til ubestemte Tider, og gjerne paaskyndes, det sædvanlige Arbejde derover og maa lægges til Side, og Valget samt Fordelingen af Beskæftigelse af den Marsag skeer mindre planmæssigt og uafhængigt, søger Kommissionen at indskrænke det. Værkplysning søges meest, og er et passeligt Arbejde for gamle, til at erhverve ikkun lidet stikfede, Mænd. At beskæftige disse med forskjelligt smaat Haandarbejde fandt man af gode Grunde

de

de utilraadeligt *). Man har meget rigtig givet det Arbejde Fortrinet, som kunde gjøres af alle, og bestandig, og derfor valgt Bærkplysning. Bærket faaes fra Holmen i Kjøbens havn. Naar den nyantagne arbejdsføre Fattige har gjort den anførte Prøve, faaer han det raa Materiale og Redskaber fra Anstalten. Redskaberne maa han betale, i passende Terminer, ved smaae Afkortninger i Arbejdslonnen. Alt Spind maa afleveres efter den almindelig indførte hamborgske Talskæpe. Forsømmning, Bedrageri, Forsømmelse, undersøges nøje, og straffes strengt. For det paa den foreskrevne Maade indleverede Arbejde faaer Arbejderen en Seddel, som indeholder den Lon, han har fortjent efter den, for ethvert Slags Arbejde fastsatte billige Tøxt. Din Seddel gjelder som en Anviisning til Forsørgeren, som betaler den fortjente Lon kontant. Materialets og Redskabets Udlevering, Imodtagelsen af det forfærdigede Arbejde imod Betalingseddelen, og Undersøgelsen, om Arbejdet er godt og forsvarligt, besørger Fabrikmesteren, tilsligemed en ham nylig given Medhjælper.

Alle

*) See Uebersicht S. 51 26., og Ugeskriftet iite Marg. S. 357—62.

Alle Børn, som kunne gaae i Skole, besøge Arbejds-, eller Industriskolen til bestemte Timer, hvilke afveje med Læsetimerne. De maae arbejde i flere eller færre Timer, ligesom de, efter deres forskjellige Alder og Kundskaber, ere i en højere eller lavere af Læseskolens Klasser *). At øve deres Hænder maae nødvendig tilfidesættes for Forstandens Ovelse og Hjertets Dannelse.

Børnene faae af Fabrikmesteren og hans Medhjælper, samt af 3 Læremødre, Underviisning i at spinde Hør, Uld og Bomuld, i at strikke, og Pigerne tillige i at sye. De lære ikke eet Slags af dette Arbejde, men Tid efter anden dem alle. Hver Loverdag Eftermiddag lære de og alle at bade Klæder. De ere deelte i fire Klasser; de færdige Arbejderen, den første og anden

den

*) Taaler denne Bestemmelse ingen Modsigelse? Skulde man virkelig kunne antage, at alle Børn, som høre til Læseskolens første Klasse, skulde henhøre til den sidste af Industriens? Maaſkee kunde Sæmningen antages for rigtig, naar Børnenes Evne til Industri og til Underviisning, lige tidlig, og lige godt blev udvidet. Men som Tingene staaer sig, gjøre Børnene nok i Almindelighed langt lettere Fremskridt i Industrien end i Læsningen, maaſkee af den Årsag, at de kunne tidligere indsee Nytten af at arbejde.

den Befalings-, og Underviisnings Klassen. De
 duelige Arbejdere maae fortjene ugentlig 4 fl., og
 betales som de Borne; i de tvende pa-folgende
 maae de fortjene 2 fl. Men Arbejdet er for det
 mindre Godheds Skyld derfor ogsaa taxeret noget
 lavere. Begynderne faae for deres Arbejde en li-
 den Penge til Opmuntring. Hvad enhver er an-
 sat til at skulle arbejde om Ugen, er forskjelligt
 efter Klasserne. Kun de tre første Klasser faae
 en Seddel paa deres Fortjeneste. Paa denne
 Seddel affrives for de Børn, som Anstalten un-
 derholder, noget Bist, som de ugentlig maae for-
 tjene ved Arbejde af deres Almisse; og det de
 fortjene mere, udbetales dem af deres For-
 sørger. Derved skulle de lære at indsee, at de
 ikke have nødig at imodtage som Almisse, hvad
 de kunne fortjene ved Arbejde. Derved sættes
 de tillige istand til, med dette Mere at kom-
 me deres Forældre til Hjelp, hvorved disse faae
 Aaledning til at holde dem til Flid. Paa saus-
 me Grund afkortes og i Forældrenes Almisse det, som
 Børnene, formedelsi Dovenskab, fortjene mindre.

Sil synet med hele Arbejdsanstalten, efter
 dens dobbelte Bestemmelse, have 2 af Kommissio-
 nens Medlemmer vechselviis en heel Uge igjennem.
 De besøge den daglig, afgjøre Ting af Ubetydelig-

hed, og anmærke de vigtigere i en Dagbog, hvilke de da tillige indberette til Kommissionen. Om Løverdagen uddele de Betalingsfedler, Opmuntringspenge og Premier; lade de tilfældigviis nødvendige Straffe exequere i deres Nærværelse; mynsfre Børnene, med Hensyn til Keenlighed og Orden i Paaklædning; lade dem optegne, som om Eftermiddagen maae indfinde sig, for at bøde deres Klæder, eller gjøre Huset reent; udstæde Listen over de udeblevne Børn: alt i Overværelse af deres 2de Efterfølgere, et Medlem af Skolekommissionen og Skolelæreren; hvorefter de overlevere til deres Efterfølgere Inspektionen for den næste Uge. I Almindelighed forsamler Kommissionen sig hver Fredag. Det særdeles Tilsyn med enkelte Dele, saasom Uldspindet, Bomuldspindet, Hørspindet, Vævningen, Værkplysningen &c. er fordeelt imellem dens Medlemmer. Uldspind har man fundet at være den fordeelagtigste Bestjefsigelse, fordi Egnens Uld er fortrinlig god, og ikke dyr, og der i Omegnen intet Uldmanufaktur findes.

Der er antaget en Væver, som af Garnet gjør Lærred, Dvelg og uldne Tojer. Dette, og de strikkede Strømper, sælges deels til Forsorsgelseskommissionen, som forbruger det til de Fat-

tiges

tiges Paaklødning, deels til andre Kjøbere, for bestemte Priser. Fabrikmesteren faaer 2 Prosent af hvad det, som sælges kontant udenfor Huset, udbringes til. En Uldkammer og en Hørhegleres ske arbejde i Huset.

I 4 Aar har Arbejdsanstalten ikkun kofset, efter Afdrag af Fortjenesten, 1566 Rd. 8 en halv ß , altsaa aarlig 391 Rd. 50 ß , og udgjør det for et Middeltal af 268 Arbejdere, som ere underviiste og beskjeftigede, ikke fuldt 8 Mk. 4 ß . (8 Mk. 12 ß ?) for hver om Aaret. Arbejdernes Antal udgjorde i det ommeldte 4de Aar 269, af hvilke 124 vare Børn og 145 have arbejdet i deres Bolig. Disse Arbejdere have fortjent, de Børne 502 Rd. 15 og en halv ß , Børnene 190 Rd. 94 og en halv ß ; tilsammen 693 Rd. 14 ß . Af forfærdigede Varer er der solgt i samme Aar for 2141 Rd. 62 ß .

Skolekommissionen.

Med Arbejdsanstalten, efter dens anden Bestemmelse, eller som Skole for nyttig Virksomhed, er Læseskolen paa det næjeste forbunden. Ved Afvexling af Arbejde og Læsning søger man at tilvejebringe en nyttig og behagelig Forandring i Børnenes Beskjeftigelse, ved hvilken deres Opmærksomhed kan vedligeholdes munter

og levende. Begge have fælleds til Hensigt, at opdrage de Fattiges Børn til gode Mennesker, til arbejdsomme, nyttige Borgere. Baade Skoler og Arbejdscommissionen skulle virke fælleds til i en endnu større Grad at naae dette Fristolens Ojemed.

Alle Fattige ere forpligtede til, regelmæssig at sende deres Børn i Skolen, naar de have opnaaet den til at søge Skolen bestemte Alder. Ogsaa imodtages de Børn, hvis Forældre ingen Almisse nyde, men som bitterligen ikke ere i Stand til at betale Skolelon for dem.

Børnene undervises i Religion, i at læse, regne, synges, i Skjon og Retskrivning, og i at forfærdige skriftlige Afhandlinger, samt i alle de almenyttige Kundskaber, som enhver nødvendig maae vide som Menneske og Borger. Med de større Børn i den øverste Klasse igjennemgaaer Læreren engang maanedlig en hørt Præken, for derved at gjøre dem skikkede til i Tiden ret at benytte sig af den offentlige Gudsdyrkelse. Den hele Underviisning gives stedse paa saadan Maade, at Ungdommen kan ansøres til at tænke selv, og i Tiden at gjøre nyttig Brug af de Kundskaber, de ere oplærte i. Børnene ere indelte i flere Klasser, i Forhold til deres Kundskaber

og Opførel, paa det at Læreren bedre kan overse samtlige Skolebørn, som ere saa forskellige i Alder, Evner og Kundskaber, og successive give dem den Underviisning, som er passende til enhver's Trang og Forfatning, og paa det der kan vedligeholdes bedre Orden og større Opmærksomhed imellem Børnene, og derved tillige vindes mere Tid.

I Stedet for den almindelige Klasseinddeling er der indført Lektionsklasser. Denne Inddeling fandt man hensigtsmæssigere, især for saadanne Skoler, hvor der kun ere saa Lærere, men mange Børn. Med Hensyn til enhver Gjenstand for Underviisningen er der nemlig gjort 2 til 3 Afdelinger, alt ligesom Lærlingernes Trang, og Underviisningens Natur fordrer det. Enhver Lærling bliver kun med Hensyn til enhver Underviisningsgjenstand hensat i den Lektionsklasse, som passer sig til hans nærværende For kundskaber og Trang, og forbliver saa længe i enhver nedre Lektionsklasse, indtil han er moden til at komme i en højere. Der gives i Følge heraf 2 Religionsklasser, 4 Læseklasser, 3 Klasser for Underviisning i Skrivning, 2 for Regning, 2 for de almennyttige Kundskaber og for Sungen. Ved denne Inddeling vandt Børnene flere Underviisningstimer.

De 40 Læsetimer ere paa denne Maade fordeelte: Læsning 16, Skrivning (det er Skjønnskrivning, Hæftskrivning og skriftlig Tanketrykning) 9, Regning 5, Regning ud af Hovedet og Sang 2, Religion 6, almennyttige Kundskaber 2. I de øverste Klasser finde flere Læsetimer Sted. I visse Tider tages den nederste og mellemste, i andre den mellemste og øverste sammen.

Underviisningen i samtlige Klasser er et fortløbende og sammenhængende Heelt, og vedvarer, paa faa Dage nær, hele Aaret igjennem. Skoleforsømmelse forebygges meget omhyggelig. Forstander, Fattigforsorger, Lægen, de ugentlige Opsynsmænd i Læse- og Arbejdsskolen, Lærerne og Distriktsbuddene skulle i denne Henseende ugentlig og daglig forene deres Bestræbelser. Den waanedlige Skoleliste giver Undersøttelse om Summen af, og Aarsagen til de opdagede Skoleforsømmelser.

Ikke forend efter at have fyldt det 6 Aar indtages Børnene i Læse skolen. De indtages kun een gang om Aaret, naar de ældre gaae ud. Dog gjøre flere Omstændigheder herfra Undtagelse nødvendig. Een gang om Aaret forflyttes Lærlingerne til en højere Klasse, i Forhold til de Kundskaber, de have, og deres Begjærlighed til en

mere sammensat og fuldstændig Underviisning; imellem det 15 og 16 Aar udskrives de. Over de indtagne og udskrevne Børn holdes et hensigtsmæssigt Register. En Liste, som afgives hvert Fjerdingaar, indeholder fornemmelig Underretning om Børnenes Flid, Fremgang og Opførsel, ligesom Skoleprotokollen, foruden disse og lignende Efterretninger, indeholder Skolens Historie.

Den omtalte Skoleliste har denne Form.

Navne og Alder	Forsømmelse	Fremgang	Flid og Opførsel.
Hempel 9 $\frac{1}{2}$ Aar.	Hele Fierding Aaret syg	Læser, skriver o. regner temmelig godt	Gjør kun liden Fremgang, da han forsømmer saa ofte.
Bøhm 13 Aar †	3 $\frac{1}{2}$	Siv. temmelig gode Svar, skriver godt, regner dårlig	Virksom, stille og ordentlig.

Man har vedtaget visse Tegne til at betegne en og anden Omstændighed med. † betyder, at Alderen ikke kan angives med Visshed. o at Børnet ikke før har søgt anden Skole. $\frac{1}{2}$ i Forsømmelses-Rubrikken betyder, at det er 3 halve Dage, o. s. v.

Det vigtigste Bjemed med Friskolen er Børnens Opdragelse til gode og sædelige Mennesker. Dertil sigter den hele Skoleens Drevtissning. De, som forsee sig, søger man at forbedre ved en god og hjærlig Behandling. De naturlige Følger af godt eller slet Forhold er her Belønning og Straf. Korpørlige Straffe skulle kun bruges i Nødtilfælde og sjelden. Lit Opmuntring uddelles undertiden Klædningsstykker og andre suaae Gaver til de Flittigste og Bedste, og foranstaltet offentlig for dem passende Fornøjelser under vedhørligt Opsyn. Ogsaa er man betænkt paa deres legemlige Uddannelse ved passende Øvelser.

Fattigforsørgerne skulle især vaage over Børnens huslige Opførelse og Behandling. Børn, som forsømmes af Forældre, og fordæres ved en slet huslig Opdragelse, tages fra Forældrene, og hensættes hos stikkelige Folk, hvor deres sædelige Dannelse er udsat for mindre Fare.

Skolekommissionen for samler sig den sidste Tirsdag i hver Maaned, og ellers, saa ofte nødvendigt gjøres. Medlemmerne stiftes ugentlig til at besøge Friskolen daglig, for at vaage Børnens Underdissning og Opførelse, og om

Løverbagen at være nærværende ved den omtalte
 Mynstring ved Arbejdskommissionens Medlemmer.
 I Forening med Forsørgerne og Medlemmerne
 af Forsørgelses- og Arbejdskommissionen, søger
 ogsaa Skolekommissionen at være de Børn, som
 snart skulle forlade Skolen, behjælpelige i at væl-
 ge en til deres Eener, Kundskaber og erhverves-
 se Arbejdsduelighed passende Næringsvej, for at
 faae dem ud i Verden.

Ved det 4 Mars Slutning var der 129
 Børn i Skolen, 59 Dreng og 70 Piger. Læ-
 sekosten har kostet i samme Aar, foruden 112
 Rd., som den ordentlige Lærer faaer i Løn af
 Kongens Kasse, 91 Rd. 52 S.

Skolebibliotheket er for det meste ble-
 ven til ved Gaver. Bøgerne indeholde tildeels
 Underviisning for Lærerne, men benyttes og af
 nogle Lærlinge til at udvide deres Kundskaber.

Med Fattigvæsenet er en Søndagskole
 forenet. Men den har med de engelske og
 hamborgske kun Navnet tilfældes. Disse ere nem-
 lig Underviisningsanstalter for Børn, som arbej-
 de om Hverdagen, og derfor ikke have Tid eller
 Lejlighed til at lære noget; den tielske er derimod
 for de konfirmerede Børns videre Uddannelse. For
 Drengene er Formiddagen fra 8 til 12 bestemt,

for Pigerne Eftermiddagen fra 3 til 5. De øbes i at læse hurtigt og godt, skriftlig at opsætte et eller andet, som kan forefalde i det borgerlige Liv, og gjøres nøjere bekendte med saadanne Religionens Sandheder, som i deres iværende Forsatning fornemmelig skulle være Grundsatninger til at handle efter. Unge Haandværkere undervises tillige i Tegning. Pigerne indfinde sig dog der sjeldnere end Drengene. I Begyndelsen søgte adskillige ukonfirmerede Børn Søndags-skolen, men da det meest skede, for derved at blive fri for at søge de almindelige Skoler, forbod Kommissionen ukonfirmerede Børn, at tage Deel i Underviisningen.

Enhver af de anførte Kommissioner søger vel uformærkt tillige at forebygge Fattigdom; Forsørgelseskommissionen, ved betids at give uindtegnede Trængende Understøttelse i oversordentlige Tilfælde; Sygekommissionen, ved menneskeljærlig at komme arbeidsomme Indvaanere, som ellers kunne ernære sig selv, til Hjælp, naar de blive syge; Arbejdskommissionen, ved beredvillig at foranstalte nyttig Bestjæftigelse, især paa saadan Tid, da ingen anden Fortjeneste have; men fornemmelig Arbejds- og Skolekommissionerne, naar de, efter begges ærverdige Hensigt, gjøre

Sammenligningstabel over Ho

	1793
	Rd.
I. Til den første Indretning	185
II. Til Forsørgelseskommissionen	
a. for indregnede Fattige.	
1. Daglig Almisse i Penge	3048
2. Maanedlig Huusleje	895
3. til Klædningsmagasinet	689
4. til sam. for Kordrengene	16
5. til Brændsel	345
6. Begravelsesomkostninger	19
b. For ikke indregnede Fattige i overordentlig Understøttelse	0
c. Sygeplejen	86
III. Til Arbejdskommissionen	952
og til Materialier	547
IV. Til Skolekommissionen	126
V. Betienternes Lønninger*)	462
VI. Bidgister	
a. Til Anstaltens Fornødenheder	
1. Brændsel i Skolehuset	237
2. Lysning	24
3. Papir, Bogtryk- og Bogbind.	117
4. til Ugebladets forrige Udg., for at overlade samme	33
b. For Frisks huset	
1. Renter, Brandkassepenge, Byskatter	98
2. Bygnings- og Reparationsomkostninger	0
VII. Tilbagebetalte optagne Kapitaler	0
VIII. Tilfældige Udgifter	161
IX. Fattigpollstiet	
1. Fattigfogdernes Løn og Klæd.	273
2. Premier for o. bragte Betaler	0

Sammenligningstabel over Hovedkassens Udgifter fra Juni 1793 til samme Tid 1797.

	1793-94		1794-95		1795-96		1796-97		Rd.	ß.
	Rd.	ß.	Rd.	ß.	Rd.	ß.	Rd.	ß.		
I. Til den første Indretning	185	44								
II. Til Forsørgelseskommissionen										
a. for indregnede Fattige.										
1. Ugentlig Almisse i Penge	3048	49	3097	37	3106	72	3310	69 $\frac{1}{2}$	12556	27 $\frac{1}{2}$
2. Maanedlig Huusleje	895	48	941	60	898	60	898	48	3634	24
3. til Klædningsmagasinet	689	82 $\frac{1}{2}$	669	67 $\frac{1}{2}$	492	72	558	26	2410	56
4. til sam. for Kordrengene	16	18 $\frac{1}{2}$	45	9 $\frac{1}{2}$	46	59 $\frac{1}{2}$	46	59 $\frac{1}{2}$	155	37
5. til Brændsel	345	11	371	22	359	78	379	17	1455	32
6. Begravelsesomkostninger	19	40	35	48	36	48	34		125	40
b. For ikke indregnede Fattige i overordentlig Understøttelse			109	55	355	41	246	84	711	84
c. Sygeplejen	86	29	96	4	88	39	101	56 $\frac{1}{2}$	372	32 $\frac{1}{2}$
III. Til Arbejdskommissionen og til Materialier	952	43	991	19 $\frac{1}{2}$	166	64			2110	30 $\frac{1}{2}$
	547	25	709	81 $\frac{1}{2}$					1257	10 $\frac{1}{2}$
IV. Til Skolekommissionen	126	2	58	14	78	88	91	48		
										354
V. Detienternes Lønninger*)	462	14	407	32	281					
										1432
VI. Bindgifter										
a. Til Anstaltens Fornødenheder										
1. Brændsel i Skolehuset	237	92	138	62	104	70	162	39	643	71
2. Lysning	24	29	15	40	11	64	17	48	68	85
3. Papir, Bogtryk og Bogbind.	117		48	50	85	59	49	84	301	1
4. til Ugebladets forrige Udg., for at overlade samme	33	32	16	64	33	32	33	32	116	64
b. For Frikschuset										
1. Renter, Brandkasspenge, Bykatter	98	71 $\frac{1}{2}$	121	29	126	17 $\frac{1}{2}$	94	7 $\frac{1}{2}$	440	29 $\frac{1}{2}$
2. Bygnings- og Reparationsomkostninger		94	62	72	33	62	90	27	187	63
VII. Tilbagebetalte optagne Kapitaler					800		1238	64		
										2038
VIII. Tilfældige Udgifter	161	93	48	1	41	79	148	27		
										400
IX. Fattigpolltet										
1. Fattigfogdernes Løn og Klæd.	273	52	260	62	297	20	134		965	38
2. Premier for o. bragte Værker	1	40	3		3	32	3	64	11	40
3. Rejsepenge for Haandværks- svende og fattige Rejsende	52	84	32	84	22	88	25	84	134	52
4. bortsendte Værelse	9	56	22	79	2				34	39
Summa	8378	89 $\frac{1}{2}$	8304	19	7475	25	7946	13		
									32104	50 $\frac{1}{2}$

*) Af Lønningerne ere afraagne kommet deraf, at Arbejdsanstalten, fra det 3 Aar, fører sin egen Kasse, og selv lønner dens Detiente.

Sammenligningstabel over Hovedkassens Indtægter fra Junii 1793 til samme Tid 1797.

	1793-94		1794-95		1795-96		1796-97		Deløb for 4 Aar.	
	Rd.	ß.	Rd.	ß.	Rd.	ß.	Rd.	ß.	Rd.	ß.
I. Kassebeholdning for f. A.	372	83	169	34	554	33	545	88½		
II. Indtægt af Kapitaler, Stiftelser, Kasser.										
1. Laante Kapitaler	500		300		1000		1308		(3008)	
2. Nenter	212	36	172	36	172	36	132	36		
3. Af den ophævede Korkaffes Kapitaler*)	50	32	65	32	65	32	65	32	2145	16
4. Overskud af Klosterne			733	32						
5. Læverens Løn af den kongelige Kasse	140		112		112		112			
III. Befalede Fattigespenge										
1. Restanser fra f. A.	144	71	135	58	221	22½	216	43½	5418	86½
2. Indkommen i det løbende Aar	1249	36	1267	14	1117	26½	1067	7		
IV. Frivillige Bidrag										
1. Subskription										
a. Restanser fra f. A.	41	23	87	6	222	64	433	39		
b. Indkommen i det løb. Aar	1985	94½	2003	82	1669	94½	1843	32		
2. Ugebøssen	218	2	132	64	118	31	221	9		
3. Brude- og Privatbøsser	92	29½	314	30½	281	29	287	34		
4. Fattigblokke										
a. I Frihølehuset	273	20½	111	55	64	67½	79	7½	19387	29½
b. I Kirkerne	127	35½	93	41	70	45½	115	85½		
5. Skient og Gaver										
a. til den første Indretning	737	36								
b. I det løbende Aar	1643	67	1858	26	1593	35	1362	72½		
6. Testamenter og Legater	182	60	85	60	383	27½	273			
7. Ugeblader	63	50	66	64	10	19	237	74		
V. Blandede og tilfældige Indtægter										
1. Tilbagebetalinger fra Arbejdsanstalten	434	40	905	32½						
2. Erstatning for oppebaaren Misme										
a. For Klæder til Børne og Børn	25	36½	82	88½	101	36	88	20½	2491	6
b. Dødes Efterladenskab			2	12	176	24½	99	14		
3. Pensionspenge for to Fattige					37		75			
4. Andre tilfældige Indtægter	53	34½	159	32	49	64	201	50		
Indtægt for ethvert Aar	8175	40	8589	18	7466	78½	8219	½	32550	41
Kassebeholdning fra for. Aar	372	83½	169	34	554	33	545	88½	1642	47
Summa	8548	27½	8858	52	8021	15½	8764	89	34191	88

*) Sagen berørges nu af Børn i Fattigholen.

Sammenligningstabel af 1797.

4 Kar.

I. Kassebeholdning for f. N. 86

II. Indtægt af Kapitaler, €
ser, Kasser.

1. Laante Kapitaler

2. Renter

3. Af den ophævede R
Kapitalet *) 16

4. Overskud af Klosterne

5. Børerens Løn af den
lige Kasse

III. Befalede Fattigespenge

1. Restanser fra f. N. 86½

2. Indkommen i det løben

IV. Frivillige Bidrag

1. Subskription

a. Restanser fra f. N.

b. Indkommen i det lø

2. Ugebøssen

3. Brude- og Privatbøsse

4. Fattigblokke

c. Friskolehuset 29½

3: 3	64	11	40		
4: 25	84	134	52		
		34	39	1145	73
) 86 46 13 = 32104 50½					
) 86 46 13 = 32104 50½					

Restanter fra egen Kasse, og selv leverede peng

endnu ufordørvede Mennesker skikkede til, ved egen Kraft fra Trang at kunne høve sig op til borgerlig Selvstændighed. Men hele Selskabet har især bidraget sit dertil, ved den oprettede Spare- og Laanekasse, som bestyres ved 8 af Selskabets Medlemmer.

Bedsøjede Tabel viser Indtægten og Udgiften. I Henseende til den første vil man see, at Fattigvæsenet for det meste bestaaer ved frivillige Gaver. For disse tegner enhver Indvaaner sig kun for eet Aar, og er Omgangen med Samlingen endnu den i Indledningen anførte. Til dem, som ikke have subscriberet, komme to af Selskabets Medlemmer ugentlig med Bosten, i hvilken Anledning Byen er inddeelt i visse Samlingsdistrikter. Mange Indvaanere have Privatbøsser i deres Huse, for at bruge dem ved forefaldende Lejligheder.

Hovedkassen bestyres af to bestandige Kasserere, under Selskabets Opsyn, og uden Betaling. De tages blandt Selskabets Medlemmer, og fremlægge aarlig deres Regnskab i en offentlig Forsamling. Strax efter henlægges samtlige baade almindelige og smaae Regninger, i et Bærelse, til enhver Mand's Eftersyn i 14 Dage. Publikum indbydes til at gjenhemsee dem, og et

Var af Medlemmerne ere paa bestemte Tider
 overvarende, for at kunne meddele enhver den
 attraaede Oplysning. Efter hiin Tids Forløb
 sammentræde to Medlemmer af Direktionen, og
 to af Selskabet, for at revidere Regnskabet. Naar
 dette er skeet, faaer Selskabet Dattering fra
 Direktionen, hvilken aftrykkes i Ugebladet.

Forsorgerne
 Forretninger ansees for de vigtigste ved hele Bes-
 tyrelsen; thi endstignot der umiddelbar og i De-
 stikken virkes meget ved Kommissionernes sam-
 vittighedsfulde Omhu og Betræbelse for Madens
 Afhjælpning, for Bestiættigelse og Opdragelse, saa
 er det dog ved Forsorgerne, at hine Velgjernin-
 ger egentlig tilflyde enhver enkelt Fattig. Efter
 Planen er det Fattigforsorgeren, der umiddelbar
 skal lede den Fattige, og gaae ham tilhaande
 med Raad. Fra hans Haand faaer den Fattige
 enhver Understøttelse, enhver Underviisning om
 sit Forhold; ved ham komme den Fattiges On-
 sker og Ansøgninger til Vedkommendes Sted. Som
 den Fattiges Ven skal han befordre Arbejdsomhed,
 Flid, Bindstibehelighed og Orden, sørge for Bor-
 nenes huuslige Opdragelse, og skaffe den Fattige
 al den Understøttelse, han traænger til. Paa den
 Omhyggelighed, med hvilken de opfylde deres Plig-

ter, berøder hele Indretningens Vel. Dog staaer Fattigforsørgeren i et saadant Forhold til hans Medforsørgere, og hans Forstander, og Kommissionerne, og Selskabet, at Opfyldelsen af hans Pligter kan kontrolleres.

Naar Fattigforsørgerne antages paa Stiftelsesdagen, lægges det dem nær paa Hjertet, hvor vigtigt deres Embede er, at det er dem, som skulle vise den Retfærdighed og Mennekkelighed, som Placem har givet Lovte om. Ved Indretningens Begyndelse havde allerede Selskabet bestemt Forsørgernes Pligter og Forhold, i Form af en Instruksion, af hvilken enhver fik et trykt Exemplar. Men Sagens Vigtighed og nye Erfaringer foranledigede en Revision af samme; og man er nu i Færd med at udarbejde en ny Instruksion. Denne skal indeholde deels Forskrifter, deels Anviisning for Forsørgerne, hvad de især have at iagttage: ved de Fattiges Antagelse, Forsørgelse, deres Sygdom, og ved deres Beskæftigelse med Arbejde; ved at vaage over deres sædelige og pligtmæssige Forhold imod deres Familie, og i Henseende til deres Økonomi; ved de Fattiges Flytning; og ved uindtegnede Fattige, enten i Sygdom, eller ved at forskaffe dem Arbejde eller overordentlig Understøttelse. Den skal

skal tillige indeholde, hvad Forsørgeren har at iagttage, naar en Fattig arver eller døer, samt Anviisning for ham til at affatte sin Ugeregning, og sin Indberetning som Fattigforsørger.

Saadanne Indberetninger maae Fattigforsørgerne afgive hvert Halvaar for ethvert Plejedistrikt. De igjennemgaaes af en dertil udnævnt Kommission, som over samme afgiver sin Betænkning. Dette har man fundet at være et herligt Middel til at virke Iver hos Forsørgerne. Man har ofte prøvet paa, at give Formular til disse Indberetninger, eller at bestemme visse Spørgsmaal til Besvarelse; men man fandt saadan Indskrænkning ubehagelig for den Mand, der tænkte selv; og nu har man blot bestemt, hvilke Efterretninger ikke maatte mangle, i øvrigt derimod overladt til enhver's Bedømmelse, hvad han maatte ansee for vigtigt til at meddele Selskabet.

Politiet rakte Selskabet, især i Begyndelsen, virksom Haand. Betleri blev forbuddet, og straffet, efterat først sand Nød var afhjulpen, og et saadant Forbud altsaa kunde være retfærdigt og virksomt. Ogsaa blev det bekjendtgjort, hvad Stempel de Sager havde, som gaves de Fattige, samt Forbud imod at sælge, kjøbe og pantsætte dem. Rejsende Haandværksvende, som ikke

ke kunne faae Arbejde, gives et Beviis fra Olsdermanden, eller en af Amtets Mestere, med hvilken de melde sig hos det Medlem af Selskabet, til hvilket disse Forretninger ere betroede. Af ham kontrasigneres Beviset og registreres Evidens Kundskab, eller Rejsepas; hvorefter dem betales den fastsatte Rejsepenge.

Den omtalte Fattigpolitikommision raader Bod paa Uordener, og bestemmer de noedvendige Straffe, efter Anmeldelse og Paastand fra Selskabsmedlemmerne. Tre Fattigfogders Lon og de øvrige Udgifter paa Fattigpolitiet, saasom Haandværkeres og Rejsendes Fortæring paa Rejsen, Premier for opbragte Betlere, bestrides endnu alle, paa de Omkostninger nær, som Betleres Transport forarsager, af Fattigvæsenet; men man haaber, at det vil vorde forskaonet for disse samme uvedkommende Udgifter.

Man har intet Forbud imod at give Almisse til Betlere, og ved Foreskillinger derimod i Ugebladet har man forebygget det. Men man bekjendtgjør aarlig en Fortegnelse over alle indskrevne Fattige, deres Navn, Alder, Legems Forlighed, Arbejdsførhed, Understøttelsens Størrelse, og Grundene for samme; og denne Bekjendtgjørelse tilskriver man den offentlige Tillid, Selskabet har.

Huus,

Hunsarme (verschämte Armen) høre ikke anderledes til Fattigforsørgelsen, end med Hensyn til overordentlig Understøttelse for uindfrevne Fattige. Publisset i den højeste Grad har man, efter et Fattigvæsenes Natur, bestræbt sig for; kun derved troer man at forebygge Fjæl og Svagheder. Og dertil er Ugebladet Middelet. Opdaget og straffet Betleri af indtegnede Fattige anmeldes, og Betleren gjøres fjendelig. Naar det opdages, at Tiggerbreve sendes omkring, afsrykkes Rapporten. Paa samme Maade anmærkes de Personer, som befindes at have oppebaaret Almisse, uden dertil at være trængende, at have haspet falsk, eller begaaet andet Bedrageri, og at have udmærket sig ved Flid. Edeligt antegnes og deres Navn, som efter igjentagen Advarsel ikke have betalt det, de have skrevet sig for til Fattigvæsenet, og deri allerede ere antegnede som Subskribent for.

Pf denne fortreffelige Fattigvæsenets Indretning har man allerede seet de herligste Frugter. Politiet mærker fjendelig, at flere Politiforseelser, fornemmelig de, som Riv og Trætte, Slagsmaal og Tuldskab gave Anledning til, ere langt sjeldnere. Og Selskabet er overbevist om, at dets Stiftelse har virket en Borger-skole, hvori

hvori der gives praktisk Underviisning til sand Følelse for Almeenvel og ægte Borgertrofast. Selskabet, hedder det i Niemanns Efterretning, glæder sig allerede forud til de lærerige Jagttagelser, som den forestaaende Bestyrelse i Hovedstaden vil frembyde til Forbedringer i Kiøls Fattigvæsen; og Anmelderen søjer det Dnske til: at Kiøbenhavns Fattigvæsen snart maatte naae den Guldkommenhed, som det kiølske har.

Kjøbenhavns Fattigvæsen.

Den begyndte Undersøgning om de Fattiges Antal og Tilstand, for saavidt de ikke ere indlagte i de under Direktionen henlagte Stiftelser, er afsluttet; og dens Resultat er omtrent dette:

Christen. Sædet. Landet. hele Del.

Total Antal af de Afhørte 3905 1633 820 6358

Ikke Trængende " 387 98 78 563

Uj Trængende til videre 224 309 109 642

Trængende til videre 3154 1226 773 5153

I Henseende til de 5795 Trængende anmærkes Følgende.

Alder.

Fra 15 til 30 Aar.

a) Mandfolk 51 26 15 92

b) Fruentim. 127 46 34 207

Sp

Fra

	Civilet.	Soeet.	Fandet.	Hefe Bel.
Fra 30 til 50 Aar.				
a) Mandf.	154	66	42	262
b) Fruent.	557	238	138	933
Fra 50 til 60 Aar.				
a) Mandf.	106	81	81	268
b) Fruent.	424	207	104	735
Fra 60 til 70 Aar.				
a) Mandf.	98	85	70	253
b) Fruent.	425	198	71	694
Fra 70 til 80 Aar.				
a) Mandf.	45	31	24	100
b) Fruent.	176	107	26	309
Over 80 Aar.				
a) Mandf.	14	11	5	30
b) Fruent.	65	33	5	103
Fra 6 til 15 Aar.				
a) Dreng	407	112	82	601
b) Piger	457	191	114	762
Under 6 Aar.				
a) Dreng	133	50	39	222
b) Piger	139	53	32	224
K o d e.				
I Kjobenhavn	2063	954	446	3463
Ellers indenrigs	1097	487	247	1831
Udenrigs	218	94	189	501
Religiøns Samfund				
Lutheriske	3324	1524	749	5597
Reformerte	22	2	20	44
Katholske	32	9	113	154
Helbred.				
Syge	286	120	86	492
				Syge

	Civilet.	Socet.	Landet.	hele Bel.
Enaelige	1403	540	348	2291
Friske	1689	875	448	3012
God Bopæl.				
God	2457	1354	595	3406
Glet	263	111	94	468
Uffel	110	70	32	212
Husleje.				
Boe frit	1183	248	222	1652
Betale	2196	1287	660	4143
Bet. Huslejens Bel.	1294rd. 24ß.	4200rd. 24ß.	4066rd. 11ß.	21208rd. 59ß.

Huslig Forfatning i Henseende til Gang og Sengklæder.

God	1940	1022	419	3381
Glet	1021	364	265	1650
Uffel	417	149	198	764

Arbejdsfærdighed.

Halv arbejdsfær	1910	687	471	3068
Heel	823	626	255	1704
Ikke arbejdsfær	645	222	156	1023

Børn over 6 Aar.

Som søge Skole	430	160	80	670
Som ikke søge Skole	440	155	114	709

Angiven Fortieneste

Ingen	1244	554	317	2115
Uvis	569	267	185	1021
Opgivet Bel.	24383rd. 3ß.	13319rd. 12ß.	8381rd. 26ß.	46083rd. 41ß.

Understøttelse, som nu haveß fra det Offentlige.

Fra Plejekommiss.	14861rd. 78ß.	559rd.	502rd. 80ß.	15923rd. 62ß.
-------------------	------------------	--------	----------------	------------------

Fra Kasser og Legat. 3196rd. 10943rd. 2589rd. 16729rd.
 13fl. 44fl. 79fl. 40fl.

Ved Børn forstaaes hjemmeværende Børn, til hvilke regnes ogsaa de, der ere til Huse hos Forældrene om Natten, om de endog ere ude paa Arbejde om Dagen. Som frisk er den ansat, der har fuld Forligthed og Sundhed; som sygelig den, der formedelsk Svaghed ikke er skicket til at arbejde som et friskt Menneske; som syg den, der ved vedværende Svaghed er gandske uskicket til at arbejde.

Bopæl for en Fattig er anseet for god, naar den er nodtørfstigen; lys, tæt, og rummelig, i Forhold til Beboerens Familie Antal og Handtering; for slet, naar den tildeels mangler disse Bestaaffenheder; ussel, naar den mangler dem gandske.

Ved Bedømmelsen af den huuslige Forsfatning ere disse Regler for Haanden antagne. Som nodtørfstige Gangklæder er ansat: For et Fruentimmer (gammel eller ung) en Troje, et Over, og Under Skjort, to Par Strømper, et Par Sko, to Særke, fornsødent Hovedtojs. For et Mandfolk (gammel eller ung) en Kofte eller Troje, et Par Beenklæder, to Par Strømper, et Par Sko, to Skjorter, en Hue eller Hat, alt nogenlunde heelt og varmt. Som nodtørfstige Sengeklæder: en Underdyne eller Matras, fyldt i det mindste med god Halm, en Hovedpude eller Pøl, ligeledes fyldt, et uldent Teppe eller en Overdyne, et Par Lagener, løse eller fastsyede til Klæderne, en Kofte eller

eller et Sengestød af Brædder. Hvor disse Gang- og Sengestøder i det mindste have, der er den Fattiges huuslige Forfatning i den Henseende anseet for god, hvor deraf omtrent det halve fattes, for stød, hvor det meste fattes, er den ussel.

Til Understøttelse fra det Offentlige, er det henført, som nogen nu har fra Fattigvæsenet, være sig fra Legater, Stiftelser, Mejes Kommissioner eller deslige. Som heel arbejdsfor er den ansat, der har fulde Kræfter til at arbejde for Fattigvæsenet i det, hvortil det kan anvise: som halv arbejdsfor den, der har dem tildeels: som vansfor den, der efter Ordets Betydning er saadan.

Som ikke Trængende er den anseet, der enten efter eget Udgaende, eller efter bedste Skjon, har ved eget Erhverv, eller ved offentlig eller privat Understøttelse uden for det sivile eller militære Fattigvæsen, det nødvendige til Huuslye, Klæder og Føde: som ei Trængende til videre den, der fra bemeldte Fattigvæsen allerede har saa megen Understøtning, som efter eget Udgaende eller efter Skjon ansees for tilstrækkeligt: som Trængende den, der ansees for at behøve til Nødtørstigheder ny eller videre Understøtning fra Fattigvæsenet. I at klassifisere de Trængende til Stat, er taget Hensyn til Forordningen af 9 Mars 1792.

Denne statistiske Udagt over det anførte Slags af Kjøbenhavns Fattige, leder meget naturligt til det Spørgsmaal, hvormeget der vel endnu omtrent

trent behøvedes aarlig til dette Personales nøds-
 tørftige Underholdning; thi at ikke enhver
 Fattig nu har, hvad den bør have, falder strax
 i Djnene. Dette beroer naturligtvis paa, hvor-
 ledes man kalkulerer nødtørftig Underholdning.
 Jeg antager imidlertid, for dog at give nogen
 Vejledning til Spørgsmaalets Besvarelse, at man,
 efter gangbare Priser, kunde beregne Livets første
 Nødvendigheder saaledes:

I. Fuld Forsørgelse for en Fattig til Føde.

- a) for en Person over 6 Aar, 6 β daglig, eller
 for eet Aar, 22 Rd. 78 β .
- b) for en Person under 6 Aar, 4 β daglig, eller
 for eet Aar, 15 Rd. 20 β .

II. Huusblye

- a) for en enkelt Fattig, halvaarig 4 Rd.
- b) for to enkelte, som boe sammen 6 Rd.
- c) for Enke eller Enkemand med 2 eller flere
 Børn 5 Rd.
- d) for Mand og Kone med to eller flere Børn,
 eller for to enkelte Fattige med to eller flere
 Børn 8 Rd.

Mand og Kone anses som to enkelte; Mand
 og Kone og eet Barn, som to enkelte; Mand
 og eet Barn som en enkelt.

III. Ny Klæder, som strax behøves, men ikke
 vedkomme den aarlige Underholdning.

I. a. Heel Dragt

- aa) for en Mandsperson 7 Rd. 44 β .
- bb) for et Fruentimmer 7 Rd. 82 β .

b. Halv Dragt

aa) for

aa) for en Mandsperson 3 Rd. 70 §.

bb) for et Fruentimmer 3 — 89 —

For Børn fra 6 til 12 Aar, enten de ere
Drenge eller Piger, ansættes

Heel Dragt til 7 Rd.

Halv — — 3 — 48 §.

Og for Børn under 6 Aar halv saa meget.

2. a. Heel Seng

aa) for to Personer sammen 13 Rd. 34 §.

bb) for een alene . . . . . 6 — 65 —

b. Halv Seng

aa) for to tillsammans . . . . . 6 — 65 —

bb) for een alene . . . . . 3 — 32 —

For Børn under 12 Aar regnes kun Halvdeelen.

IV. Klæders aarlige Bedligholdelse,

som maa staaes til den aarlige Underholdning

For en Fattig, som behøver fuld Forsørgelse,

aarlig . . . . . 4 Rd.

For Personer under 12 Aar en Trebiedeel
mindre.

V. Lys og Varme om Vinteren, som li- geledes lægges til den aarlige Underholdning.

a. Lys, for 7 Maaneder.

aa) for en enkelt en halv §. daglig . 1 Rd. 11 §.

bb) for flere sammen, 1 § daglig . 2 — 21 —

b. Varme, for 6 Maaneder, for een eller
flere a 2 § daglig . . . . . 3 Rd. 77 §.

og i Folge denne antagne Maalestof blev alisaa
for det anførte Personale, i Overensstemmelse
med den skeete Undersøgelse, og enhver enkelt
Fattig under samme befundne Trang

Den

Den nye Understøttelse, som behøves
 A. til Klæder.

a) Gangklæder

	Ewiler.	Søet.	Bandet.	hele Bel.
Halv Dragt	647	193	165	1005
Heel Dragt	249	63	109	421
Hvad koster	4135 rd. 3 f.	1190 rd. 86 f.	1457 rd. "	6783 rd. 27 f.

b) Sengklæder

Halv Seng	318	109	110	537
Heel Seng	313	98	90	501
Hvad koster	3317 rd. 54 f.	1127 rd. 84 f.	1065 rd. 20 f.	5510 rd. 62 f.

B. Til Husleje	13579 rd. 78 f.	6571 rd. 28 f.	3470 rd. 14 f.	23621 rd. 24 f.
----------------	--------------------	-------------------	-------------------	--------------------

C. Til Underhold.	46013 rd. 57 f.	16201 rd. 25 f.	10875 rd. 95 f.	73023 rd. 81 f.
-------------------	--------------------	--------------------	--------------------	--------------------

Med denne Beregning maa jeg endnu anmærke, at som Erængende til heel Dragt og heel Seng er anført den, hvis nu værende Forsætning, i Henseende til Gang- og Sengklæder, er anført som ufsæl: som Erængende til halv Dragt eller halv Seng den, hvis Forsætning i saadan Henseende er funden slet.

Med første Djekast vil man studse ved de betydelige Summer, Forsørgelsen kræver. Men regner man paa Arbejde, som den rigeste Indtagtskilde for et vel ordnet Fattighus, kan man med Høje haabe, at det, som mangler, sikkert vil kunne tilvejebringes ved Indvaanernes Godbædighed, naar de fritages for Betleri, og kunne vorde overbeviste om, at enhver Fattig,
 der

der gider arbejdet saa meget, som hans Kræfter tillade, og faaer nodstorftig Underholdning.

Antager man for Exempel, at de heel arbejdsføre kunde fortjene 8 β , men de halv arbejdsføre ifkun 4 β . daglig, hvilket man nok kan antage, da mange kunne ved et eller andet Arbejde, eller paa nogen kort Tid, fortjene meget mere, saa vilde de første (1704) kunne fortjene aarlig

42600 Rd.

og de sidste (3068)

38350 —

Af de 1023, som ikke arbejdsføre angivne, kunne og sikkert Halvdelen ansættes at kunne fortjene i et Mellemtaal 2 β daglig, og derved vilde da vindes aarlig

3196 Rd. 84 β .

Naar fra disse 3 Summer, til Beløb 84146 — 84 — da fradrages

46083 — 41 —

hvilket er den Sum, det hele Personale har opgivet at kunne fortje-

ne, blev der endda

38063 — 43 —

som Fattigvæsenet med temmelig Sikkerhed kan haabe at kunne komme til at indvinde, ved at bestjeftige enhver Fattig efter dens Kræfter. Og naar da denne Sum fradrages de 73093 Rd. 81 β . som den aarlige Underholdning vilde koste mere for Fremtiden end hidtil, manglede Fattigvæsenet ikke mere aarlig end

35030 Rd. 38 β .

At denne Sum, tilligemed de 12293 Rd. 89 β ., som efter Beregningen eengang for alle skulde medgaae til Senge og Klæder, vil kunne tilvejebringes, kan sikkert ventes, under den ansførte Betingelse. Kjøbenhavns Indvaanere, give andre Hovedstæders aldeles intet efter i God-

gjae

gjørenhed, og Gavnelyst; de vide, hvad de skyls
de trængende Medborgere; de give, ikke fordi
de vide dette, men fordi de føle Glæde derved;
og de give altsaa rigelig; de vide endelig at be-
regne, hvor meget de hidtil gave til Fattigvæs-
sen, og hvor meget mere de gave tryglende Bet-
lere. Alene disse dem afbøngne Gaver kunne
vorde en riig Høst for Fattigvæsenet.

Dalsgaard's Minde.

Statsraad Ole Dalsgaard, Kontorchef ved
Generalitetet og Kommissariatet fra 1762 til
1789, var født den 17de Januarii og døde den
29de April 1798. Sin ved klog Sparksomhed
erhvervede, og betydelige Formue, skænkede han
til offentligt Brug, især til Fattigvæsenet. Han
hød, hedder det meget skjønt i hans Gravskrift,
at denne Formue skulde anvendes til at klæde
den Nøgne, helbrede den Syge, belønne den Gluttis-
ge, opdrage den Unge; derfor vil den sildigste
Efterslægt ofre hans Minde Taknemmeligheds Taa-
rer. Og dette Minde skal vedligeholdes, ved
hans, under 28de April 1798 oprettede, sidste
Willie. O at hans Haab maatte opfyldes, at
hans Gave kunde opmuntre flere til at bidrage
til deres trængende Brodres Bedste! Der er
endnu Lejlighed nok til at afhjælpe Trang, enten
det

det saa er til Skolevesenets Forbedring, især Skolers Indretning for imellem 1400 til 2000 Børn, som muelig mangle Skolegang; eller til at supplere den Sum, som behøves, for at skaffe enhver Trængende nødtørftig Underholdning; eller til at lindre saa mange Husbarnes Nød og Elendighed; eller til den nye Bygning for St. Hans Hospital, dette i sin nærværende Forfatning usle Opholdsted for Mennesker, der enten mistede Forstandens Brug, eller ved venerisk Syge og alle dens Ulykker dyrt maatte bøde for en begaaet Forfeelse; eller til Indretningen af en Laane- og Besparelseskasse, dette fortreffelige Middel til Armod's Forebyggelse, o. s. v. Men at og alle, som Dalsgaard, vilde overlade til Bestyrerne, at anvende Renterne paa den Maade, som de maatte finde tjenligst og nyttigst!. Da skulde Almeenvel fremmes i højeste Grad, uden Hinder af Fundatser og Testamenter, og Giverne paa hiin Side Graven oftere med Glæde kunne overskue den Nytte, de stiftede ved deres Midler.

No. 6. Hans Testament lod, som følger:
C7 i Rd.

1798.

Da det har været min eneste og kjæreste Hensigt, at den meest trængende Deel af mine Medborgere skulle nyde Godt af den Formue, det har behaget Gud at give mig, saa er det, jeg ved dette mit Testamente, som jeg erklærer for min sidste Villie, og derimod herved annullerer og tilintetgjør alle af mig forhen oprettede Dispositioner, Gavebreve eller Kodifiller under hvad Navn samme end maatte være, fastsætter og bestemmer:

1) Naar

1) Naar det behager Gud, at falde mig fra denne Verden, da skal til Direktionen for Fattigvæsenet her i Staden af mit Bøe udleveres alle de Obligationer og Forskrivninger, som udi det af mig under 17de denne Maaned forfattede og herved heftede Dokument, findes anførte, i alt til Beløb 50,200 Rdl., skriver halvtredstusinde Tusinde og to Hundrede Rigsdaler D. C., som jeg til det Fattiges Bøsen skjenker; og da denne Summa udleveres Fattigvæsenets Direktion i de specifikerede Obligationer, saa følger og dermed at den Rente, som ved min Død deraf er forfalden. Denne hele Kapital besørger nu værende og i sin Tid efterkommende Bestyrere for Fattigvæsenet, lovmæssig udsat paa Rente, saaledes, at Kapitalen ingensinde forringes, hvorimod det overlades til deres egen gode Bestyrelse at anvende de aarlige Renter til de Fattiges Bedste og sande Gavn, paa den Maade, som de maatte finde tjenligst og nyttigst.

Direktionen for det Fattiges Bøsen bliver herved i øvrigt paalagt, nøje at opfylde alle de Poster og Forpligter, som jeg i ovenmeldte og herved heftede Dokument har fastsat, saavel i Henseende til de derudi benævnte aarlige Pensioner, som Kapitaler, med alt hvad videre, som samme indeholder.

2) Til Landhuusholdnings-Selskabet, hvis patriotiske Bestræbelser jeg stedse har yndet, skjenker jeg en Kapital af 2000 Rdl., skriver To Tusinde Rigsdaler D. C., som paa lovlig Maade

de skal udsættes paa Rente, og ingen Tid maae angribes, hvormod de aarlige Renter udsættes til Premier imellem Bondestanden for Glid og Bindstibelighed i Agerdyrkningen eller Haugevæsenet, als efter Selskabets bedste Skjønnende.

3) Til Direktionen for Garnisons Kirkes fattige Skole her i Byen skænker jeg 2000 Rd. skriver To Tusinde Rigsdaler D. C., som udsættes paa lovlig Maade paa Rente, og stedse skal konserveres; men den aarlige Rente anvender Direktionen efter eget gode Skjønnende til Skolebørnernes sande Gavn og Nytte.

4) Disse 3de Legata skal stedse, ethvert for sig, føre Navn af: Det Dalgaardiske Legatum; og skal sammes Bestyrere eller Direktionen aarlig indsende et kort Regnskab til det danske Kanselli, hvoraf tydelig kan sees, hvor Kapitalerne ere bestaaende, og hvortil Renterne, efter sin Bestemmelse, ere anvendte, hvilket jeg og ønskede, for derved at opmuntre flere af mine Medborgere at følge mit Exempel, offentlig ved Trykken aarlig maatte bekendtgjøres.

5) Foruden den aarlige Pension, som jeg i vedheftede Dokument har fastsat for min Tjenestepige Maren Pedersdatter, og den Kapital 1000 Rd., som hende i Tilfælde af at hun gifter sig, skal udbetales, vil jeg endvidere, at hende af mit Boe skal udleveres et Sengestod med Omhæng, samt fornødne Sengestæder og sex Par Hørlærreds Lagen, sex Stole, et Spejl, et Bord og noget

noget Skjøtens, hvilket alt mine Exekutorer Testamenti nærmere bestemmer.

6) Da jeg ikke vil, at noget af alt det, der henhører til min Paaklædning, eller som jeg personlig har brugt eller baaret, være sig af hvad Navn samme end maatte have, ved Auktion skal bortsalges, saa fastsættes herved: at samme i et og alt in natura skal udleveres til Bankokommissair Damfiers Børn, til Deling imellem dem.

7) Efterat alt forestaaende tilligemed min Begravelses- og Skiftes Bekostning af mit Boe er uddeelt, skal Frideriks Hospital være min universale Arvting, der skal tilfalde og tilhøre alt hvad jeg i øvrigt efterlader mig, intet undtagen, og det paa disse Vilkaar: at Kapitalen løvforvarselig udsættes paa Rente og stedsse konserveres, hvorimod der for den aarlige Rente skal oprettes saa mange Senge i Hospitalet, som efter sammes Indretning i Forhold til Renterne kan skee, og hvorpaa skal indtages og til Helbredelse indlægges Fattige og Trængende af begge Kjønn, uden nogen Betaling. Disse Senge og dette Legatum skal stedsse føre det samme Navn, som for de andre Legata i 4de Post er bestemt, og Direktionen for Hospitalet aarlig aflægge samme Rigtighed derfor, som for de øvrige Legata i bemeldte Post er fastsat.

8) Min Begravelse overlader jeg til mine Exekutorer at besørge, efter min mundtlige Aftale med Damfier, nemlig: paa Assistentis Kirkegaard den uden for Nørreport, og skal sammes Plads

fjoses af Nikolai Kirke, og en Summa 50 Rdl. desuden leveres bemeldte Kirke, hvoraf Stedets Graver skal udbetales de aarlige Renter, for at vedligeholde min Grav, hvorover sættes et lidet Mindesmarke.

9) Til Exekutores af dette mit Testamente indsætter jeg herved Bankokommissair Damkier og Politiaffessor Müller, der, paa mit Boes Befølsning, have at forskaffe en lovlig Skifteforretning, og nsje paasee, at denne min sidste Villie i alle Maader vorder opfyldt og efterkommer; ligesom de og skal indsende til det danske Kanselli en fuldstændig Extract af Skiftebehandlingen, hvoraf kan sees mit Boes hele Beholdning, og hvorledes samme, i Overensstemmelse med denne Disposition, er uddeelt; for deres derved havde Arbejde og Umage, skal de af mit Boe forlods udbetales, nemlig Bankokommissair Damkier 1000 Rdl., skriver Sex Tusinde Rigsdaler, og Assessor Müller 600 Rdl., skriver Sex Hundrede Rigsdaler D. C. Og da jeg saaledes har bortgivet min hele Formue til gudeligt og offentligt Brug, hvilke Legata ere fritagne for den Afgift, som Forordningen af 12 Sept. 1792 bestemmer til Kongens Kasse, saa fastsætter jeg: at de øvrige ubetydelige Legata skal være fritagne for denne Udgift, og samme skal af Direktionen for Fattigvæsenet udbetales, af den til denne Indretning skjænskede Kapitals Renter.

Endvidere skænker jeg til Bankokommissair Damkier alle mine trykte Bøger, bundne og udbundne.

At dette er min sidste Villie bekræfter jeg med min Haand og Signet, alt i Overværelse af Stadens Notarius Publikus.

Kjøbenhavn d. 28 April 1798.

Endnu erindres, at der i mit Bøe skal findes en af mig forseglet Pakke, hvorudi er fem Breve med fornøden Opkrift, hvorefter samme naabnede afleveres til Bedkommende af min Exekutores.

Datum ut supra.

D. Dalsgaard.
(L.S.)

Anno 1798 den 28 April indfandt jeg underkrevne Gottsche Hans Olsen, Kongelig Notarius Publikus i Kjøbenhavn, mig med nedennævnte Vidne hos Hr. Statsraad Ole Dalsgaard, som med sund Fornuft og Forstand for mig deklarerede, at dette Dokument, som han selv nøje havde gjenneingaaet og i Forvejen dikteret, indeholdt hans sidste Villie og Disposition, hvorefter han egenhændig underskrev og forseglede samme.

Til Bekræftelse under min Haand og Notarial- Segl.

Actum præsente teste De. Joh. Ch. Miisbrick.
Hauniæ ut supra
G. H. Olsen,
Notarius Publikus.
(L.S.)

Det benævnte og vedheftede Dokument lyder saaledes:

Kongen har under 26 Junii 1789 forundt mig Fakultas testandi. Af det nylig udfomne aab-
ne

ne Brev angaaende Fattigvæsenet udi Kjobens
havn, er jeg bleven opmuntret til at bidrage
min Skiærb til denne prisfelige Indretning, hvor-
til jeg ønsker, at Gud vil give Bestyrerne Lyk-
ke; jeg giver og skænker altsaa til dette Brug
følgende Summe, som ved min Død skal tilli-
gemed dette mit Gavebrev overleveres til Direk-
tionen for Fattigvæsenet, af de af mig indsatte
Erfutorer imod Nøttering.

(Her ere Obligationerne specificerede)

skriver Halvtredstindstyve Tusinde og To Hundre-
de Rigsdaler; hvorimod Fattigvæsenet haver at
udbetale af denne af mig legerede Fond til fol-
gende, nemlig: Jomfru Grethe Møller, hvis Fa-
der har været Kyrbøder i det forrige Krigskan-
telli, en gammel sengeliggende Jomfru, navnlig
Petronelle Andrea Lind, den hos mig tjenende
Wige Maren Pedersdatter, enhver aarlig Set
Hundrede Rigsdaler, en gammel Bødker, navn-
lig Anders Dalsgaard, ligeledes aarlig Set Hun-
drede Rigsdaler, og til hans Kone, om hun
overlever ham, Halvtredstindstyve Rigsdaler, hvil-
ke Pensioner udbetales kvartaliter, og tager sin
Begyndelse fra den 1ste i det Kvartal, jeg dør.

Skulde ovennævnte Wige, Maren Peders-
datter, gifte sig, udbetales hende Set Tusinde
Rigsdaler, hvorimod den hende tillagte Pension
ophører. I Tilfælde at Hofkirurgus Keefeldt,
som har en talrig Familie, skulde døe førend
hans Hustru, udbetales hende aarlig Set Hun-
drede og Halvtredstindstyve Rigsdaler af forbes-
nævnte Fond kvartaliter. Jeg indestaar som

Kontraktkonist til Finanzraad Koss for Justits-
raad Bøega for 1000 Rdlr.; som jeg hører vil
der vel ikke blive saa meget at betale, men i
hvad det maatte blive, maa jeg anmode Direk-
tionen af denne fornævnte Fond at udrede, imod
at mit Bevnis tilbageleveres. Jeg hører et Du-
kke tilbage, som jeg dog ganske og alene over-
lader til Direktionens Godtfindende; det bestaaer
i, at ved ethvert Aars Udgang, naar Fattigvæs-
senets Regnskaber ere sluttede, der maatte ved
Trykken bekendtgjøres, hvad Fondet var ved Aa-
rets Begyndelse, hvad af Renter, og andre Ind-
komster, er indløben, hvad af en og anden til
dette Brug maatte være givet, og hvis Navne
maatte nævnes, samt endelig hvad i et saadant
Aar er anvendt, og hvad Beholdningen er ved
Aarets Udgang; det, hvad jeg troer at dette tur-
de virke, er: at maaskee flere kunde derved op-
muntres til at bidrage til deres trængende Brø-
dres Bedste.

Kjøbenh. d. 17 April No. 1798.

D. Dalsgaard.

Rigtig affrevet efter Originalen bevidner

Dankier. Müller.

Fore-

Forelobig Forslag til Lærredsfabrikers Anlæg i Kjøbstæderne.

Ved Lærredsfabrikers Anlæg i Kjøbstæderne, hvor ved de Fattige, som paa anden Maade ikke veed at erhverve det Fornødne til Underhold, kunde forskaffes noget Arbejde til Almihens Hjælp, for saavidt deres Kræfter formaae, har følgende 3de Hovedposter altid været Hindring, nemlig 1) Hørens Anskaffelse til de billigste Priser; 2) Forskud til Arbejdslønninger, og 3) Debit paa de fabricerte Vare. Men da nu erfares, at det kongelige Kanalkompagni tildeels bestjæftiger sig med at fournere indenlandske Fabriker med rane Materialier, og samme, saavidt jeg veed, i de jydskke og fynske Provindsfer har kontraheret om adskillige Sorter Lærreder, som, til at forsende udenlands, imodtages efter visse Forskrifter i Fabrikeringssmaaden, og dertil fourneret den brugende Hø, efter Indkjøbspriserne, med 6 Maaneders Kredit; saa kunde, ved Hjælp af denne Indretning, til Bedste for de Fattige, denne Fabrikation udbredes paa de Steder, hvor den endnu ikke allerede er sat i Drift.

Da nu Indkjøbsprisen paa Høren udenlands i de sidste Aaringer mærkelig er stegen, hvortil kommer den høje Børskurs, som nu til mere end 20 Prosent usædvanlig er forhøjet, der gjør, at et Skippund Hø nu koster 8 a 9 Rd. mere end i de forrige Tider, saa kan ved den-

ne Fabrikation vel ikke blive meget til Overflod, naar alle Udgifter derfra ere fradragne, endskjønt det meget har lettet Omkostningerne, at Arbejds-lønnen i Spindet baade i Jylland og Fyn nærskelig er nedsat, som nu giver den Formodning ved de lettere Priser paa Kornvare og Svulfsoden, at det dermed vil have en god Virkning.

Ligesom der nu er gjort saa god en Begyndelse med Lærreds Fabrikationen i disse Provindser, for en stor Deel af det Slags, der igjennem Kanalcompagniet debiteres udenlands, saa skulde jeg formene, at der med de grovere Lærreder, som behøves til Armeen eller almindelig Brug, ligeledes kunde iværksættes i Kjøbstæderne i Sallands Grise, for derved at forstærke de Fattige af Almisselemmer, som i Mangel af fordeelagtigere Fortjeneste kunde fortjene noget ved Spind til Almissens Hjælp.

Til denne Fabrikation har jeg forfattet følgende Kalkulation over 1000 Pd. Hør og Blaars Forarbejdning, for derved at vise sammes Nuelighed. Fra Kanalcompagniet er man villig til at fournere den fornødne Hør, healet paa de engelske Hegler, eller uhelet efter Indkjøbspriserne med 6 Maaneders Kredit, da man ligeledes vil imodtage Lærrederne ublegede, ligesom de komme fra Væven for en vis Pris i Overensstemmelse med Bruget til Regimenternes Skjorte-Lærred. For at facilitere Begyndelsen hertil, holder jeg det bedst, at man for det første forsyner sig herfra Kanalcompagniet med helet Hør og fine Blaar; jeg ansætter:

500 Pd. Hør, heglet af det Slags til No.	
7, hvoraf Pundet efter de igige høie Priser	
nu koster 15 β , gjør	78 Rd. 12 β .
og 500 Pd. fine Blaar af No.	
2 til 9 β . Pundet	46 — 84 —
Tilsammen	125 Rd.

Denne Hør og Blaar spindes efter den i Jysk Land og Fyen satte Spinderagt, nemlig for en Streng efter Talthafsen 5 β , som jeg maa anmærke er meget lidet, og kan ingen derved fortjene det Fornødne til Livets Ophold, uden de ved nogen Almisse eller andre Fordele tillige bleve understøttede; men det vil maaskee ikke blive raadeligt, at forhøje Arbejdslønnen paa Spindet i Sallands Stift; paa den Grund beregnes her Spindelønnen som ovenmeldt, nemlig:

for 500 Pd. Hør til 1 Streng 3 a 4 Fieds	
Finhed pr. Pd., hvilke kunde bruges til Ren-	
ningen, a 6 en halv β =	33 Rd. 82 β
for 500 Pd. Blaar til 1	
Streng 1 a 2 Fieds Finhed	
pr. Pd., som bruges til	
Islet, a Pd. 6 β	31 — 24 —
	65 Rd. 10 β

Det tilsammen beløbende Hør
og Blaargarn bliver 1000 Pd.
som ved Rogningen og Reengjø-
ren indspinder omtr. den femte
Deel 200 —
bliver igjen reent Garn 800 Pd.

Af dette Garn kan pr. Pd. omtr.

3 Al. Lærred fra Væven $1\frac{1}{8}$ Al.

Bred ventes, altsaa 2400 Alen

Lærred, i Baverløn a Al. 2ß beløber 50 Rd.

For Spølen og Sletten 2 Mk.

for hver 50 Al. . . . . 16 —

For ovenmeldte Garns Kogen

og Keengjøren . . . . . 6 —

72 Rd.

Tilsammen 262 Rd. 10ß

Naar nu Kanalkompagniet imodtager

ovenmeldte fra Væven udkomne 2400

Alen Lærred til a Alen 11ß, saa be-

løber samme . . . . . 275 —

Følgelig bliver til Overskud omtr.

4 en halv Prosent eller . . . . . 12 Rd. 86ß.

hvilke deels anvendes til Fragten af Hørren her-

fra Kanalkompagniet til Stæderne, og Lærrederne

tilbage, deels til andre smaae foresaldende Udgifter.

Tallhaspen skal holde 86 danske Tommer i

Omfred, og 1 Streng 12 Fied, ethvert af 120

Traader, der gjør 1440 Traader, som gjør 5160

Alens Længde.

Fra Kanalkompagniet er man ikke gandske

villig til at gjøre noget Forskud i kontante Pen-

ge til Arbejdsloanningers Betaling, men naar det

ikke kan skee, saa faaer man dertil af det om-

meldte Overskud bestribe Renten for et lidet Laan

af 100 til 200 Rd., som ej behoves at være stør-

re; thi ethvert Anlæg kan indsende de fabriker-

te Lærreder saa ofte et Forraad af nogle Hundrede til 1000 Alen havet fra Væven færdig.

Uagtet Toldfrihed paa raa Materialier for alle Fabrikker er forundt, saa fornemmes det ved nærmere Undersøgelse, at der for andre Lærredsfabrikers Anlæg ej skal være bevirket nogen Toldfrihed paa Hørren, saa vil den Godtgjørelse vel ikke være at gjøre Regning paa.

Til at beskæftige 40 a 50 Almisselemmer, Koner og Børn, med Spind, som kan arbejde noget, behøves omtr. 12 a 16 Skippund hegiat Hør aarlig; findes Antallet større, bliver det fornødne derefter at regulere.

Til Værktøjet's Anskaffelse for ligesaa mange Spinderokke som Spindere, 2 Fallhasper, 2 Spolerokke, 2 a 3 Vævestole vil behøves omtr. 100 til 110 Rd. Denne Udgift faaer at udsredes af Kjøbstædernes Fattigkasse, om dertil ej kunde findes anden Udveje; hvem der ikke selv kunde anskaffe sig en Kof, maatte betale den nye ved sin Fortjeneste ugentlig med en halv β . pr. Streng, som kom Fattigkassen igjen tilgode for sit Udlæg.

At etablere Spindestkoler eller anskaffe Husrum i Kjøbstæderne for dette Slags grove Spind, holder jeg for, ville blive alt for bekostelig, da enhver meget gjerne kan forrette Spindet i deres egne Boliger, efter den gjørende Anordning. Hovedsagen er, at Spindet haspes i Strenge, og Arbejdslønnen derefter betales; thi det læres let ved Øvelse, at bringe Spindet efter Strengemaalet. Men derimod behøves et Rum til at besvare

vare den forskrevne Hør og det spundne Garn, samt vævede Lærreder, indtil de kan affendes; dette formenes kunde bekommes paa Raadhusene i Kjøbstæderne uden Afgift; kunde der tillige bekommes et aparte lidet Rum for dem, der daglig skal udlevere Hørrer til Spindet, og imodtage Garnet, som af enhver Spinner der paa Stedet bør haspes, var det ønskeligt, for at bespare alle muelige Omkostninger. Kan til det sidste ingen Lestighed have, saa faaer dertil i Byen søges Plads for den mindste Betaling.

Den til ethvert Anlæg behøvende Hør bliver af enhver Kjøbstæds Magistrat, eller Byfoged, hvor ingen Magistrat er, paa Fattigkassens Regning requireret direkte hos Kanal-kompagniets Administrator med givende Forsikring for Hørrerens retlige Afbetaling med fabrikerede Lærreder, der findes ordonanzmæssige, som med Skibslestighed til nærmeste Kjøbstad eller over Land med Fragtbogne blive at tilsende, hvoraf Fragten og Emballerings-Omkostningerne betales af Fattigkassen eller Overskudet af de fabrikerte Lærreder. Hørrer bliver oplagt, som meldt, paa Raadhuset i et dertil overladt Rum, hvortil den af Inspektorerne for de Fattige, som paatager sig at føre Regnskabet over Fabrikeringen, haver Nøgelen; i øvrigt vil Hovedbestyrelsen over Fabrikationen skee af samtlige Inspektorer. Til Medhjælp for dem af Inspektorerne, som fører Regnskabet, bliver at ansaae en stikkelig Mand eller en Kone, som daglig kan udlevere Hørrer til Spindet, og imodtage det spundne Garn, der paa Stedet af

Spinne

Spinderen bliver haspet, og derefter at betale samme, hvis Gehalt paa enhver Stykke Garn regnes til Efterretning, samt have Opsyn med Garnets Kogning og Keengjoren, ligeledes besørge samme balsienet og til Væveren leveret, hvorover daglig maatte gjøres en Optegning, som leveres til den regnskabsførende Inspektør, for samme ordentlig i en dertil introduseret Bog over Fabrikeringen at indføre. Kunde en saadan Mand eller en Kone findes dertil beqvem iblandt de, der af Fattigtassen behøvede nogen Hjelp, saa kunde denne tillige af Fabrikationens Overskud forundes noget Tillæg.

Til Slutning maa jeg anføre, at dersom Lærredsfabrikationen her i Landet skal komme til nogen Fuldkommenhed, saa var det at ønske, at Landmanden blev opmuntret til at avle mere Hør og Hamp end hidtil er skeet, hvorved ikke alene mange Hænder bleve satte i Arbejde, men der blev og mærkelige Summer, som nu for Hør gaaer ud af Landet, holdet tilbage.

Saaledes formener jeg ved denne Lærredsfabrikation, at Kjøbstædernes Fattige, ved nogen Fortjeneste tilligemed deres nydende Almisse, kunde for endeel forsørget, indstillende det i øvrigt til enhver Kjøndigs nærmere Overvejelse.

Kjøbenh. d. 15 Febr. 1788.

R.

Dm

Om Fattigvæsenet paa de til Frederiksbæ- værk henhørende Godser.

I forrige Hefte, S. 133, blev Fattigvæsenet paa Frederiksbævrk løselig omtalt, da Læserne underrettedes om Forsørgelsesanstalten sammesteds. Om Fattigvæsenet faaes den bedste Underretning af et Reglement og Anordning, som er oprettet samme Dag som Forsørgelsesanstalten, nemlig 9 Februari 1798, og konfirmeret den 4 April næstseer. Det lyder Ord til andet saaledes:

I.

De fire Sogner, Kregome, Binderød, Meelbøe og Thorup udgjøre, for saavidt Fattigvæsenet angaaer, i Fremtiden ej længere trende særskilte Distrikter, men samles under eet, fordi det er mueligt, at der til en Tid, eller af og til, i et Sogn kunde gives en Deel Fattige, som formedelsk Sognets svage Indtægter maatte mangle den behøvende Understøttelse, medens i et andet Sogn var Overflud.

2.

1) Dette Fattigvæsen bestyres af en Dissekssion, bestaaende af Eieren eller sammes Mandatarius som Amtmand og Præsæs, da Stedet med Amtmandskab er benaabet; af de trende Præsster i Kregome, Meelbøe og Thorup, og de sex Bønderfogder, som gives og holdes, nemlig: en
fra

fra Kregome Sogn, en af Bunderød Sogn, to af Neelbye, og to af Thorum Sogn.

2) En af Skoleholderne vælger og bestikfer denne Direktion til Regnskabsfører, som for sin derved havende Umage, saa og til Baviir, Blæk og Penne, aarlig bevilges og tilskaaes Tre Rigsdaler.

3) De fornødne Protokoller anskaffes for første Gang uden Bekostning fra Fattigvæsenet, men holdes siden vedlige paa sammes Bekostning, hver Protokol autoriseres af den, som har Forsædet, og de fuldstrevne, saavel som Regnskaberne, afleveres og forvares paa Stedets Skrivstue og eget Arkiv.

4) Den, som efterseer de øvrige Regnskaber, skal det paalægges at revidere Regnskabet for Fattigvæsenet: tvende af Direktoerne, som vælges indbyrdes af Direktionen selv, desudre Udsettelse som maatte findes, men hele Direktionen giver Regnskabsføreren sin Døttering, ligesom den og meddeler Eieren en aarlig Rapport eller summarisk Extrait af Indtægt og Udgift m. v. til fornøden Efterretning.

5) Direktionen samles fire Gange om Aaret her paa Gaarden, nemlig sidst i März, Juni, Septbr. og Desember., paa en af dem selv bestemmende Dag.

3.

1) De Fattiges Kapitaler andrage for nærværende Tid: i Kregome og Bunderød Sogner

i Neelbye Sogn

76 R. 64 S.

20 " 24 "

i Tho

317 R. 37 S.

Denne Kapital forøges af nærvæ-
rende Ejer med

382 = 64 =

som da udgjør tilsammen 700 R. — S.

Hvilke Syv Hundrede Rigsdaler tilhøre det hele
Fattighuset, ligesom de Penge endvidere kunne
hæves, samles og oplægges, til hvis Forøgelse
Renterne og anvendes, naar de ej behøves til
Udgifternes Bestridelse. Direktionen maade sørge
for Kapitalernes sikke Udsættelse paa Rente, og
indestaae, een for alle og alle for een, for Ta-
bet, som derved maatte indtræffe.

2) Det, som Herregaardene (Kjant disse nu
nedlægges) og Bønderne have ydet i Sæd til de
Fattiges Underholdning, vedbliver og kræves som
en ved Loven bestemt Afgift, hvorfor denne Sæd
ogsaa aarlig afleveres her paa Gaarden, ligesom
Landgilden og al anden Skattesæd. Naar en eller
anden frivilligen tilbyder sig, at give noget mere
aarlig, saa bliver en saadan frivillig Gave ej
videre og længere forbindende, end han selv vil,
og endnu mindre for Eftermanden.

3) Det overlades de Herrer Præster, for
hvor megen Sæd og Penge de vil lade sig teg-
ne og indskrive om Næret, hvorved høves Hen-
syn, at det, de nu vedtage, bliver Pligt for Ef-
termanden.

4) Det tilføjes, at det, de, som boe paa
de ubparfellerede Herregaards Jorder og svare Af-
gift efter Hartkorn, bør og vil give, maade tilfø-
de

de Fattigkassen, uden at fortes i det, som Herregaardene hidtil selv have afgivet og bidraget.

5) 3 Penge betaler enhver Gaard aarlig 4 ß ., en Huusmand med Jord, baade paa Bondernes og Herregaards Jordene, 2 ß ., en Huusmand uden Jord eller med Haugeplads 1 ß ., en fuldvoxen Tjenestekarl 2 ß ., og en halvvoxen Tjenestekarl 1 ß ., hvilken Afgift indleveres med de kongelige Skatter, og haver Bonden eller Huusfaderen at indestaae for sine Tjenestekarles Afgift.

6) Af de efter salig Generalmajor v. Classens Testament til de Fattige paa Frederiksbærg og Godsset legerede Penge, tillægges Godssets Fattige.

a) To Tusinde Pund Brød om Aaret, hvoraf, efter Direktionens Bestemmelse og Inddeling, 1000 Pund uddeles den 24 März, og 1000 Pund den 31 Juli.

b) 3 Sæd aarlig: Ti Tønder Rug og Ti Tønder Byg.

c) 3 rede Penge Tyrgetyve Rigsdaler, ligeledes om Aaret.

7) Hans høfyrstelige Durklaustighed, Feldtmarsskallen Prinds Carl, Landgreve til Hessen Cassel, Frederiksbærks nuværende Gjer, tilskaaer de Fattige paa Godsset for sig og efterkommende Ejere aarlig:

a) To Tusinde Pund Brød, hvoraf 1000 Pund uddeles den 28 Januari, og 1000 Pund den 19 Desember, hver Gang efter Direktionens Bestemmelse.

b) 3 Sæd, Tyve Tonder Rug og Tyve Ton-
der Byg.

c) 3 Penge, Tyvetyve Rigsdaler, og d) de
Syge fri Læge og Lægedomsmidler.

8) Alle øvrige Indtægter, som Forordnings-
gen af 24 Septbr. 1708, saavel som senere kong-
elige Anordninger og Reskripter maatte tillægge
de Fattige, haver Direktionen at bære Omsorg
for at faae indsamlet, og paatvibes det ingenlun-
de, at jo de Herrer Præster, ligesom hidindtil,
paatage sig denne Indsamling, som for største De-
len er under deres Opsyn, saasom Blokke- og
Løbepenge, og det som indkommer for de Fattis-
ges Efterladenskaber m. v., hvilket dernæst ved
Kvartalsfamlingerne indleveres, og paasees ved-
berligent beregnet.

9) De Fattiges eller faste Almisselemmers
Efterladenskaber, som ved Degnen, eller i de Sog-
ne, hvor ingen er, ved Skoleholderne opbydes til
Auktion og sælges, maae beregnes Fattigkassen uden
mindste Afkortning eller Kompensation tilgode, imod
at denne isjen udreder Bekostningerne for en Kis-
te, da Bygmandene i Sognet omsonst maae fæste
Graven og bære den Aføde til Jorden, ej heller
noget til Præst og Degn eller for Jorden betales.

4.

Hensigten ved saaledes at forsøge og forbedre
Fattigvæsenets Indtægter og Vilkaar, er ikke at
føde Lediggang, men ene og alene at afhjælpe vir-
kelig Trang, som ved Uformuenhed at arbejde fors-
aarsages.

Det

Det paaligger enhver, selv at erhverve sig det Fornødne, for saavidt dens Kræfter tillade det; ej at kunne faae Arbejde, kan ikke ansees for en antagelig Grund til at give og nyde Almisse, da der paa Frederiksværk stedse ville kunne faaes Arbejde anvist, passende til enhveres Evner, og naar saa ikke skulle være, ville Direktionen nok kunde udstaae Midler til at forskaffe dem, der anholder om Almisse og nyde den, noget at bestille og Fortjeneste, for saavidt disse ej selv veed, vil eller kan, om det endog skulle være forbunden med nogen Betsning eller Tab.

Det er billigt og enhveres Pligt, at sørge for sine egne Ophold, for saavidt den formaaer det. Kun da og i det Tilfælde, at en ikke kan erhverve for sig og sine det Fornødne til Livets Ophold, og ikke af sine Slægtninge kan vente Hjelp og Understøttelse, ifkun da er det, at en saadant Trængende kan have Udgang og Ret til at forlange og nyde Understøttelse af det Almindelige, i Forhold til det den kan mindre erhverve til Livets Nødtørftigheder.

Ved det Mandtal, som aarlig optages og forfattes, kan denne Sag bedst undersøges og komme til Bestyrernes Kundskab, til hvilken Tid over de Trængendes Tal forfattes en særskilt Liste, baade over dem, der nyde Almisse, og dem, hvis Tilstand taler for dem at have Udgang til nogen Understøttelse, med at anføre Aarsagen sandfærdig, og vedbørligen klassifisere dem. At benævne her alle enkelte Tilfælde, som gjøre Folk uformuende ved Arbejde at erhverve alt det de behøve, saasom

som Alderdom og Ungdom, Svaghed, Skade paa Sandser og Lemmer, vil ikkun blive usuldkommen, er ogsaa meget ofte misbrugt, hvorfor alle Forskrifter indskrænkes til de ovenfor angivne almindelige Sætninger, og det til Direktionen overlades, om hvis Kundskab og Redelighed til ingen Tid vil kunne bæres nogen Tvivl, efter bedste Skjønne, de at bevilge en Uformuende nogen Hjælp, enten for en Tid, eller for bestandig, lidet eller meget, ligesom Omstændighederne og Trangen kunde udkræve det; dog bestemmes herved:

1) At den højeste Almisse, som bevilges og gives, ej maa overgaae Tolv Skjæpper Rug, Tolv Skjæpper Byg, og Tre Rigsdaler i Penge.

2) At fader- og moderløse Børn maae søges, saasnart det skee kan, underbragt hos bekjendte gode og stikkelige Bønderfolk, og naar et saadant Barn, endog allerede kan bruges til at vogte Kreature, eller drive en Mø, det er, at have en Alder af 8 til 10 Aar, alligevel kan tilstaaes Fosterforældrene paa 2, 3 til 4 Aar, en Hjælp til Klæder indtil Sex Rigsdaler aarlia, paa Vilkaar, at de vedborligen holde dem til Skolegang, naar Skoletid er, sælgelig vil sørge vel for Børnenes fysiske og moralske Opdragelse.

3) At i Tilfælde en Familie, som ej kan anses for at være fattig, tilføder Sygdom, og mens Sygdommen vedvarer, ikke er i Stand til at erhverve det Fornødne, samme da maa bevilges, endog uansøgt, naar dens Trang er bekjendt, nogen Understøttelse i den Tid samme kunde behøve

Høve den, da det er bedre at forebygge, end siden at underholde Fattigdom.

4) At den enhver efter sine Kaar og Tilstand bevilgende Hjælp og Sæd, ikke bør udleveres til samme paa eengang, men maanedlig eller hver anden, tredie Maaned o. s. v., ligesom den kan beløbe sig til, og gives derpaa Anviisnings-Seddel af Direktionen eller Præsten i Sognet til Magasinet her paa Frederiksværk, dog ej paa mindre end en halv Skjepp, ej heller paa mere end en heel Skjepp Sæd af hver Sort. Regnskabsføreren modtager disse Anviisnings-Sedler kvartaliter, som tjener til Beviis for Udgiften, og indfører Beløbet i en Kontrastbog, som holdes med Magasinet, hvilken tillige bliver Beviis for Beholdningen. Pengenes Udbetaling, hvis Beløb ikkun kan være ringe, skeer til de Terminer, som Direktionen i Kvartalsmøderne bestemmer og fastsætter.

5.

1) Saaledes sørget for de Fattiges Underholdning og Pleje, tilstædes ingen Tiggere, mindre endnu fremmede Tiggere; til den Ende at holde Opsynsmænd er ufornoden, da det er ens hvers Pligt at anholde en Tigger, paa det den kan behandles saaledes som Landets almindelige Love det bestemmer, og have Opsørg for samme. Det er Pligt for enhver af Direktionens Medlemmer at paasee dette paa det nøjeste efterlevet, men især Fogdernes. Opdages hers udi Forsømmelse, maa det paaminde, men skulle en have huset en fremmed Tigger en Nat over,

fordi denne maatte være syg, svag eller meget nødsiddende, eller og i strænge Winters Tid, hvor det kunde befrygtes, at en saadan Elendig maatte blive liggende undervejs og omkomme, bør han strax anden Dags Formiddag anmeldte det for Fogden, og denne med hiin eller ene igjen for Præsten, paa det der kan søjes den fornødne Anstalt til videre Forsorg for et saadant uheldigt Menneske. Forsommer han dette, og husker den Fattige længere, bør han bøde til Fattiggassen Sexten Skilling for hver Nat, han saaledes uanmeldt har laant Huus til ham og dolget ham.

2) Ingen maa give en Tigger noget, under Vilkaar at betale en Pengemulkt af fire Skilling til Fattiggassen, og det er, som meldt, hans Pligt, at anholde og opbringe den til Fogden, paa det der kan sørges for samme.

3) En fremmed Tigger gives første Gang han anholdes 4 β . i Lørpeng, med alvorlig Advarsel ej oftere at betræde Gudsernes Grændser, da han ellers maatte vente at behandles paa det strængeste efter Lovens Bydende.

6.

Mere end de aarlige Indtægter beløbe sig til, maa ej tilstaaes og udgives. Ved særskilte Forestillinger til Gieren vil et Tilskud kunne bevirkes, naar det godtgjøres, at Erangen til en Tid maatte være større, end til Fornødenhed kunde afhjelpes.

Men lige saameget bliver det og Direktorens Pligt, naar ved Kvartals eller Aars Afreg

regning maatte findes noget Overflud, som paa en Tid kan undværes, da at sørge for at faae disse udsat paa Rente og frugtbringende, siden Fondens Forøgelse vil satte samme i Staud til, end bedre end her er skeet, at udbrede dens Omfarg for de Fattige, og med Ejerens Samtykke at træffe forbedrende Indretninger, saavel til at forebygge Armod, som til en hensigtsmæssig Understøttelse. Der skal tænkes paa Midler at kunne give Direktionen Anvisning paa, med al mulig Sikkerhed at kunne udsætte Overfluddet paa Rente, om det end ikkun bestod i en ubetydelig Summa, som ellers ej kunde faaes udsat.

7.

Ligesom man ved dette Reglement har haat de almindelige Love for Fattigvæsenet for Dine, ligesaa bliver det og Direktionens Pligt, at efterleve de Anordninger, som fremdeles maatte werde udgivne, hvoraf ved Fattigvæsenet paa Frederiksbærks Godser kan gjøres Anvendelse og Brug.

Kun hvad Bestyrelsen og Dyshnet angaaer, forbliver det saaledes som ovenfor findes forklaret: At Direktionen bestyrer alt, eene gjør Rede for Stedets Ejer, og ingen Embedsmand udenfor Godset enten kan paaastaae Tilsyn, Afgift til Herredskassen og andre Sogner, eller paa anden Maade blande sig derudi. Dog bør, naar et eller andet af de kongelige Kollegier skulle forlange Efterretning om Fattigvæsenets Tilstand indenfor Halsnæs og Frederiksbærks Grændser, samme meddeles, og overalt handles saa aaben,

rigtig og retfærdig, at Direktionens Handlinger
og Foretagender kan give Lyf til at efterfølges.

Arresbedal d. 9 Febr. 1798.

Udkomne Skrifter.

Die Sokratik nach ihrer ursprünglichen Beschaffenheit in catechetischer Rücksicht betrachtet von Johann Friederich Christoph Gräffe, Doctor der Theologie und Philosophie und Pastor an der St. NicolaiKirche in Göttingen. Göttingen 1798, 8. 566 S.

Denne tredie Udgave af dette vigtige, første Gang 1790 udkomne, Skrift, har imodtaget betydelige Tillæg og Forbedringer. Tillæggene bestaae deels i mange Steder af Sokratikerne, deels i saadanne Afhandlinger, hvori flere vigtige Punkter, som henhøre til Sokratiken og dens nojere Bestemmelse, vidtløftigere ere udforte. Da den sokratiske Læremaade har sine umiskjendelige Fordele, saa kan dette Skrift anbefales som det, der indeholder en udførlig og fuldstændig Beskrivelse af Sokratiken.

Neue Schulordnung und Schulverfassung für die Stadtschule zu Göttingen. Auf Verordnung und mit hoher Bestätigung königl. Landesregie

regierung abgefaßt von der Schulinſpection—
 Chr. Gelieb. Heyne, Hohnath und Prof.
 Göttingen 1798. 4.

Under Forudsætning af, at der i en Skole findes
 en Hoben Børn, af hvilke nogle ere bestemte til at
 studere, andre til ikke at studere, er der i denne
 Skoleanordning gjort Forsøg paa, hvorledes der,
 under den eengang tilværende Skoleforfatning, uden
 at gjøre en heel Forandring, kunde træffes en Ind-
 retning, som var i Stand til at forstaae saavel de
 borgerlige Stænder som de tilkommende Studerens-
 de, en forbedret, mere passende og hensigtsmæssig
 Underviisning, og ved hvilken saavel de forstes
 store Hob, som det lidet Antal af de sidste, kunde
 anføres til grundig Skolelærdom.

Materialien zum frühen Unterrichte in Bürger- und
 Industrie-Schulen, von Friedrich Eber-
 hard von Rochow, Erbherren auf Re-
 kahn etc. Berlin und Stettin 1797, S. 48 S.
 Forfatterens Raad er Ubefaling nok for disse
 Materialier. "Man har ofte talt om den Grænds-
 selinie," siger Forfatteren i Fortalen, "der skulde
 adskille Lærdom fra det som ogsaa Haandarbejderen
 bør vide. Lad denne lille Bog være en saadan
 Grændselinie. Prøver den, og det vil befindes,
 at enhver maa vide det, som den indeholder,
 at Mangel paa disse Kundskaber ikke tilstrækkelig
 kan erstattes ved andre, og at de indeholde Ele-
 menterne af sand nyttig Kundskab." Disse Mate-
 rialier indeholde Forklaring over Ordene: Møg-
 ligh; Wirklich; Ursach; Wirkung; Endzweck; oder Ab-
 sicht;

sigt; Mittel; Beschaffenheit. Jeg vil give et Exempel paa den skjonne Maade, hvorpaa Forsætteren har gjennemgaaet disse Ord, og vælger det, som netop nu ligger opslaaet for mig.

Hensigt eller Formaaf.

Hvad man foresætter sig at opnaae, ved enkelte, eller ved en Række af Handlinger, det kalder man Hensigt. Til at opnaae en vis Hensigt, udfordres Forsæt og stadig Villie. Hensigten kan være god eller ond.

I begge Tilfælde har det udbortes og indvortes Følger. Er Hensigten, eller Formaafet for mine Bestræbelser, god, det er, forebygges der noget Ondt, virkes der noget Nyttigt ved samme, naar den opnaaes; saa behøver jeg ikke at rødme ved, at den vorder bekendt, finder vel og flere gode Menneskers Bifald og Hjelp, og hæver ikke at frygte for andet, end at jeg maastee kan feile i at vælge Midlerne. Er Hensigten, eller Formaafet, ond, det er, stiftes der Skade, naar den opnaaes, da har jeg adskilligt at frygte for, saasom: at det opdages, at de som lide derved, ville modsætte sig og lægge Hindringer i Vejen, at mig tillægges det haanende Navn af "skadeligt Menneske," at alle Gode holde sig fra mig, og fra at omgaaes mig, og for borgerlig Straf, der som oftest er forbunden med Omkostninger.

Disse ere de almindelige udbortes Følger, alt ligesom vore Hensigter være gode eller onde.

De indvortes Følger ere ved gode Hensigter: Glæde, Sindssrolighed, Haab og Tiltro, men
ved

ved onde Hensigter: Frygt, og rædsom Forventning af hvad der skal møde i Tiden.

Hoved: Formaalet for ethvert Menneskes Bestræbelser være altsaa dette:

Jeg vil være god.

Det er:

Jeg vil gjøre hvad Ret er.

Jeg vil ingen bedrøve, ingen skade. Jeg vil flittig lære, hvorledes man kan blive nyttig og brugbar. Jeg vil vedligeholde mit Helbred ved Maadelighed og Forsigtighed. Jeg vil af Taknemmelighed glæde mine Forældre, Lærere eller Formyndere, ved at føre mig vel og ordentlig op. Jeg vil, saavidt mine Kræfter tillade det, ogsaa forhjælp andre til at worde gode, og derfor ikke foregaae andre med et ondt Exempel. Jeg vil ved Dvælse gjøre mit Legeme stærkt og varigt.

Uebersicht der neuen Armenpflege in der Stadt Kiel, auf Sr. Königl. Hoheit des Kronprinzen Befehl vorgelegt von der Gesellschaft freiwilliger Armenfreunde, in Auftrag derselben abgefaßt von ihrem Wortführer Prof. Niemann. Altona 1798. 112 S. uden Bilager.

Indholder, og de ubetydelige Anmærkninger, jeg kunde have imod et eller andet, sees for det meste af den Efterretning om Kiels Gattigvæsen, som findes i dette Hefte. Her tilføjer jeg blot, at denne Udsigt er vel skreven, hvilket Ordforerens bekjendte Navn allerede er Borgen for.

Bis

Bidrag til Fattigvæsenets Indretning, i Følge
Kongens aabne Brev af 26 Januar 1798.
Kbh. 8. 64 S.

Forfatteren er, som Dedicasjonen til Kongen viser, Georg Henric Lund, Candidatus fl. minist., der i Maret 1795 skrev om Fattigvæsenet og den offentlige Understøttelse. Disse Bidrag indeholde Underretning om, hvorvidt den befalede Forandring med Fattigvæsenet i Kjøbenhavn er overensstemmende med de af ham dertil forhen gjorte Forslag, og endeel Formaninger til den nye Direktion, saasom, ikke at tilbageholde offentligt Regnskab for Forvaltningen, ikke at bortødsle Fattigvæsenets Indkomster til rige Lønninger. Man støder paa endeel rigtige Ideer, f. Ex. at der fra Departementerne, fra Enkekasserne, o. s. v. aarlig maatte gives Lister til Fattigvæsenet, over hvad der uddeles i Pensioner og Understøttelse: at Bornehuset, og Rasphuset, og Tugthuset, og Fodselsstiftelsen, og Guldhuset, og Baisenhuset, til Skade for Fattigvæsenet, ikke er underlagt Direktioner: at Almisselemmerne burde bære et ikke vanærende Tegn, paa hvilket det kunde kjendes, at de havde Stadens Forsorg; men ogsaa støder man paa nogle Urigtigheder, saasom, at Skribenterne, ved det aabne Brev, ere anmodede om at fremkomme med gavnende Bemærkninger og Oplysninger; thi dette er i al Fald kun Direktionens Anmodning (See dens Bekjendtgjørelse til Publikum): at Direktorerne ved Baisenhuset ere lønnede. At 3 Præster have saaret Sæde i Direktionen, er nok en Trykfejl i

Ste.

Stedet for 7. Tillige bør det berigtiges, hvad Forfatteren siger S. 59, at Fattigvæsenets ny Bestyrelse har sendt først Rodemeesterne, og siden de antagne Budde, omkring, for at erkjendige sig om de Fattige og deres Tilstand. Rodemeesterne skulde blot hos Værterne søge Underretning, hvilke af de hos dem Boende der enten allerede havde Understøttelse, eller og trængte dertil; og Buddene skulde, som Anmodningen til Fattigforstanderne (See forrige Hefte) viser, alene tilfælde de Fattige. I øvrigt ere de kun antagne for en Tid, valgte blandt Almisselemmerne, for saavidt nogle af disse dertil vare duelige, og endelig ikke lønede af Fattigvæsenet. De have kun i nogle faa Uger faaet 4 Mk. ugentlig af en Sum, Hans Majestæt har ladet Direktionen anvise til at bestyre de Udgifter, som foresalde indtil den imodtager Bestyrelsen. Side 49 foreslaaer Forfatteren, at der burde bygges smaa Huse til de Fattige. For saavidt der for disse mangler passende Lejlighed til taalelig Pris, er hans Forslag rigtigt. Men skulde det være raadeligt, at de bygges for Fattigvæsenets Regning? Fattigvæsenet bør eje faa faa Bygninger som mueligt; og naar der bygges for egen Regning, koster det samme mere end en privat Mand. Bedre var det derimod, at love den, som paa en foreskrevet Maade vilde bygge, anordningsmæssig Prioritet i Bygningen, og at Fattigvæsenet vilde leje en bestemt Deel af samme.

Breve til en Ven om Fattigvæsenet og samnes
 Bestyrelse. Iris og Hebe, Febr. Maaned 1798
 4de Brev S. 215—40, 5te Brev i Marz M.
 S. 272—300, 6te Brev i April M. S. 33
 —48.

Denne Fortsættelse svarer fuldkommen til Begyn-
 delsen. De Grundsætninger for et vel ordnet Fat-
 tigvæsens Bestyrelse, hvilke Forfatteren angiver,
 ere unegtelig de vigtigste; og alle ere de rigtige.
 Den 11 Regel, at al Understøttelse maa
 være blot nødtørftig, er ingen Tvivl un-
 derkastet; men den ansatte Grund, thi ellers
 førleder den til Dovenskab, er neppe i
 alle Tilfælde rigtig; og Sætningen forekommer
 mig altsaa ikke tilfulde beviist ved samme. Be-
 dre udledes den moastke fra denne Sandhed: at
 Borgere kun ere pligtige at bidrage til deres fat-
 tige Medborgeres nødtørftige Underholdning.
 Skulde det være saa aldeles klart, som Forfat-
 teren mener, at de under No. 15, 16 og 17
 ansatte Sandheder kun passe sig der, hvor ingen
 fri Kur og Pleje kan have af Hospitaler eller
 Stiftelser? Kan og bør Tilsynet i Sygdom
 ikke ofte og finde Sted i Husene paa de Stes-
 der, hvor Hospitaler have?

Forfatteren er imod Straf for at give Bet-
 lere Almisse. Jeg skal ikke indlade mig i at an-
 føre alle de Grunde, som kunne anføres for For-
 budet, men anmærker blot, at Büsch et Steds
 har forsikret, at Tugthuusstraf for Betsleri var
 uden Nytte, fordi Forbud imod at give Almisse
 se ikke fandt Sted. Samme Erfaring have an-

dre haab. Da Erfaring og i denne Sag har megen Vægt, og Forfatteren under Hamborgs Fattigvæsen, samt noje har gjennemtaukt det, der er skrevet om samme, beder jeg ham antage det, som findes i Büsch's Schriften über das Armenwesen, S. 20, og 400 401; Hambur. N. N. § 79, S. 129; og Hamburg. Nachr. S. 124, som de egentlige Bevæggrunde for mig til at vinde den modsatte Mening, for saavidt Almisselig velse paa Gaderne angaaer. Befalingen er ikke mere noget Brud paa Borgerens Frihed end de fleste Politilove. Loven kan eluderes; men eluderes ikke alle Love? Den er skadelig; men er den det virkelig, naar Publikum veed, at enhver Fattig forsørges? Imidlertid lader der sig og lige meget for Forfatterens Mening.

At enhver, der har med Bestyrelsen at gjøre, bør behandle enhver Fattig med største Skaansomhed, og ved den mueligste Omhyggelighed og Forsorg søge at vinde deres Tillid, er uimodsigeligt vist; men at der skulde kunne givedes et Slags Fattige (S. 232), om hvis Forsætning, Bestyrerne ikke maatte udbrede deres Kundskab, billigere jeg aldeles ikke. Det strider imod den Publiscitet, som bør herske under Bestyrelsen, og som paa den ene Side lige saa vist alene kan sikke Bestyrerne for at vorde bedragne, og for ufortjent Bebrejdelse i Henseende til Understøttelses og Almisset Uddeling, som den paa den anden Side kan forskaffe de til Fattigvæsenet kontribuerende Medborgere den mueligste Visshed for, at ikkun Trængende forsørges. Det bør desuden ins-

gen Skam være, at imodtage Underfattelse eller Almisse. Hvad Forfatteren tilsidst foreslaaer om en øverste Direktion og forskjellige Underdirektioner, bør overvejes, naar man engang tager fat paa Fattigvæsenet udenfor Kjøbenhavn.

5te Brev. S. 285. Egentlige Arbejdshuse, hvor disse ikke allerede ere, vilde ikke heller jeg anlægge; men alle Fattige bør alizevel ikke arbejde hjemme i Huset. Her kan, især i store Stæder, vanskelig have Kontrol med dem; og Forsørgelsen kommer Fattigvæsenet for dyrt at staae. Jeg henviser her til mit Udkast til en Plan for Fattigvæsenets spesielle Bestyrelse i Kjøbenhavn*). Man spørge i øvrigt den virksomme, og af Spinsberiet i Petri Sogn saa udmærket fortjente Overgraver Jørgensen, og han vil af Erfaring kunne vise Vanskeligheden i at have ordentligt Tilsyn med de i deres Huse arbejdende Fattige. Skrådsderhaandsværket (S. 287) burde i Industriskolerne alene læres af Fruentimmer og Kroblinger. Men burde ikke og alle Drengene lære at lappe og sy lidt? Jeg er i det mindste bestemt for denne Mening. Hvor nødvendigt er det ikke, at Soldater og Matroser, og overhovedet enhver Almuesmand, kan sye en Knap i, og sætte en Lap paa en Kjøle? Fire Halsklude (S. 297) er neppe nødvendig for en Fattig. Skal han endelig have noget om Halsen, ere to nok. Fruentimmernes Serker maae skæres som de Svenskes, til at heftes om Halsen, og deres Trojer som disse; og da

*) Er og indført i St. og J. Bibl. 3 Hefte.

Da gaaer Halsstørklæder ud. Dersom ikke hos os det Fruentimmer ofte var udsat for Foragt, der ingen Hovedtøj havde paa, vilde jeg heller ikke tilstaae dette; thi nødvendigt er det ikke, og uden for Nødvendighed gaaer Fattigforsørgelsen ikke. Erfarenhed paa mange Steder viser, at Børn før det 6 Aar (S. 298) kunne ansøres til Haandgjerning.

6te Brev. S. 41. Naar Forstanderne med Visshed, og til nogen Nytte for Administrationen, skulle bestemme, hvad Hjælp den Fattige skal have, maa dem vel tillige i Forvejen være opgivet, hvad der er Nødvendigheder for de Fattige, hvor meget der f. Ex. regnes daglig til Føde, hvad der horer til nødvendig Bedækning, o. s. v.; thi ellers opnaaes neppe den Sænsformighed, som under Bestyrelsen er saa overmaade nødvendig. Forfatterens Maalestof for den ugentlige Understøttelse (S. 42) maatte i Udøvelsen nok taale nogen Forandring. Jeg for min Deel overbevises daglig mere og mere om, at Understøttelsen bør nøje beregnes efter det Qvantitet af Brød, Sul og Drikke, som det befindes, at den Fattige behøver til at mættes af, og at man intet deri bør afforte for Børn. Mine Grunde har jeg forhen anført. Kun den Anmærkning bør jeg gjøre, at den Sætning, at hvor der spiser 3 eller 4, kan den 4 og 5te og svise, neppe er sand med Hensyn til Fattige. Bør Madhørstionen kun være til Rødtørstighed, eller med andre Ord alene til at mætte sig af, kan og bør samme ikke formindskes.

A l l e h a a n d e.

At Fattigvæsenet ikke kan komme ud med sine i de senere Aaringer tilcagne betydelige Indtægter, er at tilskrive deels de første Fornødenheders i et langt større Forhold stegne Pris, deels de Fattiges saa betydelig tilcagne Antal. I sidste Henseende anmærkes, at Almisselemmernes Antal i Kjøbenhavn udgjorde i Aaret 1758 ikke mere end 1700. Fattige Børn hos Forældre, og andre Faderløse, beløbe sig til 400. I Brøndstrædes (nu almindelig) Hospital var 170, og i St. Hanses, eller Pestehuset, 180 Lemmer. Altsaa var der kun i alt da 2450 Almisse, og Hospitalstemmer. Nu kan man derimod regne paa omtr. 7400 Personer.

Det Fri Jordemoder Hus blev oprettet 1750, ikke af Dronning Louise, som man foregav, men af Kongen, paa en Direktørs Forslag ved Fattigvæsenet. Det fik først 750, siden 1500 Rdlr. aarlig af Zahlkassen, og blev anlagt i et dertil lejet Hus, af og hos en Jordemoder, i Gøttersgaden, oppe imod Bolden. Bestyrelsen derover, og Udsætningen af de fødte Børn til Opfostring omkring i Byen, blev underlagt den da værende kongelige Direktion for Fattiges Væsen over hele Danmark, og den sammes Oberbestyrelse underordnede Kommission for Fattigforsørgelsens egentlige Udførelse i Kjøbenhavn.

I Henseende til denne Indretning ved Bestyrelsen af Fattigvæsenet, kan eftersees Forordningerne af 24 September 1708, og de saavel Direktionen som Kommissionen givne Instruxer. Her anmærkes det blot, at det Fattiges Væsen i Kjøbenhavn har fordum i det 16 og 17 Sekulo været bestyret omtrent paa samme Maade som i den senere Tid, nemlig af Magistraten og hvert Kirkesogn for sig; men der fandtes mange Mangler ved denne Indretning, og Udgifterne toge stærk til; og hin Hovedforandring ansaaes altsaa nødvendig.

Fra den Tid af bleve Børnene alt kaldet Hittebørn. I Aaret 1769 var de levendes Antal 500. Denne Jordemoder- og Hittebørns Stiftelse kunde langt fra ikke bestaae med de anførte 1500 Rbd., og var altsaa 1769 i 30000 Rdir. Gjæld, hvorføre Fattigvæsenets Panteobligationer vare pantsatte ved Banken og andre Stiftelser. Omfider paatog Kongen sig Gjelden, og Fattigvæsenets Obligationer bleve indløste ved kongelige.

Det er en almindelig rigtig Sætning, at enhver Stad, og ethvert Sogn, bør føde sine egne Fattige. Fra Arilds Tid af har derfor ikke heller Kjøbenhavn fødet andre Fattige, end dem, som der i 3 Aar havde holdt Dug og Diss. Udenbys, eller fremmede Fattige, gav man Rejsseunderstøttelse, og man besørgede dem til deres Hjem, i eller uden Riget. Denne rigtige Post holdt man nøje over lige indtil 1771. Til saadanne Rejssepenge var fra ældgammel Tid bestemt det, som ind-

indkom af de saakaldte Væsthusbækkener, der sættes for Kirkedøren alle Sønd- og Helligdage.

D ø d s f a l d.

Den 11 August 1798 døde Hørkræmmer Børge Fogh, som af de 32 Mænd var udnævnt til Medlem af Direktionen for Fattigvæsenet. Da denne virksomme Borger i endeel Aar har haft med Fattigvæsenet at bestille, først som Forstander, men siden som Medlem af Trinitatis Plejekommission, er det beklageligt, at en endog med Hensyn til Alderen for tidlig Død, ogsaa skulde berøve Direktionen denne Mand, der havde Lyst til den ham bestemte ny Virkekreds, og i Forsørgelsesfaget saa meget mere kunde gavnet, som ikke alene egen Godgjørenhed, men og Klogskab i at bestemme den Almisse, han eengang var med paa Embeds Vegne at uddele, og streng Retfærdighed forenet med mild Behandling, havde forskaffet ham mange Fattiges Kjærlighed og Tiltro.

Allerunderdanigst Forestilling.

Det har behaget Deres Kongl. Majestæt ved aabent Brev af 26de Januarii f. A. at befale os underskrevne at træde sammen i en Direktion for:

- 1) At undersøge det københavnske Fattigvæsens Tilstand, og, efter denne Undersøgning, samt ellers indhentede Kundskaber, at affatte et omstændeligt Forslag til Udførelsen af samtlige i Forordningen af 9de Martii 1792, og i allerhøistbemeldte aabne Brev indbefattede Grundsætninger; og:
- 2) At overtage til sin Tid Bestyrelsen af dette Fattigvæsen, og da at vaage over denne nye Plans Sværksættelse.

Direktionen har ufortøvet foretaget den befalede Undersøgelse, og ingen Umage sparet, for at fuldføre samme. Den har til den Ende søgt at gjøre sig bekendt med bemeldte Fattigvæsens Forsatning, og de Indretninger, som dermed ere forbundne. Den har

igiennemgaaet de Anordninger, som derom have. Den har, ved dens Medlemmer, og ved agtbare Mænd af Staden, som velvilligen og troeligen have gaaet den tilhaande, ladet fremkalde eller opsøge Huus fra Huus alle de Fattige, om hvilke den har kunnet faae Kundskab, og deels ved forelagte Spørgsmaale, deels ved Underføgninger i deres Boliger selv, søgt at erholde paalidelige Underretninger om enhver personlige og huuslige Tilstand. Den har end videre, baade ved trykte Efterretningers Anskaffelse, og ved offentlig Indbydelse, samt ved privat Brevverling, søgt Kundskab om de Forsøg, som paa adskillige udenlandske og indenlandske Steder i de senere Tider ere giorte til Forbedring i Fattigvæsenet, og om Virkningerne, som af disse Forsøg ere sporede, ligesom og om de Bemærkninger, som sagkyndige og erfarne Mænd derom kunde give. Den har endeligen og afhandlet med de militære Departementer, og med vedkommende fremmede Religions Samfundes Foresatte, om Maaden, hvorpaa de, fra det almindelige Fattigvæsen hidtil affondrede Grene, kunne nu foreenes med samme til Eet.

Paa Resultaterne af disse Underføgninger og Afhandlinger grunder sig den Plan til Fattigvæsenets tilkommende Indretning og Bestyrelse i Kiøbenhavn, som herved allerunderdanigst fremlægges til Deres Kongelige Majestæts Bedømmelse og Beslutning.

Ved at affatte Planen har Direktionen ogsaa havt Hensyn til at indrette den saaledes: at den kunde tilligemed det Nye som den indeholder, ogsaa indbefatte alt det af de ældre Anordninger, som med dette Nye maatte sættes i Forbindelse, og saaledes faae den Fuldstændighed: at, saafremt den fandt Deres Kongl. Majestæts Bifald, alle foregaaende Anordninger, Kiøbenhavns Fattigvæsen angaaende, da kunde ophæves.

Til dette sidste Foretagende har ikke blot Nytte, men ogsaa Nødvendighed givet Anledning. Man har nemlig forudsæet: at ihvor nøie man end holdt sig til de ældre Anordningers Grundsætninger, vilde dog det Nye i Bestyrelsen med videre, saa meget afvige fra adskilligt af det hidtil Værende, at naar dette Nye fik forbindende Kraft, og de ældre Anordninger tillige bleve bekræftede, for saa vidt de ikke ved den nye Plan vare forandrede, vilde i mange Tilfælde Tvivl kunne opstaae om, hvad der var, og hvad der ikke var gieldende, og selv den, der har Tid og Leilighed til at granske Lovene, være uvis.

Naar derimod alle Hovedregler, Fattigvæsenet angaaende, samledes og ordnedes saaledes, at alt i Forbindelse kunde oversees, har man formodet, at saadanne Tvivl kunde forekommes, og at det i saa Henseende anvendte Arbeide ikke vilde være unyttigt. Vel mueligt, at uagtet den Umage, Direktionen saa-

des har paalagt sig, der endnu kan være en eller anden enkelt Bestemmelse i foregaaende Reskripter eller andre, især skrevne, Anordninger, som kunde synes at have undgaaet dens Efterforskning; men adskillige saadanne enkelte Bestemmelser har den antegnet sig, for at give dem Sted i de Reglementer, Instruktio-
ner og deslige, som til det Indvortes i Bestyrelsen udfordres, og hvortil de egentligst hense. Og skulde endnu nogen være bleven tilbage, som, under den nye Indretning, maatte nødvendigen gjælde, anseer Direktionen det for bedre, at saadan Anordning i sin Tid, naar Spørgsmaal derom reiser sig, sættes i Kraft, som Auhang til den nyere almindelige Lov, end at der, efter mæisommelig Sagen iblandt de ældre Love, skulde være Tvivl om den endnu passede, og var gjeldende eller ei.

Det er inidlertid klart, at dette videre Omfang i Plan, forenet med det Vidtløftige i en Undersøgning af den Natur, som den forommeldte, har nødvendig maattet udsætte Direktionens Forsamlinger over den Tid, som ved Deres Kongel. Majestæts Befaling har været den forelagt. Men dersom den er hældig nok til at have paa nogen Maade fyldestgjort Deres Kongel. Majestæts allernaadigste Hensigt, tør den og giere sig Haab om, at de Maaneder, som ere forløbne over bemeldte Tid, ikke ville komme i Betragtning imod den Forkortning i paafølgende

Arbeide, som den formoder ved den fuldstændigere Plan at være gjort muelig.

Efter denne foreløbige Forklaring om Direkti-
onens Fremgangsmaade i Almindelighed, saavel i Hens-
seende til Undersøgninger, som Udarbeidning, hen-
vender den sig nu til Planen selv, for at forklare de
Grunde, paa hvilke samme er bygget, og de Die-
med, til hvilke den sigter.

For at undgaae Bidtløstighed og Igientagelse,
skal man henholde sig til Hovedgjenstandene, og de
derom fremsatte væsentligste Bestemmelser, kun korte-
ligen berøre de mindre væsentlige, og gandske forbi-
gaae dem, der enten forklare sig selv, eller oplyses
ved den Forbindelse, hvori de staae med andre.

Hvad Fattigvæsenet, ved dens nye
Indretning, har til Diemed; hvorledes
det bestyres; paa hvilken Maade Besty-
relsen deeler sin Omhue til at besørge
Arbeide for de Arbeidsføre, Almisse for
de ikke Arbeidsføre, Medicinalpleie for
de Syge, Skoleundervisning for de Uop-
dragne, Fordefærd for de Døde; hvilke
Tvangsmidler der findes nødvendige for
at indføre og vedligeholde Orden i det
Hele, og paa hvilken Maade disse Tvangs-
midler anvendes; hvilke Indtægter og
andre Hielpemidler Fattigvæsenet har,
eller

eller kan erholde til at fyldestgøre dets Hensigter; og hvorledes med Indtægter og Udgifter holdes Orden og Rigtighed: til enhver især af disse Hovedgjenstande ere Planens Bestemmelser henførte, og til enhver især skal Direktionen da ogsaa ordne dens Bemærkninger her.

I. Om Fattigvæsenets Niemed og Indretning i Almindelighed.

(§. 1 — 5.)

Jo mere man undersøger Begrebene om Fattigvæsen og dertil henhørende Indretninger, og jo næriere man gjer sig bekiendt med, hvorledes deri er fremgaaet, og hvad derved er udrettet i ældre og nyere Tider, i Landet og uden for samme, jo mere overbevises man om, hvor væsentlig Forskiellen er imellem Fattigforsørgelse og Almisseuddeling. — Begge have Gøddædighed til Grund, og Hielp for trængende Medmennesker til Niemed; men i Fremgangsmaade og Virkninger ere de forskiellige.

Fattigforsørgelse i egentlig Forstand forudsætter som Grundregel: at Ingen af det Borgersamfund, hvor den virker, maa lide Nød for Livets første Nødvendigheder, og Ingen altsaa, enten svækkes ved saadan Traug, eller nødsages til at betle. Den tilbageholder

holder derfor ikke Hielpen til den bedes. Den indbyder og op søger selv de Trængende. Den søger fremfor alt, at sætte dem i Stand til at erhverve ved Arbeide; tildeler kun Almisser, naar og for saavidt Kraft og Leilighed til at erhverve, ophøre; og da afmaaler den Almiffen just i Forhold til Bedkommendes Trang, og giver hverken meer eller mindre. Den beskæftiger sig ikke alene med at afhielpe den Trang, som er, den søger endog, naar Gvne og Leilighed dertil have, og kan erhverves, at forekomme saadan Trang, og at redde dem, som ere paa Bei til at synke ned til Armod.

Anderledes er det med Almiffeuuddeling i egentlig Forstand. Den agter mere paa det Enkelte end paa det Almindelige; oppebier i Almindelighed de Medlidenheds Gienstande, som fremvise sig; seer paa den siebliklige Trang, som angives, og giver hvad den har, eller troer at kunne undvære, ubekymret om det er for lidet eller for meget; overladende i øvrigt dem, til hvilke den gives, til deres egen Skiebne.

Det kan hændes sig, at en ordnet Fattigforsørgelse kan slappes, og nærme sig ned til Almiffeuuddeling. Det kan og hændes sig, at Almiffeuuddeling kan have sig op til en ordnet Forsørgelse. Men da antager den eene endeel af den andens Natur, og bliver ikke i egentlig Forstand, hvad den var, men en Middeltung mellem begge.

Efter-

Efterforsker man Fattigvæsenet i de ældre Tider, saa vidt Underretning derom høves, da vil man finde, at det paa fremmede Steder, som her, og her som paa fremmede Steder, fra Begyndelsen af har været indskrænket til blot Almisseeuddeling, som de offentlige Bestyrelser siden hen i Tiden have søgt ved Anordninger at omdanne til en stadig og plannæssig Fattigforsørgelse, hvilket den først i de seneste Tider, men kun paa enkelte Steder, er bleven.

I Danmark, Kiøbenhavn især, har en ordnet Fattigforsørgelse længe været paatænkt. Forordningen af 24de September 1708 giver tydelige og bestemte Vink dertil. Forordningen af 16de November 1771 gaaer endnu videre i samme Viemed. Forordningen af 9de Marts 1792 befaler det udtrykkeligen. Men endnu er Viemedet ikke tilfulde opnaaet, ihvor meget end dertil er virket. Betleriet i Huuse, paa Gader og andre offentlige Steder, hvilket under en ordnet Fattigforsørgelse aldrig bør finde Sted, har i alle de Perioder, Fattigvæsenet har haft, vidnet derom. Marsagen ligger, som bekiendt, ikke i Anordningernes Grundsætninger, ikke i Mangel paa god Billie hos dem, til hvem Bestyrelsen har været betroet; men i andre tilfældige Omstændigheder. Saadanne Omstændigheder ere nævnte i det kongelige aabne Brev af 26de Jan. f. N. og kunne altsaa, som allerede bekiendte, her blive blot berørte.

Imidlertid er paa adskillige baade udenlandske og indenlandske Steder grundigen tænkt, og heldigen arbeidet for Fattigvæsenet. De Stæder fra hvilke man derom har de nøiagtigste Underretninger, ere: af udenlandske Hamborg og München; af indenlandske Trondhiem, Randers, Ribe og Kiel. Grundsætningerne for Fattigvæsenets nye Indretning paa alle disse Stæder forkynde en planmæssig Fattigforsørgelse, og stemme i det Væsentlige overens med dem, som Forordningen af 9de Martii 1792 og det kongelige aabne Brev af 26de Januarii f. N. have fremsat. Om Virkningerne har man fra Hamborg, München, Randers og Kiel nøiagtige Efterretninger, som vise, at Virkningerne sammesteds have hidtil aldeles svaret til Hensigten. Enhver af disse Stæder forsørger alle dens Fattige med Arbeide, i Forhold til enhvers Kræfter, og med Almisse, i Forhold til Trangen, hvor Almisse udfordres. Enhver af Stæderne giver fri Sygepleie til alle dens Syge, som ikke have Evne til at betale samme, og fri Skolegang til alle fattige Børn. Enhver af Stæderne hævder sig ved denne Forsørgelse, i Forening med virksomme Politiforanstaltninger, imod offentlig Betleri, og Stædernes Indsaanere, befriede fra denne besværende Uorden, give ikke alene Politiforanstaltningerne villig Understøtning, fordi de vide, at Forsørgelsen er i Orden og tilstrækkelig, men bidrage og, de els ved langt flækfeligere

keligere Pengesforfudde end forhen, deels ved Medvirking som Fattigforstandere, til at fremme Forsørgelsen og dens Hensigter.

Men ikke nok, at Betleri i disse Stæder er hemmet, ogsaa selve Fattigantallet er befundet at aftage under den nye Indretning. I Hamborg for Exempel modtages til Forsørgelse i Aaret 1789, da den nye Indretning begyndte, 3903 Familier; i Aaret 1797 var kun 2562 Familier, som trængte til Fattigvæsenets Forsørg. I Randers taltes for 8 Aar siden, altsaa kort før dens Indretning sattes i Gang, over 200 Fattige, der vare lige saa mange Betlere; i Aaret 1797 kun 120, som nøde større eller mindre Understøttelse fra Fattigvæsenet.

Beiledet, endog ved Erfaringer, har Direktionen altsaa kunnet antage en fuldstændig Fattigforsørgelse, som Niemed for den nye Indretning her i Staden; og i Overensstemmelse med det aabne Brev af 26de Januarii 1798 og Forordningen af 9de Martii 1792, lægge til Grund: at samme skal antage sig alle de Fattige, som ikke have, og ikke kunne forskaffe sig nødterftig Underholdning; og at den efter stadig Plan og lige Regler bør sørge for dem samtligen: for de Gamle og Svage nemlig ved Almisse, for de Arbeidsføre ved ernærende og for enhver passende Arbeide, for de Syge ved Kur og Pleie, for de Unge ved Anførelse til Kundskab og Arbeidsomhed.

Som

Som Stadens Fattige ere anseete alle de, som der have opholdt sig i tre Aar efter hinanden. Dette er den Regel, som Forordningen af 9de Marts 1792 har bestemt. Siden den Tid er vel et Reskript af 12te October 1792 udgaaet, som igientager et ældre Reskript af 10de Mai 1737, og befaler: at de Betlere, som ere fødte i Hertugdømmene Slesvig og Holstæen, Herstskabet Pinneberg, Grevskabet Ranzau og Staden Altona, og som i to Aar have opholdt sig i et Amt, Herred eller Sogn i Danmark, skal sammesteds forblive, og som der hiemmeherende Fattige forføres. Men da Direktionen ikke skionner rettere, end at de tre Aar, som Forordningen af 9de Martii 1792 bestemmer, er en mere passende Tid i fornævnte Henseende, end de to Aar, som Reskriptet nævner, og den tillige ikke kan ønske andet end lige Regler, hvor Tilfældene ikke ere forskiellige, har den rettet sit allerunderdanigste Forslag i den Henseende efter Forordningen af 9de Marts 1792. Skulde i Hertugdømmenes Fattigvæsen ligge nogen Pligt for disse Statens Deele til at forføre tilkomne Fattige, som der have opholdt sig i to Aar, og dette være Aarsagen til, at deres Fattige have faaet lige Ret her; da vilde samme Reciprocitet kunne bringes tilveie ved nærmere at bestemme ogsaa der tre, isteden for to Aar, og dette skulde Direktionen paa det Kiøbenhavnske Fattigvæsens Vegne hellere ønske, end at en anden

Regel

Regel blev til Følge for Fattige fra Hertugdømmene, end for dem fra Rigerne.

At der maa gøres Forskiel paa indenbyes Fattige, for hvilke bør drages Opsorg i Staden, og udenbyes Fattige, som ikke der bør have Udgang til Forsorg, er til alle Tider fundet nødvendigt. Men efter at det er bragt i Regel: hvilke Fattige ere Stadens og hvilke ikke, har der reist sig et andet Spørgsmaal, dette nemlig, om der skal gøres Forskiel paa Stadens Fattige selv, og disse, med Hensyn til de forskjellige Etater, eller Religionsamfunde, fra hvilke de hidrøre, være særskilt Forsørgelse under særskilte Bestyrelser undergivne.

Saa vidt Direktionen har kunnet underrette sig, være de Fattige fra Militæretaterne i de ældre Tider ikke affondrede fra Civiletatens, men samtlige disse Etaters Fattige forsørgedes da under eet. I Aarene 1733, 34 og 35 adskiltes de saaledes: at hver Etat fik sine. Udskillige Anordninger ere siden givne, for at bestemme Grændserne i den Henseende, især er Forordningen af 9de Marts 1792 heri bestemt og tydelig. Imidlertid have ideligen, især før 1792, reist sig Tvistigheder imellem Etaterne om: hvorhen nu en, nu en anden Fattig har henhørt, og ikke sielden er det gaaet ud over den Fattige, som, medens hans Sag afhandlede, maatte lide Nød eller betle.

End

End videre har det ikke været mueligt, at undertrende fra hinanden affondrede Bestyrelser, og med forskjellige, fra hinanden adskilte, Fonds og Indretninger, Forsørgelsen har kunnet gaae frem efter lige Regler, ja vel har og en og anden Fattig sandsynligen kunnet tilsnige sig Understøttelse fra meer end een af disse Bestyrelser. Lige Forskiel har havt Sted imellem Fattige af de særskilte Religionsfamsfunde. Reformerte og Katolske have ikke efter Regel henhørt til det almindelige Fattigvæsens Forsorg, og altsaa været under anden Forsatning, end Stadens Fattige i Almindelighed.

For at hæve det Usikre og det Forskiellige under en saadan Fordeling, og for at al Fattigforsørgelse her i Staden kunde ordnes til et sammenhængende Heelt, uden hvilket Forsørgelsesreglerne aldrig kunne blive lige, og ingen fast Plan enten lægges eller udføres, har det behaget Deres Majestæt, ved det aabne Brev af 26de Jan. f. N. at befale: at til det Antal af Fattige, for hvilket under den nye Direktion maatte sørges, ogsaa skulde henhøre de fra begge Militæretatterne, imod at fra disse Etater til det almindelige Fattigvæsen forholdsmæssigen tilskydes, og de fra den reformerte og fra den katolske Menighed, imod at disse Religionsforvantes Understøttninger til deres Fattige indflyde i den almindelige Fattigkasse.

Denne Forening har Direktionen i sit Udkaſt antaget blant Grundreglerne. Men i Forveien har den ved de af dens Medlemmer, ſom fra bemeldte Departementers og fremmede Menigheders Side have Sæde i Direktionen, underrettet ſig om de Tilſtudde og Underſtøttelser, ſom det forenede Fattigvæſen derimod kunde giøre Regning paa. Af vedlagte Bilager No. 1. 2. maatte allernaadigſt erfares, hvorledes Direktionen med vedkommende Departementer er derom bleven enig.

De væſentligſte Reſultater af Foreningerne med Militæretaterne ere diſſe:

- a) At fra begge Etater indrages under det forenede fælles Fattigvæſen baade deres Penſionister af de nederſte Klaffer og deres Almiffelemmer, eller, hvilket er det ſamme, de Fattige, ſom efter Forordningen af 9de Martii 1792 fra Militæretaterne ſkulde forſerges.
- b) At for Penſionisterne, hvilke Etaterne ſelv udnævne, afgives Penſionsfond og til Almiffelemmerne Almiffeſond: det første ſaaledes beſtemt i Forhold til Penſionistantallet, at det juſt kan indrede ved ſig ſelv alle de Penſioner, ſom Etaterne anvise: det ſidſte beregnet efter det, ſom Etaterne hidtil have til ſaadant Brug udgivet, og ſom de, efter derom given Forſikkring, ere iſtand til at give.

c) Alt for Pensionister og andre Fattige af Militæretaterne, forbeholdes til de militære milde Stiftelser, saasom Christians Pleichuus i Eekernsførde, Landmilitæretatens Depot, Søegæsthuset, de Udgange, som hidtil for disse Fattige, for en Tid eller for bestandig, have staaet aabne.

d) Alt de militære Pensionister, skjønt de have deres Pension af Fattigvæsenets Kasse, dog ikke ansees som indskrevne Fattige, saa længe de alene nyde Pension, men først træde over i denne Klasse, naar de erholde videre Understøtning af Fattigvæsenet, i hvilket Fald de, ligesom andre Fattige fra Etaterne, blive, for saa vidt saadan Understøtning angaaer, underkastede de samme Love og Regler, som alle andre Fattige.

Med disse Foreninger kan Direktionen ikke undlade at tilføie følgende Bemærkninger:

1) De militære Pensionister, saa vidt og saa længe de blot have Pension, kunne ikke siges egentligen at henhøre til det forenede Fattigvæsen; men de militære Kollegier have foreslaaet: at naar Foreningen skal skee, Pensionisternes Pensioner da maatte dem igiennem Fattigvæsenets Kasse betales, og fra det kongelige Admiralitæts og Komissariats Kollegio er erindret: at det, denne Foranstaltning forudsat, har tilbudet, som aarligt

Lil-

Tilskud, mere end det ellers kunde afgive. Direktionen har da ikke draget i Betænkning, at overtage disse Pensionister med de for dem tilstrækkelige Pensionsfonds, især da Pensionerne almindeligen ere saa ringe, at Pensionisterne, naar Alder og Svaghed tiltager, neppe komme ud dermed, og maae altsaa søge Fattigvæsenet; i hvilket Fald det i adskillige Henseender kan være Fattigvæsenets Bestyrere nyttigt, at have havt Leilighed til at kende dem i Forveien. Saa er man og, naar Pensionisten hæver sin Pension ved Fattigvæsenets Kasse, saa meget mere forvissat om, hvad han har, og hvad han end videre behøver, i Tilfælde at han for sig eller sine begierer Hielp fra Fattigvæsenet.

2) At Pensioners Udbetaling af Fattigvæsenets Kasse ikke kan blive denne Kasse til Tab, er klart, da Pensionsfondene ere særskilt bestemte, og intet derpaa kan anvendes udenfor saavidt de kunne tilstrække. Men om Kassen kan faae en større eller mindre Udgift til de egentlige militære Fattige eller Almisselemmer, end det som fra Militæretaterne tilskydes som Almissefonds, er ligesaa umuligt at forudsee, som det i Forveien bestemt kan beregnes, hvad til de civile Fattiges Forsørgelse udfordres. De Fonds og andre Understøttninger, som begge militære Etater afgive, har man

derfor

derfor maattet antage efter de Beregninger, disse
 Etaters Departementer have giort over Omkost-
 ningerne paa deres Fattigvæsen hidtil, og efter
 de Indtagter, som de til dette Viemed have troet
 sig i Stand til at kunne i det høieste anvende.
 Erfaringer ville alene kunne oplyse, hvorvidt det,
 som efter de antagne Tilskudde afgives, kan befindes
 forholdsmæssigt; og Direktionen har derfor ikke tordet
 forbinde sig til at indstille de fra begge Sider vedtagne
 Foreningspunkter til Deres kongelige Majestæts aller-
 høieste Bifald paa anden Maade, end ved at udbede
 sig den Forsikring:

at saafremt det ved Balance, som aarlig affat-
 tes, skulde befindes og kunne godtgøres, at det
 almindelige Fattigvæsen, ved Forsørgelsen af
 Etaternes Fattige, efter de for alle Stadens
 Fattige fælles Forsørgelsesregler, som Deres
 kongelige Majestæt maatte bifalde, skulde, et
 Aar i et andet, have større Udgift, end de fra
 Etaterne overdragne Fonds kunde udrede, Deres
 Majestæt da allernaadigst vilde lade Fattigvæse-
 net saadant Tab paa en eller anden Maade
 erstatte.

Ved saadan Indstilling til Deres Majestæt fra Di-
 rektionens Side, har det kongelige Generalitets- og
 Kommissariatskollegium alene begiert at maatte be-
 mærkes, at det som den til Almuise for Militære eller

Koner, Enker og Børn med videre, afgiver, er alt hvad der af den danske Krigs-Hospitalskaffe hertil kan udredes, og altsaa maa, naar større Udgifter i den Anledning finde Sted, disse være Militaretaten aldeles uvedkommende, saa at Direktionen for Fattigvæsenet selv søger at bevirke sig af civile Fonds eller legerede Penge, hvad som meldt, mere fordres. Ligeledes har det kongelige Admiralitets- og Kommissariatskollegium, ved at erklære: at det imod den foranførte allerunderdanigste Indstilling intet har at erindre, derhos begiort, at tillige i Direktionens Forestilling desangaaende maatte anmærkes: at bemeldte Kollegium ved denne Leilighed har yttret, at have bestemt den aarlige Afgift til Fattigvæsenet til saa stort Beløb, som dets ordinaire og extraordinaire Fonds, samt Kvæst- og Assistentshusets Indtrader, være i Stand til at udrede; at Almisselemmerne paa Fæstningerne Christiansøe og Frederichsværn skulle stedsse, saavelsoin et betydeligt Antal saa kaldede Hospitalslemmer, der maatte være paa Kvæsthuset, naar Fattigvæsenets Direktion modtager Bestyrelsen, for en Tid, være Staten til Byrde, og endelig: at et temmeligt stort Antal af Statens Fattige er tilladt at søgere i de nye Boder for ringere Hunsleie, end de give i Byen, hvilket ikke alene bidrager til en Besparelse i Hunsleieudgiften for Fattigvæsenet, men viser endog Kollegiets Villie og Lyst til, efter dets

1510R 3 Eone

Eene at ville afhielpe sand Trang, og forekomme Betleri.

Direktionen fyldestgjør de militære Kollegiers Begiering, i det at den saaledes foredrager deres Bemærkninger om denne Post, ordlydende, som de ere fremsatte.

Den har kun ved Generalitetskollegiets Bemærkning dette at tilføie: at dersom ved de civile Fonds og Legater, som Kollegiet nævner, forståes de, som allerede ved Fattigvæsenet have, da skionner Direktionen ikke, at derom kan blive Spørgsmaal, i Tilfælde af saadan extraordinair Erstatning, som den, her handles om; thi disse Fonds og Legater har Fattigvæsenet allerede.

Ved den Erstatning, hvorom Direktionen allerede underdanigst andrager, i Tilfælde af at Omkostningerne paa Forsørgelsen af Landetatens Fattige overgik det Beløb, som fra bemeldte Etat tilskydes, forståes den derimod nogen anden saadan ny forholdsmæssig Indtægt, eller Benaadning i Indtægts Sted, som allerede have, hvortil i al Fald Staten i det Hele bidrager, og hvortil altsaa Staden Kiøbenhavn ikkun, som Deel af Staten, tilskyder. De militære Fattige hidrøre fra en Indretning, som med Hensyn til Staten i det Hele finder Sted; det synes derfor og at være billigt, at de ernæres paa hele Statens, og ikke blot paa Stadens Bekostning.

Hvad de her i Staden værende reformerte og
 katolske Religionsfamsfunde angaaer, da har Direk-
 tionen erfaret, at de Fonds- eller Indtagtskilder, af
 hvilke de hidtil have understøttet deres Fattige, ikke
 have saadan Understøtning alene til Diemed, men ere
 almindeligen bestemte til andet Brug tillige, saasom
 til Lønninger for Kirkebetiente og disses Enker, til
 Skoler for saadan Underviisning, som passer for deres
 Religionsfamsfunde, til Understøtning for deres Me-
 nigheder, eller visse af disse Lemmer andensteds i
 Landet.

Hvad de hver for sig have tilbudet, og under
 hvilke Vilkaar disse Tilbude ere giorte og antagne,
 maatte af Bilaget No. 3 allernaadigst erfares.

Direktionen har saa meget mindre kunnet betænke
 sig paa at tiltræde saadan Forening, da Medlemmerne
 af disse Menigheder, ved Subskription, og ellers i
 andre Maaade, kunne ventes, hvilket ogsaa hidtil er
 skeet, at bidrage til Fattigvæsenets almindelige Kasse.

Til at undtage det jødiske Religionsfamsfunds
 Fattigvæsen fra den almindelige Forening med Sta-
 dens, have de indvortes Indretninger blandt disse
 Stadens Jødyaanere givet Anledning; men skulde,
 naar den nye Bestyrelse kommer i Drift, de Hindrin-
 ger, som derimod hidtil vise sig, nogensinde kunne
 ryddes af Veien, og bemeldte Jødyaanere selv ønske
 det, samt dertil gjøre antageligt Forflag, da vil Direk-
 tionen

tionen være aldeles tilbøielig til at omhandle denne Sag, og naar saadant maatte finde Deres Majestæts Bifald, at forene sig med dem baade om fælles Forsørgelse og fælles Bestyrelse; i hvilket Fald den eneste Undtagelse fra et almindeligt Fattigvæsen i Staden, som endnu er tilbage, da vilde falde bort.

Naar Forening imellem de hidtil fra hinanden affondrede Grene af Fattigvæsenet er skeet, og Forsørgelse af alle Stadens Fattige, efter lige Regler derved er gjort muelig, bliver en rigtig og beqvem Fordeling af Tilsyn med Fattigvæsenets Personale en af de vigtigste Gienstande.

Det er af de erfarneste Mænd i Fattigvæsenes Sager anseet som afgjort, at det Bæsentligste i Forsørgelsen kommer an paa ideligt og nøiagtigt Tilsyn med ethvert Individ, som forses, og at endog den bedste Plan, naar den ikke med saadant Tilsyn iværksættes, mislykkes, naar derimod en slettere Plan, ved bedre Tilsyn, kan gaae frem med Held. Hidtil er dette Tilsyn i Kiøbenhavn, som overalt paa andre Steder, ført sognevis, men deraf er fulgt, at det, ligesom Sognene selv, har maattet være adspredt, sammenblandet, og derved besværligt. For at hæve saadan Forvikling og Besværlighed, har man i alle de større Stæder, hvor Fattigvæsenet i de senere Tider er bragt i Orden, forladt Sogneinddelingen, og antaget Distriktsinddelingen efter Areal, hvorved det

er

er giort mueligt, at enhver, som det daglige Tilsyn med Fattige er anbetroet, har sine Fattige samlede i sammengrændsende Boeliger, hvor de saa meget lettere, og saa meget bequemmere kunne oversees. At lige Indretning skulde skee her i Staden, har Deres Majestæt ved det aaben Brev af 26de Januarii f. A. befalet, og i Overensstemmelse hermed er i Planen foreslaaet: at Stadens Fattigvæsen faaer tolv Hoveddistrikter, og hvert Hoveddistrikt saa mange Forstanderdistrikter, som Antallet af de Fattige giver Aaledning til. Gierne havde Direktionen ønsket, at forene denne Indretning med Sogneinddelingen eller Qvarterinddelingen, eller med begge. Man har ogsaa søgt at lempe disse Inddelinger sammen, saa meget som mueligt, og at faae, om ikke alle, saa dog store Dele af Qvartererne og af Sognene indbefattede i Fattigvæsenets Hoveddistrikter. Men saa gandske nøie har dette dog ikke kunnet sammenpasses, især da man ved Inddelingen af Fattigdistrikterne har fornemmelig maattet tage Hensyn til et nogenlunde ligeligt Antal af Fattige for ethvert Distrikt, og da disse Fattige nu ere saa uligeligen fordelte i Qvarterernes og Sognenes Gaarde og Huse, at i nogle Strækninger af Staden, saasom midt i Byen, findes kun faa, men i andre, saasom ved Udkanterne, en Mængde. Her maa dog anmærkes: at endskjønt visse Sogners Gaarde og Huse kun have faa Fattige, kunne disse Sogne selv
 dog

dog have mange; thi efter hidtil værende Indretninger, regnes til et Sogns Fattige ikke de, der findes i dette Sogns Huse og Gaarde, men de, som i enhver Sogneskirke sidst have kommuniceret, hvoraf følger: at ethvert Sogn kan have sine Fattige adspredte over hele Staden, at dette Antal kan tiltage eller aftage, eftersom de Fattige selv finde for godt, og eftersom de formode, at i et Sogn kan være mere at erholde end i et andet: at følgerigen ingen stadig Forsørgelse, men derimod et meget besværligt Opsyn i ethvert Sogn maa finde Sted.

Det Specielle om Distriktsinddelingen skal Directionen i det Følgende nærmere allerunderdanigst forklare. Her var kun Stedet til, i Overensstemmelse med Planens første Hovedafdeling, at berøre det Almindelige.

II. Fattigvæsenets Bestyrelse.

(§. 6 — 20.)

Bed Deres Majestæts aabne Brev er bestemt og befalet:

at hele Fattigvæsenet i Kiøbenhavn skal være henlagt under enkelt og særskilt Direktion, hvis Medlemmer ere nævnte:

at i denne Direktion skal forenes den almindelige Bestyrelse, som i Aaret 1781 gik over fra Pleiedirektionen til Magistraten, med den sær-

deles

deles Bestyrelse, som samtlige Sognekommis-
sioner siden 1771 have haft:

at den almindelige Bestyrelse fører bemeldte nye Direktion samlet; den specielle efter Distrikter, eller efter Forretningernes forskjellige Natur, og besørger den ved Udnævnte af dens Middel, som imodtage Direktionens Beslutninger, og besørge dem isærkfatte; enhver i det ham anviste Distrikt, eller i det til hans besynderlige Omhu anbetroede Fag:

at for at kunne indhente Underretninger om de Fattiges Antal og Forsatning, og for at have det nærmeste og jevnlige Tilsyn med dem, som understøttes eller fortjene Understøtning, med mere, som til det specielle Tilsyn, Gavers Uddeling og deslige udfordres, maa et saadant Antal af Stadens Borgere og Indvaanere under Direktionen antages, at Forretningerne, som overdrages dem, kunne med Orden og Hurtighed udføres, og ikke ved for stor Mængde falde nogen til Byrde:

at til den Ende, og paa det at det specielle Opsyn tillige kan blive mindre besværligt for dem af Direktionens Medlemmer, som det specielle Opsyn tilfalder, skal Staden inddeles i Distrikter efter Areal.

J uoie Overensstemmelse med disse Grundregler, og med de Hensigter, som deri klarligen fremlyse, har Direktionen søgt at indrette sit Forslag om Bestyrelsen; den har nævnt Hovedforretningerne for den samlede Direktion, og for dens Medlemmer, naar disse ere fordelte til det Specielle; den har bestemt Fordelingen, først efter Forretningernes Hovedklasser til visse Kommissioner, og dernæst til det specielle Tilsyn under enhver Kommission; den har fastsat Forholdet imellem Direktører og Forstandere, imellem Direktører indbyrdes, og Forstandere indbyrdes m. v.; alt saaledes, som den har anseet rigtigst og med Deres Majestæts tilkiendegivne Billie meest overensstemmende, for at Direktionen stedsse, ved dens egne Medlemmer, kan være bekiendt med det Specielle og det Individuelle, som bør lede dens Beslutninger, og at Forstanderne, der have det nærmeste Tilsyn med det Specielle og Individuelle, kunne ligeledes ved Medlemmerne af Direktionen være underrettede, om de Direktions Beslutninger og øvrige Forhandlinger, som kunne tiene dem til Veiledning; hvorved det Almindelige og Specielle, det Fælles og det Særskilte, som falder under Bestyrelse, formenes at være sat i den behøvrige Forbindelse, som Niemedet fordrer.

For ikke at vidtlostiggjøre sin allerunderdanigste Forestilling, ved at gientage det, som i Planen er sagt, skal Direktionen, som forhen meldt, her henholde sig til

til visse væsentlige Punkter, som maaskee kunne behøve nærmere Forklaring.

A. Der ere visse Hovedgjenstande ved Fattigvæsenet, som fordre Bestyrelsens besynderlige Opmærksomhed. Disse ere:

- a. Forsørgelsen; b. Arbeidsvæsenet; c. Skolevæsenet; d. Sygepleien; e. Fattigvæsenets Politi.

I Sammenligning med Fattigvæsenet i det Hele er enhver af disse Gjenstande speciel; men enhver for sig betragtet, udgjør igien et Heelt, der har enkelte Grene under sig.

Uf denne Aarsag, og i Overensstemmelse med det, som Deres Majestæts aabne Brev har befalet, og med det, som ved andre Stæders Fattigvæsens Bestyrelse i de senere Tider, f. Ex. i Hamborg og Kiel, er prøvet med Held, har man antaget: at ikke alene Direktionens Medlemmer fordele sig i Kommissioner over forbemeldte Hovedgjenstande, for at beraadslaae over hvad som i ethvert Fag kan være gavnligt, og for alle tillige, at vaage over, at de Direktionens Beslutninger, som i saadant Fag skulle være til Følge, blive paa bedste Maade iværksatte; men at ogsaa enhver Kommissions Medlemmer fordele sig til det Specielle, for saa vidt det behøves, eller for Direktionen kan være nyttigt. Ved denne Punkt har Direktionen meget omhandlet, hvilket der skulde være bedst,

bedst, enten: a) at Direktionens Medlemmers specielle Forretninger indskrænkedes til kollegiale Kommissionsforhandlinger, saaledes, at disse Medlemmer ikke uden for de samlede Kommissioner havde noget med Detailen at bestille, men overlode alt desangaaende til Forstanderne, som i saa Fald maatte foredrage det Fornødne i Kommissionerne, og der modtage de Beslutninger, som siden skulde udføres; eller og: b) at Direktionens Medlemmers Tilsyn med det Specielle skulde gaae videre end til de fælles Forhandlinger i Kommissionerne, og disse Medlemmer da fordele sig til det Specielle under Kommissionerne, for med Forstanderne deri at tage Deel, og for at foredrage deres og Forstandernes fælles Bemærkninger for Kommissionerne, samt modtage disses Beslutninger, for at meddele samme til Forstanderne.

Direktionen har tiltraadt den sidste af disse Meininger, især af følgende Grunde:

a) Den synes at stemme meest overens med det i Deres Majestæts aabne Brev Forekrevne, da det hedder: (S. 1.) „at den specielle Bestyrelse efter Distrikter eller Fag besørger Direktionen ved Udnævnte af dens Middel, som imodtage Direktionens Beslutninger, og besørge dem iwerkfatte, enhver i det ham anviste Distrikt eller Fag;“ og (S. 7.) „at, paa det at det specielle Tilsyn kan gøres mindre besværligt
for

„for dem af Direktionens Medlemmer, som be-
 meldte specielle Tilfælde, inddeles Sta-
 den, uden Hensigt til Sogne, i visse Distrikter
 efter Areal;“ hvilke Bestemmelser give til-
 kiende: at Deres Majestæt har tiltænkt Direk-
 tionens Medlemmer, skjønt ikke lige Detailsfor-
 retninger med Forstanderne, saa dog videre
 Deeltagelse i Detailen end den, som kan finde
 Sted for en af flere Personer samlet Kom-
 mission.

b) Der ere Ting, som Ingen bedømmer saa rigti-
 gen, eller føler saa levende, som naar han selv
 saae dem. Til disse Ting kan især henregnes
 den Lidendes forskellige Slags Nød, naar den,
 som skal bedømme samme, ikke selv har lidt eller
 lider Mangel. Det ansees derfor gavnligt og
 hensigtsmæssigt, at Direktionens Medlemmer
 selv af og til indfinde sig personligen hos de
 Fattige, ligesom og at de undertiden ere tilstede
 i Skoler, Arbeidshuse og desl. Efter andres
 Beretninger, i hvor paalidelige disse end kunne
 være, bedømmes aldrig nogen i Sandserne fal-
 dende Ting saa vel, som naar den, der bedømmer,
 tillige selv har været Dievidne.

c) Fattigforstandere have vel hidtil havt umiddelbar
 Udgang til Sognekommisionerne. Men deres
 Antal har kun været lidet. Naar det foreges
 saa-

saaledes, som den nye Indretning fordrer, er
 det ikke uden Vanskelighed, og uden Sinkelse i
 Sagernes Gang, mueligt, at de alle paa engang
 kunne vibaane Forsørgelseskommissionens Sam-
 linger, og der selv foredrage hver sit Distrikts
 Sager; og antog man et vist bestemt Antal ved
 hver Samling efter Dmgang, da varede det saa
 længe, inden Dmgangen traf enhver, at visse
 Distrikters Sager ikke derefter kunde udsættes,
 uden at gaae i Langdrag. Ved de andre Kom-
 missioner, i hvis Sag Antallet af Forstandere
 bliver mindre, møder ikke saa megen Vanskelig-
 hed og Vidtløftighed. Men kunde det endog
 ansees for et Slags Fortrin for Forstanderne, at
 have umiddelbar Udgang til Kommissionerne, da
 synes det dog ikke planmæssigt, at tilstaae de
 andre Kommissioners Forstandere det, som neg-
 tes Forsørgelseskommissionens, allerhelst da de
 sidstes Forretninger ikke ere mindre vigtige eller
 besværlige end de førstes. Af den Marsag især
 har Direktionen troet, at den, skönt ugierne,
 maatte negte sig den Behagelighed, mundtligen
 at beraadstaae, saavel i Kommissions- som i
 Direktionensamlingerne, med de agtbare Mænd,
 som den sikkert tør haabe, at ville erklære sig
 villige til, som Forstandere at medvirke til Dies-
 medet; men saa meget mere vil den bestræbe sig
 for

for, at gjøre visse almindelige Samlinger muelige, hvor Direktører og Forstandere kunne møde hinanden, for venstabeligen og fortroeligen at meddele hinanden hver sine Erfaringer og Bemærkninger, og for derved at vedligeholde imellem sig det nærmere Bekjendtskab, og den Enighed, som altid letter og fremmer fælles Bestyrelse.

Hvorledes saadant bedst kan skee, vil beroe paa de Leiligheder, som Direktionen, naar den har overtaget Bestyrelsen, forefinder, eller siden kan erholde. Man har derfor i Planen (§. 25.) paa alene henviist til saadant Slags Samlinger, men ikke bestemt nævnt, hvorledes de indrettes; hvilket Direktionen maa forbeholde sig indtil videre.

B. Ved Fordelingen af Direktionens Medlemmer til Kommissionerne, og følgelig til de forskjellige Fag under Kommissionerne, har Direktionen beraadslaet om: hvilke af tvende Indretninger den helst skulde vælge, enten nemlig: a) at give alle Direktionens Medlemmer lige Deel i Forsørgelsen, og til den Ende dele Staden i 24 Hoveddistrikter, hvoraf hver Direktør fik sit, samt dernæst fordele dem tillige til de andre Kommissioner; eller og: b) at dele Staden i 12 Hoveddistrikter, hvorefter, naar ethvert fik sin Direktør, der blev tolv Distriktsdirektører, altsaa tolv Medlemmer i Forsørgelses-

Kommissionen, og dernæst at fordele de øvrige tols Direktionsmedlemmer til de andre fire Kommissioner.

Den har bestemt sig for det sidste af disse Alternativer, deels fordi den har troet, at det var bedre, at ethvert Medlem hestede sin fulde Opmærksomhed til en af de Hovedgjenstande, som ligge til Grund for Kommissionerne, end at de alle blandede sig til forskiellige af disse Gienstande, deels fordi der ere de af Direktionens Medlemmer, som vanskeligen, eller ikke kunne paatage sig et vist Distrikt, som Distriktdirektør, naar de derimod vel kunne tiltræde en eller anden Kommission, som ikke har Distriktsforsørgelse til Gienstand; deels fordi det vilde blive en Følge, naar alle Direktionens Medlemmer hver fik sit Distrikt, at Forsørgelseskommissionen, som nødvendiggen maatte bestaae af alle Distriktdirektører, blev lige saa talrig, som Direktionen, eller rettere: blev Direktionen selv, hvilket vilde være modsigende.

C. Hvad Fordelingen af de specielle Sag, eller Forretningerne iblandt Medlemmerne af Kommissionerne angaaer, da frembyder denne Fordeling sig af sig selv i Henseende til Forsørgelseskommissionens Medlemmer. De dele sig efter Hoveddistrikterne, og i det Distrikt, som Enhver faaer, maa han vedblive saa længe han er Medlem af Forsørgelseskommissionen;

thi

thi Omværling af Distrikter imellem Distriktsdirektørerne, vilde være til ingen Nytte, ja kunde endog blive til Skade, naar en Direktør, efterat være bleven kiendt med Forstanderne, og med Personalet af Fattige i Distriktet, maatte forlade det, for at gaae over til et ham fremmet og ubekiendt Distrikt. Underledes forholder det sig med det specielle Tilsyn under de andre Kommissioner. Ikke blot med Hensyn til Steder, men og til Forretningers Slags kan Fordelingen her skee.

Al Industrikommissionen, til Exempel, kunne Nogle beskæftige sig med Arbeidet i Arbeidshuse; Andre med det i Distrikterne; Nogle med et, Andre med et andet Slags af Arbeide; og da Omværling, hvor den kan finde Sted, altid medfører den Fordeel, at enhver af Kommissionsmedlemmerne kan gjøre sig nøie bekiendt med enhver Gren af det Fag, som Kommissionen er underlagt, saa har man antaget, at Omværling ved det specielle Tilsyns adskillige Dele skal finde Sted i alle de Fag, som ere underlagte Kommissionerne for Skolevæsenet, Industrien, Medicinal- og Politivæsenet. Men hvorledes Fordelingen skeer, hvorledes og til hvilke Tider omværls, derom kan i Forveien vanskeligen noget vist bestemmes, da det beroer paa mange personelle og lokale Omstændigheder. Direktionen har derfor troet, at det maatte forbeholdes enhver

af Kommissionens Medlemmer selv derom at forene sig med hinanden saaledes, at hver for en Tid har sit specielle Tilsyn, som han pligtmæssigen varetager.

D. At enhver Kommission har sin Formand, og Direktionen sin, har man anset nødvendigt. Der er en mechanisk Orden, som ved Forretninger, til disses behørige Fremme bør følges. Denne kan ikke beqvemmere holdes i Gang end ved enkelt Mand. Maaskee kunde det synes mueligt, at Forretningerne for Formanden i Direktionen, og i enhver af Kommissionerne, kunde blive saa mange, at de bleve bebyrdende; men ved trykte Schemata, som blot udfyldes, og ved Referater i Direktionens Forsamlinger af Kommissionsprotokollerne selv, uden videre særskilte Deduktioner, kan Arbeidet saaledes forkortes, at, forudsat det, som med Visshed kan formodes, at Direktionen altid har virksomme, duelige og for Sagen velvillige Mænd, ville disse vist nok kunne overkomme Formands Forretninger, ja endog finde Lyst i at udføre dem, især da nøiagtig Kundskab om Detailen, aldrig vissere erhverves, end ved selv at tage Haand i Arbeidet. Det forstaaer sig, at i de løbende Forretningers Expedition, og med Reenskrivning, bør Formændene gives Hielp, og denne kan gives ved Kontoir- og andre Betiente under Fattigvæsenet selv; men de

egentlige Sekretariats Arbejder i enhver Kommission og i Direktionen formodes Formændene sikkert at kunne og at ville paatage sig, i det mindste for en Tid, endog med Hensyn til at bespare Udgift. Skulde det imidlertid under Sagernes Drift befindes, at en særskilt Sekretair blev nødvendig, da kan det altid være Direktionen forbeholden, en saadan at antage; men først, og i det mindste, indtil man seer, om Lenning i den Henseende kan blive muelig, uden ny Udgift for Fattigvæsenet, har man holdt for, at særskilt Sekretær kunde være undværlig.

B. Ovsigten over Kassevæsenet, Bogholderiet og Direktionens Brevverling, har man troet at kunne giøre til Pligt for samtlige Formænd, deels, fordi alle Kommissionerne da, ved deres Formænd, kunne til alle Tider være underrettede om Kassens Tilstand, hvilket er en vigtig Omstændighed i alt hvad de forhandle, deels fordi man ikke over Nødvendighed har villet forege Kommissionernes Antal.

Hertil kommer endnu, at det, til at forebygge Langsomhed i Sagernes Drift, er fornødent, at Nogle bemyndiges til at underskrive paa den talrige Direktion's Begue, da den ei kan samles for ethvert Brevs Skyld. Dette har man troet at passe bedst for Formændene. Men da man tillige har indseet, at det ikke var overflødigt, at ogsaa de andre Direktion's

tions Medlemmer gives Udgang til, at kunne gjøre sig bekendte med Kassevæsenet og øvrige Kontoirforretninger, og at de alle, i en vis Orden, have lige Deel i at repræsentere Direktionen ved at underskrive i dens Navn, og paa dens Begne, saa har man antaget, at samtlige Medlemmer tiltræde Formands Forsamlingerne tre og tre efter Dmgang, og at enhver af dem i sex Maaneder er Medlem af Formands Forsamlingen.

F. Endnu er tilbage et specielt Tilsyn med de betydelige milde Stiftelser: Almindelig Hospital, St. Hans Hospital, Bartou, Abel Cathrines Boder og Dpfostningshuset. Enhver af disse Stiftelser udgør et Heelt for sig, som ikke er indbefattet enten under Forsørgelseskommissionen, eller nogen af de andre Kommissioner, saa vidt som om disse Kommissioner forhen er meldt. Magistraten har hidtil nævnet nogle af dens Middel til at have særdeles Tilsyn med enhver af dens Stiftelser. Det ansees nyttigt, at Direktionen herefter gjør det samme, og at disse da udværges af vedkommende Kommissioners Medlemmer, saaledes, som for enhver Stiftelse bedst passer sig, og af Direktionen nærmere kan vedtages.

G. Da Direktionen ikke har mere end et lægekyndigt Medlem, Stadsphysikus nemlig, men det Over-tilsyn, hvortil udfordres Lægekyndighed, er ved

Fattigvæsenet af vidtløstlig Omfang, har Direktionen anseet det gavnligt, og jeg Mangor, ønsket: at endnu tvende andre Lægekundige maatte tiltræde Medicinalkommissionen, og at de da tillige have Sæde og Stemme i Direktionen, naar Sager, Medicinalvæsenet vedkommende, der foretages.

Bare Omstændighederne lige for nogen af de andre Kommissioner, vilde Direktionen ikke have betænkt sig paa, at gjøre lige Forslag om flere i et vist Fag sagkundige Medlemmer ogsaa for dem. Men det har man ikke fundet. Vel er der Forskiel paa større og mindre Sagkundighed, baade i Skolevæsenet og Industrivæsenet; og det er ikke sagt, at Medlemmerne af Direktionen ere heri de sagkundigste; men paa den anden Side er det ogsaa vist, at det Skole- og Industrivæsen, som ved Fattigvæsenet kan finde Sted, er ikke saa vidtløstigt eller vanskeligt, at jo sund Forstand og Erfaring, uden særegen Lærdom eller Fabrikkundskab, deri kan vejlede; og naar under Valget af nye Direktører ved Bakancer, og under Valget af vedkommende Forstandere, tages Hensyn ogsaa til Kundighed i Skolevæsenet og i Industrifaget, skønnes ikke at videre behøves for disse tvende Fag.

Underledes forholder det sig med Medicinalvæsenet, da Lægekunsten er en Videnskab for sig, fremmed for ethvert Direktionsmedlem, som ikke har

studeret den. Hertil kommer endnu, at Medicinal-Kommissionens Medlemmer ikke faae Forstandere sig til Medhielp i det Specielle, saaledes som de andre Kommissioners Medlemmer. Dette er Hovedaarsagen, hvorfor Direktionen har foreslaaet flere Læger, end dem, Deres Majestæt har i sit aabne Brev nævnet, men derimod ikke udstrakt dette sit Forslag til andre.

H. Ved at bestemme Direktions- og Kommissionsmøderne, har man seet hen til: at det Slags Møder, hvor Detailen forhandles, bør være jevnligere end de, hvor det Almindelige foretages; at Kommissionsmøderne altsaa maa holdes i det mindste hver 14 Dage, naar derimod Direktionsmøderne ikke behøve at sættes uden i det mindste til hver Maaned's Dag. I Mellemtiderne mellem Møderne, hvile dog ikke de løbende Forretninger. Direktører med Forstandere kunne hver i sit Fag besørge i den Henseende det Fornødne, efter given Autorisation, eller paa Approbation, og skulde indtræffende Omstændigheder foranledige jevnligere Møder, kunne de tilsiges.

I. Til Sagernes Afgiørelse, saavel i Direktions- som Kommissionsmøder, har man antaget fleste Stemmer som giældende, og end ikke udeluft skriftlige, naar Sagerne, hvorom de gives, kunne være den Stenmegivende fuldkommen bekendte. Vel antages

tages almindeligst i besluttende Forsamlinger, at Stemmer kun gives af Tilstedeværende, som høre alt hvad der fremsføres for og imod Sagen, som omhandles, men der kunde dog være Tilfælde, at en Sag var i et Møde noksom omhandlet indtil Votering, eller at Dokumenterne i Sagen havde cirkuleret, og at en eller anden, hvis Stemme ikke gierne savnedes, ei kunde møde formedelst lovligt Forsald. En blot Formalitet kunde da, naar Stemmerne kun maatte gives af Tilstedeværende, berøve Mødet et kyndigt Medlems Stemme, hvilket saa meget mere maa ønskes forebygget, da de Mænd, som deeltage i Fattigvæsenets Bestyrelse, alle kunne ventes, som tienende Fattigvæsenet uden Indkorst derfra, at have andet Embede, eller anden Næringsvei at passe.

K. I Henseende til Forstandernes Fordeling har man antaget samme Regel, som for Direktionens, nemlig: at der bliver to Hovedklasser, den eene for Forsørgelsen i Distrikterne, hvilke forene sig med Distriktsdirektøerne under Forsørgelseskommissionen, den anden for Skolevæsenet, Industrien o. s. v. hvilke sættes i Forbindelse med de øvrige Direktører under de andre Kommissioner. Grunden til denne Klassifikation er den samme, som den for Direktørernes Inddeling til tvende Hovedklasser, at enhver nemlig desmere kan henvende al sin Op-

mærk-

mærksomhed til sit Slags Hovedgjenstande; og i Forudsætning, at denne Iddeling vil finde Deres kongelige Majestæts allernaadigste Bifald, har man i at bestemme Distrikterne for Forsørgelsesforstanderne, gaaet saaledes frem. Man har, efter de Rister, som i afvigte Sommer bleve optagne over de da fremfaldte eller opsogte Fattige, optegnet sig de Gader og Huse, hvor de vare boende. Man har dernæst samlet saa mange til hinanden grændsende Gaarde og Huse, som give Boepæl for omtrent 15 Familier. Et saadant Antal Huse og Gaarde har man henlagt som Distrikt, under en Distriktsforstander. Naar da tre og tre Distrikter sættes i Forbindelse med hinanden, ville saadanne tre omtrent indeholde det Antal af 100 Fattige, som Deres Majestæts aabne Vres har ansat til ungesærligt Antal for tre Distrikter, forudsat det, som Direktionen formoder, at ved Fattige nemlig, her forstaaes vorne Fattige og ikke Børn tillige.

Hvorledes Distriktsinddelingen derefter i det Hele omtrent bliver, vil det høslagte Bilag No. 4 nærmere oplyse. Det høieste Antal et enkelt Forstanderdistrikt har af Familier (Familierne saaledes beregnet som Planen ommelder) er 20; af vorne Fattige 46; af unge og gamle 64. Men saadant høiest Antal er kun enkelt; de fleste Distrikter ere
meget

meget mindre. Antallet af Forstanderne efter Distrikternes Inddeling er i alt 114.

At sætte alle Distrikterne aldeles lige i alle Henseender er ikke mueligt; et maa blive mindre, et andet større. At bestemme dem nu, medens Staden staaer i Bygning efter Ildbranden, saaledes som de herefter til Bestaendighed kunne forblive, lader sig heller ikke gjøre. En anden Inddeling maa af sidstbemeldte Aarsag skee om nogen Tid, og da vil det blive mueligt, efter de naermere Erfaringer, som imidlertid erhverves, at træffe det noesiagtigere. Da bliver og Leilighed til, saafremt Distrikterne (hvilket nogle af Direktionens Medlemmer have befrygtet) for endeel skulde være for store, at gjøre dem mindre. For først har man troet at kunne, og at burde gjøre Forsøg med at give dem den Størrelse, som Bilaget udviser, deels fordi Distriktsforstandernes Arbeide lettes, naar særskilte Forstandere blive ansatte ved Skolerne, Arbeidshusene, o. d., og deels fordi Forstanderne fritages for andre borgerlige personelle Byrder, hvilke maae falde paa andre Stadens Indvaanere, i Forhold som flere eller færre Forstandere fritages. Skulde man imidlertid befinde, at en eller anden Forstander under denne interimis Fordeling blev for meget besværet, vil og bør Direktionen være betænkt paa, ved given Medhielp, eller paa anden

Maade,

Maade, at lette ham Byrden; thi det er baade billigt, og til Niemedet vigtigt, at de Mænd, som velvilligen ville virke for Fattigvæsenet, ikke saaledes bebyrdes, at det blev dem for besværligt.

III. Om Forsørgelsen i Almindelighed. (S. 31 — 38.)

Naar man tænker sig en saadan ordnet Fattigforsørgelse, som den, der i det Foregaaende er sagt at maatte være det kiøbenhavnske Fattigvæsens Niemed, finder man: at der ere nogle Grundregler at antage for saadan Forsørgelse i Almindelighed, og nogle for enhver dens enkelte Grene i Særdeleshed.

Under de almindelige komme især i Betragtning: hvilke Trængende Forsørgelsen antager sig, hvorledes ethvert Slags af Trængende forsørges, i hvilken Orden de antegnes til Forsørgelse, samt under hvilket Opsyn fra Forsørgelsens Side, og hvilke Forpligtelser fra de Forsørgendes Side, Understøtningen vedvarer.

Som Personer, der kunne blive Gienstande for Fattigvæsenets Omhu, har man anseet ikke alene dem, der ere nedtrykte til Armod, det er, til den Tilstand, at de virkeligen savne det, der er uundværligt til Livets nødtørftige Underholdning, men ogsaa dem, som ved tilfældige Uheld nærme sig ned til saadan Tilstand. At understøtte hine, er at afhielpe Armoden, At antage sig disse, er at forekomme den.

Begge

Begge Dele ere vigtige. Men for saa vidt Fattigvæsenets Evner ikke skulde kunne udstrække sig til begge, bliver den Nød, som er, altid at foredrage til Understøtning frem for den, som kan ventes. Direktionen ønsker imidlertid intet hellere, end at den ved Fattigvæsenets nu værende og tilkommende Indtægtskilder maatte sættes i Stand til at kunne hjælpe ogsaa dem, der ere paa Veie til at forarmes.

Hvorledes saadanne Familier eller Personer, som ved Uheld eller andre tilfældige Marsager trykkes ned til Forarmelse, kunne hjælpes til selv at afværge den truende Nød, berøer paa de individuelle Omstændigheder, hvori enhver befindes. Sygdom til Exempel, eller Mangel af Fortieneste til en Tid, kan have sat den, der lever af sine Hænders Arbeide, ud af Nærings. For ikke at forkomme imidlertid, har han maattet afsætte af sit Værktøi, sine Klæder, eller andre Nødvendigheder. Ved at savne disse, eller ved at svare høi Rente, sættes han ud af Stand til at arbeide sig frem igien, naar Leilighed dertil endog tilbydes sig, og overladt til sig selv, synker han dybere og dybere, naar han derimod, ved Forstud til Løis Indløsning eller en liden Gield's Betaling og deslige, kunde maaskee reddes saaledes, at han ikke alene kunde tilbagebetale det Forstudte, men endog selv komme igien paa Fode.

Man nævner her et enkelt Tilfælde, men der ere mange af lignende Slags. Et Understøttelses Selskab har her i Staden forenet sig til foremeldte Næstmed, men dets Virksomhed strækker sig, saavidt Directionen er underrettet, kun til dets egne Medlemmer. Kunde Fattigvæsenet antage sig andre Trængende af lige Slags, formodes, at saa meget mere derved vilde udrettes til at forekomme Armod. Det hamburgske Fattigvæsen har deri gjort heldig Forsøg, med ikke betydelig Bekostning. Efter dets offentlige Bekjendtgjorelse i Begyndelsen af sidstafvigte Aar vare saaledes fra Junii Maaned 1796 til Januari 1797, 137 Familier og 108 enkelte Personer reddede fra at nedsynke til Armod; nogle ved at faae Klæder eller Haandværkstøi, andre ved at befries fra Husleiegiæld; nogle ved Forskudde til at indløse udsat Haandværks- og andet Tøi. Dertil var anvendt 4000 Rik. eller 1400 Rdlr., hvoraf endel betaltes tilbage i Terminer, og samtlige disse Familier eller Personer vare vedblevne at arbejde sig frem i deres sædvanlige Næringsveie.

Men med megen Barsomhed, og ikke førend efter nøie Undersøgning, maa saadan Understøtning skee, naar den ikke skal misbruges, og da skade mere, end gavne.

Hvorledes der sørges for dem, der allerede ere i Armod, og ikke selv kunne redde sig, beroer paa hvad det er for Trang, der trykker, og hvor vidt den

For-

Forarmede selv endnu kan medvirke til sin Forsørgelse, eller ikke.

Der ere Gamle, og Svage, som aldeles intet kunne fortjene; disse, de egentlige og sande Almisselemmer, bør underholdes af Fattigvæsenet.

Der ere Andre, saa arbeidsføre, at de selv have Kræfter til at erhverve det Nødtørstige; men dem mangler enten Færdighed til at arbejde, eller Leilighed, eller begge Dele. For dem bør sørges saaledes, at de undervises i det Arbejde, hvortil de have meest Begjærlighed, eller at Leilighed gives dem til ved Arbejde at erhverve.

Der ere atter Andre, som tildeels ere arbeidsføre, men ikke kunne fortjene alt det, som er dem nødvendigt. Disse henhøre til Klassen af arbejdende Almisselemmer, der bør fortjene ved Arbejde, hvad de kunne, og gives som Almisse det videre Fornødne.

Endelig ere der og Syge, der trænge til Kuur og Sygepleie, og Børn, som ikke uden det Almindeliges Forsorg kunne erholde Underviisning. Ogsaa for dem bør Fattigvæsenet drage Omsorg.

I Henseende til den Orden, i hvilken Trængende antages til Forsørgelse eller Understøtning af Fattigvæsenet, og i hvilken Opsynet over dem fra Fattigvæsenets Side føres, er der en væsentlig Forskiel imellem;

a) dem,

a) dem, som allerede ere forarmede, og som saadanne, drages ind under Fattigforsorgelse til Beskandighed, og

b) dem, som selv ville arbejde imod en truende Armod, og som kun begiere eller saae Arbejde af Fattigvæsenet, eller som, efter Overtagelse af de militære Pensionister, og af de reformerte og den katolske Menigheds Fattige, blot skulle erholde den tillagte Pension, eller anden dem tillagt Understøtning, udbetalt af Fattigvæsenets Kasse.

Fattige af den første Klasse antages ikke uden efter foregaaende noie Afhøring og Undersøgning om deres Trang, Arbejdsferhed og Arbejdsduelighed, indskrives dernæst som Fattige, og blive da Fattigvæsenets vedvarende Opsyn og dets indvortes Politiløve i alle Henseender undergivne. De af den anden Klasse derimod betragtes fra en anden Synspunkt, og kunne kun afhøres, indskrives, og blive Fattigvæsenets indvortes Politiløve underkastede, for saa vidt de søge og erholde videre Understøtning fra Fattigvæsenet.

Gribes end videre nogen nedtrykt, men endnu ikke forarmet Familie eller Person under Armene, for at reddes fra at nedsynke til Armod, bør Fattigvæsenets Bestyrere vel i Forveien have fornøden Underretning om saadan Familie eller Person, og om Sandheden af det Foredrague, ligesom og have Tilsyn med,

at Understøtningen, som tilstaaes, rigtig benyttes; men denne Underretning bør indhentes, og Opsynet føres paa en anden Maade, end for de egentlige Fattige foreskrives, og den eller de Bedkommende ikke ansees som indskrevne Fattige.

Den Følelse ikke at ansees som fattig, eller at ville hellere selv arbejde imod en truende Armod, end ligegyldigen forarmes og siden forsørges, bør Fattigvæsenet, endog sig selv til bedste, paa alle muelige Maader søge at opmuntre og oplive; men dette skeede ikke, naar de Trængende af forbemeldte Slags behandlede paa lige Maade, som Fattige i Almindelighed.

Hvad Militæretatens Pensionister angaaer, da nyde disse deres Pension, som en Belønning for foregaaende Tjeneste, og kunne altsaa ikke, for saa vidt de fra Fattigvæsenet alene nyde denne Pension udbetalt, ansees som Fattige. Heller ikke kunne de Fattige, som fra Militæretaterne, eller fra de reformerte og katolske Menigheder, overgaae til Fattigvæsenet, med den tilstaaede Almisse, ansees forpligtede til at afstiene denne Almisse heel eller for endeel ved Arbeide; thi denne Almisse er dem given uden Forpligtelse til Arbeide; men forlange de videre Tilskud, og dette gives, følger det af sig selv (og dette er overensstemmende med de med bemeldte Etater og Menigheder trufne Foreninger) at de, for saa vidt, underkastes

lige

lige Vilkaar og Love med andre indskrevne Fattige.

Disse Betragtninger og Grundsætninger, der stemme noie overens med Ordene, Meningen og Hensigten af de for det kiøbenhavnske Fattigvæsen hidtil givne Anordninger, især med Forordningen af 9de Marts 1792, samt med Grundsætningerne, som ere antagne paa andre Steder, hvor Fattigvæsenet i de senere Tider er bedst ordnet, have veiledet Direktionen i dens Forslag: om Fattigforsørgelse i Almindelighed. Den gaaer nu over til sammes enkelte Dele.

IV. Forsørgelse ved Arbeide i Særdeleshed.

(S. 40 — 50.)

Den, som kan erhverve ved Arbeide, bør, saa vidt han kan, arbeide, ikke gives Almisse. Hverken Staten i det Hele, eller noget dens Medlem, end ikke den vedkommende Fattige selv, er tient med, at Orkesløshed opmuntres og ernæres. Ei heller kunne Godgjørenhedens milde Gaver dertil uden Misbrug anvendes. Heraf følger, at med arbeidsføre Fattige, for saa vidt de ere arbeidsføre, kan og bør Fattigvæsenet ikke videre befatte sig, end at det i fornødent Fald søger at skaffe dem Leilighed og Færdighed til Arbeide, naar og for saa vidt enten en af Delene, eller begge mangle.

Der kunne være Tider og Tilfælde, da den arbejdsføre Fattige kan gjerne ville erhverve ved Arbejde, men er ikke i Stand til, enten selv at forskaffe sig Leilighed, eller til at erhverve ved Arbejde saa meget, som til nødterstigt Udkomme udfordres.

Der ere ogsaa Tilfælde, da et vist Slags Arbejde, hvortil den Arbejdsføre har været vant, ophører, og da det altsaa bliver ham nødvendigt, at han, for at erhverve, maa gaae over til andet Arbejde, i hvilket han, enten aldeles ikke, eller kun lidet, er øvet.

I første Tilfælde at tilvænne den Arbejdsføre saadan Beskæftigelse, hvorved fuldt Udkomme, eller den største muelige Deel deraf kan erhverves, og i sidste Tilfælde at aabne Leilighed til Underviisning og Øvelse i det Slags Arbejde, hvortil Hænderne enten ikke, eller kun lidet ere vant: dette bliver noget af det Vigtigste og Gavnligste, hvortil Fattigvæsenet kan bidrage, og som derfor fortjener dets besynderlige Opmærksomhed.

Efter den Præis, hvori Haandlangerarbejde, Markarbejde, og andre deslige Beskæftigelser i de almindelige Næringsveie nu staae, er det vel ikke at formode, at Arbejdsførhed dersfra vil unddrage sig, for at søge Arbejde ved Fattigvæsenet. Ei heller bør dette gjøre sig Umage for, ved besynderlige Opmuntringer, eller ved Tvang, at drage Arbejdere til sig,

fig, men snarere see at tilvende de almindelige Næringsveie de virksomme Hænder, hvortil de trange. Men naar saadant Arbeide, enten almindeligen, eller i visse Aarstider, ophører, eller aftagende Kræfter, eller andre Omstændigheder, gjøre samme for besværligt, eller for den Arbeidende meer ubegjæmt eller mindre indbringende, end det rpligere Haandarbeide i Arbeidshus, eller i egen Bolig, da er det Tid at Fattigvæsenet giver Leilighed og Anførsel.

Det Almindelige, hvormed Fattigvæsenet kan sætte ledige Hænder i Virksomhed, og hvori det kan lade give Undervisning, endog til de ældre Arbeidere, er Forædling af Hør, Hamp, Uld og Bomuld. Til saadant Arbeide ere de fleste Hænder vant, eller kunne vænnes. Varene, som af bemeldte raa Materialier forarbeides, ere af det Slags, som Landet ikke selv endnu frembringer i fornøden Mængde til eget Brug, endnu mindre til Afsetning udenlands. I langt større Mængde end hidtil, kunne de altsaa forarbejdes, uden at de Hænder, som deri arbejde uden for Fattigvæsenet, derved standses. Forarbejdningen, allerhelst af de grovere Slags, er simpel, Afsetningen vis. Disse Slags Arbeider bør altsaa blive de, med hvilke Fattigvæsenet især søger at sysselsætte de af dets arbejdspore Fattige, som ikke i de almindelige Næringsveie kunne anbringes. Men derved udelukkes dog ikke andre Slags lige, eller mere passende, eller indbrin-

gende, naar der findes Fattige, som have større Behøvsenhed til, eller Ovelse i saadanne andre Slags, og naar Produktet er anvendeligt, eller affatteligt ved Fattigvæsenets Indretninger selv, eller uden for samme.

Jo mere deslige Arbejder kunde gives i offentlige Arbeidshuse, som frivilligen søges, jo bedre er det for Fattigvæsenets Industri i det Hele; thi i offentlige Arbeidshuse kan bedst holdes Orden og have Tilsyn, baade med Arbeiderne og med Arbeidet. Der kan ogsaa Fattige have Varme om Vinteren, og andre Bequemmeligheder gøres nuetlige for dem. Saadanne Arbeidshuse bør derfor Fattigvæsenet have, og det har dem allerede. Men om de, som have, ere tilstrækkelige; om det er bedre at have dem i færre Antal og større; eller i større Antal og mindre, derom savner Direktionen endnu de fornødne Erfaringer. I München har man indskrænket alt de Fattiges Arbeide uden for deres Bopæl, til et eeneste offentlig Arbeidshus, og denne Sammenbragen til eet Sted har givet Anledning, ikke alene til et meget fordelagtigt Fabrik anlæg, men endog til mange andre gode og besparende Indretninger, saasom god og sparsommelig Bespisning paa Stedet. Men der kunne være lokale Omstændigheder, som gjøre det fornødent, at fordele Arbeiderne til flere Arbeidshuse her i Staden. Disse Omstændigheder kunne under den tilkommende Beskrelse

relse bedst undersøges, og det nærmere derom afgjøres.

I hvad der end i den Henseende skeer, blive dog altid nogle Arbeidsføre, hvis Legems Svaghed, eller huslige Forfatning, saasom, naar syge Egtesæller, spæde Børn skulle passeres, o. s. v. hindrer dem fra at søge Arbeidshus. Disse maae man altsaa under behørigt Opsyn give Arbeide hjemme. Spind er det almindeligste, som i saa Fald kan gives, og den Flid, som derved fremnes, bliver at ansee som egentlig Husflid, naar derimod Arbeidet i Arbeidshusene mere nærmer sig til Fabrikflid.

Hvorledes de raa Materialier, som udordres til Bearbejdningen, bringes tilveie, hvormeget i Arbeidsløn betales, og hvorledes Afsetning aabnes for de Varer, som for Fattigvæsenets Regning forarbejdes, disse Punkter have nødvendigen maattet komme i Betragtning ved Planens Udarbejdning.

Man kan heri gaae frem paa tvende Maader: enten at Fattigvæsenet kontraherer med Fabrikantere, og Andre, om at levere de raa Materialier af Hør, Hamp, Blaar Uld, Bomuld, o. desl., betale en vis bestemt Arbeidsløn, og modtage det spundne Garn til videre Anvendelse; eller og: at Fattigvæsenet for egen Regning anskaffer de raa Materialier, lader dem forædle til Garn, og enten sælger Garnet som Garn, eller lader det for egen Regning give videre Forarbejdning til Udsalg, eller til Anvendelse

ved Hospitaler, eller anden Indretning ved Fattigvæsenet selv.

Det lader sig ikke med Bestemthed forudsee, hvilken af disse Maader man fortrinligen kan eller bør vælge. Men begge staae Fattigvæsenet aabne, og det kan enten i Almindelighed, eller for en vis Tid, eller for en vis Deel, benytte sig af den, som findes fordelagtigst. I al Fald bliver især at paa-see, at Arbeidslønnen, som betinges eller gives, bliver saadan, at den Fattige kan bestaae ved Arbeidet, og at Varene, i den almindelige Konkurrence, kunne bære den, og at den altsaa hverken bliver høiere eller lavere, end den ellers her paa Stedet almindeligen gangbare og med Vares Natur passende Pris for lige Arbeide. Sattes den høiere, kunde saadant letteligen lede hen til en almindelig Forhøielse i Arbeidslønnen, og derved at fordyre Varene, til Skade for Uffætningen, og sølgelig for Fabrikationen. Sattes den lavere, vilde det gaae ud over den Fattige, og kiede ham ved Arbeidet.

Bestemmelsen af Arbeidslønnen ndelukker dog ikke saadanne Tilskudde af Almisse, eller Præmier, som Fattigvæsenet kan finde sig foranlediget til at give, for at udfylde det, som den Svagere ikke er i Stand til at erhverve til nødtørftig Udkomme, eller at opmuntre saavel den Svagere, som den Starkere til anstrængt og vedvarende Flid. Saadanne Tilskudde

bør,

bør, for saavidt de gives, udredes som Udgifter af Fattigvæsenets almindelige Fonds, og ikke betragtes som Deele af den Arbejdsløn, der staaes paa Varerne; og fra denne Synspunkt ansætte, kunne de være passende for det Arbejde der foretages, saavel for Andre efter Alford, som for Fattigvæsenets egen Regning.

For at underrettes om: hvorvidt man kunde vente, at Andre, Fabrikantere især, vilde lade raa Materialier forarbejde ved Fattigvæsenet: hvor mange Fattige derved kunde anbringes: hvorvidt de Fattige kunde ved saadant Arbejde bestaae, m. v. har man forløbigen indladt sig om denne Sag med adskillige af Stadens Klæde- og Seildugsfabrikører, Løinagere o. a. fl. Af disse forløbige Mellemløsing har Direktionen grundet Anledning til at formode: at naar Fattigvæsenet, for sin Regning, holder Arbejdsværelser, Arbejdsredskaber og Opsigt, samt Regnskabs Føring i Arbejdsværelserne, at bemeldte Fabrikantere og Andre ville indlevere raa Materialier til Forarbejdning: at Arbejdslønnen, som de ville betale, er antagelig: at de fleste, om ikke alle Fattigvæsenets arbejdsføre og duelige Arbejdere, kunne saaledes anbringes, nogle til Udspind, andre til Linnedspind; og i saa Fald behøvede Fattigvæsenet ikke, enten at have løbende Kapital i raa Materialier eller i Varer, eller at staae Risiko ved Udsalg. Denne

Frem-

Fremgangsmaade, som i det Hele ellers maaskee er den mindst fordelagtige for Fattigvæsenet, tilraader Forsigtighed dog at bruge, især i Begyndelsen, da man savner mange Erfaringer, og har betydeligt Arbeide.

Ved Undersøgning om Forholdet af Fortieneste ved forskellige Slags Spind, har man erfaret, at for Arbeiderne bliver Spind af Uld og Hamp fordelagtigere, end de af Hør og Blaar.

Efter det, som er opgivet, skal en god og flittig Spinner, som er fuld arbejdsfør, godt kunne fortjene ved Uldspind, for Klædefabrikerer i det mindste 48 a 46 β . ugentlig, for Løimagerne fra 54 til 72 β ., ved Hampespind fra 72 til 108 β . Hør- og tildeels Bomuldspind er derimod ikke saa fordelagtigt, om endog noget mere derfor betales, end efter nu værende Takt; og saa meget mere behageligt har det derfor været Direktionen at erfare, at ved Uldspind og Hampespind alene kan henimod 1500 Personer ventes sysselsatte for Fabrikantenes Regning. Imidlertid lader det sig ogsaa formode: at deels ved Undervisning i en bedre og hurtigere Hørspinden, deels ved totenede Rokke, som ikke ere ukjendte her, og som meget skulle være i Brug i Skotland, Fortienesten i denne Arbeidsgren kan bringes op imod den ved Uld- og Hampespind, især for de yngre Fattige, som endnu kunne øves til mere Færdighed. Direktionen er paalideligen underrettet om: at en ung Spinneresse her i Staden

har

har bragt det til at spinde 1² Pund Hør om Dagen paa ceentenet Rok, hvilket udgjør dagligen 30 β ., naar man endog kun regner 20 β . for Pundet. Den har end videre erfaret, at totenede Rokke til Hørspinden meget godt kunne benyttes af dem, som dertil fra Ungdommen vænnes, og den har derfor og været betænkt paa at forberede til almindeligere Skoleundervisning i denne Spindemaade, end hidtil har havt Sted.

Hvad som i det Foregaaende er nævnet om Arbeide, angaaer altsammen det frivillige Arbeide. Tvangsarbeide for Uvillige vil i det Følgende paa beqvemmere Sted blive ommeldt.

Da Direktionen i næstafvigte Sommer optog Mandtal over de Fattige her i Staden, fandtes uden for Hospitalerne 5795, som kunde anses trængende til at understøttes. Af disse ansattes, efter hvad som ved denne forløbige Undersøgning kunde skønnes, 1851 som heel arbeidsføre, 286 som halv arbeidsføre, 108 som ikke arbeidsføre. Nærmere og vedvarende Bekjendtskab med de Fattige vil kunne i saa Fald bringe denne Ansætning. Snidlertid tiener den til nogen Veiledning om de Kræfter, som ved Fattigvæsenet til Arbeide kunne være at anbringe eller veilede.

V. Forsørgelse ved Almisse.

(S. 51 — 58.)

Naar man efter det, som i det Foregaaende er anført, har antaget, at nødtørftigt Udkomme er det, som Fattigvæsenet bør gjøre Udveie til for den Fattige, og, at til dette nødtørftige Udkomme bør enhver Fattig, ved egen Kraft erhverve alt, hvad han kan, falder det af sig selv, at ved Almisse kan og bør kun forstaaes Differencen mellem det, den Fattige selv kan erhverve, og det han nødvendigen behøver, for at vedligeholde Liv og Helsen. Større Almisse vilde lokke mangen Arbejder, som stræber for selv at ernære sig, ind i Fattigklassen. Mindre Almisse vilde modfuge en ordnet Fattigforsørgelses Viemed.

Men saa simpel som denne Regel om Almisseuddeling er i Theori, saa vanskelig er den i Udførelsen. For ethvert Individ som Fattigvæsenet antager sig, maa bedømmes, hvad det behøver, og hvad det kan erhverve; og begge Dele berøe paa mange forskellige og afværende Omstændigheder. Visse almindelige Regler for Almisseuddeling, bør imidlertid en ordnet Fattigvæsens Forsørgelse antage, og disse har Directionen søgt i Planen at fremsætte.

De dele sig i tvende Hovedklasser, nemlig: Reglerne for Almisseforsørgelsen

A. i offentlige Pleiehuse,

B. uden for saadanne Pleiehuse.

I Henseende til de offentlige Pleiehuse har man lagt til Grund for Fremtiden:

- a) At deri kun indtages de usleste Almisselemmer, som enten intet kunne fortjene, eller kun lidet, og som ikke i Staden kunne forserges, uden at være sig selv og andre til Byrde.
- b) At deres Nødvendigheder gives dem i Pleiehuseene in natura, og ei i Penge.
- c) At det lidet, de kunne fortjene ved Arbejde i Pleiehuseene selv, egentligst kommer de Stiftelser til gode, som underholde dem med alt det For nødne.

Kjøbenhavns almindelige Fattigvæsen har betydelige Pleiehuse for Fattige. Det almindelige Hospital huser omtrent 700 saadanne, af hvilke nogle have 2 Mk., andre 24 β ., andre 1 Mk., andre 8 β . ugentlig, nogle alene frit Huus. St. Hans Hospital har omtrent 300 Almisselemmer, der nyde ugentligen i Penge almindeligst 28 β . Bartou har henved 400 Lemmer, som have ugentligen hver 3 Mk., og Abel Cathrines Boder 23 Lemmer, med 1 Rdlr. ugentlig.

Hertil ville endnu, under Foreningen imellem det civile og militære Fattigvæsen, komme Søværsthuset for en Tid, samt det militære Depot her i Staden; og tildels Christians Pleiehus i Eckernförde.

Saa vel Antagelsen til, som Forsørgelsen i disse Pleiehuse, har hidtil været forskjellig.

I de militære Pleiehuse antages ingen uden de, som ved Alder eller Svaghed ere saaledes afkræftede, at de selv intet, eller saare lidet, kunne fortjene. For Barton, Abel Cathrines Boder og St. Hans Hospital ere samme Regler foreskrevne. I det almindelige Hospital kunne derimod ogsaa de indtages, som kunne fortjene deres fulde Underholdning, paa Husleien nær, hvilken sidste Indretning ikke sjelden gjør dem til Hospitals Lemmer, som med nogen Understøtning kunne hjælpes uden for Pleiehuse, ja foranlediger endog, at Hospitalslemmer, naar Leilighed eller Lyst til at erhverve mangler dem, blive Gadebetlere, medens andre, som aldeles ikke kunne hjælpe sig selv, ligge forladte, eller halv understøttede i Staden.

I de militære Pleiehuse, Søværsthuset og Christians Pleiehus, gives dem, som deri ere indtagne, fuld Underholdning ved Husleie, Barm, Klæde og Føde in natura, hvilken Forslegning ogsaa synes at være den rigtigste for sande Hospitalslemmer, der enten ikke, eller dog særdeles vanskelig, kunne bestyre hver sin Økonomi. I de civile Pleiehuse derimod gives Almisselemmerne Penge til at underholde sig med, hvilke Penge mange af dem, især de, der mangle Siæls eller Legems Kræfter, ikke sjældent uretteligen anvende.

Directionen har derfor foreslaact, at ligesom ingen uden de usleste Almisselemmer bør antages til

til Forsørgelse i offentlige Pleiehuse, saa bør ders
 imod samtlige disse Lemmers Underholdning gives
 dem in natura, og disse Personer, ligesom og det
 lidet Arbeide, de kunde foretage, være bundne til den
 Stiftelse, i hvilken de forses.

Dersom dette Forslag finder Deres Majestæts
 Bifald, ville adskillige arbejdssøe Fattige efterhaan
 den kunne affondres fra det almindelige Hospital, og
 andre mere hjælpeløse af Staden, i deres Sted kunne
 antages til Hospitalspleie. Da ville ogsaa Sognenes
 Arbeids- og Skolehuse, som nu tildeels ere blevne
 Pleiehuse, kunne befries for de Pleielemmer, som der
 nu optage Plads, og saa meget mere fyldestgøre
 deres egentlige Bestemmelse.

Hvad angaaer Almisselemmers Forsørgelse i
 Staden, da kan man forudsætte, at naar de offentlige
 Pleiehuse kunne modtage alle de usle Almisselemmer,
 som formedelst Mangel af eget Erhverv bør gives fri
 Underholdning, blive alene de tilbage i Staden, som
 kunne erhverve nogen, men ikke fuld Underholdning.
 Forsørgelsesreglerne for dem har Direktionen søgt at
 udkaaste saadanne, som Hensigten af Forordningen af
 9de Marts 1792 fordrer, og som Erfaringer fra andre
 Steder have vist dem antagelige og anvendelige.
 Det Væsentligste af disse Forsørgelsesregler gaar ud
 derpaa, at Differencen mellem den Fattiges Fortie-
 neste ved Arbeide, og det Nødsfugige til hans Unders-
 holdning

holdning kan udfindes, og disse Tilskudde lønnes efter Aarstider og andre Omstændigheder, og at det Nødvendige til hans Underholdning gøres ham mueligt for taalelig Pris.

Hvad Enhver ved Arbeide kan fortjene, er det ikke mueligt i Forveien at beregne, thi det beror paa den individuelle Kraft og Færdighed, som hos Enhver befindes. Hvad derimod til nødtørfug Underholdning udfordres, lader sig bedre, skiondt ikke med fuld Visshed, i Forveien bringe ind under almindelig Regel. I Hamborg har man først antaget, at ikke høiere end 3 Mk. dansk, siden efter noget mere i dyrere Tider, udfordredes ugentlig til Hus, Varme, Klæder og Føde for en fattig, som aldeles intet kunde fortjene, og for flere, som boe tilsammen, mindre. I Kiel har man paa samme Maade beregnet ugentlig for en fattig 2 Mk. 8 β . dansk om Sommeren, og 3 Mk. om Vinteren.

Efter disse Data kunde en ungefærlig Bestemmelse gøres for Kiøbenhavn; men Visshed ville Erfaringer alene kunne give. Saa meget lader sig imidlertid forudsæe, at Almisse i Penge, given uden Opmærksomhed paa, hvad den fattige faaer for Pengene, vilde ikke være ham af den Værd, som naar tillige kan sørges for, at Husleie og andre Fornødenheder kunne forskaffes ham for taalelig Tjenpris. Dgsaa
hertil

hertil bør altsaa Fattigvæsenet saa meger som mueligt medvirke, ikke alene for at forhjelpe den Fattige til at erholde fuld Værd for den Betaling, han giver, men ogsaa for at kunne bestemme Almissestøtten saa meget lavere, som det ved sparsom Anvendelse kan gøres skæffeligere.

Bei Husleie, undertiden endog for maadelig Bopæl, er det, som Direktionen, ved dens Undersøgninger, især har erfaret at trykke den Fattige. Af 5795 Drængende har man fundet 716, altsaa omtrent $\frac{1}{8}$ at boe slet eller ussel. Dette er vel tildeels en Følge af den Staden overgangne Hvedbrand. Jo mere der bygges, jo mere kan man rimeligen vente den Dræng lindret; men ogsaa kan Fattigvæsenet fra sin Side medvirke dertil, deels ved Raadsfærsel, deels ved at give Bærterne Forvisning om Husleien til rette Tid, deels ved fortrinligen at udsætte Penge imod sikker Prioritet i saadanne Bygninger, hvor gode Baaninger til billig Pris for Fattige ere eller vorde indrettede. Selv at lade bygge, og i saadanne Bygninger at give fri Bopæl, synes af mange Aarsager ikke for Fattigvæsenet tilraadeligt, saa længe andre Udveie kunne findes.

Den Dyrpris paa Fødemidler, Brændsel, Løi til Klæde og deslige, som forvoides ved at købe i Utide i meget smaa Partier, paa anden og tredie Haand, kan Fattigvæsenet ligeledes finde Udveie til

at lindre eller afværge, nu ved at kontrahere med Andre, om at udsælge til Fattige, mod bestemte taalelige Priser, nu ved selv at have Dplage, anskaffede til beilelig Tid, og til almindelig Pris, nu ved andre Foranstaltninger.

En sund og nærsom Føde, som koster kun lidet imod andre lige nærsomme, er ved Fattigvæsenet i München indført af den bekendte Grev Rumford. Med denne Spise har Fattigvæsenet i Hamborg, i Aaret 1797 gjort Forsøg, og fundet de Fattige, baade unge og gamle, meget vel tente. Den bestaaer af vel sammenkogte Byggryn, Urter, Kartofler, noget Riød eller Fless, Edike, Salt, og noget haardt Brød. Naar den koges i en vis Mængde, og i indmuret Kiedel, hvis Fyrsted er indrettet til Brændesbesparelse, gives i Hamborg fuld Middagsmad til en voksen Person for mindre end 2 fl. dansk, og den er funden saa nærsom og velsmagende, at mange Fattige der have frivilligen spist den hver Dag et heelt Aar igiennem, og at Børn derved ere fiendte sundere og iaskere, end ved anden for Fattige sædvanlig Spis.

Direktionen formener, at denne Spise, hvis Gavnlighed allerede ved Erfaringer noksom er stadfæstet, vil med Nytte og til Besparelse kunne indføres ogsaa i Kiøbenhavn, for først og især i offentlige Pleiehuse, Arbeidshuse og Skolebygninger; og den har

har til den Ende søgt at forskaffe sig en Model til den Rumsfordfke Kogebog, ligesom den og her har gjort Prøve med Kogningen og Bespisningen, og da befundet, at dette Fødemiddel svarer til det, som dets om fra andre Steder er bekendtgjort.

VI. Skolevæsenet for fattige Børn.

(S. 31 — 38.)

Saa vist som det er, at intet leder mere hen til Forarmelse end forsømt Opdragelse, saa vigtigt maa det være for Fattigvæsenet, baade nu og i Fremtiden, at ikke alene de Børn, hvilke, eller hvis Forældre indskrives føre Fattige, men ogsaa alle andre, som, skøndt ellers ikke trængende, dog mangle Evne til at betale for Skolegang, kunne befrimelig og stadigen dertil faae Udgang.

Kiebenhavn har allerede et ikke ubetydeligt Antal af Skoler, hvor fri Undervisning gives til fattige Børn.

I Treue Sogn ere til Exempel 2, ved Petri Kirke 2, i vor Frelseres Sogn 4, ved Frederik's Kirke 2 Læsestoler og 1 Arbeidsskole. Desuden er i Holmens Sogn, og under Garnisons Monigheden, adskillige, deels for tjenestgjørende, deels for ikke tjenestgjørende Militæres, og tildeels for andre Børn, og end videre en Skole under Navn af kongelig Belsønningsstift,

de 32 Mænds Skole, og nogle ved de reformerte og den katolske Menighed.

At de af disse Skoler, som nu staae under Pleiekommissionerne, gaae ind under Fattigvæsenets umiddelbare og særskilte Bestyrelse, derom kan i Følge Deres Majestæts aabne Brev af 26de Januarii f. A. ikke være Tvivl. Men om det samme gielder i Henseende til de andre, alle eller nogen, dette har Direktionen ikke fundet saa afgjort.

3. Og for sig selv synes det at være i Princip: at alt frit Skolevæsen for Fattige anses som en væsentlig Deel af Fattigvæsenet, og at samme, som saadan, henhører under den Bestyrelse, som bedst har Leilighed til at kiende fattige Børn, som bør sørge for deres Underholdning, naar den mangler dem, som bør tilsee med dem og Forældrene i deres Bopæle, som altsaa ideligen kan bedømme alle de Omstændigheder, der staae i Forbindelse med Børnenes Skolegang, og som naar alt er forenet, kan ordne det efter een Plan.

4. Dgsaa hedder det i Forordningen af 16 Novembr. 1771, at den da oprettede Pleiedirektion, i hvis Sted Magistraten og Sognekommisionerne i sin Tid indtraadte, og i hvis Sted denne Direktion nu indtræder, skulde forestaae alle Gøddædighedens Stiftelser i Kiøbenhavn; ligesom og i Deres Majestæts aabne Brev af 26de Januarii f. A.

f. N. S. 1. er befalet: „at det hele Fattigvæsenet i Kiøbenhavn og denne Stads Forstæder skulde henlægges under enkelt og særskilt Direktion.“

Men paa den anden Side er det ogsaa bitterligt, at visse saa kaldte Kirkerne og andre Fri- eller Fattigskoler, baade i forrige Pleiedirektions Tid, og siden, da Magistraten og Pleiekommissionerne traadte ind i Pleiedirektionens Sted, ere vedblevne under de særskilte Bestyrelser, som fra de ældre Tider af have forestaaet dem; og da allerhøihøiembedte Deres Majestæts aabne Brev i 12te S. bestemmer, at naar den nye Direktion tiltræder Bestyrelsen, den da modtager:

a) De Fonds og milde Stiftelser, Inventarier m. v. Fattigvæsenet tilhørende, som efter Reskript af 4de April 1781 overdroges fra den forrige Pleiedirektion til Magistraten.

b) De ved enhver Pleiekommission forefindende Bygninger, Inventarier, Fonds og Beholdninger; saa har Direktionen, efter det, som hidtil er foregaaet, ikke troet sig bemyndiget til, nu at berragte alle Stadsens Fattig- og Friskoler, som inddragne under dens umiddelbare og særskilte Bestyrelse. Den har derimod snarere fundet sig foranlediget til at gaae ud fra den Synspunkt: at nogle Fattig- og Friskoler vilde komme ind under Direktionen, og nogle forblive under særskilte Bestyrelser, uden dog at antage som afgjort, hvilke Skoler der henhøre til hver Klasse. Dette vil

nærmere i sin Tid blive at undersøge og omhandle, og hvor Tvivl høves, Sagen blive at henstille til Deres Majestæts Bedømmelse og Beslutning. Saa-
dan detail-Undersøgning og Omhandling vilde lede hen til en Bidtøftighed, der end længere maatte udsætte Direktionens allerunderdanigste Førefilling.

Hvorledes, og i hvilket Antal, Stadens fattige Børn fordeles til Stadens Fattig- og Friskoler, saavel de, der komme ind under Direktionen, som de, der maatte forblive under særskilt Bestyrelse, kan heller ikke endnu bestemmes. Direktionen har kun kunnet antage de Hovedregler: at de alle bør til samtlige forberedte Skoler fordeles; at Bestyrelserne bør virke i nøje Forbindelse med hinanden, og i Forening med Øvrigheden, for at der kan have Bished om, at alle fattige Børn søge Skole, og at de undervises og anføres under lige Plan saaledes, at Fattigvæsenet, saa meget som ved et rigtigt Skolevæsen er mueligt, betrygges imod det større Antal af Fattige, som Mangel af planmæssigt Skolevæsen i Fremtiden kunde foranledige.

Efter de gode Hensigter, som hidtil ved saa mange Leiligheder ere kiendte hos særskilte Skolebestyrelser, bør Direktionen ikke tvivle om, at disse, saavidt de vedblive, velvilligen ville forene sig med Direktionen, ligesom den med dem, til det fælleds Niemod. Men skulde imidlertid, ved de nærmere Om-

handlinger herom, Omstændigheder møde, som gjøre det nødvendigt at indhente Deres kongelige Majestæts Beslutning, maa Direktionen forbeholde sig derom allerunderdanigst at andrage. I at fremsætte Grundreglerne for fattige Børns Skolegang og Skoleundervisning, har man især havt Hensyn til:

- a) at de tidligen, endog førend den egentlige Skoleundervisning kan begynde, bør afvænes fra Leddiggang og Gadeløben, og holdes til Orden og Renlighed.
- b) at de, i de Aar, medens Skoleundervisningen varer, bør anføres baade til Kundskab og Arbejde, og
- c) at de, endog efterat den egentlige Skoleundervisning er forbi, ikke skulde savne videre Vejledning.

En formelig Skoleundervisning, indrettet som den bør være, efter Klasser, kan ikke med Nytte begyndes, førend med det siette Aars Begyndelse; men derimod kan det være saare gavnligt, at Børnene tidligere ledes og vænnes til Orden og Sædelighed, og at de derved forberedes til Skoleundervisningen.

Der ere Forældre og Andre, ogsaa iblandt de Fattige, som selv i egen Bolig, meget vel kunde og vilde drage Omhu for saadan Forberedelse; men der ere og Andre, om hvilke det samme ikke kan siges. Nødvendigheden for dem at gaae paa Dagarbejde,

eller og huslig Uorden, eller andre Omstændigheder, kunne forholde, at Børnene i tidlig Alder overlades for meget til dem selv, at de løbe ledige paa Gader og offentlige Pladse, at de faae slet Føde, at de der ved vandre paa Siæl og Legeme forderves, og vanarte ferend de komme ind under Skoleundervisningen, og at de da blive uskikkede til, og modvillige imod den Orden og Opmærksomhed, som fordres af Læringer.

Direktionen har troet, at man, uden at bebyrde Skoleundervisningen med saadanne yngre Børn, kunde inddrage dem under et Slags forberedende Tilsyn, og til den Ende har den foreslaaet særskilte Indretninger i Arbejdshuse, Skoler, eller andensteds, hvor Børn under fem Aar kunde om Dagen henses, og gives nogen for deres Alder passende Beskæftigelse, under Opsigt af skikkelige aldrende Fruentimmer, indtil de naae den Alder, at de i egentlige Skoler kunde indtages. Med mindre Bekostning formodes dette at kunne skee, end naar Skolerne skulde udvides til Børn, yngre end fem Aar.

Barme Værelser, og nogle saadanne Personer, som de, Fattigvæsenet desuden maatte understøtte, er det Væsentligste, som dertil udfordres; sund Føde, som der her gives, kan tildeels træde ind i den Almisse's Sted, som for saadanne Børn ellers maatte tilstaaes.

Førelbre, som maade søge Næring om Dagen uden for deres Bopæle, kunne være tjente med, at vide deres Børn vel tilseete; Børn, som ellers lide under huslig Nøden, kunne være tjente med den bedre Opføyn, og den bedre Føde; og Skolerne kunne være tjente med at modtage Børn, der allerede vare vaante til nogen Stadighed og Orden, frem for at faae dem gandske raa fra Gaden af.

Om Skolegangen og Skoleundervisningen, fra fiette Mars Begyndelse til femtende Mars Ende, har Direktionen alene fremsat de almindeligste Grundsaetninger. De gaae især ud paa: at det som der læres, kan være nyttigt: at Haandarbeide bliver deraf en ligesaa væsentlig Deel, som Læsning: at nyttige og styrkende Legemsøvelser ikke udelukkes: at Flid i Arbeide opmuntres, deels ved Fortienesten af det, som den arbejdende Lærling erhverver, deels ved Præmier: at den nødvendige Underholdning for Børn gives, hvor det kan skee, tildeels ved Bespisning i Skolerne; at Dreng- og Pigeskoler, saa meget mueligt, adskilles fra hinanden; at Undervisningen ordnes efter Klasser o. s. v.

Direktionen gjør sig ikke Tanke om, at have herved foreslaaget noget Nyt, som ikke forhen er nævnt, eller isærkkat; den formener snarere, at det Foreslaagne er at ansee som Resultater af hidtil borte Erfaringer,

og saa meget sikkrere har den troet at kunne gaae frem med sit Forslag.

Længere end til det femtende Aars Ende har man ikke troet, at Skoleundervisningen i det Høieste burde være, ikke fordi jo nok en hensigtsmæssig Undervisning, især naar den forbindes med Haandarbejde, som baade øver, og tildeels ernærer, jo kunde gaae længere; men de unge Mennesker, som skulle gaae ud i Lære og Tjeneste, ved Haandværker og andre Haandteringer, søges gjerne i det fiortende eller femtende Aar, og almindeligen lade, især Folk af den fattigere Klasse, deres Børn af den Aarsag konfirmere saa tidlig, som skee kan, sædvanligen, naar de ere fiorten Aar, i hvilken Alder Anordningerne tillade Konfirmationen.

Ogsaa har man taget Hensyn til, at jo længere Alderen for Skolegangen udsattes, jo flere Skolepladse, og følgelig jo mere Bygning med dertil hørende Indretninger behøves. Endog for det Antal af Børn fra sex til femten Aar ville samtlige nu værende Fattig- og Friskoler ikke have Rum nok. Ved Undersøgningen i sidste Sommer fandtes blot af Almisseklassen 700 Børn af forbemeldte Alder, som ikke søgte Skole, og dog havde de nuværende Skoler den Tid enten alle dem, eller de fleste af dem, de kunde rumme. Hellere end at holde Børn i Skolerne længere end til femtende Aars Udgang, har man derimod søgt

at naaue Leilighed for dem til, at de, endog efter Konfirmationen, og efter at være gaaet ud i Lære og Tjeneste, kunne faae baade videre Undervisning og Veiledning under den Fattigvæsenets Bestyrelse, der fra deres tidlige Ungdom af antog sig dem. Til den Ende har man, i Lighed med hvad paa mange Steder i Engeland, som og i Hamborg, er indført, foreslaaet Søndags Forelæsninger for konfirmerede Børn; til den Ende er og anseet gavnligt, at fattige Børn vedblive at staae under Fattigvæsenets Opfynd indtil deres attende Aar; alt paa det at disse unge Mennesker ikke for tidligen, og i den Alder, da de endnu trænge til Raadsførel og Veiledning, skulde gandske overlades til sig selv.

Med ikke megen Bekostning formener Direktionen at Søndags Forelæsninger kunne indføres og vedligeholdes. Der behøves ikke andre Bygninger dertil end dem, Fattigvæsenet desuden maatte have; der vil og altid findes Lærere ved Fattigvæsenets Skoler, eller Andre, som, i det højeste imod et Tillæg til allerede havende Indkomster, kunne formaaes til at holde Forelæsninger.

Som tyvende meget vigtige og med anseelige Fonds forsynede Indretninger til fattige Børns Opdragelse, blive her nævnte Baisenhuset og Opfostringshuset. Den første er stiftet for 200 fader- og moderløse Børn, som savne det Nødtørstige til deres Underholdning,

ning, 100 af hvert Køn; den anden for 200 fattige Drengsbørn. Baisenhuset har sin særskilte Direktion, og skal efter Deres Majestæts aabne Brev af 26de Januar f. A. derunder forblive; men at det dog tillige vedbliver, efter dets Bestemmelse, og i Forening med Fattigvæsenet, at medvirke til at forsørge og opdrage fattige Børn. Dette viser allerhøistbemeldte Deres Majestæts Befaling, som har bestemt, at naar Sager, fælleds for Fattigvæsenet og Baisenhuset, omhandles i Fattigvæsenets Direktion, skal et Medlem af Baisenhusets Direktion tiltræde.

Før de Fader- og Moderløse blandt de Børn, som ellers henhøre under Fattigvæsenets Omhu, er altsaa Adgang aaben til Forsørgelse ved Baisenhusskiftelsen. Om den Orden, i hvilken de antages, m. v., har denne Direktion at overlægge med Baisenhusdirektionen; og videre i den Henseende bliver nu for Tiden ikke at afgjøre.

Opfostringsskiftelsen derimod, som ligger under Fattigvæsenets Direktion alene, har man ikke blot for dens Bigtigheds Skyld, men formedelst den umiddelbare Forbindelse, hvori den kan og bør staae med det øvrige Skolevæsen for Fattige, forment at burde være Gienstand for Direktionens nu værende, og nærmere Undersøgelse.

Efter den af Hans Majestæt Kong Fredrik den femte, under 29de Julii 1753 givne Fundats og Anordning, skulde Stiftelsen være et Institut, hvor 200 Drengs skulde have frit Hus, Klæde, Føde og Undervisning; de maatte indtages ikke yngre end fem, og ikke ældre end tolv Aar; de maatte forblive i Stiftelsen til det tolvte eller femtende Aars Fuldværelse; de skulde undervises og øves i Skrivning, Læsning og Regning, samt i visse Haandarbejder for at kunne blive dnelige Lærlinger, ikke til Konster og Professioner, men til Løifabriker, Handel og Søfart.

Enhver Fabrikant, Handlende eller Søfarende, som modtog en Dreng fra Institutet, skulde for ham betale 50 Rdlr til dets Fond; hvorimod Drengen skulde tiene ham indtil det 2de Aars Ende, for Kost og Klæder alene, uden Løn. Erhvervede nogen i Stiftelsen Dyfostret sig i Liden Formue, og døde uden Børn, skulde Halvdelen af det Efterladte tilfalde Stiftelsen, naar Vedkommende ikke i Forveien havde affundet sig med Direktionen om en vis Kiendelse.

Fattige Børn, ikke alene fra Kiøbenhavn, men ogsaa fra andre Steder i Landet, maatte til Stiftelsen have Udgang. Naar nogen til Indretningens Fond betalte 300 Rdlr., fik han berøvet for sig og Arvinger bestandig Ret til at besætte en Plads. Stiftelsen fik sin egen Direktion.

I adskillige Hovedpunkter er forbenæltede første Plan forandret. Den særskilte Direktion er ophørt, og Stiftelsen forbundet med det almindelige Fattigvæsen, under sammes Bestyrelse. Af de 200 Dreng, som for først udgjorde det bestemte Antal, ere 50 udsatte paa Landet, imod billig Betaling fra Stiftelsen, hvis Fonds fandtes utilstrækkelige til at underholde det fulde Antal her i Staden. Det er indført, at de fra Stiftelsen udgaaende Dreng lige saavel sættes til Professioner, som til Fabriker. Den Betaling, som skulde erlægges for enhver Dreng, der fra Stiftelsen gik i Lære eller Tjeneste, er, som ikke erholdelig, ophævet.

Men endnu har Direktionen forment, at der er ikke lidet tilbage, som med Nytte kunde anderledes bestemmes. Især har man anseet den forskellige Alder, i hvilken Drengene kunne indtages, og den deraf følgende betydelige Forskiel i Tiden for deres Ophold ved Stiftelsen, som Grundmangler, der sætte Undersætningerne for Individuerne indbyrdes i Misforhold, lægge Hindringer i Veien for en planmæssig Undervisning, drager gandske raa og i alle Maader uforberedte Børn ind i Stiftelsen, og foranlediger Uregelmæssighed i Ufgang og Tilgang.

For at hæve disse Mangler, og for tillige at sætte denne Hovedindretning for fattige Børns Opdragelse, i desto nøiere Forbindelse med de øvrige Fattigvæsenets

Under:

Undervisnings- og Opdragelsesanstalter, har Direktionen foreslaaet: at Udgangen til Stiftelsen skulde blive en Belønning for de fattigste og sædeligste Børn af Fattig- og Friskolerne: at Undervisningen sammesteds skulde have nogen Udmærkelse, hørende til de bedre Skoleleiligheder, denne Stiftelse har, og til de fortrinlige Egenheder, af hvilke de deri indtagne bør være kiendte: at Hovedsiemedet for Undervisning og Anførsel, dog skulde efter Stiftelsens Hensigter være, at forberede duelige Lærlinge for Fabriker og Haandværker, disse for Staten saa nyttige Næringer, med Hensyn til hvilke ingen Skole, i det mindste saavidt mekaniske Haandarbejder angaaer, endnu er indrettet: at ogsaa de Dreng, som Private ere berettigede til at indsætte, og hvis Antal forholder sig til det Hele, som 13 til 200, skulde være saaledes forberedte, som alle de øvrige: at Ingen, som har nydt godt af denne Stiftelse, derved paalægges større Forpligtelser i Henseende til tilkommende Formue, end de, som i Fattigvæsenets andre Skoler undervises.

Om samtlige disse Punkter, saaledes som de i Planen ere indførte, er Direktionen enig, og den formoder, at Stiftelsen, efter disse Grundsætninger modificeret, vil bedre end hidtil kunne fyldestgjøre sit Siemed, og gaae Fattigvæsenet.

Men endnu er en Hovedpunkt tilbage, om hvilke Meningerne ere ulige, denne nemlig: hvilket der

skulde

skulde være bedst, enten at Stiftelsen vedblev at indtage Børn, som Opfostringsbørn, og saaledes at assistere dem, medens de opholdte sig der, fra alle andre huslige Forbindelser,“ eller og „at de fattige Børn forbleve under Fattighusestiftelsens særdeles Opsyn i de huslige Forbindelser i Staden, og fik alene Udgang om Dagen til Stiftelsens Undervisningsanstalt.“

Meningerne for enhver af disse Alternativer har sine Grunde. Direktionen har endnu ikke bestemt sig fuldkommen for nogen af dem, men troet, at kunne forbeholde sig det, indtil den er underrettet om, hvorvidt Deres Majestæt allernaadigst maatte bifalde de almindelige Grundsatninger i Planen, Opfostringsstiftelsen vedkommende, da det vil være fornødent, at en nærmere detailleret Plan for denne Stiftelse af Direktionen udfastes, og til Bedømmelse allerunderdanigst foredrages. De generale Grundsatninger ere af den Beskaffenhed, at de alle kunne forenes med enhver af de Hovedplaner, om hvilke Meningerne endnu er deelte; og saa meget mere har Direktionen altsaa kunnet indlemme dem i Forslaget, uden at opholde sig ved de Punkter, som fordrer endnu nærmere Undersøgelser og Beregninger.

Finder Direktionens Forslag om et udmærket Undervisningsinstitut for Drengbørn Deres Majestæts Bifald, tør den og vente, at det, den har op-

givet

gløet om et lignende Institut for Pigebørn, ikke mis-
billiges.

For Husstanden ere gode og duedige Tjenestepis-
ger ikke lidet vigtige. En Indretning, som opmunt-
rer og danner fattige Pigebørn til at blive det, har
derfor ikke syntes Direktionen overflødig; men saa-
dan Indretning vil dog altid blive en af de mindre nød-
vendige, som bør, og maa være, indtil det mere
Nødvendige er bragt tilveie.

Til Slutning har Direktionen ved den Afdeling
om Skolevesenets kun dette at tilføie, at da den for-
udsæer, at Husmø til Skole og Arbeidsbeværelser for
fattige Børn vil blive den vigtigste og kostbart, har
den troet at burde antage til Grundregel: at ingen
Lærer, samt Læren, gives fuld Bopæl i Skolebygningen,
men alene, naar, og for saa vidt som der ved gives
Opsyen over Børnene udenfor Skoletiden. Man har
troet, at naar man havde at vælge imellem Mangel
af Rum, eller alt for indskrænket Rum for Børnene,
og fri Bopæl for Lærerne, da maatte man give de
første fortrinlig Udgang til Rummet, især da de
Lærere, som blot have Læretimer, gjerne kunne have
Bopæl udenfor Skolebygningerne, og der indfinde
sig i de for dem bestemte Timer. Men skal nogen
Lærer tillige føre Opsigt udenfor Læretimerne, da
forstaaer det sig, at han maa have Bopæl i Skole-
bygningen.

End videre er det ikke at tvivle om, at have i nogen Skolebygning Plads mere end behøves, lader man den beboe af en af Skolelærerne, og mod forholdsmæssig Afdrag i hans Lønning, hellere end at den staaer ledig.

VII. Sygepleie i Særdeleshed.

(S. 83 — 120.)

Naar Sygdom forener sig med Fattigdom, lider den Fattige i dobbelt Henseende. Desmere opfordrer Menneskelighed til da at komme til Hielp, og saadan Hielp bør Fattigvæsenet give, endog med Hensyn til de Besparselser, det bringer sig tilveie, ved at arbeide imod en af de vigtigste Aarsager, som nedtrykke til Uførlighed og Armød. Sygepleie i rigtig Diden, er derfor altid og overalt anseet for en ligesaa væsentlig som vigtig Deel af Fattigforsørgelsen.

Der ere tvende Klasser af Syge, som henhøre under Fattigvæsenets Omhu, nemlig:

a) de derunder indskrevne, og derfra, ogsaa i de sundeste Dage, understøttede Fattige, og
 b) de, som først blive trængende, og søgne Understøttning, naar Sygdom paafalder, og saa længe den varer.

Der ere ogsaa tvende Maader, paa hvilke Fattiges Helbredelse kan gøres muelig, nemlig ved Indtagelse

i Sygehospital, og ved Tilfyn i egen Bopæl. Om Fordelene ved enhver af disse Maader ere Meningerne deelte. Nogle give Hospitalspleien Fortrin, fordi Hospitalet, som oftest, frembyde bedre Husleilighed, end de Fattiges sædvanlig flette Boliger, fordi den for Syge fornødne Hielp sammesteds kan concentreres, fordi den passende Sygekost der kan besør- ges, og fordi at der kan Opsigt have med, at de Syge bruge de foreskrevne Medikamenter rigtigen, og ikke handle i Henseende til Diæt, eller i andre Maader mod Lægernes Forfkrift.

Paa den anden Side ere der og Tilfælde, i hvilke de Fattiges huslige Forsatning ikke tillader, at de føres paa Hospital, eller adskilles mod deres Villie fra Familie og Venner. Dgsaa indtræffer det ikke sjældent, at de Syge, skiodt de behøve Tilfyn, dog ikke trænge til at indlægges paa Hospital, men derimod kunne vedblive deres sædvanlige Arbeide, og hel- bredes ved simple, nogle Gange anvendte Lægemidler. End videre formenes det og ved Erfaringer stadfæstet, at Sygepleie for Fattige bliver i adskillige Tilfælde mindre kostbar, naar den gives i egne Boliger, end naar dertil holdes Hospitalet.

Direktignen skal ikke indlade sig i at undersøge disse forskjellige Grunde og Meninger; thi den er opertydet om, at man ikke her i Staden kan indskrænke sig til et af Alternativerne alene, men at man maa

lade dem begge staae hinanden ved Siden, og benytte Begge efter Tid og Omstændigheder.

Der ere Syge, som enten formedelst Sygdommens Beskaffenhed, eller formedelst deres huslige Omstændigheder, nødvendigen maade bringes paa Sygehospital, saafremt deres Helbredelse nogeninde, eller i den behørig Tid skal kunne ventes. Der ere Andre, for hvilke saadanne Marsager ikke giøre det nødvendigt. At indelukke de første fra, eller at tvinge de sidste ind i Hospital, vilde være lige betænkeligt. Hertil kommer endnu, at det ikke er mueligt, naar Hospitalspleie blev den eneste, hvortil de Syge indfrænkedes, da at bestemme Sygepladserne i Hospital saaledes, at de jo til visse Tider maatte blive for faa, til andre Tider for mangte; i første Tilfælde savnedes fornøden Leilighed, og den Syge maatte i Mangel af vergænseret Sygepleie i Staden, da Henligge forladt; i sidste Tilfælde forboldtes unyttig Berøfsning.

Direktionen har derfor indeelt Sygepleien for de Fattige i toende Hovedklasser, Hospitalspleie og Hjemmepleie, og derhos bestemt Tilfældene, i hvilken den Syge bør bringes til Sygehospital, eller kan tilses hjemme.

Erfarenheden alene vil kunne godtgjøre, hvorvidt de nu værende Sygehospitals Indretninger ere tilfrættelige eller ikke. Direktionen har under dens Undersøgninger og de Forretninger, som hidtil have

været den paalagte, havt Anledning til at troe, at de ikke ere det. Den har derfor søgt at medvirke til, at flere Sygepladse paa det almindelige Hospital kunde blive indrettede, og mere Inventarium af Linned, Sængeklæder, o. s. v. anskaffet.

Bed at seie Anstalt til, at for Rekonvalescentere fra Hospitalet, Leilighed kan gives, til saasnart som mueligt at forlade Hospitalet, uden dog strax at savne Understøtning, saalænge de endnu ikke kunne gaae ind i deres forrige Haandtering, vilde end flere Pladse gøres muelige; og naar hertil kommer St. Hans Hospitals nye Indretning, om hvilken en særskilt Kommission har beraadslaaet og gjort Forslag, formodes, at fornøden Hospitalspleie for de af Stadens fattige Syge, som ber bringes paa Hospital, vil kunne have, især da nogle af disse ogsaa ville have Udgang til Frederiks Hospitals Fripladse.

De ved Fattigvæsenet indskrevne Fattige, som nyde Almisse, kunne dog ikke antages til disse Fripladse. Hospitalets Fundats udelukker dem, formodentligen, fordi de ere blevne ansæete som henherende til det almindelige Hospital. Men for de Syge, som ikke i de sunde Dage have Hielp fra Fattigvæsenet, eller fra anden Stiftelse, men derimod, naar Sygdomme paafalde, savne fornøden Understøtning til Kur og Pleie, ere Pladsene bestemte. Og da dette Slags, efter det, som i det Foregaaende er anført,

udgier den anden Klasse af de Syge, for hvilke ogsaa Fattigvæsenet har at sørge, har man brevverlet med Hospitalets Direktion om den Orden, som i Henseende til denne fælleds Sag kunde imellem begge Direktioner, Hospitalets nemlig og Fattigvæsenets, antages.

De Punkter, som Planen derom indholder, ere vedtagne Resultater af denne Brevverling.

Hvad Sygepleien for Fattige i deres Hiem angaaer, da har Fattigvæsenet, til at tilsee disse, hidtil haast trende Pleielæger, af hvilke enhver har 300 Rdlr. aarlig.

Direktionen har fundet, at trende Pleielæger ere alt for faa for hele Staden, og at, naar samtlige Stadens Fattige, i Sygdoms Tilfælde behørigen og jævnlig skulde tilsees, naar alle Eaternes Fattige forenes til Eet, og naar saadanne Lister og Ekstrakter, som til Oplysning og Orden udfordres, skulde holdes, da kan hvert af disse tolv Direktordistrikter behøve sin Distriktslæge, og disse hver for sig have ikke ubetydeligt Arbeide.

At forlange, at disse Mænd, som med Beføstning have maattet erhverve sig, i en Tid af flere Aar, de Kundskaber, der berettiger dem til Praxis, og som, naar de dertil ere blevne berettigede, alene ved deres Praxis erhverve Udkomme for sig og Familie, skulde uden nogen Erstatning, for Fattigvæsenets Skyld, opoffre anden Indkomst, vilde være for meget begiært,

giært, allerhøjest da det altid er mere nøisomt, at tilsee de Fattige i deres tildeels flette Boliger, end de mere Velhavende i de rummeligere og bedre.

Vist nok ligger det i Fattigvæsenets nye Plan, at der, saa meget som mueligt, bør spares i Lønninger, og i Overensstemmelse hermed er antaget, at hverken Direktører eller Forstandere, skulle fra Fattigvæsenet have Indkomst, men tillige er da og forudsat, at disse Mænd have andet dem underholdende Embede, eller anden Næringsvei. Dette er ikke Tilfældet med Læger, der leve af deres Praxis, eller med Skolelærere, der ernære sig ved deres Undervisning. Disses Arbeide for Fattigvæsenet bør altsaa lønnes. Men da man og kan forbigge sig om, at velsindede Læger (og andre kan Fattigvæsenet ikke ønske sig) ville i en Sag, til hvis Fremme saa mange Medborgere bidrage ved Goddædighed og frivilligt Arbeide, ikke saa nøie beregne Erstatning imod Arbeide, formener Direktionen, at for hver Distriktslæge kunde bestemmes 150 Rdlr. aarlig, dog saaledes, at de nu værende trende Pleielæger beholdt hver de 300 Rdlr., af hvilke de ere i Besiddelse, hvorimod de, saa længe de have dobbelt imod de andre Distriktslæger, paatog sig hver tvende Distrikter. Dette har Direktionen saa meget mere troet at kunne foreslaae, som de efter Planen fritages for det dem hidtil paalagte Tilsyn i Hospitalerne, hvilke gaae ind under Sygekommissionens Opsyn.

Vel faaer Fattigvæsenet, ved de flere lønnede Læger, en ny Udgiwt af 900 Rdlr. Men kan denne Forsøgelse, saaledes som formodes, bidrage til desto vissere og virksommere medicinsk Hielp, da kan den rigeligen indvindes, ved at forkorte Tiden for Sygepleie, og ved desto hastigere at fremhielppe de arbejdende Kræfter, som under mindre vel ordnet, eller mindre virksom medicinsk Hielp, nu og da kunde svækkes i den Grad, at langvarig Almiisse deraf blev Følge.

Som faste Tjenester har Direktionen ikke formeent, at de Poster, Lægerne paatage sig i Hospita-ler eller Distrikter, bør anses. Den hele Forsat-ning imellem Direktionen og de Fattige, kan nærmest sammenlignes med et Slags Husstand. Foreningen imellem Husfaderen og Huslægen er sædvanligen saadan, at enhver kan forandre, naar han finder for godt. Det samme synes da at være passende imellem Fattigvæsenets Direktion og de Læger, der paatage sig Tilsyn ved Fattigvæsenet, alene, at betimelig Varsel gives, naar Forandring fra nogen af Siderne ønskes.

At under ellers lige Omstændigheder, den fore- drages til Distrikts- eller Hospitalslæge, som har baade medicinsk og kirurgisk Examen, er en Følge af den Blanding af indvortes Sygdomme og udvortes Bræk, som kan forefalde.

Fødselshielp for fattige Barselkoner bør ikke, uden i overordentlige Tilfælde, være Distriktslægerne paalagt. Den bør i øvrigt besørget ved Gjordemødre. Direktionen vil ikke undlade, derom at for-
 ene sig med dem, saa mange som for Distrikterne findes fornødue; og da det er bekiendt, at ogsaa disse velvilligen, og ofte uden Betaling, indfinde sig hos de Fattige, tvivler man ikke om, at saadan Velvillie vedvarer, og at Beføstningen for Fattigvæsenet vil blive taalelig.

Hvorvidt og hvorledes Stadsaccoucheuren kunde forpligtes til, at komme Fattige i extraordinaire Tilfælde til Hielp, derom maa Direktionen forbeholde sig at indgive allerynderdanigst Forestilling, naar Embedet bliver ledigt. Imidlertid er den forvissat om, at den Mand, som nu har dette Embede, ligesaaalidet herefter, som hidtil, i fornødent Fald nægter sin Hielp.

Medicin for de Fattige er, lige saavel som Tilsyn af Læge, en Sag af Bigtighed. Hidtil have nogle af Stadens Apotekere, efter eget Tilbud været pligtige til, at levere samme mod en vis ikke ubetydelig Rabat. Men Vejens Længde fra visse Distrikter af Staden til enkelte Apoteker, har derimod været en Besværlighed. Direktionen har troet, at naar en Pharmacopœa pauperum antages, hvorfra de kostbare Slags udelades, og hvori de mindre kostbare, men dog virksomme Slags

Slags nævnes, da vil man formodentlig træffe lige billige Vilkaar hos alle Stadens Apotekere. Men overalt bør i Underhandlingen herom, ikke saa meget sees hen til Medsættelse, i den for de simple Species ikke høie Pris, som paa Varenes Godhed, uden hvilken Løgernes Møie kan være forgieves.

Hvad Manen i øvrigt fastsætter om Antagelsen til Sygepleie, om Forholdet under samme, om Fordelingen imellem Distrikter og Hospitaler, og imellem Distrikterne indbyrdes, om Fattigvæsenets Omhu, baade for de Uægelige og for Rekonvalescenterne, henhører deels til den formale Orden, deels til den almindelige Forsørgelse, og behøver, saavidt Direktionen skønner, ingen videre Forklaring.

VIII. Fattiges Begravelse.

(S. 121 — 124.)

Det er hidtil ikke usædvanligt, at de Trængende, som indskrives ved Fattigvæsenet, have, førend de saaledes indskrives, begyndt at indsætte i Ligkasse. Men naar de ere komne i den Forsætning, at de behøvede Almisse, er det blevet dem vanskeligt eller umueligt, at fortsætte Indskuddene. De have da maattet frakalde, eller andre have paa deres Begne indsat, og derimod hævet Ligkassenpene ved Dødsfaldet, imod at besørge Begravelsen. Ogsaa Fattigvæsenets Kasse har saaledes tiltraadt,

Det

Det samme vil venteligen ogsaa herefter hælde, og forsaavidt falder Begravelsen ikke Fattigvæsenet til Last. Men der kunne endog være Tilfælde, at Ligkassepengene maaskee kunne afgive noget Overskud, som da henhører til den Fattiges Efterladenskab, og bør behandles som dette.

Men naar for Almisselemmer ikke i Ligkasse er indsat, eller Begravelsen af deres Efterladenskab kan bekostes, maa Fattigvæsenet nødvendigen besørge samme for sin Regning, med behørig Sparksomhed.

IX. Om Forseelser og Straffe.

(S. 125 — 145.)

Med Siden af en planmæssig Fattigforsørgelse, kan Bettleri paa ingen Maade taales. Dette Unde, som fornædler Menneskeligheden, vanærer det Offentlige, besværer Medborgere, og svækker enhver Formuendes Lust til at understøtte Fattigvæsenet, bør derfor almindeligen forbydes. Forbudet bør almindeligen overholdes, og dets Overtrædelse straffes.

Efter de ældre Anordninger var Straffen for Bettlere: at arbejde i det da forenede Kasse- Tugt- og Spindehus, eller som det da med eet Navn kaldtes, Børnehuset. Men efterat i de senere Tider, Forbedringshuset var blevet en adskilt Afdeling fra Tugt- og Kassehuset, blev denne Straf ved Forordning af 9de Marts 1792 formildet saaledes: at Almisselem-

mer

mer skulde for første Gang, naar de betle, gives en offentlig Trettesattelse af vedkommende Pleiekommis- sion, og for igientaget Betleri dømmes i Forbedrings- huset i kortere eller længere Tid; men alle andre der- imod dømmes, endog for første Gang begaaet Betleri, til Forbedringshuset.

Direktionen har troet, at naar enhver virkelig Trængende nu har vis Udgang til Fattigvæsenets Forsørgelse, og naar Enhver, som antages under saadan Forsørgelse, advares ved Antagelsen om Føl- gerne af Betleri, bør indskrevne Fattige ikke behand- les mildere, end andre, som ingen Understøttelse nyde. De første have ingen Anledning til at betle; de sidste kunne mueligen have nogen, fordi de, især naar de ere fremmede, ikke saa nøie, som de indskrevne Fattige, kunne være underrettede om den Orden, i hvilken Un- derstøttelse søges. Straffen er derfor foreslaaet eens for alle, og Henvisning til Tvangsarbejde i en vis Tid ansæet for lige saa passende, som den med nu værende Lovgivning er overensstemmende.

Men Forbedringshuset indeholder, foruden op- bragte Betlere, ogsaa Forbrydere af andre Slags. Mængden af de til Forbedring Indsatte er almindeli- gen saa stor, at de, efter Rummet's Beskaffenhed, m. v. ikke noksom kunne adskilles. En anden Behandlings- maade kunde da være antageligere for Betlere, end for de andre, især da blandt Betlerne findes mange,

baade

baade Børn og gamle Folk, der ikke have Kræfter eller Dueligbed til det Arbeide, som Forbedringshuset kan være tiend med. Direktøren for denne Tvangsindretning har i Aaret 1786 klaget over, at Indretningen tabte ved de indsatte Betlere, der ikke vare fuld arbeidsføre.

Disse og andre Omstændigheder have ledet hen til den Tanke, at det vilde i mange Henseender være godt, om Fattigvæsenet, til Betleres Afvendelse fra Betleri, fik under egen Bestyrelse et Tvangs Arbeids- hus, endnu mere adskilt fra det almindelige Forbedringshus, end dette er fra Tugthuset; og den er i denne Tanke bestrykt af den hamborgske og andre Fattigbestyrrelser's Bemærkninger over de Uleiligheder, som ere fornumme af at henseatte Betlere blandt andre Forbrydere, og over de Fordeler, disse Bestyrrelser vente at giøre nielige ved en særskilt Indretning til Tvangsarbeide for Betlere.

Til at ønske et for Fattigvæsenet eget Tvangs- Arbeids- hus, har man ogsaa den Marsag, at der, foruden Betleri, ere adskillige Forseelser, som af de Fattige, der ere tagne under Forsorg, kunne begaaes imod den indvortes Orden ved Fattigvæsenet, og for hvilke de Skyldige, naar den nødvendige Orden skal kunne bestaae, bør med passende Straffe ansees.

Forordningen af 24de September 1708 bestemmer: „At dersom nogen Fattig, ung eller gammel, „mis-

„misbruger sin Almisse, og befindes i nogen Slags
 „Ustkikselighed, eller Udyd, eller gjør Fremlaan af sine
 „Sedler, eller pantsætter dem, da skal saadant, saa-
 „snart det kan fornemmes, for de Kommitterede“
 d. e. Fattigvæsenets da værende Direktører, „tilkiende-
 „gives, som de Skyldige skal straffe, enten med Al-
 „missens Formindskelse, eller anden Straf til Arbeide
 „i Kasse eller Spindehuset efter Sagens Bestaffen-
 „hed.“

Denne Fattigbestyrelsens Tvang eller Straffe-
 ret over de Fattige, som den forsørger, hvilken kan
 sættes i Ligning med den Hustrugt, som Loven ellers
 hiemler, og ved den, som ved andre offentlige Ind-
 retninger, f. Ex. ved Guldhuset, er indført, er ikke
 ved senere Anordninger ophævet; men sædvanligen
 have Fattigvæsenets Bestyrere ikke benyttet den paa
 anden Maade, end ved at betage den Fattige Almis-
 sen, eller at formindske den.

Uomgængeligen er det fornødent, at naar Fattig-
 væsenet paa den eene Side goddædigen og omhygeligen
 sørger for de Fattige, det da og paa den anden Side
 har Magt til, paa nogen Maade at tvinge dem, der
 ikke ved det Gode ville lade sig styre til Orden og
 Sædelighed.

At betage eller formindske dem Almissen, synes
 ikke at være det i den Henseende meest Passende; thi,
 forudsat det, som ved en rigtig Forsørgelse bør for-
 ud-

udsættes, at nemlig ingen Fattig tilstaaes mere i Almisse, end det, som er uundværligt til nødorstigt Udkomme, maa Uddrag i Almisse enten forvolde ham saadan Nød, som dræber eller svækker, eller og sætte ham i Nødvendighed, eller i Fristelse til at betle. Korporlig Straf af det Slags, som Losen tillader Husbonden imod Børn og Dienestetjende, synes ei heller passende imod Personer, som selv ere Husfædre eller Husmødre.

Et særskilt Arbeidshus, hvor Friheden for nogen Tid, i større eller mindre Grad efter Forseelsens Beskaffenhed, berøves, hvor Skyldige, under vedvarende Opsyn af en Direktion, som sørger for dem, med Alvorlighed, men uden Haardhed, anføres til Orden og Arbeide, og hvor ikke andre Forbrydere end Betlere, og ellers for Forseelser mod Fattigvæsenets Forskrifter straffskyldige Fattige, indsættes, tørde derimod, saavidt Direktionen skønner, bedst kunne virke til at holde Orden ved Fattigvæsenet, ligesom og til at hemme Betleri.

Det er bekiendt, at man i Nordamerika har i de senere Tider, for alle Slags Forbrydere, indrettet et Forbedringshus, hvor alt er indrettet til, ved Ensomhed, Orden, Arbeide, Renlighed, og sund, skiondt simpel, Føde, at lede det vildfarende Menneske til Estertanke, og til at kiende Fordelene af Sædelighed og Arbeidsomhed. Maa skee kunne lokale Omstændig-

heder

heder have bidraget til, at denne Indretning, og det derefter forandrede Straffesystem, der, hvor den først er anlagt, har høst de gode Virkninger, som derom hidtil ere bekiendtgjorte; og maaskee kunde det altsaa være betænkeligt, uden at oppebie flere Aars Erfaringer, og uden at have nøiere sammenlignet alle Omstændigheder, at anvende betydelig Bekostning paa at gjøre saadan Indretning, saa almindelig og vidt-omfattende her, som den er det, i hin nye fremkomne Stat. Men at forsøge i det Mindre, for at tilveiebringe nogen Erfaring om, hvorvidt det sande Gode, som paastaas at være sporet ved forbemeldte nye Straffesystem, kunde gøres mueligt ogsaa her, synes at fortjene Opmærksomhed; og saadant Forsøg kunde uden Tvivl bedst gøres ved Fattigvæsenet, hvor Mildhed i Straf passer sig med de Forsøellers Natur, som ved Fattigvæsenet komme under Betragtning, og hvor Tvangsarbejde for den Læde og Modvillige neppe nogensinde vil kunne undværes.

Om Omkostningerne til et særskilt Tvangs- Arbeidshus under Fattigvæsenet, skal i det Følgende nærmere blive handlet. Her er kun Spørgsmaalet om dets indvortes Indretning, for saavidt samme er lagt til Grund for det Straffe- eller Tvangssystem, som Direktionen har yøvet at foreslaae, for at hemme Betleri i Almindelighed, og andre Uordener af de til Forsørgelse antagne Fattige i Særdeleshed.

Man

Man har antaget: at Arbeidshuset overalt maatte være lustigt og sundt, inddeelt i fælleds Arbeidstuer, og i ensomme Fængsler, i hvilke sidste Arbeide baade kan gives og nægtes, efter Dnistandighederne: at ensomt Fængsel kun bør finde Sted for igientagne, eller qualificerede Forseelser: at Tiden for ensomt Fængsel kan afkortes, naar den Indsluttede viser Regn til at fortrøde sin Forseelse, og til at ønske sig Udgang til at arbeide i de fælleds Arbeidstuer: at Arbeidet, som gives, afpasses efter Enhvers Kræfter: at disse Kræfter ikke svækkes ved unærson Føde: at den usædelige Udfærd og Tale, som ikke fieldent gøres til Morskab i de Arbeidshuse, hvor mauge Forbrydere af forskiellig Slags samles, og ikke noksom kunne fordeles eller oversees, her med streng Alvorlighed bør forebygges: at hvad den Arbeidende fortjener, efter almindelig Arbeidspris, kommer ham selv tilgode, ved hans Udgang fra Fattighuset, naar først hans Underholdning, medens han der opholdt sig, er fradraget: og endelig, at han, i det han udlades, gaaer ind under Fattigvæsenets Forsorg som før.

Samtlige disse Grundsætninger, hvilke i et Reglement for Arbeidshuset maatte i sin Tid nærmere udføres, tør Direktionen haabe, at Deres Majestæt vil finde overensstemmende med den Hensigt, som Fattigvæsenets Bestyrelse, i sin Fremgangsmaade imod

Ørkes:

ørkesløse og modvillige Fattige, bør have, den nemlig: heller søge at forbedre, end at straffe.

Maaskee kunde det synes ved første Blik, at Behandlingen i Tvangs-Arbeidshuset var saa mild, at den kunde lede til Eigegyldighed mod de Forseelser, som man vilde forebygge. Men naar derimod betragtes:

a) at Afsondring fra sine tilvante Fornødenheder, og Indslutning paa et vist Sted, er, end ikke den Fattige, uvigtig, og

b) at Friheden, med hvilken den Fattige kan nyde det, han af Fattigvæsenet fortjener, eller faaer, uden for Tvangs-huset, giver ham i disse Nydelser et frit Valg, som nægtes i Tvangs-huset, synes det høist rimeligt, og med Menneskets Tilbøielighed overensstemmende: at Forsørgelsen i Tvangs-Arbeidshuset vil almindeligen blive anseet som et Onde, imod Forsørgelsen uden for samme, og at denne Sammenligning vil indeholde de Bevæggrunde, som udfordres.

Forudsat nu, at Fattigvæsenet faaer sit eget, for sig affondrede, Tvangs-Arbeidshus for opbragte Betlere og for saadanne Fattige, som ellers, efterat være indskrevne ved Fattigvæsenet, forsee sig imod den indvortes Orden ved samme, og at Hensætning i dette Arbeidshus, til Arbeide alene, eller til Arbeide og ensomt Fængsel tillige, bliver den egentlige og eneste Straf, som for

for bemeldte Forseelser finder Sted, bliver den kortere eller længere Ophold i Arbejds huset for de Skyldige det, som bestemmer Graden af Straffen, og denne kortere eller længere Tid har man troet at burde rette sig efter Forseelsens Beskaffenhed, og efter de meer eller mindre undskyldende eller skærpende Omstændigheder, hvilke retteligen kunne overlades til dem, som tilkiende Straffen, at bedømme. Skulde det hænde, at Nogen, som staaer i virkelig militær Tjeneste, blev greben som Betler, da vil, efter den Brevverling, som Direktionen derom med de militære Kollegier har ført, denne, ligesom andre hans Forseelser, blive at ansee efter de militære Love.

Hvad Direktionen i øvrigt under denne Afdeling har anført, angaaende andre Forseelser imod Fattigvæsenets Love og Indretninger, er enten ordlydende med ældre Anordningers Bestemmelse, eller i Analogi med samme, og det følger af sig selv, at saavidt de Personer, som giøre sig skyldige i saadanne Forseelser, ikke efter det Foranførte henhøre til den Klasse, for hvilke Fattigvæsenets Arbejds hus er bestemt, maae de, naar Forseelsen er af det Slags, som med Fængsels Straf bør affones, lide saadan Straf i Stadens almindelige Forbedrings hus.

Om der skulde sættes Straf for dem, som paa Gaden eller offentlige Pladse give Almisse til Betlere, er et Spørgsmaal, som i Direktionen meget er omhandlet.

handlet. Forordningerne af 24de September 1708 og 26de Februari 1773 have forbudt saadan Almisse, under Straf af 4 Rdlr. for hver Gang, Noget giver samme, og senere Politipladater have paalagt Dybringerne, at aſke Givernes Navne, og ſkriftligen at anmeldte ſamme paa Politikammeret. Ogſaa er det wiſt, at Enhver, ſom, naar Fattigforſørgelſen er i Orden, giver Almisse i Fleng paa Gaden, lokker Lediggængere frem til at overtræde Lovene, fornærmer Medborgere ved at paadrage dem Overhæng, og virker ved ſin utidige Gavnildhed eller Farſængelighed, imod den offentlige Orden, og imod den Forſørgelſe for Fattige i Almindelighed, ſom beroer paa den ſtadige Gødgjørenhed, der ikke kan ventes, naar offentlig Betleri finder Sted. Straf for at give Almisse til Betlere paa Gaden, er derfor og indført paa adskillige Steder, hvor Fattigvæſenet, i de senere Tider, er bragt i Orden.

Men paa den anden Side fortiener iſær at tages i Betragtning: at det er ſerdeles vanskeligt, om ikke umueligt, at overholde Forbudet, og udføre Straffen. Giverne kiendes ikke altid. De kunne give ſig urigtige Navne. Og overalt ere der ſaa mange Maader og Forevendinger, paa hvilke, og under hvilke, kan gives, at beviſtig Forſeelse hviſt ſielden kan opdages.

Et sikkrere Middel har Direktionen troet at det vilde være, til at afværge den utidige Almissetildeling i Almindelighed, naar den, ved en rigtig og nøie paaført Fattigforsørgelse, og ved fuldstændige Bekendtgørelser herom, søger at lede enhver til Overbevisning om, at Betleri er uforødent; at ingen betler uden den, som ikke vil arbejde, eller forsyrges i rigtig Orden, eller som vil have mere end til nødtørftig Underholdning behøves. For at fremme og vedligeholde denne Overbevisning, vil den iøvrigt bestræbe sig, og imidlertid skal den for først ikke andrage om nogen Strafs Bestemmelse i forberemte Henseende, men heller ønske, at dermed beroer, indtil om der skulde vise sig Umstændigheder, som nødvendig maatte fremkalde Straffeloven.

X. Om Politiet og Rettergangsmaaden i Fattigvæsenets Sager.

(S. 146 — 162.)

At hemme Betleri, og til den Ende at vaage for, at alle Slags Betlere anholdes: dette er Hovedgjenstanden for det Politi, som for Fattigvæsenets Skyld udføres, og dette er hidtil anseet som Pligt for det almindelige Politi. For Fattigvæsenets Regning er dog, under Politiets Bestyrelse, tillige holdt et vist Antal Bøgttere, som om Dagen have skullet gaae omkring og holde Orden i den Henseende.

Direktionen har forment, at det fremdeles, som hidindtil, bør være det almindelige Polities Pligt, at vaage imod Betleri, som en offentlig Worden. Men da Politibetientenes Forretninger ere mange, og af forskjelligt Slags, har man holdt det for nødvendigt, at Fattigvæsenet, uden at binde sig til Bægtere, hvis Vaagen om Natten kan gjøre dem det vanskeligt at patrullere om Dagen, holder et fornødent Antal egne Betiente, som staae under dets Politikommission, af hvilken Politimesteren, som paa Embeds Begne er tiltraadt Direktionen, vist nok altid vil være Medlem. Paa den Maade vedbliver Opsynet mod Betleri, deels at være en Gren af, deels at staae i nøie Forbindelse med det almindelige Politi, og Fattigvæsenet søger alene fra sin Side, at medvirke til, at dette Opsyn kan føres med saa megen mere Kraft.

Den vigtigste Betingelse, under hvilken Fattigvæsenet fra Publikum kan vente de betydelige Understøtninger, hvortil det trænger, er den Forsikkring, at tilligemed Afhjælpning af al sand Nød, og enhver virkelig Trængendes Forsørgelse, strax naar Hielp udfordres, ogsaa alt uforstammet Trygleri, og alt Overhang af Betlere skal vorde hemmet og straffet. Direktionen maa derfor være vis paa, at Betlere afholdes fra Gaden, og at Stadens Indvaanere, naar de i deres Huse overhænges af ørkesløse, eller med nødtørftig Udkomme ikke fornøiede Personer, da

kunne stille sig af med dem. Men hin Forsikkring kan ikke gives, og denne Visshed ikke have, naar Direktionen ikke har Midter i Hænde til at hemme Betleri. Dens heldigste Bestræbelser vilde blive aldeles frugtesløse, naar tilfældige Omstændigheder, saasom Politiets Beskæftigelse med andre, maaskee for en Tid mere vigtige Forretninger, foraarsagede, at Betlere uhindret kunde overhænge og fornærme.

I den Punkt om Betleres Opbringelse er end videre foreslaaet, at det ikke maatte være Fattigvæsenet forment, ogsaa paa Boldene at lade Betlere paaagrive. Aarsagen hertil er, at man ikke har troet, at Skildvagterne vare i Stand til at holde Betlere fra denne offentlige Spadseregang, deels fordi de ikke kunne forlade deres Poster, for at opbringe, deels fordi de kun opholde sig i Nærheden af disse Poster, og endelig fordi en Skildvagt ikke i de Paaagribelles Tilfælde, hvor intet andet Vidnesbyrd havde, kunde, som enligt Vidne, give noget tilstrækkeligt Bevis imod den Paaagrebne.

Hvad det indvortes Politi ved Fattigvæsenet angaaer, det nemlig, som i Arbeidshuse, Pleiehuse, og overalt over de Fattige, som ved Fattigvæsenet forserges, nødvendig maa finde Sted, og som nærmer sig i Lighed til Huspolitii, da har man anset det lige saa naturligt, som med de ældre Love overensstemmende, at samme forbliver under Direktionen;

at denne fører det selv ved dens egne Medlemmer, og ved de Mand, som den antager til Forstandere: at Straffene, som den i saa Fald paalægger, bestaae i, at den Skyldige irrettesættes, eller paalægges at giøre Afbigt, eller hensættes i Tvangs-Arbejdshuset, men i kortere Tid end den, som Retten, naar den dommer, bemyndiges til at bestemme. Det vilde være alt for bebyrdende for den, ellers med saa mange andre Sager daglig beskæftigede almindelige Politiret, naar samme, endog med de Sager, som under Fattigvæsenets indvortes Bestyrelse kunde forefalde, skulde besværes. Det vilde giøre Bestyrelsen alt for vanskelig og vidtløftig, naar formelig Rettergang for saadanne mindre Forseelser skulde finde Sted. Det er altsaa nødvendigt, at den Fattigvæsenets Bestyrelse hidtil forbeholdte Strafferet i det indvortes af Bestyrelsen vedbliver; og naar Straffesystemet saaledes formildes, som Forslaget opgiver, er det saa langt fra, at Direktionens Myndighed derved udvides over den, som Bestyrelsen hidtil har havt, at den endog meget mere indskrænkes. Ogsaa vil Direktionen, i Overensstemmelse med dens Plan i det Hele, vist nok giøre sig til Pligt, at holde den rette Middelvei mellem Eftergivenhed og Haardhed.

Men alle de Forseelser, som imod Fattigvæsenets indvortes Bestyrelse kunne begaaes, ere ikke af den Beskaffenhed, at de, ved de mildere Retssætter, til

hvilke

hvilke Direktionen kan og bør bemyndiges, kunne afsones, og alle de Personer, som kunne begaae Forseelser imod Fattigvæsenets Love, ere ikke indskrevne Fattige, som staae under Direktionen. Rettergang og Dom blive altsaa endnu fremdeles, som hidtil, uundværlige i visse Sager, som angaae Fattigvæsenet.

Den almindelige Politiret var efter Princip det egentlige Sted, hvor saadanne Sager, saavidt de ikke vedkomme Militære, som staae i virkelig Tjeneste, burde behandles og afgiores; men formodentligen formedelst den almindelige Politirets mange Sager, hvis Antal i de senere Tider end mere er forøget, ere alle Sager, Betleri angaaende, fra de ældre Tider af blevne henlagte, og de groveste Forseelser imod Fattigvæsenets indvortes Orden blevne henvisse under en særskilt dømmende Ret, som nu bærer Navn af Examinationskommissionen, men som egentlig er en Politiret for Fattigvæsenet.

Da Marsagen, hvorfor denne særskilte Ret er indført, endnu vedvarer, og det er nødvendigt og vigtigt, at Sager, Betleriet og visse andre Forseelser mod Fattigvæsenet angaaende, behandles for ethvert Individ uden den Henstand, som de mange og forskellige Sager ved Politiretten vilde nødvendigen forvolde; saa har Direktionen ikke troet, at burde foreslaae andet, end at Examinationskommissionen, under sit rette Navn, nemlig som en Politiret for Fattigvæsenets

væsenets Sager, burde vedblive; og dette forudsat, har det syntes rigtigt, at lade forblive under denne Rets Dom ikke alene de Sager, som angaae Betleri, men ogsaa alle dem, som for Forseelser imod Fattigvæsenets Anordninger forfølges imod indskrevne Fattige, saavidt disse ikke ved de mildere Straffe, til hvilke Direktionen bemyndiges, kunne afgiores, ligesom og de Forseelser, som af Fattigvæsenets Underbetiente, (hvis Forpligtelse i den Henseende i deres Instrux blev at indføre) kunde begaaes; men ikkun at overlade til den at optage Forhør over Fattigvæsenets Overbetiente, samt over Betlere, som staae i viftelig militær Tjeneste, ligesom over enhver anden, end indskrevne Fattige, naar de ved Ord eller Gierning fornærme nogen, der opbringer Betlere; hvorefter de Skyldige af saadant Slags kunne dømmes, hver ved sit Forum.

Som den Første i denne deels dømmende, deels blot undersøgende Ret, har man i Forslaget nævnet den Assessor af Hof- og Stadsretten, som efter Deres Majestæts Befaling skal være Medlem af Direktionen, fordi man har troet, at dette stemmede overens med Hensigten af denne Befaling, sammenholdt med Forordningen af 9de Marts 1792, og med den under 24de Maii s. A. Hof- og Stadsretten communicerede kongelige Resolution. Men tillige har man anseet det passende, ogsaa med Fattigvæsenets nye Indretning,

at

at tvende andre Medlemmer, som ikke ere Medlemmer af Direktionen, eller Fattigforstandere, eller Bestiende under Fattigvæsenets Direktion, tiltræde.

Hidtil har, efter Reskript af 15de April 1773, een fra hver af Militæretaterne været udnævnt til at være Medlem af bemeldte Ret. Naar dette vedbliver, fordi samtlige Staters Fattigvæsen nu forenes, og fordi det kan hændes, at ogsaa over i Tieneste staaende Militære Forhør bliver at optage, vil Retten bestaae af tre Medlemmer, een fra Civiletaten, og een fra hver af Militæretaterne, og flere anses ikke fornødne. De fleste Forretninger ville, efter Indretningen, som den har været, og som den bliver, paa ligge Assessoren af Hof- og Stadsretten. Han har derfor hidtil haft et Tillæg for disse Forretninger. Direktionen indstiller allerunderdanigst:

- 1) At dette Tillæg maatte sættes i Forhold til Arbeidets Vidtløftighed.
- 2) At det, ligesom andre Omkostninger ved denne Ret, saafremt nogle ellers skulde forefalde, maa af deres Majestæts Kasse udredes, siden Sagerne, som der afhandles, ere af det Slags, som ellers ved den almindelige Politiret burde foretages og afgjøres, naar denne var i Stand til at overkomme Arbeidet.
- 3) At bemeldte Assessor maa saaledes lattes i Henseende til Forretninger i Hof- og Stadsretten, at han

han kan være i Stand til, uden Ophold at foretage og udføre de Forretninger, som ham fra Fattigvæsenets Side paalægges.

I Mangel af andre tilstrækkelige Bevis imod Betlere, tilstæder Forordningen af 9de Marts 1792, Politibetiente og Vagtere at afgive deres Bidnesbyrd, men bestemmer tillige, at samme ikke skal gielde, med mindre tre af disse ere enstemmige i deres edelige Forklaring.

Direktionen har dristet sig til at foreslaae: at tvende Opbringeres enstemmige og edelige Bidnesbyrd maatte antages; den har dertil især følgende Grunde.

a) Det vilde indskrænke Opsynet af Betiente til færre Steder, eller forvolde Bekostning paa et større Antal, naar tre og tre altid skulde følges ad, for at opbringe Betlere, og i fornødent Fald at kunne vidne imod dem.

b) Efter Lovens almindelige Bydende i Henseende til Bidnesbyrd, kunne tvende Vidner, overensstemmende i Forklaring om en og samme Ting, fælde en sagsegt Person. Dette gielder endog, naar den Sagsegte tiltales paa Ære, Liv og Gods. Det bliver følgerigen end mere antageligt, i Tilfælde at Straffen er af mindre Betydning; og allermindst synes Undtagelse at være

for-

fornøden, naar Straffen for Betlere herestret endnu blev mildere end hidtil.

c) Politibetiente, Vagtere, Vagt, og de Betiente, Fattigvæsenet holder for at opbringe Betlere, kunne neppe ansees som blotte Anklagere. De staae i offentlig Tjeneste, og maae, som saadanne, have mere Troværdighed end Vidner i Almindelighed. Ogsaa antages, formodentligen af denne Grund, tvende Politibetientes beedigede Rapport for fuldt Bevis i andre Politiforbrydelser.

d) Kunde de endog ansees som Anklagere, da maatte dette gælde, lige saavel om tre som om tvende.

e) Naar Betleriet negtes, maae forbemeldte Opbringere giøre Forklaring om de Omstændigheder, under hvilke det er begaaet, og naar disse stemme overens, og Forsøelsen ansees godtgiort med saadan enstemmig Forklaring, tilstædes det først, at deres Udsigende beediges.

Paa det at ikke Haab og Fordeel skal kunne forlede til at opbringe Uskyldige, vil Direktionen giøre sig det til Pligt, at vedligeholde den, i Overensstemmelse med Forordningen af 9de Marts 1792, antagne Regel: at ingen Præmie tilstaaes for hver, som opbringes; ligesom den og, saafremt det skulde findes tiensligt at tilstaae de Betiente, som vise sig paapassende, nogen Belønning, og i den Henseende ogsaa at tage

Antallet af de Opbragte i Betragtning, altid vil udelukke fra dette Antal alle dem, imod hvilke edelig Forklaring af Opbringerne er given.

Hvad her er anført, angaaer kun de Betiente, og Andre, for hvilke det er Pligt at opbringe. I øvrigt har man forment, at det ikke burde svække et Bidnes Troværdighed, naar Bidnet selv opbragte Betleren, eller naar det var Bidnet selv, til hvem den Skyldige havde henvendt sig for at betle. Direktionen tør haabe, at naar Fattigvæsenet kommer i den Orden, for hvilken den vil bestræbe sig, ville maaskee Borgere selv understøtte Bestyrelsen, ved at anholde Betlere, der heller trygle, end opfylde de billige Betingelser, under hvilke de kunne erholde fornøden Understøtning. At fikkre saadanne velvillige, og for Fattigvæsenet velsindede Borgere, imod muelige Exceptioner, og at give Dommeren en fast Regel til Følge, har været Hensigten med dette Forslag. Meppe kan det formodes, at tvende Personer skulde være ondskabsfulde nok til at forene sig om, ved urigtigt Bidnesbyrd at volde nogen uskyldig og fattig Person Hæstelse; men var det end mueligt, kunde de og være snedige nok til paa anden Maade at iværksætte det. En anonym Angivelse, hvori de selv opgaves som Bidner, kunde være Midlet.

Appel fra Examinationskommissionen til Hof- og Stadsretten, og sammes nøiere Grandfning per
modum

modum revisionis, har Forordningen af 9de Marts 1792 indført, og Direktionen har forment, at samme, til end ydermere Betryggelse for den, som tiltales, kunde vedblive.

Skulde det maaskee synes usammenhængende, at Appel er foreslaaet for en Rets Domme, og ikke for Direktionens Kiendelse, uagtet Straffen, som i begge Tilfælde tilfindes, kunde være af lige Natur, Hensættelse nemlig i Tvangs Arbeidshus, da maa Direktionen ikke lade ubemærket, at Tiden for den sængslike Anholdelse, bliver længere efter Rettens Dom, end efter Direktionens Kiendelse, og at de, som dømmes ved Politiretten for Fattigvæsenet, tildeels ere andre Personer, end indskrevne Fattige, til hvilke alene Direktionens Kiendelse strækker sig.

XI. Om Fattigvæsenets Indtægter og Indtægtskilder.

(S. 163 — 186.)

Naar man gaaer ud fra den Hovedsynspunkt, at enhver Fattig bør forsynes med det Nødtørftige, saaledes, at ingen sættes i Nødvendighed til at betle, og at Keilighed til Forarmelse bør, saa meget som fra Fattigvæsenets Side er mueligt, forekommes, især ved fattige Børns hensigtsmæssige Opdragelse, ved Syges Kur og Pleie, ved Arbeidsføres Anbringelse til Arbeide, v. s. v., da er det indlysende, at alt
dette

dette, i en Stad, som Kiøbenhavn, fordrey Udgifter, der giøre betydelige Indtægter og Indtægtskilder nødvendige.

Saa vel den offentlige og private Godgjørenhed, som de hidtil værende Love, have aabnet, og aabne for Fattigvæsenet saadanne Indtægter og Indtægtskilder af forskielligt Slags. De ere i Planen henførte til fem Hovedklasser, nemlig:

- A. Eiendomme, som til Fattigvæsenet ere givne, eller af samme erhvervede.
- B. Offentlige Afgifter,
- C. Frivillige Gaver.
- D. Idømte Bøder.
- E. Fattiges Esterladenskaber.

Om enhver især af disse Klasser vare det tilladt at fremsætte nogle Bemærkninger.

Fattigvæsenets egne Eiendomme af Grunde, Bygninger, Kapitaler, faste Renter, Inventarier, o. desl. ere ikke af liden Betydenhed.

Deres Majestæts Forsædre, heilovlig Ihukommelse, Deres Majestæt selv, det kongelige Hus, og adskillige Private have dertil givet, og noget er ved Opsparelse erhvervet. Bygningerne kunne anslaaes til Værdi af 240000 Rdlr. Af Kapitalerne ere nogle, de betydeligste nemlig, henlagte til enkelte Stiftelser, andre til Fattigforsørgelse i Almindelighed. Nogle afgive deres Renter til Fattigvæsenet; andre skulle først i Tiden

Tiden afgive dem, naar visse foreskrevne Bestemmelser ere fyldestgjorte. Nogle skulle, efter Givernes Villie, anvendes til Bygninger; andre vedblive at være rentebærende, til Underholdning, Pleie, og desl. for Fattige.

Opfostringshuset har saaledes i Kapital omtrent 96000 Rdlr.; Barton 234000 Rdlr.; St. Hans Hospital og dermed forbundne Legater 195000 Rdlr.; Abel Cathrines Boeliger 34000 Rdlr.; Almindelig Hospital for sig og for Fattige i Staden 73000 Rdlr.; de adskillige under Sognekommisionerne værende Skole- og Pleieanstalter 92000 Rdlr.; hvortil endnu kommer det, som til Fattigvæsenet, siden Begyndelsen af næstafvigte Aar, er givet, og til denne Direktions Anvendelse overladt, nemlig ved afgangue Etatsraad Dalsgaard's Testamente 50200 Rdlr.; ved afgangue Konferentsraad Niessens, 2000 Rdlr.; ved Klokke Haubers Enkes en Kapital, hvis Beløb først kan vides, naar Voets Status er opgjort, men som formodes at blive i det mindste 6000 Rdlr. Disse Kapitaler, som udgjøre henimod 800000 Rdlr., vilde, dersom Renterne alle til Forsørgelse kunde anvendes, afgive dertil omtrent aarligen 32000 Rdlr.; men da, som forhen er meldt, nogen Kapital er bestemt til Bygning, saasom af St. Hans Hospitals Midler omtrent 23000 Rdlr., og nogle Renter skulle aarligen henlægges til værende Kapital, andre afgives til Personer,

søner, som Testatorer have villet for først at skulle
 nyde dem, saa følger deraf, at den aarlige Rentesum,
 over hvilken kan have Raadighed til Fattigforsørgel-
 sen, ikke staaer i uøie Forhold til Kapitalsummen,
 Imidlertid lægge samtlige forbemeldte Kapitaler og
 Bygninger, samt de ved Bygningerne nu værende
 Inventarier, en fast Grund til varig Forsørgelse for
 Stadens Fattige; og jo mere denne Grund besæstes
 ved tilkommende Belgjørerens Goddædighed, om hvil-
 ken Fattigvæsenet har al Anledning til at gjøre sig
 Haab, jo mere sikkes denne Forsørgelse imod de Af-
 verlinger, som Tider og Tilfælde kunde foranledige.
 Redelig Omhu for at vedligeholde det, som til Eien-
 dom gives, Nøiagtighed i at fyldestgjøre de ædle Giv-
 veres Billie, i Overensstemmelse med rigtige Grund-
 sætninger, og offentlig Regnskab for Anvendelsen,
 bør Direktionen stedse henregne blandt sine væsentligste
 Pligter; og opfylder den disse, da tør den neppe
 tvivle om, at den udmærkede Gavnildhed imod Fat-
 tigvæsenet, som i de fremfarne Tider viste sig, ogsaa
 i de følgende vedvarer.

En anden fast Indtægt er Beløbet af de of-
 fentlige Afgifter, som Fattigvæsenet ere forsik-
 krede af Grundarten, af civile Detenteres Lønninger,
 af Havnepenge, af Kortstemplingen, af Riobslutnin-
 ger, af Klasselotteriet, af fremmede Kunstnere, og desl.

Afgiften efter Grundtaxten paabødes ved de i Plakaten af 13de August 1764 paaberaabte og igientagne Reskripter. Den er beregnet til 9000 Rdlr. aarlig, hvoraf efter Anordninger erlægges, til Stiftelsen for nysfødte Børn 5000 Rdlr., til Børnehuset 3500 Rdlr. Fattigvæsenets Hovedkasse har deraf kun 1500 Rdlr. aarlig. Da Stiftelsen for nysfødte Børn, paa nogen Maade medvirker til at forekomme Fattigdom, og da Børnehuset modtager opbragte Betlere, og forsørger dem i den Tid, medens de sig der opholde, saa kunne de til disse Stiftelser hidtil henlagte betydelige Andele af Grundskatten, ansees for indirekte at komme det almindelige Fattigvæsen tilgode. Men dersom Børnehuset, efter det, som i det Foregaaende er anført, fritages for at modtage Betlere, da formener Direktionen det billigt, at i Henseende til forbemeldte 2500 Rdlr. en anden Bestemmelse gøres, til nogen Fordeel for det Tvangs Arbeidshus, som under Fattigvæsenet indrettes, og som paatager sig den Byrde, fra hvilken Børnehuset befries. Herom maa Direktionen forbeholde sig, i sin Tid, og i Tilfælde at Ideen om særskilt Tvangshus under Fattigvæsenet maatte finde Deres Majeestæts Bifald, nærmere allerunderdanigst at andrage, naar desangaaende udførligere kan være omhandlet med Børnehusets Direktor. Ikkun forløbigen har man endnu kunnet conferere med ham derom. Han har

har ikke været uenig i Grundsætningen om Adskillelsen af Fattigvæsenets Tvangs- og Forbedringshus fra det almindelige Tugt- og Forbedringshus, ei heller har han miskiendt Hensigten, som dermed høves, men alene bemærket: at han troer sig foralediget til at ansee den forebemeldte og flere Summer, som fra Fattigvæsenet ere henlagte til Børnehuset, for at være denne Stiftelse tilstaaede, blot med Hensyn til de Betlere, som deri hidtil ere modtagne, og at han tvivler om, at Børnehuset, som almindeligt Tugt- og Forbedringshus, kunde bestaae, naar disse Summer gandske, eller for en betydelig Deel, deraf bleve adskilte.

Fra Direktionens Side kunne disse Bemærkninger ikke med Grund modsiges, da den ikke kan være underrettet om denne Stiftelses indvortes økonomiske Forfatning. Men forudsat endog, at Stiftelsen ikke engang, naar Betlerne deraf affondres, kunde bestaae uden de Indtægter, den nu har, følger dog ikke deraf, at saa betydelige Tilskudde dertil skulde gives paa Fattigvæsenets Bekostning. Erstatning fra andre Sider, i Overensstemmelse med de Grundsætninger, efter hvilke de fornødne Understøttninger til Tugt- og Forbedringshuse paa andre Steder i Landet ydes, kunde sandsynligvis være at finde, naar derom nærmere vuraadsløges; og Direktøren anseer det for ligegyldigt,

hvorledes, og hvorfra Tilskuddene komme, naar Stiftelsen kun ikke sættes i Underballance.

Ved Deres Majestæts Resolution af 29de Sept. 1774 og ved allerhøiſtsammes Reskript af 17de Marts 1784, ere af Klasseslotteriet 25000 Rdlr. aarlig forsikrede Fattigvæsenet til Deeling, saaledes, at Opfostringshuset deraf skulde have 6000 Rdlr, Børnehuset 1000 Rdlr., og det almindelige samt St. Hans Hospital de øvrige 18000 Rdlr.

Om sidstbenævnte 1000 Rdlr. til Børnehuset formener Direktionen, at samme Bemærkninger kunne gielde, som nyligen ere anførte i Henseende til de 2500 Rdlr. fra Grundarten. Fattigvæsenet har deraf en indirekte Fordeel, ikkun saalænge saadanne Personer, som de, for hvilke det har at sørge, antages og forføres i Børnehuset.

Underledes er det med de 6000 Rdlr, som ere henlagte til Opfostringshuset, da denne Stiftelse staaer i umiddelbar Forbindelse med det almindelige Fattigvæsen, under sammes Direktion. Man har derfor ikke funden Anledning til at handle om Forandring i denne Bestemmelse, allerhelst da bemeldte 6000 Rdlr. aarlig ere henlagte til Opfostringshuset, egentligst som Erstatning fra det almindelige Fattigvæsen.

Afgivten af Havnepenge, $\frac{1}{4}$ Deel nemlig af sammes Beløb, visse Omkostninger fradragne, ere

ved Reskript af 8de Februari 1707, igientaget i Lov-
væsenets Anordninger, tillagt Stadens Fattige.
Den tiltager, eller aftager, med Skibsfarten, og kan
efter Middelaar anslaaes til 5 a 600 Rdlr.

Al faste Gager og Pensioner for civile
Betientere afdrages sædvanligen 1 pr C. aarlig til de
Fattige. Allerede i Forordningen af 1708, nævnes
dette Afdrag, og ved senere Anordninger er det ud-
strakt til Betiente, som end ikke paa det kongelige Ci-
vilreglement ere ansatte. Ogsaa i Stadens Væg-
teres Ugeløen stæer saadant Afdrag. Beløbet er ikke
ubetydeligt; det udgør i et Middeltal omtrent
5000 Rdlr.

Afgiften af Kortstemplingen, af Kjøbesummer,
og af fremmede Kunstners Fortieneste, har Forord-
ningen af 9de Marts 1792, deels stadfæstet, deels
fra ny indført.

Afgiften af Kortstempling er bestemt
til 1 $\frac{1}{2}$ mere for hvert Spil Kort, som selges her i
Staden, og udgør omtrent 680 Rdlr. aarlig.

I Henseende til Afgiften af Kjøbesum-
mer er fastsat: at af alle faste Eiendomme, der hen-
høre under Kjøbenhavns Jurisdiktion, samt af Skibe,
som her i Staden i Kjøb og Salg overdrages, skal,
hvad enten det stæer ved offentlig Auktion, eller under-
haanden, men af Løbere eller og Bærer alene, naar
disse selges ved Auktion, betales til de Fattige $\frac{1}{4}$ pr C.,

fra

fra hvilken Afgivts Erlæggelse, (Lagde Forordningen til) hverken de oktroierede Kompagnier, eller de offentlige Stiftelser skulle være fritagne, undtagen for saavidt de allerede med saadan Frihed vare be-
naadede.

Paa Grund af den saaledes tillagte Undtagelse, have de paa Ostindien privat Handlende, og det asiatiske Kompagni, paaستااet sig frifundne for at betale Afgivten til de Fattige; og deres Paaastand er givet Bifald ved affagte Domme.

Direktionen, som anseer Afgivten af ostindiske og chinesiske Varer, for en af de betydeligste Indtægter for Fattigvæsenet, har imidlertid i Planen, S. 171, foreslaaet det anførte Lovbuds Ord saaledes forandret, at der ikke skulde vorde to Meninger om, at jo Afgivten bør shæres for Fremtiden; thi den seer ingen Aarsag, hvorfore ostindiske og chinesiske Varer, med hvilke Handelen er en af de fordeeltigste, mere skulde være befriede end de vestindiske og andre Varer.

De paa Ostindien privat Handlende have grundet deres Paaastand om Fritagelse, paa Forordningen af 3die Novb. 1777, 1 Kap. 2 S. og 2 Kap. 1 S., sammenholdt med dens 14de S. samt den ældre Oktroi for det asiatiske Kompagni af 23de Julii 1777; og ved en i Hof- og Stadsretten den 26de Septbr. 1796 affagt Dom, som siden er konfirmeret i Høiesteret, er Paastanden bifaldt.

Forordningen af 3die Novb. 1777 er imidlertid aldeles ophævet ved Forordningen af 16de Junii 1797, og Spørgsmaalet bliver altsaa nu, om denne sidste Lovgivning, der bestemt og tydelig fastsætter alle den ostindiske Handels Friheder, har fritaget Varene for den almindelig paabudne $\frac{1}{4}$ prC. Afgift til de Fattige. Det er saa langt fra, at denne Lovgivning hiemler de Handlende saadan Fritagelse, at den endog sætter det uden for al Tvivl, at de Fattige tilkomme $\frac{1}{4}$ prC. af alle Vare, som sælges ved Auktion fra 1ste Januarii 1798. Den Bestemmelse i 1 Kap. 2 S. udi Forordningen af 3die Novb. 1777, "at Varene skulde være "frie for alle andre Paalæg, ved hvad Navn "nævnes kan, saavel de, der nu ere, som de, der "herefter vorder paabudne,," paa hvilken Bestemmelse de faldne Domme ere byggede, findes ikke i den senere Lovgivning, i hvis Indledning Forordningen af 3die Novb. 1777 er ophævet. Ostindiske Varer ere derimod ved denne Forordning ikke fritagne for Afgifter og Paalæg, som ved almindelige Anordninger ere lagte paa Varer, eller paalægges disse for Fremtiden, uden for saavidt Fritagelsen udtrykkelig er nævnt iblandt de Friheder, som Forordningen tilstaaer Handelen, og blandt disse Friheder findes ikke, efter hvad allerede er anmærket, Fritagelse fra at spare Fattigpenge.

Naar disse Omstændigheder tages i Betragtning, og naar derhos bemærkes, at Benaadninger, som bør forklares indskrænkede, kunne efter almindelig vedtagne Fortolkningsregler, hverken give andre Rettigheder, end de udtrykkelig nævnte, eller fritage den Person, Benaadningen er forundt, fra at efterleve andre gjeldende Love, og at yde Andre de dem forundte Afgifter, da bliver det efter Direktions Formening, aldeles indlysende: at de paa Ostindien privat Handlende, i Følge Forordningen af 16de Junii 1797, bør svare den ved Forordningen af 9de Januarii 1699, og 24de Septbr. 1708, af Barer paa Budne $\frac{1}{4}$ pr C. til Fattige, og at ingen Dom kunde nu frakiende Fattigvæsenet samme. Frygt for Lovstiftighed, og at Fattigvæsenet imidlertid skulde være udsat for at savne de Penge, denne Afgift successivt vilde tilbringe dets Kasse, har alene bevæget Direktionen, til at indføre i Planen en udtrykkelig Bestemmelse i saa Henseende.

Hvad det asiatiske Kompagni angaaer, da kunde det maaskee være mere Lovlig underkastet, hvorvidt Afgiften, saaledes som Planen indeholder, burde svares for Fremtiden af de Barer, som det lader sælge ved offentlig Auktion. Direktionen udbeder sig Tilladelse til at henstille til Deres Majestæts Om-dømme, de Grunde, den har havt for ikke at ansee Kompagniets Barer fritagne.

Den paabudne $\frac{1}{4}$ prC. af Varer, som sælges ved Auktion her i Staden, er ingen Afgiøvt til Staden, men til det Kiøbenhavniske Fattigvæsen. Den kan altsaa ikke indbefattes under de Afgiøfter, som middelbar eller umiddelbar skulle erlægges til Deres Majestæts, eller Statens almindelige Kasse. For saavidt da Fattigvæsenet er tilstaaet denne Afgiøvt som en Rettighed, (og Rettigheder kunne kun med udtrykkelige Ord betages dem, de ere givne) synes det uimodsigeligt, at naar endog noget Kompagni, eller nogen offentlig Stiftelse, er fritaget for Afgiøfter ved et eller andet almindeligt Udtryk, saasom: at det skulde være fri for alle andre Afgiøfter, eller for Afgiøfter, som ikke ere bestemte i deres Benaadningsbrev, det derved ikke fritages for at svare denne Fattigskat.

Dette forudsat, bliver Fattigvæsenet alene uberettiget til at kræve $\frac{1}{4}$ prC. ved Auktioner, af de Handlende, der kunne forevise nogen Bevilling, som med klare Ord fritager dem for at svare samme; hvilket og bestyrkes ved selve Ordene i Forordningen af 9de Marts 1792, hvor det hedder: undtagen for saavidt de med saadan Frihed ere benaadede.

Hovedspørgsmaalet synes altsaa at blive dette: Om det nogensteds er sagt i Kompagniets Oktroi, at det ikke skal betale Fattigspenge, naar det sælger Varer

Varer ved Auktion? Men saadan udtrykkelig Britagelse findes ikke i dets Oktroi af 21de Marts 1792, der er yngre end Forordningen af 9de Marts s. Aar, som igientog og stadfæstede, men tillige ngiere bestemte Afgiften til de Fattige, hvilken allerede ved Forordningen af 9de Junii 1699 og 24 Septbr. 1708, var paabuden.

Det hedder i Oktroiens 12te S. " I Steden for al Accise betaler Kompagniet for enhver fra China og Ostindien hjemkommen Ladning 100 Rdlr. For Havne-, Last- og Mansions-Penge, samt for Veierpenge til vores Kasse, skal Kompagniet være fri, ligesom og for alle Afgifter paa Skibe eller Varer, som ikke ved Oktroien udtrykkeligen ere paalagte. "

Men disse Ord synes dog hverken at sige meer eller mindre, end at der til Deres Majestæts Kasse ikke skal svares andre Afgifter, end de benævnte, for at kunne forklare dem derhen, at de tillige skulde indbefatte Britagelse for at svare 4 pr C. til de Fattige, maatte man tilside sætte den Fortolkning, som efter det foregaaende bør findes Sted, naar Benaadninger møde hinanden. Ddét ligesom, i den 12te S., læst i Forveining med det foregaaende, synes endelig og at bekræfte, at det er kun for andre Afgifter paa Skibe eller Varer, til Deres Majestæts Kasse, for hvilke Kompagniet er fritaget.

Kunde imidlertid disse Grunde end være tvivlsomme for Dommerne, saa er Direktionen dog overbevist om, at de for Deres Majestæt, der giver Lovene authentisk Fortolkning, ville være antagelige, til udtrykkeligen at tillægge Fattigvæsenet en Afgift, som er for samme lige saa vigtig, som den med Hensyn til Varerne, af hvilke den erlægges, er billig, især da den for største Delen betales af Fremmede, som købe Varerne.

Indtægterne af Auktions og Kiøbslutninger anslaaes her efter Middeltallet af de tre første Aar, efter Forordningen af 1792.

a) Den af Auktioner omtrent . 4500 Rdlr.

b) Den af Kiøbslutninger til . 3500 Rdlr.

I alt omtrent 8000 Rdlr.
Hvorunder dog ikke ostindiske og chinesiske Varer ere tagne med i Betragtning.

Hvad Direktionen har foreslaaet om Afgift til de Fattige af fremmede Kunstnere's Fortieneste, er i det Væsentlige overeensstemmende med Forordningen af 9de Martii 1792.

Den Bestemmelse, at Afgiften ikke for nogen maatte ansettes ringere end til 50 Rdlr., har man, da Erfarenhed har vist, at saadan Sum ikke altid er at erhøide, troet at kunne udelades, og Direktionen derimod tillades, at antage ogsaa mindre efter Omkændighederne.

Indtægten af dette Paalæg har hidtil været, og vil formodentligen fremdeles blive, uvis, og af ringe Beløb. I Aaret 1795 indkom omtrent 300 Rdlr., men der har ogsaa været det Aar, da Indtægten ikke har beløbet sig til en tyvende Deel af denne Sum.

Dette er alt, hvad Direktionen har at anmærke om offentlige Afgifter til Fattigvæsenet.

Deres Majestæt vil deraf allernaadigst erfare, at alene de gamle Paalæg ere foreslagne til Bedblikvelse, men intet Nytt af noget Slags bragt i Forslag. Vel har man indseet, at faste paalignede Indtægter altid kunde være de viffeste og varigste for Fattigvæsenet at giøre Regning paa, naar derimod milde Gaver maaskee endog kunde aftage, jo mere det ordnede Fattigvæsen formindsker Leilighedene til at see den Nød, som sædvanligen opvækker til Gavnildhed.

Men deres Majestæts aabne Brev af 26de Januarii 1798 har ikke henvist til saadanne Forslage. Det har derimod forudsat, at Kiøbenhavns Indvaaneres hidtil udmerkede Goddædighed, ikke vilde lade Fattigvæsenets Bestyrelse savne de, til nødøstfug Underholdning for samtlige Stadens Fattige nødvendige, Tilskudde til de faste Indtægter, som det allerede har. Og ihvorvel Direktionen da har omhandlet adskillige Slags Afgifter, som kunde være at paaligge til dette Diemed, og ihvorvel Forordningen af 9de Marts 1792 giver Haab om, at saadanne kunne

i al Fald ventes bevilgede, har den dog troet, at den handlede nærmest i Overensstemmelse med allerhøist-bemeldte Deres Majestæts Befaling, og viste meest Tillid til den frivillige Goddædighed, som den ønsker og haaber at ville sikke Fattigvæsenet imod Trang for det til behørigt Udgifter Nødvendige, naar den nu, og indtil om Nødvendighed fordrede det, afholdt sig fra at nævne nye Paalæg, og i samme Sted alene gjort Regning paa de frivillige Gaver, om hvilke, som den tredie Klasse af Indtægter for Fattigvæsenet, nu bliver at handle.

Frivillige Gaver ere, i Overensstemmelse med Anordningerne, hidtil indsamlede ved Kollektbøger i Husene, ved Tavler og Bækkener i og ved Kirkerne, ved Blokke paa offentlige Steder, og ved hensatte Fattigbøffer i Huse, hvor offentlige Forretninger forhandles, eller hvor Folk jevnlig samles. Kollekten i Husene er skeet til visse Tider af Aaret ved Fattigforstandere, efter Kollektbøger, hvori enhver har indtegnat, eller ladet indtegne, hvad han frivilligen har villet give. Samme Indsamlingsmaade er paa andre Steder, hvor Fattigvæsenet har faaet en nye forbedret Indretning, vedtaget; men paa nogle af disse Steder, saasom i Hamborg, Kiel, o. a. er tilføjet en Samling ved Fattigbøffer, som ugentligen, eller maanedligen ombæres til de Familier, som ikke tegne sig for noget vist.

Andenstedes, saasom i München, har man, i Steden for denne dobbelte Indsamlingsmaade, indført en enkelt, nemlig ved trykte Subskriptionsblade, indrettede saaledes, at deri kan tegnes, ikke alene hvad Hovedet for Familien, men ogsaa hvad Enhver i Familien, Børn og Tjenestefolk ikke udelukte, maanedlig give. Saadanne Subskriptionsblade omdeles til alle Familier, som vides, eller formodes, at have nogen Evne til at give til Fattige. Direktionen har ment, at sidstbemeldte Indsamlingsmaade, som nærmest stemmer overens med den hidtil værende, vilde være at foredrage for hin den dobbelte, især da Indsamling ved ombaarne Fattigbøffer til de mindre Formuende, vilde være besværligt for dem, som dermed beskæftiges. Fattigforstanderne kunde det ikke paalægges, uden at forsøge deres Forretninger i den Grad, at det blev dem til for megen Byrde. I Hamborg har man derfor gjort den egentlige Ombyrden af Fattigbøffer til Pligt for alle Stadens Gaard- og Huseiere, samt andre Indvaanere efter Omgang. Men ogsaa er det bemærket, at alle ikke gierne gaac selv, men sende andre i deres Sted, hvilket man har indseet at være til Hinder for Nærmestets Fremme. Bist nok kunde der være de, og maaskee ikke faa, i den mindre formuende Klasse, som gierne gave noget, naar Fattigbøffen frembødes for dem paa en Tid, naar de havde noget at give, men som derimod kunde holde det

det betænkeligt at tegne sig for noget vist, der muelig-
gen kunde falde dem ubeleiligt at udbetale paa den
Tid, naar det krævedes. Men paa den anden Side
er det og en Ubehagelighed for Folk i denne Klasse,
naar Fattigbøssen paa en saadan Tid kommer til dem.
Overalt have de velvillige iblandt dem, Leilighed til
at yde deres Skiærre i Kirkerne og de offentlige Ste-
ders Tabler, Bækkener, Blokke, o. desl., og hvad
som af de mindre velvillige kunde, endog ved Bøsse-
samlingen, indhentes, vilde venteligen være ubetyde-
ligt, i Forhold til Umagen ved Jindsamlingen.

Huskollekten i Staden har hidtil indbragt om-
trent 7 til 8000 Rdr. aarlig, men naar Subskription-
nen indrettedes, saaledes som meldt, naar alle og
enhver meer og meer forvisses om, at enhver Fattig
til Nødtørst underholdes, og at Betleri forekommes
og affkaffes, tør man sikkert vente, at Beløbet af
disse frivillige Gaver meget mærkeligen vil stige.

Det samme formodes om Jindsamlingen ved Tav-
ler og Blokke, samt de Fattigbøsser, som i visse Huse,
efter hidtil værende Anordninger, skulle holdes.

Hvad om denne Samling er foreslaaet, stemmer
i det Væsentligste overens med det, som derom hid-
til har været foreskrevet, alene med Tillæg af saadanne
Modifikationer, som ere, efter Omstændighederne,
antagelige og gavnlige, men ikke ere af den Bigtig-
hed, at videre Forklaring derom synes fornøden.

Det jødiske Religionsfunds har hidtil, efter en Anordning af 1714, tilsvaret, som saa kaldet Kontingent til de Fattige, aarligen 68 Rdlr. I Mæret 1751 blev ved Reskript befalet, at dette Kontingent skulde forhøies; men det er ikke skeet, formodentlig fordi dette Religionsfund desuden selv forsørger dets Fattige.

Direktionen, som ikke har Anledning til at tvivle om, at Stadens Judvaanere af den jødiske Nation, hvilke i de senere Tider, meer end forhen, villigen medvirke til at tage Deel i andre gode offentlige Foranstaltninger, ogsaa ville, ved den almindelige Subskription, og ellers, ved frivillige Bidrag, som Borgere, medvirke til den almindelige Fattigvæsenets Forsørgelse, især naar de befries fra Betlere af christne Religionsfunde, har derfor under denne Forudsætning, formeent: at ethvert dem, i frivillige Gavers Sted, paalignet Kontingent, vilde nu være upassende, og har derfor forslaaet, at samme maatte ophæves.

Blandt de frivillige Tilskud til Fattigforsørgelse kan og regnes det, som er indkommet ved de Konserter, Sognekommisionerne, efter Forordningen af 9de Martii 1792, have nu og da ladet opføre i Stadens Kirker. Fordelene af samme have undertiden været ubetydelige, og ikke enhver af Sognekommisionerne har derfor, efter den Tilfælde Forordningen giver, kunnet aarligen benytte sig deraf. For at
noget

noget skal kunnet indbringes, som kan veie op imod de Vanstueligheder og Udgifter, der ere forbundne med saadanne Kirkekoncerter, bør de ikke for ofte igiengages, og opføres, naar Aarstiderne gjøre det rimeligt, at Folk ville søge dem.

I det at Direktionen har foreslaaet, at den Tilladelse til at lade opføre offentlige Koncerter maatte bevare, har den ikke nævnet noget vist Antal, eller anført dem, som bundne til Kirkerne alene. Maaskee kunde ogsaa Skuespilhuset, maaskee visse Selskabs, til Koncerter indrettede, Bærelser, dertil paa visse Tider, især medens Vinterkulden varer, med Bedkommendes Minde erholdes, og Antallet af saadanne Koncerter da bedst rettes efter Tid og Leilighed.

Alf det Skuespil, som hidtil aarligen er opført for de Fattige, er Indtægten ikke kommen Kiøbenhavns Fattigvæsen tilgode, men henlagt under den, til Fattigvæsenets Indretning overalt i Danmark, nedsatte Kommission. Men da Stadens eget Fattigvæsen synes at have nærmest Udgang til saadan Indtægt, har Direktionen foreslaaet, at ogsaa een Alften maa for samme bestemmes.

Det har ellers, ved andre Beraadslagninger om nye Indtægter for Kiøbenhavns Fattigvæsen, været omhandlet, om ikke Prisen paa Komødiebiletter, hele Aaret igiennem kunde lidet forhøies, og denne Forhøielse tillægges Fattigvæsenet, som fast Indtægt, og

det kan vel ikke negtes, at iblandt Paalæg for Fattigvæsenet, vilde det vel være et af de rimeligste, især ved de Leiligheder, naar Skuespillene med meest Begierlighed søges. Men da Direktionen, efter det, som i det Foregaaende er anmærket, har søgt at undgaae alt Slags nyt Paalæg for nærværende Tid, har den end ikke i Gienstandene for de offentlige Forlystelser villet søge Gienstande for paalignet Afgift. Skulde det i Tiden befindes, at Fattigvæsenet ikke kunde bestaae uden flere faste Indtægter, kunde ogsaa denne Sag, som allerede forhen omstændeligen er omhandlet, paa ny komme under Overveielse.

Den fjerde Hovedkilde for paabudne Indtægter til Fattigvæsenet, fremkommer fra de forskjellige Slags Bøder, som efter Love, Anordninger og Bestemmelser, tilfalde de Fattige. De ere af uvist Beløb. Der kan have været Aar, naar de ikke have udgiort 200 Rdlr., andre, især af de senere, da de have udgiort over 1000 Rdlr. Ved den nyeste Told og Konsumptions Forordning har Deres Maiestat befaleet, at Allerhøiidsammes Kasse ingen Deel, som forhen, skulde tage i Bøder for Forseelser imod bemeldte Anordning, men at de alle, forsaavidt de tilfalde det Offentlige, skulde komme ethvert Steds Fattigvæsen tilgode. Der er altsaa nogen Udsigt til, at denne Indtægt for Fattigvæsenet vil for Fremtiden blive, i det mindste sikkrere, om ikke større.

Endelig

Endelig bliver, som en Indtægtskilde, at nævne de Efterladenskaber, som Fattigvæsenet har Ret til, efter afdøde Almisselemmer.

Lovens 2 B. 19 K. 14 A. befaler, at Alt hvad et Hospitalslem efterlader sig, skal komme Hospitalet tilgode, og Forordningen af 5te December 1749 bestemmer, at al Arv, som kan tilfalde et Hospitals- eller Almisselem, fra den Tid samme i et Hospital er indlagt, eller nyder Underholdning af anden Fattigkasse, skal tilhøre den Fattigkasse, eller det Hospital, af hvilken Arvingen nyder Forslegning, dog at Arvingen sin Livstid maa oppebære Renten af Kapitalen. Af disse tvende Lovbud, de væsentligste, som angaaende denne Punkt ere givne, synes det første at angaae alene de Fattige, som i Hospital ere indtagne; det sidste alene Arvemidler, og ikke andet Efterladenskab. Begge tilsammentagne, og sammenholdte med andre specielle Anordninger, sætte ikke denne Sag i saa klart Lys, at jo Spørgsmaale til Rancelliet, og Sager for Retterne, have reist sig imellem Fattigvæsenet og afdøde Fattiges Arvinger om Efterladenskab; og der ere Tilfælde, hvor Rancelliets Resolution, eller Rettens Dom, er bleven Fattigvæsenet imod.

En almindelig fast Regel har her syntes at være fornøden. Direktionen har ikke vidst nogen billigere at foreslaae, end denne: at Fattigvæsenet, saalænge den Afdøde har Arvinger, sig saa nær beslægtede, at

Arven

Arven ikke efter Forordningen af 14de Septemb. 1792, kan ansees som collateral, bør alene have Ret til saa meget af Efterladenskabet, som kan erstatte, hvad den Afdøde, som Almisse, af Fattigvæsenet har oppebaaret; og at det Overskydende tilfalder Arvingerne; men naar Arven bliver collateral, tiltræder Fattigvæsenet, som eneste Arving, ogsaa til det Overskydende.

Heraf vil følge, at naar Fattigvæsenet bliver at ansee som Kreditor i den Fattiges Bo, maa Skifteretten forsegle, og i den sædvanlige Orden videre behandle, hvad Fattige efterlade sig; men Fattigvæsenet faaer derved desmere Visshed om, ikke at komme til, saaledes som hidtil undertiden er skeet, at give tilbage det, hvoraf samme har sat sig i Besiddelse.

XII. Om Forbindelsen imellem det egentlige Fattigvæsen og andre Goddædigheds Stiftelser.

(187de S.)

Det er allerede i det Foregaaende anmærket, at der kunde være, og ere Skoler, som efter Fundatser ere henlagte under andre Bestyrelser, end Fattigvæsenets. Det samme gielder og om andre milde Stiftelser. Hidtil har man ikkun nævnet dem, som man har Visshed om, at henhøre under Fattigvæsenets umiddelbare Bestyrelse; de øvrige ere ikke berørte. De ere af den Betydenhed, at deres Kapitaler udgjøre maasske det dobbelte mod dem, der ere nævnte, som

henhørende under det almindelige Fattigvæsen. Meget kan altsaa ved dem udrettes til at lindre eller afhjælpe Trang; og for saa vidt medvirke de til samme Diemed, som det almindelige Fattigvæsen. Især komme nogle af dem til Hielp, til at understøtte den Klasse af Fattige, som, efter deres forhenværende, eller nuværende, Stilling, undseer sig ved at indskrives blandt Almisselemmer, eller som kunne maafee behøve noget mere, end hvad det almindelige Fattigvæsen, efter dets Grundsætninger, kan og bør i det Høieste give.

Bed at nævne Stadens Fattig- og Friskoler, har Direktionen anmærket, hvorledes Forordningen af 16de Martii 1771 synes at have havt til Hensigt, at ingen Goddædigheds Stiftelse i Kiøbenhavn skulde være udelukket fra det almindelige Fattigvæsens Bestyrelse, og jo meer alt det, som henhører til Understøtning for Fattige, concentreres, jo meer synes derved, efter ordnet Plan, at kunne udrettes. Men tillige er berørt, at Foreningen ikke under forrige Pleiedirektion kom til Virkelighed. Det er og vitterligt, at der ere Fundatser, som have bestemt særskilte Bestyrelser, og Direktionen bør være lige saa varsom i at foreslaae, eller foretage noget imod andres Rettigheder, som opmærksom paa dem, der kunde blive dens egne. Man har altsaa forudsat om andre Forsørgelsesanstalter, som om Skoler, at der ere de, som ikke komme

ind under Fattigvæsenets umiddelbare Bestyrelse. Men ingen af disse Stiftelser bør der dog være, som ikke virker i Forening med samme til det fælleds Væ- med. Foreningspunkterne har man søgt under denne Afdeling at opgive, og da indskrænket dem til disse trende.

- a) At Fattigvæsenets Direktion bliver underrettet om: hvilke de Personer ere, som ved, eller fra saadanne milde Stiftelser understøttes.
- b) At Attester om Fattigdom til disse Stiftelser, ligesom de til Frederiks Hospitals Fripladser, gives af Fattigvæsenets Direktion, efter de Undersø- ninger, som den fortrinligen bliver i Stand til at foranstalte, og
- c) At, naar bemeldte Direktion lærer at kende no- gen, som den har Anledning til at ansee fortrinli- gen kvalificeret til at nyde godt af saadan Stif- telse, den da opgiver den for Stiftelsens retmæssige Bestyrere, ikke anderledes dog end forslagsviis, og uden at Bestyrerne indskrænkes i deres fri Valg imellem dem, som have de Egenskaber, Fundatserne foreskrive, og hvis Fattigdom paa foransførte Maade er bevidnet.

Over ingen af disse Punkter synes nogen særskilt Bes- styrelse at kunne føre billig Anke.

KIII. Om Benaadninger, som vedblive at være
Fattigvæsenet forbeholdte.

(S. 188 — 201.)

Under denne Afdeling har man, i Forudsætning at Planen burde indeholde alt, hvad Fattigvæsenet vedkommer, samlet de Benaadninger, som kunne ansees samme forundte, og ikke bestaae i Pengetilskudde.

De ere anførte, enten ordlydende, som de ved andre Anordninger ere tilstaaede, eller i Analogie med det, som Fattigvæsenet og andre milde Stiftelser er forundt, eller sædvanligen forundes. De henstilles alle til Deres Majestæts Bedømmelse og Bisald, og kun om de sidste tvende Punkter udbeder Direktionen sig Tilladelse at anmærke.

- a) Forordningen af 16de November 1771 tilfagde de ved Sognekommisionerne ansatte Kirkernes Børgere og Børgere, at de for Byens Bestillinger skulde være befriede. Deres Majestæts Reskript af 17de Martii 1784 bestemte endnu næiere, at Fattigforstanderne skulde vedblive, hver i to Aar, og imidlertid være befriede for alle andre personelle borgerlige og militære Bestillinger, men dersom de vilde vedblive længere, saasom fire til sex Aar, og det maatte befindes, at de i deres Sag vare de Fattiges Børgen til Nytte, maatte de for Eftertiden for borgerlig militær Tjeneste

være

være aldeles fritagne; hvormod ingen, som blev undvæbnet, maatte undslaae sig derfor, med mindre han til det almindelige Hospital vilde erlægge 300 Rdlr. Deres Majestæts aabne Brev af 26de Januarii f. A. har bestemt: at de af Stadens 32 Mænds Forsamling, som træde ind i Direktionen, saavel som Distrikternes Fattigforstandere, maae, saa længe denne deres Forretning varer, befries fra andre Stadens personlige Byrder.

I Overensstemmelse med disse Anordningens Ord, Mening og Hensigt, og for at opmuntre til saa megen mere Iver og Virksomhed i de for Fattigvæsenet lige saa vigtige, som Forstanderne selv tildeels besvarende Forstanderskaber, havde Direktionen troet at kunne bringe i Forslag for de forbemeldte Mænd:

1) Fritagelse for alle andre Byens Forretninger, og for alle personelle borgerlige og militære Besværing, saa længe de vedblive deres Embede ved Fattigvæsenet; og for det

2) den Forsikkring, at naar de i sex Aar havde varetaget saadant Embede, de da for deres Livstid skulde være fri for at indtræde i det borgerlige Militære, i Tilfælde at de ønskede denne Fritagelse; men derimod beholde deres Anciennitet, saafremt de, førend de paatog sig Embede ved Fattigvæsenet, vare indskrevne ved det borgerlige Militære, og ønskede deri at gaae frem efter deres Tour.

For

For imidlertid at underrettes om, hvorvidt saadant Forslag kunde bestaae med Indretningerne og Anordningerne ved det borgerlige Militære, har man derom tilskrevet Stadshauptmanden, og udbedet sig hans Tanker. Stadshauptmanden har derimod, i vedlagte Skrivelse, erklæret sig af den Formening: at af dem, som til Borgerofficerer antages, eller ere antagne, ingen maatte udnævnes til Fattigforstandere, naar han ikke dertil tillige havde Tid og Leilighed, eller at han, uden at befries for den borgerlige militære Tjeneste, selv begierte det; og denne Formening, som han har anseet at være grundet i ældre Anordninger, har syntes ham saa meget mere vigtig, som han befrygter, at det Antal Fattigforstandere, som Fattigvæsenet nu behøver, vilde svække det borgerlige Militære, især naar Ancienniteten forbeholdes uden at giøre Tjeneste.

Direktionen, som ikke har til Hensigt, ved nogen Fattigvæsenets Indretning, at lægge sand Hindring i Veien for anden god Indretnings Fremme, men som paa den anden Side ogsaa maa ønske de Mand, der godvilligen paatage sig besværende Arbeide ved Fattigvæsenet, alle de Lettelser, som Deres Majestæt allernaadigst har tilkiendegivet, at være dem tiltænkte, har ikke skønnet, at begge Deele paa bedre Maade kunde sættes i Forbindelse, end naar det staar enhver, som ved det borgerlige Militære er indskreven, og som

tillige er Medlem af Direktionen for Fattigvæsenet, eller Fattigforstander, frit for, at varetage begge Slags Tjenester, og følgelig da at gaae frem efter sin Tour i det borgerlige Militære, eller og at foredrage Forretningerne ved Fattigvæsenet, for dem ved det borgerlige Militære, og da at være fritagne for sidsebemeldte Tjeneste, ikke alene i den Tid, han arbejder for Fattigvæsenet, men endogsaa siden for bestandig, naar han saaledes har arbejdet i sex Aar, hvoraf da og følger, at hans Anciennitet i det borgerlige Militære tabes.

Til dette Forslag har Direktionen derfor indskrænket sig. Den har tillige forbigaaet at nævne den hidtil fastsatte Mulk af 300 Rdlr. for den, som vægredes sig ved at være Fattigforstander, thi den ønsker sig helst frivillige Medarbejdere, og maatte frygte for at giøre Balg paa mangen en agtbar, men mindre formuende Mand, dersom Balget skulde medføre en saa betydelig Mulk, naar den Balgte mueligen ikke faae sig i Stand til at modtage Balget. Desuden har Erfarenhed viist, hvor mange Velvillige der altid findes, saavel blandt Borgere, som Embedsmænd her i Staden, til at fremme offentlig Gavn, endog naar saadant forvolder dem privat Udgift. Hvorvel Direktionen ikke kan andet, end ansee Forstanderskab ved Fattigvæsenet for en af de personelle Bestillinger, til hvilke hver Borger, efter ældre og nyere Love, endog

ved

ved Tvangsmidler, kan forpligtes, har den dog, efter
forbemeldte Omstændigheder, holdt det, endnu for
Tiden, unødvendigt, at Mulkt fastsættes. Saadan
Mulkt vilde heller ikke være passende for Embeds-
mand, som ikke ere pligtige til borgerlige personelle
Byrder.

Finder det nu Deres Majestæts Bifald, at denne
Mulkt ophæves, og at Forslaget om Fordelingen imel-
lem det borgerlige Militæres og Fattigvæsenets For-
retninger bestemmes efter forbemeldte allerunderda-
nigste Forslag, vil det staae enhver frit for, at vælge
Fattigvæsenets Forretninger alene, eller det borger-
lige Militæres alene, eller begge tillige.

b) Gode Læger, og gode Skolelærere, blive altid for
Fattigvæsenet meget vigtige. Derimod kan den
Indkomst, som Fattigvæsenet, naar den behø-
rige Sparksomhed iagttages, er i Stand til at
give dem, kun være liden; og Udsigt til at for-
fremme dem til bedre og varige Poster under
Fattigvæsenet er enten sielden, eller ingen. Direk-
tionen har derfor ønsket at giøre sig Haab om,
at, naar en Læge eller Skolelærer har i fire Aar
tient vel ved Fattigvæsenet, og han da søger
anden Befordring, bemeldte hans Tjeneste ved
Fattigvæsenet da af Deres Majestæt vil tages i
allernaadigst Betragtning som Grund, under
ellers lige Omstændigheder med andre, til saa-
dan

dan Befordring. Det er ikke usædvanligt, at Forsikkring om Befordring til kongelig Tjeneste gives til Andre, for at opmuntre dem til, i nogen Tid at tiene under de ringere Vilkaar. Vaisenhusets Lærere, ligesom og Kateketer, have Forsikkring om at beforders efter tre Aars Forløb; og saa meget mere har Direktionen turdet foreslaae en lignende Forsikkring ogsaa for Fattigvæsenets Læger og Lærere. Iblandt dets Lærere vil det sandsynligen altid søge at have duelige Seminarister; men disse vilde, uden Haab om Befordring, ikke kunne ventes at gaae ind under Fattigvæsenet, allerhelst da jevnlige Leiligheder til bedre faste Tjenester, saavel i de mindre Kjøbstæder, som paa Landet, staae dem, ved deres Udgang fra Seminariet, aabne.

XIV. Om Regnskabs, Kasse og Revisionsvæsenet.

(S. 202 — 215.)

Da vel ordnet Regnskabsføring, Kassevæsen og Revision bør nødvendigvis være forbunden med enhver offentlig Indretning, som har betydelige Indtægter og Udgifter, saa har Direktionen anseet det som vigtigt, at indføre i Planen de Hovedregler, som i den Henseende burde antages. Disse Hovedregler ere indkastede i Overensstemmelse med de Grundsætninger, som Regnskabsvæsenets Natur fordrer, og Fattigvæsenets

senets nye Indretning gisr anvendelige. Hvad derom videre kan være at forklare, indskrænker sig, saavidt Direktionen stionner, til følgende Hovedpunkter:

A. Hidtil har Fattigvæsenets og Sognekommissionernes Regnskabsvæsen ikke staaet i Forbindelse med hinanden. Hovedkassens er ført for sig, Sognekommissionernes og Stiftelsernes hver for sig. Indtægter ere til forskjellige Kasser indløbne, og Udgifter fra forskjellige Kasser udtalte. Naar nu det Hele samles til Eet, under een Direktion, er det lige fra naturligt, som simpelt og rigtigt, at det Hele faaer sit enkelte Hoved-Kasskontor, hvortil alle Indtægter til Fattigvæsenet indflyde, og hvorfra alle Udgifter udredes, ligesom og sit enkelte Hoved-Bogholderkontor, hvor Kontrollen føres ved Siden af Hovedkassen, og hvor de behørigte Mandtaller, og deslige, holdes i Orden. Dermed er dog ikke ment, at særskilte Regnskaber i visse Stiftelser, i Arbeidshuse og desl. skulde ophøre. De kunne tildeels vedblive, men som underordnede Deele under Hovedregnskabet, der føre sig til Indtægt, hvad fra Hovedkassen er modtaget, og forklare, hvorledes det Modtagne er anvendt; hvorimod enhver Stiftelse, Skole, ethvert Arbeidshus, og desl., har hver sin Konto i Hovedbogen, som oplyser alt, hvad denne Stiftelse især tilhører, samt alt, hvad for den imodtages, og til den udtælles.

B. Al

B. Almisseuddelingen skeer paa de Steder, hvor nyere Indretninger ved Fattigvæsenet ere indførte, paa forskellige Maader. I Hamborg s. Ex. skeer den ved Fattigforstanderne, enhver i sit Distrikt; i München paa offentligt Sted, og til vis bestemt Tid. Direktionen har troet, at burde vælge den sidste Uddelingsmaade, især af følgende Grunde:

1) Almisse er hidtil her i Staden uddeelt paa offentligt Sted; i de ældre Tider paa Konventhuset, i de nye ved Sognekommissionerne. Ingen Forstander har privatim uddeelt den.

2) Der kunde maaskee være de Forstandere, for hvilke det var behageligt, selv umiddelbar at udbetale den tilstaaede Almisse, hver til sit Distrikts Fattige; men der kunde være mange andre, som ikke ønske denne Forretning, der foranlediger Overløb, nu om Forstud, nu om den forfaldne Almisse, hvilket Overløb ogsaa blev andre til Uleilighed, naar Forstanderne boe til Leie, eller have andre hos sig boende Familier i Huset.

3) Skulde det hændes sig, at nogen Fattig, enten af Ondskab eller Bankundighed, udsprede, at den ikke havde faaet hvad den tilkom, da har Forstanderen, naar Uddelingen er skeet under fire Dine, intet Beviis imod saadan Uerformærmelse. Men skeer Uddelingen paa offentligt Sted, af Kassereren eller hans Betient, i Forstanderes

Dver-

voed Overbærelse, og under Ansørsel i dertil autoriseret Bog, da kan ingen Tvivl om Rigtigheden, nogen til Fornærmelse, udspredes.

4) Det er overensstemmende med Landets Love, at Enhver, som staaer for Regnskab for offentlige Penge, stiller Kaution, og, saavidt mueligt, sættes under Kontrol. Begge Dele vilde være Forstanderne, om ikke alle, saa dog vist nogen, baade ubehageligt og til Byrde.

Det kan ikke paatvibles, at jo Kassereren, naar Almisseuddelingen skal skee fra Hovedkassen, paa forskellige Steder og Tider, jo maa holde i det mindste een Betient meer, end naar Uddelingen skeede ved Forstanderne i Distrikterne; men den Beføstning, som derpaa anvendes, synes Direktionen ikke, at burde komme i Betragtning imod den Orden, som tilveiebringes, og de Uleiligheder, som forekommes. Til den Orden, hvorom her er talt, henhører blandt andet ogsaa det, at naar Udtællingen skeer direkte fra Hovedkassen, og der tillige indrettes Bøger, hvor hver Fattig har sit Folium, paa hvilket indtegnes alt, hvad han imødtager, i hvor han end i Staden opholder sig, da kan til alle Tider, strax, og paa eet Sted, sees alt, hvad han under den nye Direktion har oppebaaren, isteden for at dette maatte opses og uddrages, igiennem flere Distriktsbøger, naar Almissen ved Forstanderne uddeles.

C. Revisionen af Fattigvæsenets Regnskaber er hidtil, i de senere Tider, skeet i det kongelige Rentekammer. Direktionen har ingen Forandring hert foreslaaet; thi ligesom den ikke kan ønske, at Resultaterne af Regnskaberne skulde undrages offentlig Bekjendtgjørelse, saa kan den ei heller nævne nogen meer betryggende Revision, end den ved det Kollegium, hvor saa mange andre, saavel Statens, som enkelte Staders, og Stiftelsers Regnskaber revideres. Men saavidt noget kan udfindes, hvorved det Mekaniske i Fattigvæsenets Regnskaber kan simplificeres, til Lettelse for Revisionen, vil den ikke ansee det uvigtigt, derfor efter Muelighed at drage Omsorg.

D. Sekretariats Forretningerne for Fattigvæsenet, hvilke i de senere Tider have været henlagte til Raadstuskriver Kontoret, imod et særskilt Tillæg i Lønning, kunde maaskee fordre, at en særskilt Sekretair ansattes, men for først har man dog troet, at de kunde forenes med Bogholderkontoret, imod at Arbeidernes Antal sammesteds, forholdsmæssigen forsøgedes, da man i Tiden, saafremt Nødvendigheden fordrer det, kunde dermed giøre Forandring. Men i hvad der end saaledes skeer i den Henseende, tør Direktionen dog, saasom Bekostning i begge Tilfælde er nødvendig, allerunderdanigst haabe og indstille:

at det som Fattigvæsenets Kasse, til Sekretariats-
 Forretningers Fremme, i de senere Tider har udbe-
 talt, maa følge Fattigvæsenet, og at, forsaavidt
 Tab for nogen derved forvoldes, og Erstatning
 for Tabet findes billig, saadan Erstatning
 maatte gøres muelig saaledes, at Fattigvæsenet
 derved ingen Udgift faaer.

Efter saaledes at have søgt at oplyse de vigtigste
 Grunde, og de Omstændigheder, til hvilke Direc-
 tionen har taget Hensyn, ved at have affattet sin
 Plan, bliver det tilbage, at fremsætte en almindelig Ud-
 sigt over de Bekostninger, som til Planens Iversæt-
 telse udfordres, og de Hielpemidler, som dertil havees
 eller kunne ventes. Det er ikke mueligt, at nøiagtige
 Beregninger kunne derover i Forveien gøres. Man
 maa tildeels antage Rimeligheder og Formodninger,
 og deraf slutte. Som Forudsætninger for et Overslag
 i forbemeldte Djemed, troer man at kunne antage:

1) At Barton, Abel Cathrines Boder, og Opfostringshuset kunde bestaae ved sig selv, og ved deres, fra det almindelige Fattigvæsen adskilte, Fonds og andre Indtagter, naar Barton alene beholder Erstatning for de af dens Kapitaler, som i ældre Tider paa det almindelige Fattigvæsen ere blevne anvendte, hvorom i det Følgende nærmere skal tales,

2) At

- 2) Alt Militæretaternes, med det civile forente, Fattigvæsen, kan underholdes ved de Fonds og andre Understøtninger, som med de militære Fattige afgives, og at, saafremt denne Formodning ikke fyldestgøres, det Manglende da efter det, som i det Foregaaende allerunderdanigst er henstillet, bliver Fattigvæsenet paa en eller anden Maade erstattet.
- 3) Alt til St. Hans Hospital gives fra det almindelige Fattigvæsenets Kasse den Sum, der aarlig udfordres som Tilskud, til denne Stiftelses nu havende særskilte Fonds og Indtægter, og at dette Hospital da saaledes, ligesom forhen er meldt om Barton, ic. ic. bestaaer ved sig selv, og ved dette Tilskud.
- 4) Alt naar St. Hans Hospitals Personale, som det usleste og mindst arbejdsføre, samt de øvrige under No. 1 og 2 anførte Stiftelses og Eters Fattige ansees i Beregning affondrede for sig, da kunde Stadens øvrige Fattige, det almindelige Hospitals Almisselemmer iberegne, siden disse tildels ere arbejdsføre, anslaaes under Eet, og dernæst efter Middeltal, i Overensstemmelse med andre Stæders Erfaringer om Forsørgelses Bekostningerne for en blandet Mængde af meer og mindre arbejdsføre Fattige, ansættes noget vist for hvert Individ,

Disse Forudsætninger lagte til Grund, seer man først hen til:

U d g i v t e r n e

og anslaaes disse saaledes:

I. Underholdning som Kostninger.

Med disse forstaaer man alt det, som i Penge udgives til Føde, Klæde, Lys, Varme, Husleie, Sygepleie, Begravelses Omkostninger.

I Kiel har man, i et Middelaar af 4, beregnet samtlige Fattigvæsenets Udgifter til forbemeldte Gienstande, repareret paa Totalt af der værende Gamle og Unge, Syge og Friske, Arbeidsføre og ikke Arbeidsføre, til 32 Mk. 9 ß . aarlig for hvert Hoved.

I Hamborg ere samme Bekostninger paa lige Maade, i et Middelaar af de 4 sidste, om hvilke man har trykte Underretninger, beregnede til 67 Mk. 8 ß . for hver Familie aarlig. Men for at kunne see, hvorledes Repartitionen forholder sig til Personernes Antal, maa man sammenligne samme med Familieantallet, forsaavidt Data dertil havees. Man finder da, at i Aaret 1789. opgaves 3903 Familier, bestaaende af 7391 Personer; i Aaret 1796, 2681 Familier, bestaaende af 4250 Personer. Paa hver Familie falder altsaa, efter Middeltal, omtrent $1\frac{1}{2}$ Person, hvilket lidet Tal formodentlig hidrører derfra, at man har regnet Familieantallet efter Antallet af de optagne

2f.

Afhøringsark, hvilke for en stor Deel kun angaae enkelte Personer. Fordeler man nu forbemeldte for hver Familie anslagne 67 Mk. 8 ß. aarlig paa Personer, da udkommer for hver Person 38 Mk. 9 ß. Paa begge Steder er regnet efter Mark og Skilling Lybst; Beløbet i dansk Courant bliver altsaa for Kiel 10 Rdlr. 5 Mk. 2 ß, og for Hamborg 12 Rdlr. 5 Mk. 2 ß. for hver Person. Antager man nu den høieste af forbemeldte tvende Summer, hvilket man, i Betragtning af Hamborgs og Kiøbenhavns lignende Størrelse, helst kan og bør, og anvender man dernæst denne Sum paa hvert Individ af det Fattigantal i Kiøbenhavn, hvorom her er Spørgsmaal, bliver Overflaget dette:

Med Undersøgningen i sidste Sommer befandtes af civile Fattige i Staden, som trængende til den Forsørgelse de allerede havde, eller kunde behøve 3378. Hertil de indtagne Almisselemmer i Almindelig Hospital

700

I alt Personer 4078
 Anslaaer man nu, efter foransørte Beregningsmaade, og for deri at indbefatte ogsaa Pleielægernes, og visse det almindelige Hospitals Betienteres Lemninger, 14 Rdlr. i Giennemsnittet for hver Person, bliver Beløbet

57092 Rdl.

2. Omkostning for Skoleundervisning.

Det er i det Foregaaende anført, at, ved Undersøgningen i næst afvigte Sommer, fandtes omtrent 700 fattige Børn over 6 Aar, som ikke søgte Skole. Blandt disse vare omtrent 450 Civilestaten tilhørende Børn. Men betragter man derhos, at ikkun de egentlige Fattige bleve afhørte, og at i den næringdrivende Klasse ere mange, som, endskiøndt de ernære sig og Familie, dog ikke have Evne at bekoste deres Børns Skolegang, kan man vel antage et Antal af 800 Børn, som endnu kunde behøve fri Skolegang. Fire nye Skoler, hver for 200 Børn, kunde altsaa muelig behøves. Regner man for hvert Børns aarlige Undervisning ic. ic. 8 Rdlr., udgjør det for hver Skole til 200 Børn . 1600 Rdlr. og er for fire Skoler . . . 6400 Rdlr.

Til Udvidelse og Forbedring ved nuværende Fattigskoler anslaaes . . . 2000 Rdlr. 8400
Herved maa dog anmærkes, at Fattigvæsenet af de Understøtninger, som fra det Keisersenske Legat ere allerede givne til nogle Skolers Arbeidsanstalter, og af den Belvillie, Admini-

Rdlr. 65,492

stratorerne

stratorerne have yttret for saadan Skoleindustrie i Almindelighed, har Anledning til at haabe, at ogsaa Fattigvæsenets øvrige Skoler ville af foremeldte Legat paa lige Maade blive understøttede.

3. Arbeidsanstalter for Borne.

Saa vel til Tvangs-Arbeidshus, som til Arbeidshuse for Frivillige, udfordres Husleie af Værelser, Lys, Varme, Opsigt, Regnskabsføring, Undervisning o. s. v. Beføstningerne hertil anslaaes omtrent . . . 6000

4. Betleriets Hjemmelse.

Antager man, at tolv Personer kunde være fornødne at holde for Fattigvæsenets Regning, for at medvirke med Politiet til Betleres Opbringelse, og at hver tillagdes 2 Rdlr. ugentlig, som ikke synes for meget, da udgjorde saadan Lønning en aarlig Beføstning af . . . 1248

5. Omkostninger paa Kontorer, Kontorbetiente, m. v.

som den almindelige Bestyrelse udfordrer . . . 4000

6. For Trykning som kostninger og adskillige andre smaa Udgifter, som ikke til nogen vis Klasse kunne henføres, anslaaes . . . 1000

Rdlr. 77740

7. Endnu maa regnes til Udgift fra
Hovedkassen.

a) Det Tilskud, som derfra udredes til St.
Hans Hospital. Det har hidtil været om-
trent 7000 Rdlr. aarlig. Det anslaaes
her til aarlig 8000

b) Tilskud til Barton. Dette er ved Deres
Majestæts Reskript af 17de Martii 1784
bestemt til aarlig 4400

hvilke da bleve beregnete som Erstatningssum
for nogle fra denne Stiftelse laante Kapitaler.
Men siden er oplyst, at Erstatningen betydeligen
overstiger det, som skulde erstattes. Imidler-
tid er dog den fulde Sum her bragt til Udgift,
indtil denne Sag i sin Tid nærmere kan regu-
leres.

Samtlige Udgifters Beløb blev

saaledes . . . . . Rdlr. 90140

I n d t æ g t e r n e .

A. efter hvad hidtil er havt

1) af Kapitaler.

a) Det almindelige Hospitals Reuter omtrent 2700 Rdlr.

b) Af dem, som nu ligge under Sognes
Kommissionerne, omtrent 3500

Rdlr. 6200

2. Df=

Rdlr.

2. Offentlige Afgifter.	Transp.	6200
a) Grundtaxten		1500
b) Klasselotteriet		18000
c) Havnepenge		600
d) Procent af Gage og Pensioner		6000
e) Procent af Kortstemplingen		680
f) Procent af Auktioner og Riøbslutninger		8000
g) Afgiften af fremmede Kunstnere anslaaes til		150
h) Afgiften af Assistentehuset		1000

3. Frivillige Gaver.

a) Af Deres Majestæt og det kongelige Hus:		
a) de til Hovedkassen	3325 Rdlr.	
b) de til Sognekommisionerne og derunder værende Indretninger, ere anslagne under Huskollekten.		
b) Huskollekten	8000 =	
c) Brudebøffen	400 =	
d) Kirkeblokker	200 =	
e) Tavlepenge	750 =	
f) Bækkener ved Kirkerne's Dørre	1200 =	
g) End videre af Tavler, Blokke og Bøffer, som afleveres til Hovedkassen	280 =	14155

Rdlr. 56285

4. Bøder

	Rdlr.
	Transp. 56285
4. Bøder omtrent	400
5. Fattiges Efterladenskaber	300
6. Adskillige Indtægter af forskiellig Slags, tildels uviste, anslaaes til	4000
B. Hvad som deels vides, deels for- modes at tilkomme.	
1. Renten af de Kapitaler, som ere legerede til Direktionens Disposition. Her ansøres kun de af det Dalsgaardske Legat, omtrent De af det Nielsenske ere egentlig bestemte til St. Hans Hospital; de af det Haar- bergske ere endnu ikke faldne.	2000
2. Auktionspenge af ostindiske og chinesiske Varer, anslaaet til	6000
3. Et Skuespil for Fattigvæsenet	300
4. Concerte for dito formodes at kunne ind- bringe	1000
5. Af de katolske og reformerte Menigheder tilskydes	
a) af den katolske, omtrent	600 Rdl.
b) af den reformerte	240 = 840
6. Adskillige Betlerne fra Børnehuset, kan rimeligen formodes, at denne Stiftelse af de 3900 Rdlr. den nu har fra Fattigvæsenet,	

 Rdlr. 71,125

bør,

Rdlr.

Transp. 71125

bør, uden eller imod Erstatning fra andre
Sider, afgive i det mindste omtrent 2000

7. Af en Forklaring og Beregning, som en
Undersøgningskommission over Fattigvæ-
senets Forsatning, har i Mæret 1796
allerunderdanigst indgivet til Deres Mæ-
jestæt, har man Anledning til at an-
tage, at naar Varten og visse andre Stif-
telse, saaledes som i det Foregaaende er
meldet, skulle herefter bestaae ved sig selv
og deres egne Foyds og Indtægter, kunde
Fattigvæsenets almindelige Hovedkasse der-
ved spare omtrent 3000

som den nu, til og for bemeldte Stiftelse,
betaler over det, dem kunde tilkomme.

 Rdlr. . 76125

Udgifts Summen var . . 90140

---

 mangler Rdlr. . 14015

hvilke, ved nye frivillige Gaver, eller, for saavidt
disse manglede, ved andre Midler blive at tilveiebringe.

Direktionen maa imidlertid ikke undlade den
allerede forhen yttrede Bemærkning, at Beregningen,
saavel i Henseende til Indtægt som Udgift, maa for
en stor Deel være grundet paa Probalitet, og at Vis-
hed først ved Erfaringer under den nye Indretning
kan erholdes.

Ligez

Ligeledes maa den anmærke, at i de første Aaringer ville de løbende Omkostninger sandsynligten blive noget høiere end i de følgende, ligesom og i Begyndelsen nogle Udgifter til Inventarier og deslige, ville finde Sted een Gang for alle; hvilke Omkostninger ikke kunne anslaaes i Beregning.

Saa meget synes imidlertid at fremlyse, at da det er beregnet ved Undersøgningen i Aaret 1796, at Fattigvæsenet i sin nærværende Forsatning har en aarlig Underballance af omtrent 18000 Rdlr., som maatte tilveiebringes, naar det, som nu, skal kunne bestaae, voves intet fra den økonomiske Side ved Forandringen.

Paa andre Steder, hvor Fattigvæsenet i de nyere Tider, i Overensstemmelse med de i Direktionens Plan antagne Grundsætninger, er indrettet, have Indvaanerne, for at befries for offentlige Betlere, og ved at forvisses om, at ingen Fattig leed virkelig Nød, men at derimod, paa alle rimelige Maader, sørgedes for at afværge og forekomme Armod, saa mærkeligen forøget deres milde Gaver, at Bestyrrelserne ikke alene derved have erholdt, hvad de extraordinaire have behøvet i Begyndelsen til saadanne Udlæg, som da engang for alle behøvedes, til Exempel, til Klæder og andet mere, men ogsaa hvad siden efter aarligen har været fornødent.

Goddædigheden i Kiøbenhavn giver Haab om lige kraftig Understøtning her, og skulde noget mangle, kunde formodentligen andre Hiølpesilder, hvilke ogsaa i den nu værende Forsatning vare anseete nødvendige, udfindes.

Med foranførte Bemærkninger, og i Forbindelse med de Indstillingsposter, som denne allerunderdanigste Forestilling indeholder, underkaster Direktionen nu den Plan til Fattigvæsenets Indretning og Bestyrelse i Kiøbenhavn, som i Følge Deres Majestæts Befaling er underkastet:

til Allerhøiøstsaammes Bedømmelse ;

derhos i dybeste Underdanighed forventende

1) om og hvorvidt det maatte behage Deres Majestæt, at give allernaadigst Bisald til det Foreslaagne.

2) Til hvad Tid det i saa Fald maatte befales, at Bestyrelsen under den nye Direktion begyndes.

Alt Planen efter nogle Aars Erfaringer kan gives meer Fuldkommenhed, kan ikke omtvivles. Paa andre Steder, hvor nyt forbedret Fattigvæsen er indført, har man efterhaanden fundet end meer at forbedre. Direktionen drifter sig og derfor til at foreslaae:

at Planen, i hvad Form Bekiendtgjørelsen end gives, maatte gives forbindende Kraft, som allernaadigst approberet Interimsplan, hvilken
 efter

efter tre Aars Forløb, underkastes ny Revision, og som med de Forandringer og Forbedringer, som Erfaringer have imidlertid givet Anledning til, da indstilles til at blive vedvarende Lov for Fattigvæsenet.

Til Slutning har Direktionen alene at tilføie disse Anmærkninger:

1) At den i Planen har samlet baade alt det den har troet at kunne, som Lovbud for alle og enhver, træde i samtlige hidtil om Fattigvæsenet givne Anordningers Sted, saavel som og de væsentligste Grundregler, som i den indvortes Bestyrelse skulde være til Følge: Alt paa det at den nye Indretning i sammenhængende System kunde oversees.

2) Subskriptionen for det nye Fattigvæsen har Direktionen ikke kunnet aabne, førend den tillige kunde bekiendtgjøre, hvorledes dets nye Indretning blev, og derom kan den ikke være underrettet, førend den har Kundskab om, hvorvidt Deres Majestæt værdiger den udkastede Plan sit Bifald.

3) Deres Majestæts aabne Brev af 26de Januarii f. A. har i Lite S. givet Forvisning om, at den nye Bestyrelse skulde, naar den sættes i Virksomhed, blive befriet for den Fattigvæsenets Hovedkasse, ved de senere Aars Underballance,

paa-

paadragne Gield. Denne Forvisning betrygger Direktionen for at optage Penge til saadan Gields Afbetaling. Men da det desuagtet kan, især i Begyndelsen, blive fornødent at udbetale, førend tilstrækkelige Indtægter indløbe, indstilles allerunderdanigst:

at den Udgang, Bestyrelsen hidtil har havt til at udbede sig Forskudde af Deres Majestæts Kasse, fremdeles, efter Nødvendighed, maa vedblive.

København i den ved kongelig aabent Brev af 26de Jan. 1798 nedsatte Direktion for Fattigvæsenet, den 12te May 1799.

Reventlov. Bang. Friis. Pontoppidann. H. Noldte. J. Hatting Rørbye. J. L. Paludan. Friborg. B. Schiøtt. J. G. Blanckensteiner. V. Cathala. K. Fenger. Malling. Schrader. M. Thye. Bärens. Flindt. Mangor. Cold. Weenick. B. K. Hjort. Massmann.

P l a n

for

Fattigvæsenets Indretning og Bestyrelse i
Staden Kiøbenhavn og dens Forstæder.

I. Om Fattigvæsenets Diemed, og dets Indretning i Almindelighed.

§. 1.

Fattigvæsenets Diemed.

Det er Fattigvæsenets Diemed: at antage sig alle Trængende, som ikke have, og ikke selv kunne forskaffe sig nødtørstig Underholdning, samt at sørge for, saa meget mueligt: at de Gamle og Svage blandt disse nyde Almisse: at de Arbeidsfere gives Arbeide, naar de ere villige til at erhverve, men derimod afvendes fra Lediggang, og sættes i Nødvendighed til at arbeide, naar de hellere betle, end lovligen erhverve: at de Syge helbredes: at de Unge anføres til Kundskab, Sædelighed og Arbeidsomhed; alt paa det at den offentlige og private Godgjørenheds milde Gaver retteligen kunne anvendes, virkelig Trang afhjælpes eller forekommes, Betleri aldeles affaffes, og svage eller uvante Arbeidskræfter styrkes og anvendes, til Gavn for den, som har dem, og til Nytte for det Almindelige.

§. 2.

Hvilke Stadsens Fattige ere.

Alle Fattige, som have opholdt sig i Kiøbenhavn (dens Forstæder derunder indbefattede) i fulde tre Aar efter hinanden, henhøre til denne Stads Fattigvæsen, og have Udgang til dets Forsorg; men de, som i Fortere Tid der have opholdt sig, ere at ansee som udenbyes Fattige, der andensteds bør for-
sørges.

§. 3.

Forening imellem det civile og militære, samt de forskiellige
Religiøse Samsunders Fattigvæsen.

Det civile og militære Fattigvæsen og sammes
Fonds forenes med hinanden, og i Fremtiden gøres
altsaa ikke Forskiel paa Fattige af den civile og de
militære Etater, men de have alle lige Udgang til det
forenede Fattigvæsens Forsorgelse. Paa samme
Maade, og under lige Forening, ophæves Forskiellen
imellem Fattige af det lutheriske, det reformerte, og
det katolske Religiøns-samsund; ikkun de Fattige af
det jødiske Religiøns-samsund undtages fra Sta-
dens Fattigvæsen, saalænge dette Samsunds indvortes
Indretninger lægge Hindringer i Veien for Forenin-
gen, og saalænge det selv, som hidtil, drager Ansvar
for dem saaledes, at de ikke betle.

§. 4.

Een Direktion.

Saaledes, og i saadant Diemed forenet, gaae de adskillige Fattigvæsenets Grene, som hidtil have været fordelte imellem begge militære Stater, Magistraten og Sognekommisionerne, samt de reformerte og katolske Menigheders Udnævnte, ind under een enkelt Direktion, som bestaaer af Embedsmænd og andre Stadens Borgere eller Indvaanere, og hvis Pligt det bliver: at forestaae Stadens hele forente Fattigvæsen, og at udføre, eller besørge udførte, de forskellige Forretninger, som med Bestyrelsen og Tilsynet ere, eller blive forbundne.

§. 5.

Tolv Fattigdistrikter.

Ingen Fattig maa tilstaaes Understøtning af Fattigvæsenet, uden at hans Trang i Forveien er nøiagtigen undersøgt og kiendt, og ingen vedblive at nyde den, uden under vedvarende Tilsyn med dens rigtige Anvendelse. For at giøre saadan Undersøgelse, og saadant Tilsyn, med hvad videre, som til en rigtig Fattigforsørgelse henhører, saa meget mere muelig og let, inddeles Staden i tolv Hoveddistrikter, og disse Hoveddistrikter i saa mange mindre Distrikter, at ethvert af samme kan af de deri ansatte Forstandere, uden for megen Vanskelighed oversees; hvilken Inddeling, ligesom og de Mænds Navne, som have

Bez.

Bestyrelsen og Tilsynet i ethvert Distrikt, til sin Tid nærmere bekendtgøres.

II. Om Fattigvæsenets Bestyrelse.

§. 6.

Direktionen.

Direktionen over Fattigvæsenet, hvilken hans Majestæt, under 20 Januarii forrige Aar, har bestikket, bestaaer af 24 Medlemmer, nemlig:

- a) 5 Medlemmer, som igiennem det kongelige danske Kancellie, det kongelige Financeskollegium, det kongelige General Land Oekonomie og Kommercekollegium, eet igiennem ethvert af bemeldte Kollegier, udnævnes.
- b) 2de af Magistraten. Ved Vacance foreslaaer Magistraten tvende af dens Medlemmer, af hvilke hans Majestæt udnævner eet.
- c) en Assessor af Hof- og Stadsretten, som hans Majestæt befaler.
- d) Politimesteren paa Embeds Begne.
- e) Stads-Physikus paa Embeds Begne.
- f) 2de af Stadens 32 Mænd. Ved Vacance foreslaaer disse Borgerkabets Repræsentantere 2de, hvoraf hans Majestæt udnævner eet.
- g) Ni andre Stadens Borgere eller Indvånere, som Fattigvæsenets Direktion selv vælger.

h) Et

h) Et Medlem af hver af de reformerte, og et af den katolske Menighed. Fra hver af disse Menigheder foreslaaes, naar Vacance indtræffer, tvende, af hvilke hans Maestæt udnævner eet.

Naar og forsaavidt Sager foretages, som vedkomme Baisenshuset, eller Forbedringshuset, eller Guldbuset, tiltræder een af Direktorerne for Baisenshuset, som disse nævne, samt Direktøren for Forbedringshuset og for Guldbuset, saalænge disse Indretninger have en særskilt Direktion, og tage Deel med Fattigvæsenets Direktion i dens Forhandlinger om bemeldte Sager.

§. 7

Direktionens Hovedforretninger

Direktionen har Bestyrelsen over Fattigvæsenet i det Hele; beraadslaaer og beslutter om alle Regler, som ved sammes Drift skulle være til Følge:

Forvalter dets Fonds, Legater og milde Stiftelser, saavidt de ikke ved Fundatser ere henlagte til andre Bestyrelser:

Beslutter om Opsigelse og Udlaan, mod lovlig Sikkerhed, af de Kapitaler, den forvalter, samt om Kontrakter, som forbinde Fattigvæsenet; foreskriver, og paaseer Orden og Rigtighed med Indtægter og Udgifter i det Hele:

Antager, instruerer, og afskediger Fattigvæsenets Betiente:

Besætter ledige Pladser i milde Stiftelser, saavidt Andre dertil ikke ere berettigede.

Gjør offentlig Rede for Fattigvæsenets Tilstand og Fremgang; forestiller for hans Majestæt, igiennem det kongelige danske Kancellie, de Sager, som fra Fattigvæsenets Side blive at forestille; fører Brevverling med vedkommende Departementer, og med Andre, som have Sager med Bestyrelsen at afgjøre, forsaavidt Bestyrelsen i Almindelighed betræffer; Og iagttager i øvrigt alt videre, som til Overopsynet og Bestyrelsen henhører, og dermed er forbundet: Alt med samme Rettigheder og Forpligtelser, som Magistraten og Sognekommisionerne, samt Bestyrerne af det militære, og af de reformerte og katolske Menigheders Fattigvæsen hidtil have været forundte og paalagte, saavidt disse Rettigheder og Forpligtelser ikke ved denne Plan ere anderledes bestemte.

§. 8.

Direktionens Inddeling i Kommissioner

For desto nøiagtigere at kunne kiende, bedømme og bestyre enhver af de enkelte Hoveddele, som falde under Fattigvæsenets Omhu, fordele Direktionens Medlemmer sig til forskellige Kommissioner, nemlig:

- a) En for Forsørgelsen,
- b) En for Industrien,
- c) En for Skolevæsenet,

Ge

d) En

e) En for Fattigvæsenets Politi,

d) En for Sygepleien,

Hvorledes Direktionens Medlemmer fordele sig til disse Kommissioner, afgjøre de ved mindelig Forening imellem sig indbyrdes, efter det enhver har meest Lyst og Beqvæmhed til. Skulde til nogen af Kommissionerne være for faa, som meldte sig frivillig, bestemmes ved Boting af samtlige Direktører, hvo der tiltræder den eller de Pladser.

§. 9.

Kommissionens Forretninger.

Det paaligger enhver af disse Kommissioner, at beraadslaae og giøre Forslag til Direktionen, om det, som vedkommer det Fag, den er anbeforet, samt at vaage over, og giøre Rede for Udførelsen af Direktionens Beslutninger i dette Fag, og saaledes henhører under

a) Forsørgelseskommissionen: alt hvad som vedkommer Fattiges Antagelse til Forsørgelse, samt Maaden hvorledes, og Midlerne, ved hvilke enhver bør forsynes eller understøttes, for stedse, eller for en Tid.

b) Industrikommissionen: samtlige Fattigvæsenets Arbejdshuse, Arbeider, og Arbejdsanstalter, raad Materialiers og Medskabers Anskaffelse og Fordeling, forfærdigede Varers Afsetning eller Anvendelse, og deslige.

113 (b

23

c) Skole-

- c) Skolekommissionen: alt hvad som angaaer de fattige Børns Undervisning, og da tillige alle Indretninger og Foranstaltninger, som under Fattigvæsenet, eller i Forbindelse med samme, ere eller vorder for saadan Undervisning bestemte.
- d) Medicinalkommissionen: det som henhører til Fattiges Sygepleie, i og udenfor de milde Stif-
telse.
- e) Politikommissionen: alle Fattigvæsenets Indretninger og Foranstaltninger til Betleriets Af-
skaffelse og andre Ordener ved Fattigvæsenet at forekomme og hemme.

De næiere Grændser for ethvert Fag, saavel som de Sager, som for to eller flere af Kommissionerne kunde være fælleds, blive af Direktionen nærmere at bestemme.

§. 10. Kommissionens Medlemmernes Antal.

Forsørgelseskommissionen, som den, hvis Forretninger blive af videste Omfang, bestaaer af de tolv Direktionens Medlemmer, som efter den følgende 17de §. have specielt Tilsyn i de tolv Hoveddistrikter, i hvilke Staden inddeles. De øvrige tolv Direktions Medlemmer fordele sig til de fire andre Kommissioner, tre til hver, og saaledes bliver det enhver Direktørs Pligt, at være fast Medlem i een Kom-

mission. Men har nogen Lyst og Leilighed til at indtræde som fast Medlem i flere end een af Kommissionerne, da staaer det ham frit for, ligesom og enhver Direktør stedse har Udgang til, naar han har Lyst og Leilighed, at blive ene enhver af samtlige Kommissioners Samlinger, for at beraadslaae og give sin Betænkning, dog at de faste Medlemmer alene have Stemme til Afgiørelse.

§. II.

Extraordinaire Medlemmer i Medicinalkommissionen.

Det berøer paa Direktionen, om den, saafremt Medicinalkommissionen finder det nødvendigt, vil vælge tvende andre Læger, til foruden Stadsphysikus at tiltræde bemeldte Kommission, som extraordinaire Medlemmer. I saa Fald vælges dog ingen, som er Distrikts- eller Hospitalblæge. De saaledes valgte Læger have ogsaa Sæde og Stemme i Direktionens Forsamling, saa ofte noget der foretages angaaende Medicinalvæsenet. Ere Lægernes Meninger i Medicinalkommissionen forskellige om Kur og Kurmethode, tages den til Følge, i hvilken to ere enige. Have de alle tre hver sin, gielder den, for hvilken Stadsphysikus er, da han paa Embeds Begne er Medlem.

§. 12.

Interimsdistrikter.

Det berøer end videre paa Direktionen, om den, saalænge indtil de Fattige, der nu have Husly i Garder-

Garderstalden og flere deslige, i Anledning af Ildbranden, indrettede Fattigholiger, fordeles omkring i Staden, finder fornødent, for disse Boliger at indrette et eller flere Distrikter, hvilke blive Interimsdistrikter, som siden gaae ind under de andre tolv. Imidlertid blive Direktørerne for disse Distrikter, tillige Interimsmedlemmer af Forsørgelseskommissionen.

S. 13.

Kommissionens Formænd.

Naar enhver af Kommissionerne er sammentraadt, vælger den sig af dens faste Medlemmer en Formand, hvis Pligt det bliver; at modtage og aabne Breve og Dokumenter, som til Kommissionen indløbe; i fornødent Tilfælde at sætte disse i Cirkulation blandt Medlemmerne; at tilsiige Kommissionssamlinger; at foredrage Sagerne sammefteds, og føre Protokol over Forhandlingerne og Beslutningerne; at besørge de fornødne Expeditioner fra Kommissionen; at foredrage i Kommissionsmøderne alt, hvad Direktionen fra Kommissionerne bør underrettes om, for at overse det Hele, og for at afgive nye Beslutninger, hvor saadanne behøves.

S. 14.

Direktionens Formand.

Alf Kommissionernes Formænd vælger Direktionens Medlemmer een, som tillige bliver Direktionens

For-

Formand. Han paaseer den fornødne Orden i Direktionsfamlingerne, foredrager alle indkomne Sager, for saavidt saadant Foredrag ikke vedkommer Kommissionernes Formænd, og nedskriver i Direktionsprotokollen til videre Sagttagelse, hvad som besluttet.

§. 15.

Samtlige Formænds fælleds Forretninger.

Under Direktionsformandens og samtlige Kommissionsformændenes, samt tre andre Direktionsmedlemmers specielle Opsyn og Bestyrelse, staaer Fattigvæsenets almindelige Kassevæsen, Bogholderi og Sekretariatsforretninger. De paasee, at samtlige disse Forretninger holdes i god Orden og Gang. De modtage og forberede, til Foredrag i Direktionen, de Sager, som til Direktionen indkomme. De give Betænkning om alle Sager, som vedkomme forbemeldte Kassevæsen, Bogholderi og Sekretariatsforretninger, især om Kassens Tilstand og Evne til at udrede Udgifter, som foreslaaes; ligesom de og i Direktionsmøderne fremlægge Ekstrakter over Kassens løbende Indtægter og Udgifter. De besørge efter Direktionens Beslutninger, Udfærdigelsen af alle Breve og Dokumenter, som fra Direktionen udgaae i Trykken, eller skriftligen meddeles, og underskrive i Direktionens Sted, og paa dens Begne, alt hvad saaledes udfærdiges; dog at vigtige Expeditioner, naar de taale

Hen-

stand, først forelægges Direktionen i Udkast, til Bedømmelse og Bifald.

§. 16.

Formændenes, og de med dem sammentrædende Direktionens Medlemmers, Omværling.

Formændene vedblive som Formænd i eet Aar, efter at de ere valgte. Efter Aarets Forløb stæer nyt Valg baade af Direktionens- og Kommissionsformand. En fratrædende Formand kan vælges paa ny, naar de Vælgende saa vilde, dog kun i tre Aar efter hinanden, efter hvis Forløb en ny skal vælges; men ved næste Valg kan ogsaa den, som forhen tre Gange i Råd har været valgt, paa ny komme paa Valg. De tre Medlemmer af Direktionen, som sammentræde med Formændene, i det Niemed, som 15de S. ommelder, afværlse efter Omgang saaledes: at af de først tiltrædende aftræder een efter to Maaneders, en anden efter fire Maaneders, den tredie efter sex Maaneders Forløb. I enhver aftrædendes Sted indtræder en ny, som da vedbliver i sex Maaneder.

§. 17.

Kommissionsmedlemmernes specielle Fag.

I Kommissionerne beraadslaae samtlige enhver Kommissions Medlemmer sælleds om de Sager, som henhøre til Kommissionens Fag, og om Udførelsen af det, som i ethvert Fag foresaider. Men det specielle Tilsyn med Udførelsen deele de Direktører, som i Følge

1ode S. tiltræde efter Pligt, sig imellem, saavidt Forretningernes Natur tillader, paa den Maade, at enhver faaer sit til besynderlig Forsorg; dog at ingen af de øvrige er udelukt fra, men i Følge det Kommissionen i det Hele paaliggende Ansvar, pligtig til, at være tilstæde ved, og deeltage i det specielle Tilsyn, hvor det foresfalder, naar og saa ofte han har Lyst og Leilighed.

Under specielt Tilsyn faaer ethvert Medlem af Forsørgelseskommissionen et af Hoveddistrikterne, i hvilke Staden inddeles; Skolekommissionens Medlemmer hvert en eller flere Skoler; Industrikommissionens Medlemmer hvert et eller flere Arbejdshuse eller Arbejdsanstalter; Medicinalkommissionens Medlemmer hvert visse Gienstande for Sygepleien, og Politikommissionens Medlemmer hvert visse Gienstande for Fattigvæsenets Politi.

Forsørgelseskommissionens Medlemmer vedblive, hvert i sit Distrikt, saa længe de ere Medlemmer af Kommissionen, og Omværling ikke formedelst besynderlige Omstændigheder, saasom Bopæls Forandring og deslige, findes nødvendig. De øvrige Kommissioners Medlemmer afværler i de specielle Fag under enhver Kommission, saaledes, som de sig indbyrdes derom bedst kunne forene, og som Direktionen finder det gavnligt.

Hverken de frivillige eller extraordinære Medlemmer, om hvilke i 10. og 11. §. er meldet, ere pligtige til at antage specielt Fag eller Distrikt, uden forsaavidt nogen af de dertil forpligtede, ved Sygdoms eller andet lovligt Forsald, er hindret, eller og naar nogen af Kommissionerne maatte finde de specielle Fags Forretninger saa vidtløstige, at de ikke ved de forpligtede faste Medlemmer kunne bestrides.

§. 18.

Direktionens specielle Tilsyn med de offentlige Stiftelser.

Da de offentlige Stiftelser, almindelig Hospital, Sanct Hans Hospital, Barton, o. s. v. udgiøre hver for sig et særskilt Institut, som ikke til noget af forbemeldte specielle Fag kan henføres, deele Direktørerne det specielle Dpshyn over disse Stiftelser saaledes imellem sig, at eet af hver af de vedkommende Kommissioners Medlemmer, efter Omgang, hvert Aar udgiøre den specielle Direktion over enhver af disse Stiftelser.

§. 19.

Forstandere og deres Fordeling.

Til at virke med Direktionen, og med Kommissionerne, i at udføre ved specielt Tilsyn og Omhu, de forskiellige Forretninger, som udfordres for at holde Fattigvæsenet i Drift og Orden, vælger Direktionen Forstandere. Disse Forstandere fordeles, ligesom Direktionens Medlemmer, saavidt fornødent, til

viffe

viffe Fag eller Gienstande, saaledes, at nogle antage sig Forsørgelsesvæsenet, andre Skolevæsenet, andre Industrivæsenet o. s. v. enhver i Forening med det eller dem af Kommissionernes Medlemmer, som til ethvert af forberemte Fag ansattes.

§. 20.
Forstanderne for Forsørgelsen i Staden.

Forstanderne for Forsørgelsen i Staden faae hver sin Deel af ethvert Hoveddistrikt, saa stor, at den indeholder omtrent femten Familier. Ved en Familie forstaaes saa mange Personer, som boe sammen, og udgjøre en Husstand. Imod en Familie regnes tre enkelte Fattige, som boe hver for sig, i samme Hus, eller to enkelte Fattige eller Pleieborn, som ere hver for sig i forskellige Huse.

Omtrent i Forhold til saadant Antal, og tillige med Hensyn til lokale Omstændigheder, som kunde give Anledning til Medsættelse, eller Forøgelse i Antallet, inddeles Forstanderdistrikterne for det første, og saalænge indtil Stadens meer fuldendte Opbygning, og erhvervede Erfaringer gjøre det mueligt at bestemme den faste og varige Fordeling.

§. 21.
Forsørgelses Forstandernes Pligter.

Forsørgelses Forstanderne vil det især paaligge:

a.) At underrette sig nøie om alle Trængende i deres Distrikter, hvad enten de ere anmeldte eller ind-

skrevne

skrevne til Understøttelse af Fattigvæsenet; eller ikke, og derom i fornødent Fald at giøre Anmeldelse.

- b.) Alt afhøre, i den Orden, som vedtages og anvises, alle de Fattige, som søge at erholde Understøtning, og naar de ere afhørte, da at erkyndige sig, deels ved Eftersyn, deels ved Efterspørgsel hos dem, af hvilke de Fattige kunde være kiendte, om deres Forsatning, Alder, Trang, Levemaade, Arbeidsduelighed, Fortieneste og deslige.
- c.) Alt henvise i fornødent Fald de saaledes afhørte, naar de ere arbejdsfere, til vedkommende Arbejdsanstalt, for at der kan undersøges, og derfra meddeles Forklaring over den Fattiges Duelighed til, eller Færdighed i det Slags Arbejde, som Fattigvæsenet kan anvise hos sig selv.
- d.) Alt meddele de Oplysninger, som efter disse foregaaende Undersøgninger kunde veilede til rigtigheden at bestemme, om nogen, og da hvor megen, Almisse eller anden Understøtning den Fattige kan og bør tilstaaes.
- e.) Alt have vaaget Die med enhver ved Fattigvæsenet indskreven, og sig i Distriktet opholdende Fattig: at opmuntre og tilholde dem til Arbejdsomhed, Huslighed, Orden og Renlighed: at drage Omsorg for, og have Tilsyn med, at de
- i Syg-

i Sygdomstilfælde faae Kur og Pleie, med videre, som til fornøden og godmodig Omhu for den Trængende og den Lidende henhører.

f) Alt paasee, at de fattige Børn benytte den fri Skolegang, til hvilken dem gives Udgang.

g.) Alt indsamle, og til Hovedkassen at aflevere, de frivillige Gaver, som i Distrikterne, efter Subskription, eller i anden Maade, gives til de Fattige.

h) Alt være, efter den nærmere Bestemmelse, som derom gøres, tilstede paa det for hvert Distrikt anviste offentlige Sted, naar den ugentlige Almisse uddeles.

§. 22.

Forstanderne ved Arbejdsanstalterne.

Forstanderne ved Arbejdsanstalterne, hvis Antal vil beroe paa Mængden og Forskielligheden af det Arbejde, som Fattigvæsenet anviser, og har Opsyn med o. s. v.

a) Have det specielle Tilsyn med Arbejdet og Arbejderne, samt med den indvortes Orden i Arbejdshusene.

b) De tilsee i Arbejdshusene med Udbetalingen af den Arbejds løn, som de Fattige fortjene, saavidt Udbetalingen der skeer.

c) De gaae Kommissionen og dens Medlemmer tilhaande, ved Opsynet med de Dplage, som maatte

ind-

indbrettes for raa Materialier og forfærdigede
Varer.

§. 23.

Forstanderne ved Skolevæsenet.

Forstanderne ved Skolevæsenet, hvis Antal bestemmes i Forhold til Skolerne, paasee:

- a) Alt de til hver Skole henhørende Børn stadigen og til rette Tid indfinde sig.
- b) Alt Lærere og Læremødre iagtage deres Pligter, og
- c) Overalt, at Skolereglementerne nøiagtigen følges, og at den behørig Ordre holdes i Henseende til den fattige Ungdoms Ansørgelse til Kundskab og Arbejde, i og uden for Skolen.

§. 24.

Forbindelsen mellem Forstanderne indbyrdes.

Endskiøndt enhver af Forstanderne saaledes har sit Distrikt eller sit Fag, blive de dog alle pligtige til, i det som Direktionen finder fornødent, at medvirke med hinanden, og at meddele hinanden indbyrdes de Efterretninger, som fra den ene til den anden kunde behøves; ligesom de og have at afgive, hver for sig, eller flere tillige, de Ekstrakter, Lister m. v. som til Bestyrelsens Drift maatte udfordres, og nærmere foreskrives.

§. 25.

Sædeles Forbindelse imellem Forsørgelses Forstanderne.

Paa det at ikke nogen Forstanders Sygdom, eller andet Forfald, skal hindre eller standse hans Forretning.

ningers Fremme, sættes under hvert Hoveddistrikt flere Forstanderdistrikter (helst tre og tre) saaledes i Forbindelse med hinanden, at disse Distrikters Forstandere kunde gives fælleds Forretninger, hvor dette er fornødent, og saaledes at en af disse Forstandere, i den andens Sygdom, eller andet Forfald, kan varetage hans Forretninger.

§. 26.

Forstandernes Til- og Fratrædelse.

De første af Direktionen valgte Forstandere i Distrikterne vedblive samlede til de dem anbetroede Forretninger, i saa mange Aar, som der ere Forstanderdistrikter, efter næstforegaaende §., satte i Forbindelse med hinanden. Efter disse Aars Forløb udtræder efter Lodkastning, een hvert Aar, saa længe Lodkastningen mellem de første antagne kan skee; siden ligeledes een hvert Aar, efter Velde i Forstanderskabet. Ved alle saadanne Vacancer, ligesom og naar nogen saadan Plads bliver ledig, formedelst Dødsfald, Vortflytning, eller af andre Aarsager, foreslaae de tilbagebærende Distriktsforstandere tre, af hvilke Direktionen vælger een.

Indtræder nogen i en Forstanders Sted, som, før hans Tid er udløben, fratræder, forbliver han ved Forretningerne i saa lang Tid, som for hans Formand var tilbage. En fratrædende Forstander kan paa ny komme paa Valg, og skulde Nogen, af Iver

for saa god en Sag, selv ville melde sig til at antage Forstanderskabet, skal han ved Vacance sættes paa Balg med dem, som ellers i foranførte Orden foreslaaes.

Hvad saaledes om Distriktsforstanderne er anført, finder ogsaa Anvendelse i Henseende til de øvrige Forstandere, saavidt det for dem kan være passende.

S. 27.

Forstander=Entledigelse.

Det formodes ikke, at nogen Forstander vil, ved Forsømmelse af Pligter, eller i andre Maader, skade den Orden i det Hele, som berøer paa Orden i hver enkelt Deel. Skulde dette nogensinde mod Formodning befindes, gjør Sagens Vigtighed det nødvendigt for Direktionen, at entledige den vedkommende, før hans Tid er udløben, eller at træffe anden i den Henseende fornøden Foranstaltning.

S. 28.

Direktions= Kommissions= og andre Møder, m. v.

Naar ikke jevnligere Møder ere fornødne, og af vedkommende Formænd tilsiges, samler Direktionen sig een Gang hver Maaned; enhver Kommission hver fiortende Dag. Direktionen, enhver af Kommissio-
nerne, ligesom og Formands Forsamlingen, ansees fuldstændig til at beraadflaae og beslutte, naar Halv-
delen af de faste Medlemmer ere tilstode. Beslutnin-

ger

ger tages efter de fleste Stemmer, givne af tilstedeværende; dog skal ogsaa fraværende Medlemmers skriftlige Stemmer kunne antages, naar Sagen, ved foregaaende Omhandling i Forsamlingerne, eller ved samtlige dens Dokumenters Omsendelse, er saaledes bleven dem bekiendt, at de om alt, hvad som til grundet Menings Afgivelse udfordres, ere underrettede.

Ere Stemmerne lige, giver Direktionens Formandens Stemme i Direktionens og i Formandens Forsamlingerne, og Kommissions Formandens i Kommissions Forsamlingerne, Udslaget. Dersom det, hvorom i Kommissions eller Formandens Forsamlingerne er forskiellig Mening, angaaer Betænkninger eller Forslag til Direktionen, indsendes de forskiellige Møeninger med Betænkningen eller Forslaget.

Kommer vedkommende Formand ikke betimelig tilstede i nogen af foremeldte Forsamlinger, vælge de Tilstedeværende, af deres Middel, en Formand for den Gang.

§. 29.

Almindelige Møder.

Naar ellers fornødent findes, forsamle sig til bestemte Tider, og paa aftalt beqvemt Sted, Direktøren og Forstandere, for med hinanden at overlægge om fælleds Sager, samt at meddele hinanden de Betænkninger og Erfaringer, som deres Forretninger og Tilsyn giver Anledning til.

§. 30.
 Videre Forbindelse imellem Forstandere og Direktører.

Under de daglige og løbende Forretninger henvende ethvert Distrikts, eller ethvert Fags Forstandere sig til den Direktør, som i dette Distrikt, eller i dette Fag, har specielt Oplysn, naar noget forefalder, hvor om de have at anmeldte, eller hvorom de tvivle, eller hvortil de troe sig at behøve nærmere Oplysning; og da Direktørerne, ved deres Deeltagelse i Direktions- og Kommissionsforretningerne, desto bedre kunne overse det Hele, bliver deres Mening i dette, som overalt i andre Tilfælde, Forstanderne til Følge, indtil om vedkommende Kommissions og Direktions Beslutninger behøves og gives. I øvrigt beraadslaae og medvirke Direktører og Forstandere med hinanden fortroligen og venstabeligen, til det fælleds Djiemed, og uden at den ene anseer den anden sig underordnet.

III. Om Fattigforsørgelse i Almindelighed.

§. 31.

Hovedgjenstande for Forsørgelsen.

Da nødterftig Underholdning, ved Arbeide eller Almisse, Helbredelse i Sygdom, Underviisning i Ungdom, ere de almindelige og væsentligste Nødvendigheder, som Fattigvæsenet har at drage Omsorg for, saa bliver det Direktionens Pligt, først og fornemmelig at stræbe for, at giøre dem muelige og erholdelige for Enhver, som dertil trænger, og ikke

formaaer, eller veed, paa lovlig Maade selv at for-
 skaffe sig samme.

§. 32.

Modtørfstg Underholdning.
 Som nødtørfstg Underholdning for en Fattig,
 ansees det, som til Føde, Klæder, og Varme, er
 uundværligt for at vedligeholde Liv og Helsen.

§. 33.

Arbeide og Almisse.
 Naar, saalænge, og for saavidt den Fattige er
 istand til at erhverve det Nødtørfstige ved lovligt Ar-
 beide, bør han til saadant Arbeide, under Fattig-
 væsenets Forsorg, henvises eller anbringes, og Al-
 misse kun gives, naar, saalænge, og for saavidt Kraft
 og Keilighed til at erhverve ved Arbeide ophøre.

§. 34.

Sygepleie.

Som antagelige til i Sygdomstilfælde, for sig og
 sine, at gives fri Kur og Pleie, under Fattigvæsenets
 Forsorg, og for dets Regning, ansees ikke alene de,
 der, som indskrevne Fattige, nyde Almisse eller an-
 den Understøtning af Fattigvæsenet, men ogsaa de,
 som, endskiøndt de i sunde Dage, uden Tilskud fra
 Fattigvæsenet, kunne ernære sig og Familie, dog ere
 i saa trængende Naar, at de, naar Sygdom paafal-
 der, ikke kunne bekoste saadan Sygepleie, som Fat-
 tigvæsenet tilstaaer de indskrevne Fattige. Til den

sidst:

sidstneldte Klasse henhører ogsaa de Tjenestefolk, hvis Husbond ikke har Evne til at opfylde den husfaderlige Pligt, at sørge for sine Lyendes Helbredelse.

§. 35.

Skoleunderviisning.

Ligeledes staaer den fri Skoleunderviisning under Fattigvæsenet aaben, ikke alene for de Børn, som selv, eller hvis Forældre ere indskrevne ved Fattigvæsenet, men ogsaa for dem, hvis Forældre, skiondt ikke indskrevne, dog mangle Evne til at bekoste deres Skolegang, og ei kunne faae dem anbragte til fri Underviisning andetsteds.

§. 36.

Understøtning til at forekomme Fattigdom.

Til at afhjælpe foranførte Trang til Underholdning, Helbredelse og Underviisning, bør de Evner, Fattigvæsenet har eller faaer, især anvendes; men da det ogsaa er vigtigt og gavnligt, at forekomme saadan Trang, saa forbeholdes det Direktionen, og gøres den til Pligt, naar og saavidt den ved offentlig eller privat Godgjørenhed, eller ved Besparelse, dertil kan sættes i Stand, at antage sig saadanne Familier eller enkelte Personer, som ved Sygdoms eller Uhelds Tilfælde ere nedtrykte, og staae fare for at kunne blive Almisselemmer, og at understøtte dem i Tide ved Forskud, Gieldes Betaling, Værktøis Indløsning eller Anskaffelse, og deslige, hvorom til sin

Tid nærmere bekiendtgjøres, naar og saavidt Midler dertil kunde udfindes.

§. 37.

Den Orden, som iagttages ved Fattiges Antagelse til Forsorg.

Med Antagelsen til at gaae ind under Fattigvæsenets Forsørgelse forholdes saaledes:

1. Til Forstanderen i ethvert Distrikt have alle de Fattige i Distriktet, som allerede have, eller herefter søge Understøttelse af Fattigvæsenet, at henvende sig om den Understøttning, de behøve, og vedkommende Fattigforstandere gjøre sig i den Orden, som foreskrives, deres Navn, Bopæl og Tilstand bekiendt.

2. Ere de allerede afhørte, og deres Tilstand undersøgt, ved den foreløbige Efterspørgsel, som i sidste afvigte Sommer foregik, sammenholde Fattigforstanderne den nærmere Forklaring, de nu afgive, med den forhen afgivne, og foretage eller besørge en ny Undersøgning.

3. Ere de ikke forhen afhørte, skeer denne Afhøring, og den dermed forbundne Undersøgning, saa snart mueligt, efterat de have meldt sig.

4. Ved Afhøringen og Undersøgningen søges især neiagtig Underretning om:

a) Hvad den Fattige selv kan fortjene, eller ved Anbefaling til Arbejde sættes i Stand til at fortjene.

b) Om den har nogen Understøtning, og da hvor meget, af det Offentlige, eller af Private.

c) Om noget, og da hvor meget, behøves som Almisse.

d) Hvorvidt det som behøves, er for een Gang, for en Tid, eller for bestandig.

e) Hvorvidt den Afhørte er sund eller syg, har Kraft eller ikke Kraft til at arbejde, undersøges af Distriktslægen; hvorvidt den har Duelighed til det Slags Arbejde, som Fattigvæsenet kan give, eller ved Underviisning kan erholde samme, undersøges i et dertil anvist Arbejdshus.

f) Efter forberemte Afhøring og Undersøgning, afgive de Forstandere, som have afhørt og undersøgt, deres Forslag om Understøtning, be- lagt med Attest fra den vedkommende Læge, og det vedkommende Arbejdshus, til Distrikts- direktøren, som foredrager Sagen i Forsørgelses- kommissionen, hvor da bestemmes, om og hvor- meget den Fattige, som Sagen angaaer, til- staaes; hvilket dernæst bekendtgøres for ved- kommende Distriktsforstandere, som derom under- retter den Fattige.

g) Dersom Nøden er saa trængende, at den Fat- tige ikke, uden at sayne det Nødtørstige, kan oppebie Forsørgelseskommissionens Beslutning, kunne vedkommende Fattigforstandere, efter

4000) Overlæg med Distriktsdirektøren, i den Tid, medens Undersøgningen varer, understøtte den afsherte Fattige, ved Arbeide, eller og med en Interimshjelp, hvis heieste Sum, ved almindelig Regel, dog af Forsørgelseskommissionen bestemmes.

4100) Fra den Dag af, da Understøtning i Forsørgelseskommissionen er bevilget, ansees den, samme Dag, er tilstaaet, som indskreven Fattig, og er umiddelbar indkæstet de Love, Vilkaar og Forholdsregler, som for indskrevne Fattige ere gieldende, om hvilke Love, Vilkaar og Forholdsregler, samt om Straffene i Overtrædelses Tilfælde, enhver Fattig, ved dens Antagelse under det ny Fattigvæsenes Forsørg, gives en kort, dog fuldstændig trykt Underretning.

4200) For saavidt Nogen derimod, uden at begiere Almisse, blot søger Arbeide ved Fattigvæsenet, i lang eller kort Tid, kan og bør saadant Arbeide, under fornødent Opsigt, gives, uden at Undersøgning eller Afhøring foretages om den sig Anmeldendes Trang, og uden at denne indskrives som Fattig.

§. 38.

4300) Den vedvarende Forsørgelse for indskrevne Fattige. 4400) Alle indskrevne Fattige forblive, saalænge de fra Fattigvæsenet nyde Understøttelse, under Opsigt af Direktionen, hvis Medlemmer, i Forening med Distrikts-

skriftsforstanderne, omhyggeligen tilsee: at enhver arbejder saa meget, som den har Kræfter og Duelighed til: at ingen oppebær Almisse, uden for saavidt den ikke er i Stand til at fortjene med Arbeide: at Almissen retteligen, og efter dens Betydning, anvendes: at enhver, som nyder den, fører et ordentligt og sædeligt Liv, og vedligeholder Orden og Renlighed i sin Bolig: at Sygepleien for de Syge, og Skoleunderviisningen for de Unge, behørigen benyttes, og overalt: at de Fattige, som ved milde Gaver af Fattigvæsenet understøttes, vise sig saadan Goddædighed værdige; til hvilken Ende samtlige indskrevne Fattige bør, under Straf efter Fattigvæsenets Politiløse, holde sig Direktionens og vedkommende Distriktsdirekterers og Distriktsforstanderes Raad, Afsærlig og Anviisninger efterrettelige, og ingen flytte af et Distrikt i et andet, uden i Forveien at have meldt det for den Forstander, fra hvis Distrikt han flytter, og til Flytningen at have erholdt hans Samtykke.

S. 39.

Militære Pensionister hvorledes ansees?

Som indskrevne Fattige ansees ikke de fra begge Militæretaterne, med Pension affedigede Underofficerer og Gemene; thi endskiøndt disse, efter de nu trufne Foreninger, oppebære deres Pensioner igiennem Fattigvæsenets Kasse, nyde de dog samme, som

en ved godt Forhold, eller tilstødt Uheld i Tienesten, fortient Løn, for hvilken de ikke til videre Arbeide bør forpligtes. Men trænge de til videre Understøtning fra Fattigvæsenet, og erholde den, da blive de for saavidt at ansee som andre indskrevne Fattige, og samme Regler undergivne som disse.

IV. Om Forsørgelse ved Arbeide i Særdeleshed.

§. 40.

Ved hvilket Slags Arbeide Fattige beskæftiges.

Det Arbeide, som af Fattigvæsenet, eller efter dets Anviisning, gives, bliver at anvende, enten:

1. i de almindelige Næringsveie, som allerede af sig selv, og uden Fattigvæsenets Medvirkning, ere i Gang, saasom: Mark- og Haugearbeide, Vaskning og anden Husgierning, Arbeide i og for Kattuntrykkerier og andre Fabriker, og desl.; eller og

2. i saadanne Næringer og Haandteringer, som Fattigvæsenet søger, ogsaa hos sig at sætte i Gang, eller at udvide, saasom: Spind af Hør, Blaar, Hamp, Uld, Bomuld, Bind- eller Seilgarns- Snoening, Strikning, Syning, Hørhegling, og Uldskrupning, grove uldne og linnede Væveres Vævning v. a. m.

§. 41.

S. 41.

Arbejde uden for Fattigvæsenet.

Naar, saalænge, og for saavidt den Fattige selv kan, og vil vælge og forskaffe sig, i de almindelige og lovlige Næringsveie, saadant Arbejde, af hvad Slags det end er, hvorved den kan erhverve sit fulde Udkomme, eller saa stor en Deel deraf, som i nogen Grad af de Arbejder, Fattigvæsenet kan anvise, er muelig, lades dertil fuld Frihed, og Fattigvæsenet drager i saa Fald ingen Hænder ud fra de Næringer, som derved ere hidtil drevne, og hvortil Hænderne ere vant. Det staaer altsaa Enhver, som vil have Arbejdere, frit for, at forene sig om Arbejdet med hvilken Fattig han vil, imod at den Fattige, naar han ved Fattigvæsenet er indskreven, melder for Forstanderen i Distriktet, hvor han opholder sig, at, og paa hvilke Vilkaar, Foreningen er stæet; og kan den, som forlanger Arbejde, anmeldte for Forsørgelseskommissionen, hvor mange Arbejdere, samt af hvad Slags, og til hvilket Arbejde, han behøver, og hvilke Vilkaar han giver, da bemeldte Kommission søger at henvise Arbejderne til ham, for saavidt de have af de fornødne Egenskaber, og for saavidt Vilkaarene ere antagelige. Saalænge den Fattige saaledes arbejder, gives ham intet Arbejde fra Fattigvæsenet, som deri kunde være hinderligt, men vel Tilskud til Understøtning, saafremt Arbejdet selv ikke gjør Tilskud ufornødent, og

Fat-

Fattigvæsenet ikke selv kan give, eller anvise Arbeide, hvorved mere fortienet.

S. 42. Arbeide under Fattigvæsenet. For saavidt fuldvorne og arbejdsføre Fattige ikke vide selv at forskaffe sig Arbeide, der indbringer saa meget, som under Fattigvæsenets Anviisning kunde erhverves til at udgiøre fuldt Udkomme, søger Fattigvæsenets Bestyrere at sætte dem i saadant Arbeide, som indbringer meest, til Fordeel for den Arbejdende, og som bedst passer sig med Enhvers Leilighed, Kræfter og Duellighed; hvorhos tillige tages Hensyn til, at tilveiebringe, under god Opsyn, det meest muelige, og bedst affættelige Produkt.

S. 43.

Raa Materialier, til Forarbejdning under Fattigvæsenet.

Raa Materialier til Forarbejdning, eller Forædling, ved de Arbejder Fattigvæsenet giver, anskaffer det selv, og lader forarbejde for egen Regning; eller og det modtager dem, efter Forening, fra Fabrikantere eller Andre, og leverer dem forarbejdede tilbage, mod en bestemt Betaling; alt saaledes, som Fattigvæsenet finder det for den Arbejdende, for sig, og for det Almindelige bedst og fordeeltigst.

S. 44.

Arbejdsløn.

Arbejdslønnen for det som spindes, være sig af Hør, Hamp, Blaar, Uld eller Bomuld, samt for
hvad

hvad ellers forarbeides, betaler Fattigvæsenet til den Fattige, efter den Forening, som træffes med Fabrikantere og Andre, naar raa Materialier af dem leveres, og efter den Pris, Værene kunne bære, naar Forarbeidningen skeer for egen Regning.

§. 45.

Tillæg til Arbeidsloven.

Naar Fattigvæsenet maaatte finde det nyttigt, enten for at hjælpe den Svage, eller opmuntre den Stærkere, at betale mere end efter næst foranstaaende §., bliver saadant af dets Kasse at tillægge som Almisse, eller Opmuntrings = Tilskud, eller som Præmie, ikke som Forhøielse i Arbeidsloven, og regnes altsaa ikke til Værernes Pris.

§. 46.

Forarbejdede Værers Afsetning.

Bed spundet Garns, og andre paa nogen Maade forædlede Værers Afsetning, følges de Regler, som for ethvert Slags kunne være meest passende, og hvorved Fattigvæsenet kan have meest Fordeel. Finder det Fordeel ved, til Udsalg eller til Brug for sig selv, at give sit spundne Garn, eller andre Værer, videre forædling, ved Vævning og deslige, gjør det dertil de fornødne Anlæg; dog vogter det sig i den Henseende at begynde med alt for vidtløftige eller kostbare Anlæg. Hellere gaaer det frem fra det Mindre til Større, efterhaanden og forsigtigen; altid dog med

med Hensyn til, at intet mangler for at sætte arbeide-
føre Hænder i nyttigt Arbeide.

§. 47.

Stederne, hvor arbeides.

Alt Slags Fabrik og Haandarbeide for Fattig-
væsenets Regning, eller for Andre efter Alford, fore-
tages og udføres under dets Tilsyn og Bestyrelse, al-
mindeligen i Fattigvæsenets offentlige Arbeidshuse,
men ellers og hos de Fattige selv, i deres Boliger,
naar Materialier derhen kunne betros, og naar Ar-
beiderne, ved huslig Forsatning, eller anden Omstæn-
dighed, hindres fra at søge Arbeidshusene, i hvilket
Fald det kan tillades dem, at arbeide hjemme, under
de Vilkaar, som Fattigvæsenets Bestyrelse fastsætter.

§. 48.

Offentlige Arbeidshuse for frivillige Arbeidere.

Til de Arbeidshuse, som ere indrettede, eller
som herefter indrettes for frivillige Arbeidere, forde-
les de Fattige, som søge Arbeidshusene, saaledes,
som efter deres Boliger er dem beqvemmest, eller og
som Omstændighederne, især Arbeidet de beskæftiges
med, tillade eller udfordre det.

§. 49.

Undervisnings Anstalter for Gamle.

For de Fattige af Skielbalder, som enten intet
for Fattigvæsenet anvendeligt Haandarbeide have lært,
eller som kunne lære noget fordeelagtigere end det,

de vide, søger Fattigvæsenet at gjøre saadanne Indretninger, at dem i saadant Haandarbeide Kan for en Tid gives fri Underviisning. Imidlertid de saaledes undervises, erholde de i Begyndelsen fuld Underholdning frit, paa det at de kunne anvende al deres Tid paa at lære; men siden aftager Understøtningen, i Forhold som de ved Arbeidet kunne og bør fortjene.

§. 50.

Tvangsarbeide.

Med Tvangsarbeide for Fattige, som kunne arbejde, og ikke ville, forholdes efter de følgende 127, 130 og 157 §§.

V. Om Forsørgelse ved Almisse, og om Almisseindretninger i Særdeleshed.

§. 51.

Almisse, hvad er.

Alt hvad som gives til Fattige, uden at disse fortjene det ved Arbeide, er Almisse.

§. 52.

Forsørgelse ved Almisse skeer paa tvende Maader, nemlig:

- a) Ved at indtage Almisselemmer i offentlige Fattighuse, og der forsyne dem med det Nødtørstige.
- b) Ved at understøtte dem, uden for saadanne Stiftelser, i private Boliger.

§ 53. Forsorgelse for Almisselemmer i offentlige Fattighuse.

Som offentlige Forsørgelseshuse for Almisselemmer, under Fattighusestyreets umiddelbare og særskilte Bestyrelse, ere for nærværende Tid indrettede:

- a) Almindelig Hospital.
- b) St. Hans Hospital.
- c) Bartou og
- d) Abel Cathrines Boder.

I disse Stiftelser, saavidt de ikke ere bestemte til Helbredelseshuse for Syge for en Tid, imod eller uden Betaling, indtages de usleste Almisselemmer, som ikke i Staden kunne forserges, uden at være sig eller andre til Byrde, og da i

- a) St. Hans Hospital, Uffindige, Bannvittige, og med ulægelige eller kysende Sygdomme Beladte.
- b) Almindelig Hospital, Bartou, og Abel Cathrines Boder, de ældste, svageste og mindst arbeidsføre Almisselemmer, i saadant Antal, som ved Fundatserne er bestemt, eller kan end videre gøres mueligt; og da Pladserne i de tvende sidst bemeldte Stiftelser, især i Abel Cathrines Boder, ere bedre, end almindeligen, aflagte, saa bør ved sammes Besættelse for Fremtiden, tilligemed de Egenstaber, Fundatserne foreskrive, end videre sees hen til Personernes forhen førte retskafne Wandel, og de især komme i fortrinlig

den Betragtning, der have udmærket sig som Husbønder og Husmødre, ved Orden og Stræbsomhed, eller som Tjenestefolk, ved lang og tro Tjeneste, paa et og flere Steder, naar nogen ledig Plads i disse tvende Stiftelser besættes, ubekjendtgøres offentligen, hvo der er indtaget i den ledige Plads, samt de personlige Egenskaber, som ere tagne i Betragtning.

Alt de Pladser, som Private have at besætte, kun bortgives til de Personer, som efter Fundatserne kunne ansees berettigede, dette paasees af Direktionen.

S. 54. Til de offentlige Forsørgelses Indretninger henhøre end videre de, som fra Militæretaterne sættes i Forbindelse med de civile, saasom Landetatens saakaldte Depot, og den dermed forbundne Udgang til Christians Pleiehuus, Sægespæthuset, efter de Foreninger, som desangaaende med bemeldte Etater ere truffne.

S. 55. Da Sognenes Arbeidshuse ere tildeels bleve Pleiehuse for Almisselemmer, fordi Plads til dem kan have manglet i forommeldte Hospitaller; men dette ikke er disse Indretningers egentligste Bestemmelse, og sammes Bygninger bedre kunne og bør bruges til Arbeidshuse og Skoler, saa bør de faste sig deri opholdende Fattige, naar de behøve Pleie i offentlige Stif-

Stiftelser, efterhånden, saavidt ikke Fundatser skulde være derimod, gaae over til et eller andet af de i det Foregaaende nævnte Hospitaller; hvorimod de Hospitalslemmer, som have saa megen Førlighed, at de kunne gaae omkring i Staden og fortjene, og af den Aarsag enten have frit Huus alene, eller tillige nogen, men ikke fuld Almisse, bør efterhånden affondres fra Hospitallerne, og forserges i Staden. *1707 230011*
1708 230011 §. 56.

Da de offentlige Forsørgelseshuse, for saavidt de ikke tillige ere Helbredelseshuse, blive, efter det som i det Foregaaende er meldet, Opholdssteder alene for de ældste, svageste og mindst arbeidsføre, som enten intet kunne fortjene, eller kun lidet, saa følger deraf:
 1. At fordi Almisse i Penge, af affældige Hospitalslemmer enten ikke, eller kun sielden, retteligen og hensigtsmæssigen kan anvendes, der bør drages Omhu for, at i sammes Sted gives nødvendig Føde, Klæder og deslige.

2. At den Underholdning, som saaledes i Penge almisses Sted indføres, bør være tilstrækkelig for enhver, saa at ingen, saaledes som hidtil ved det almindelige Hospital har havt Sted, nødsages til at søge Midler til Underholdning uden for Forsørgelseshusene.

3. At hvad som efter den Forpligtelse, Lovens 2 B. 19 K. 8 A. har paalagt Hospitalslemmer, kan spares,

spares, eller indvindes ved Arbejde i Fattighuse, bør komme Stiftelserne tilgode, efter Afdrag af saa meget, som Bestyrelsen finder tjenligt at uddele til Arbejderne, for at opmuntre til Flid.

§. 57.

Forsørgelsen i Staden.

Alle virkelige Fattige, gamle og unge, som ikke indtages i de offentlige Stiftelser, forsørges i Staden, paa den Maade, som Fattigvæsenets Direktion finder tjenligst for sig og for dem.

§. 58.

Grundregler for denne Forsørgelse.

For at bestemme Forsørgelsesmaaden, og Graden af Understøtningen, efter enhver forskiellige Tilstand og Forsatning, tages især Hensyn til følgende Grundregler:

1. Al Almisse anslaaes i Pengebeløb, og bliver enten fuld, eller mindre end fuld Almisse.

Begge deles i tvende Klasser, nemlig:

a) Sommeralmisse.

b) Vinteralmisse.

Den første regnes fra 1ste Mai til 1ste November; den sidste fra 1ste November til 1ste Mai.

Den første sættes, formedelst de færre Nødvendigheder om Sommeren, end om Vinteren, lavere end den sidste,

2. Fuld Almisse kan kun gives dem, som aldeles intet kunne fortjene, og kun forsørges i Staden, naar og fordi der mangler Plads i de offentlige Forsørgelses Stiftelser. Den indbefatter altsaa alt det, som er nødvendigt for en Fattig, der intet kan fortjene til nødtørstigt Husly, Varme, Klæder og Føde; og naar det Høieste, der i saa Fald som fuld Almisse kan og bør gives, er af Direktionen bestemt, bliver dette Høieste lige for alle af lige Trang, og af lige Uførlighed til Arbeide.

3. Høiere end det, Direktionen saaledes har ved almindelig Regel bestemt, kan og bør fuld Almisse ikke for nogen ansættes, men vel lavere efter Omstændighederne.

4. De Omstændigheder, som tages i Betragtning, til Nedsættelse i fuld Almisse, for dem, der intet kunne fortjene, ere især følgende:

a) Om den, som forsørges, ikke er fuldvoren, da Almisse bestemmes i Forhold til de færre Nødvendigheder, som den yngre Alder udfordrer.

b) Om to eller flere Personer boe tilsammen, i hvilket Fald Almissen for enhver, med Hensyn til de Besparelser, som derved gøres muelige, bestemmes forholdsmæssigen lavere, end naar de boe hver for sig; og bliver det derfor Direk-

tionens

tionens Pligt, at sørge for, at de Fattige kunne, saa meget mueligt, boe flere tilsammen.

c) Om de ere til Huse hos, eller have anden Hielp, eller Understøtning, fra Slægt, Venner, eller Andre.

5. Hvad som for Personer, der aldeles intet kunne fortjene, endog med den Nedsættelse, som de foranførte tilfældige Omstændigheder give Anledning til, bestemmes, ansees dog for fuld Almisse.

6. Mindre end fuld Almisse tillægges dem, der ere i Stand til, selv at kunne fortjene Noget, men ikke alt det Fornødne, eller som have anden, men utilstrækkelig Understøtning af Legater, Testamenter, eller anden offentlig eller privat Godtgjærenhed. Dens Bestemmelse til større eller mindre Dele af fuld Almisse, retter sig efter Personernes Arbeidsduelighed, og andre Omstændigheder, i hvilke enhver ved nøiagtig Undersegning befindes.

7. Saaledes som Almissen, til 1ste Mai eller 1ste November, eller for nye Tilkommende i Mellemtiden, bestemmes, vedbliver den uforandret indtil næste Termin, naar ikke indtræffende Omstændigheder give Anledning til Forandring, i hvilket Fald Almissen ufortøvet kan forhøies eller nedsættes.

8. Det berder paa Direktionen, om den, ved Afford med Andre, eller for egen Regning, kan føie Anstalt til, at Klædesorter, Fødemidler, Ildbrand, o. desl., kunde for Fattige tilveiebringes imod billigere Pris end den, de selv kunne giøre nuelig. I saa Fald affortes en forholdsmæssig Andeel af det til Almisse anslagne Pengebeløb, og vedkommende Fattige gives da Anviisningsfedler til de Steder, hvor, til saadan Udlevering, Anstalt er føiet, imod at disse Sedler siden derfra med rede Penge for Fattigvæsenets Regning indløses, og imod at Fattigvæsenet forvisser sig om, at det Anviste kommer den Fattige selv, og ingen Anden tilgode.

9. Den Deel af Almisset Pengebeløb, der tilstaaes som Husleie, udbetales ingensinde til den Fattige, men opspares til Flytteriderne, hvorimod den Fattige, som fuld Husleie, eller Hielp til Husleien, er tystaaet, derom gives Beviiis, til Sikkerhed for Berten, som, mod sammes Aflevering, kan erholde Beløbet, det lyder paa, udbetalt ved Fattigvæsenets Hovedkasse.

10. For saavidt fattige Børn ikke ved egne Forældre, Slægt eller Venner kunne forsørges, ei heller i offentlige Stiftelser indtages, besørger Fattigvæsenet dem ved den Understøtning, som for ethvert findes nødvendig, opfostrede hos

egne Forældre, eller hos gode Pleieforældre, i Staden, eller uden for samme.

VI. Om Skolevæsenet for fattige Børn.

§. 59.

Hvilke Børn bør have fri Skolegang.

Alle Børn i Staden, som ikke have Forældre eller Formyndere, der kunne, eller Andre, der ville betale for deres Skolegang, bør gives fri Undervisning, og Fattigvæsenets Direktion bør drage Ansvar for, og medvirke til at de nytte samme.

§. 60.

Hvorledes de til Skoler fordeles.

Den fri Undervisning gives i de Fattig- og Friskoler, som i dette Niemed ere anlagte, og ved offentlig eller privat Godgjørenhed understøttede. Til samtlige forebemeldte Skoler bør alle Stadens fattige Børn fordeles saaledes, som bedst og bekvemligst skee kan, og findes disse Skoler, alle tilsammentagne, ikke rummelige nok for det hele Antal af fattige Børn, sørger Fattigvæsenets Direktion for at flere anlægges, eller at de nu værende udvides, saasomt Evne og Leilighed dertil kan udfindes.

§. 61.

Skolegangens Niemed.

Skolegangens Niemed bør være: at Børnene, ved deres Sjæls- og Legemskræfters rigtige Udvi-

ling

ling og Anvendelse, kunne dannes til oplyste, gode og arbeidsomme Mennesker og Borgere; at de til den Ende tidligen hindres fra Lediggang og Laster, og vænnes til Sædelighed, Orden og Renlighed; at de anføres til saadan Kundskab, som er nødvendig og gavnlig for Mennesket, og Borgeren i Almindelighed; og at de undervises og øves i saadant Arbeide, hvorved de i Fremtiden, enten i Mangel af andet Næringsarbeide kunne fortjene deres Underholdning, eller nyttigen bestjæftige sig i ledige Timer.

S. 62.

Hvad i Skolerne læres og øves.

Underviisningen i Skolerne skal altsaa være deelt imellem Videnskab, Haandarbeide, og nyttige Lægemøvelser.

S. 63.

Med Videnskab forstaaes ikke her det, som henhører til blot Lærdom, eller blot spekulativ Kundskab i egentlig Forstand, men det, som for den menige Almue er fornødent, fatteligt og brugbart, saasom: Læsning, Skrivning, Regning, Religion og Moral, almindelig Kundskab om Naturen, dens Indretninger og Virkninger, om borgerlige Indretninger og Pligter, om de vigtigste Sundhedsregler, om Fædrelandets og andre Landes Forsatning og Velggenhed, o. d.; alt efter korte og simple Lærebøger, som dertil kunne vælges, og med Hensyn til den Forstiel,

som bør gøres i Undervisning for Drengene og Piger, ogsaa sørges for, at Børnene anføres til rigtig og harmonisk Sang, især Koraler og gode Folkesange.

S. 64.

Haandarbejde.

Haandarbeidet bør være af det Slags, som i det daglige Liv kan for Almuens Folk være almindeligt og gavnligt, og som for Børnene, efter Forstiellighed af Alder, Alder og Kræfter, findes passende, samt hvortil i Skolebygningerne kan være Leilighed og Rum; saasom at pille Bomuld, at karte Uld og Bomuld, at plukke og spinde Uld, Bomuld, Hør, Hamp og Blaar, at tvinde, haspe, vinde, spole, at binde og strikke, at lappe paa Klæder, at stoppe Strømper, at knytte Fiskegarn, at væve Bendler og uldne Baand, at giøre Hægter, flætte Kurve, o. a. m.; og for Pigerne tillige at tildanne og sye Linnet og Klæder m. v. Ved Arbeidets afverlende Afdeling sees blandt andet ogsaa derpaa, at Legemskræfterne styrkes tilligemed at øves.

S. 65.

Legemsøvelser.

Legemsøvelser bør være af det Slags, som kunde bidrage til den Styrke, Smidighed og Behændighed, som i den arbejdende Klasse ere nødvendige og nyttige. Ved Vadning om Sommeren, hvortil for enhver Skoles Drengbørn bestemmes visse Dage
og

og Timer, maatte disse tillige, under god Opsyn, gives Anvisning til at svømme.

§. 66.

Forpligtelse til Skolegang, og Tvangsmidler.

Jungen Understøttelse fra Fattigvæsenet gives til Underholdning for fattige Børn, uden under det udtrykkelige Vilkaar, at Børnene skulle stadigen søge de Undervisnings og Arbejds-skoler, hvortil de henvises; og findes Almisselønnen, eller Andre, som ved Fattigvæsenet ere indskrevne, forsømmelige i at tilholde deres Børn at søge Skolerne, eller de selv afholde dem derfra, advares de først, og naar Advarsler ei frugte, ansees de efter den 157de §.

Er det Børnens egen Skyld, at de udeblive, ansees de med de Straffe, som Skolereglementerne nærmere for saadan Forseelse fastsætte.

§. 67.

Undtagelse.

Fra forbemeldte offentlige Skolegang kan og bør ikke gøres Undtagelse, med mindre Skolekommissionen, i Overensstemmelse med de Regler, Direktionen derom fastsætter, finder gyldige Grunde til saadant at tilstæde for en Tid. Men i alle Tilfælde, hvor Undtagelse saaledes tilstædes, bør omhyggeligen sørges for, at de Børn, som i den bestemte Tid ikke møde i Skolerne, dog ikke savne den Undervisning og Anførsel til Arbejde, som er Skolegangens Diemed.

§. 68.

Drenge- og Pigeskoler adskilles.

Naar og saasnuart det kan skee, adskilles Drenge- og Pigeskoler fra hverandre, og ethvert Slags gives sin særskilte, til sit Viemed passende Indretning. Imidlertid sørges saa meget mueligt for, at Drenge og Piger have Undervisnings- og Arbejdstimer, og Bærelser hver for sig, hvor saadan Adskillelse ikke allerede finder Sted.

§. 69.

Antallet og Fordelingen i hver Skole.

Hvor store, eller for hvor stort et Antal af Børn, Skolerne kunde være indrettede, beroer paa den Plads, og de Bygninger, som til enhver have, eller kan faaes.

Større end for 200 Børn bør ingen Skoleindretning være, men hvor Leilighed dertil have, bør Skolerne indrettes til dette Antal, og Lærernes Antal, Børnenes Inddeling i Klasser, samt andre Indretninger derefter ordnes saaledes, at paa een Tid, i eet Bærelse, ikke undervises flere, end saa stort et Antal, som behørigen kan oversees, og hensigtsmæssigen sysselsættes. Skolebærelserne bør være lyse, rummelige, og luftige.

§. 70.

Skoletid, Læremethode o. desl.

Hvor tidlig om Morgenen Børnene skulle møde i Skolerne, hvorledes Tiden, medens de ere der, inddeles

deles imellem afværlende, gradvís fremgaaende, og efter deres Evner afpasset Undervisning i Kundskab, og Anførsel eller Ovelse i Arbeide m. v.; hvilke Læremethoder og Lærebøger skulle indføres, for rigtigheden at udvikle deres Evner, og vejlede mere til Selvtank, end til Udenadslæsning; hvorledes Børnene fordeles i Klasser, dette bliver i Reglementer for Skolerne i Almindelighed, eller for hver især efter dens Locale, at fastsætte.

§. 71.

Epiåning i Skolerne.

Naar og hvor skee kan, træffes i Skolebygningerne Indretning til at give Børnene god og sund Middagspise. De Børn, som saaledes faae Middagsmad, forblive i Skolen fra Morgen til Aften, uden at gaae hjem om Middagen.

§. 72.

Fortieneste ved Arbeide.

Endskiøndt Anvisning og Ovelse, altid maa være Hovedsiemedet for Børnenes Haandarbeide i Skolerne, bliver det dog mueligt, at ogsaa noget derved erhverves.

Hvorledes det, som ved Arbeide erhverves, bedst kan anvendes til Nytte for Børnene, eller deres Forældre, bestemmer Direktionen, ligesom den og lader paaæsee, at de Børn, som arbeide uden for Skolerne, ikke af deres Fortieneste savne det, som til Underholdning og Klæder, m. v. er dem fornødent.

§. 73.

§. 73.

Anden Opmuntring til Flid.

De af Børnene, som meest udmærke sig, gives end videre til visse Tider af Aaret Premier, for udviist Flid i at lære, og Bindskibelighed i at arbejde, hvorhos tillige Sædelighed, Orden og Renlighed tages i Betragtning.

§. 74.

Alder, hvorfra Skolegangen begynder.

Fra det siette Aars Begyndelse skulle Børnene, naar ikke Fattigvæsenets Bestyrere finde Aarsag til Undtagelse, være pligtige at søge Læse- og Arbeidskolerne.

§. 75.

Indretning for de yngre Børn.

For yngre Børn under fem Aar indrettes, naar saadant kan skee, enten i Skolebygningerne, eller andetsteds, særskilte Bærelser, hvor et eller flere skikkelige aldrende Fruentimmer kunde have Omsorg for, og Tilsyn med saadanne Børn. Hovedsiemedet med denne Indretning er, at de yngre Børn kunde afdrages fra Gadeløben, tidligen vænnes til Orden, samt at Forældre, som gaae paa Dagarbejde, eller have Husgierning, som hindrer dem fra at passe smaa Børn, kunde have et Sted, hvor de kunde hense tte dem, og være forvissede om, at de have godt Tilsyn.

Hvad

Hvad forhen er sagt om Middagsspisning for de ældre Børn, kan og, hvor saadanne Indretninger skee, blive anvendeligt for de yngre.

Den bestemte og formelige Undervisning, som gives de ældre Børn, finder ikke Sted for disse, men alene saadan Anførsel til smaat Arbejde, og nogen Kundskab, som for deres Alder kan være passende. Egentligen bliver Søgningen hertil for de yngre Børn, meer en Tilladelse end en Pligt; dog maa det staae Fattigvæsenets Direktion frit for, at gjøre den til Vilkaar for Almisse eller Understøtning, naar den finder, at Børnenes Lærø bedre kan fremmes ved saaledes at søge Skolen, end ved at være hjemme.

§. 76.

Alderen, til hvilken Skolegangen varer.

Med Børnenes Konfirmation, som efter foregaaende Overhøring, og nærmere Veiledning af vedkommende Præster, skeer ved det femtende Aars Udgang, naar ikke destobedre Kundskab, eller andre Omstændigheder foranledige Undtagelse, ender sig deres Skolegang i forbemeldte Fattigvæsenets Skoler. Fra den Tid gaae de ud i fast Lære eller Tjeneste, eller for saavidt dertil ikke strax maatte være Leilighed, i Fattigvæsenets Arbejdsanstalter for Børne. Men i begge Tilfælde forblive de dog, indtil deres attende Aars Ende, under Fattigvæsenets Bestyreres Tilsyn.

S. 77. med Guldts 1800
 Søndags Forelæsninger for de Konfirmerede.

Paa det at de konfirmerede Børn, end ikke efter Konfirmationen, skulle savne Leilighed til at vedligeholde, eller at udvide deres Kundskaber, og paa det at de, under nyttig Beskæftigelse, kunde anvende den Tid, da de ellers ved muelige Udspredelser, kunde foreledes til Usædelighed, sørger Fattigvæsenets Direktion for, at efterhaanden, naar Leilighed og Tynde dertil kan erholdes, om Søn- og Helligdagene, efter Kirketienesten, kunde i visse af dets Skoler, eller andre offentlige Bygninger, holdes Forelæsninger, eller andre Slags Undervisninger, for dem, over Religionens og Moralens, samt de borgelige Loves Grundregler, ligesom og over andre saadanne Ting, som for menige Mand, i det daglige og borgerlige Liv, kunde være nyttige og veiledende.

Disse Forelæsninger eller Undervisninger holdes paa forskellige Steder og Tider, for Mandfolk for sig, og for Fruentimmer for sig. Alle, som forhen have søgt Fattig- og Friskoler, skulle dertil have fri Afgang, og deres Forældre, Pleieforældre, Mestere, Husfædre og Husmødre tilstædes at være nærværende, for at kunne underrette sig om, at, og hvorledes, deres Børn, Myndtlinger, Læredrenge, Tienestepiger o. s. v. undervises. Forelæsningerne holdes, og Undervisningen gives, af de bedste Skolelærere, eller andre gode

gode Mænd, som Fattigvæsenets Bestyrere dertil, mod eller uden Betaling, kunde formaae.

S. 78.

Opfostrings Stiftelsen.

Opfostrings Stiftelsens Djemed er, at opdrage duelige og kyndige Lærlinger for Fabriker og andre borgerlige Haandteringer, og Stiftelsen har dertil sine særskilte Fonds. Disse Fonds og samtlige den forfikkrede Intagtskilder, beholder den for sig, og affsondrede fra de øvrige, som tilhøre Fattigvæsenet. Men til dens Djemed ordnes den meer hensigtsmæssigen, og indrettes saaledes, at en mere udvidet Undervisning gives der, end den, som kan finde Sted i Fattig- og Friskoler i Almindelighed, og at ingen Børn antages af Stiftelsen, førend de ved visse Kundskaber dertil ere forberedte; alt efter følgende Hovedregler.

- a) De af samtlige Stadens Fattige- og Friskolers Drengbørn, som meest udmærke sig ved Kundskab og Haandarbeide, samt ved Renlighed og Sædelighed, vælges fortrinligen til Stiftelsen, og gives dette Fortrin som en Belønning. De øvrige fastsættes nærmere, hvor gammelen Dreng bør være, og hvad han i det mindste bør vide, for at kunne tilstødes Udgang til Stiftelsen.
- b) De Dreng, som Private ere berettigede til at indsatte, skulle, for at kunne antages til Stiftelsen, have samme Kundskab og Arbeidsfærdighed, som

efter

efter det Foranførte bestemmes for Drengene fra Fattig- og Friskolerne. Begieres de antagne forinden, besøger Fattigvæsenet, at de, saalænge indtil de kunne blive antagne, udsættes hos gode Pleieforældre. Imidlertid forsørges de for Fattigvæsenets Regning, staae under dets Opfugt, og gives fri Undervisning i Fattigvæsenets almindelige Skoler. Det samme gielder, i Tilfælde at andre Børn uden for Kiøbenhavn begieres antagne, og at Begieringen findes grundet og bevilges.

c) Drengene vedblive at lære i Stiftelsen det samme, som i de høiere Klasser i Fattig- og Friskolerne skulde have været lært, naar de der vare forblevne, men med den Udvidelse og de Tillæg, som disse Dreuges fortrinlige Egenskaber, og den udmærkede Flid, som banede dem Veien til Stiftelsen, gjøre for dem anvendelige, og som kunne danne dem til en udmærket Klasse af Lærlinger for Fabrikker, Haandværker, Søvæsenet eller andre Næringer og Forretninger. Dem gives altsaa Leilighed til at lære flere Ting, end de, der kunde læres i de almindelige Fattig- og Friskoler, saasom:

1. Af Rundskaber: især Mathematik, Mechanik, Navigation, Tegning,

2. Af

2. Af Haandarbeider: Bøvning, Dreining, og andre praktisk mekaniske Arbeider i Træ og Metaller, for hvilke Slags Arbeider passende Indretninger søges tilveiebragte i Stiftelsens Bygninger.

Og her ved Drengenes Fordeling til disse Kundskaber og Haandarbeider, tages Hensyn til enhveres Beqvæmhed og Lyst til een Haandtering frem for til en anden.

d) Endskiøndt Hovedeiemedet for Drengenes Haandarbeide i Stiftelsen er, at lære, og ikke at erhverve, bør dog saa meget mueligt ogsaa tages Hensyn til Erhverv. Men da de underholdes af Stiftelsen, bør det Erhvervede komme Stiftelsens Kasse tilgode, som hidtil, alene at nogen Deel deraf (saasom $\frac{1}{3}$ de eller $\frac{1}{4}$ de Deel) til Opmuntring kommer dem selv, enhver for sig, umiddelbar tilgode, til enten at oplægges for dem, eller til at anvendes, med Overlæg, til Noget for dem nyttigt.

e) Naar Drengene ere konfirmerede, gaae de ud fra Stiftelsen, for at give Plads for andre, men forblive, under Fattigvæsenets Bestyreres Tilsyn, saalænge, og paa samme Maade, som hidtil.

Direktionen sørger for at see dem udsatte til gode Mestere, i de Haandteringer, som de helst vælge, eller til Søes, eller i anden gavnlig og passende Vej, og slutter paa deres Begne Akkord med Vedkommende om deres Læreaar m. v.

f) Den

f) Den Tvangsloos, som hidtil har hiemlet Stiftelsen de deri opfostrede Personers halve Formue, naar de ved Døden afgaae uden Livsarvinger, bortfalder, og det overlades til dem selv, naar og saavidt de komme til Velstand og Formue, at betænke efter Godtbefindende denne Stiftelse, eller de Fattig eller Friskoler, hvor Grunden lagdes til deres Velfærd.

§. 79.

En udmærket Skole for Pigeboern.

I nogen Ligning med Dyfoststringshusets Institut for Drengboern, søger Fattigvæsenets Direktion med Tiden, naar mueligt, at indrette en særskilt Pigeskole, hvor de Pigeboern, som ved Flid, Orden og Sædelighed udmærke sig i samtlige Fattig- og Friskoler, kunde, for at blive desto duedigere Tienestepiger og Husmødre, nyde en mere udvidet Undervisning end i bemeldte Skoler er muelig, saasom i det finere Linned og anden Syning, sin Vask o. d. Denne Indretning kan begynde med et mindre Antal, og efter Tid og Omstændighed stige til et større.

§. 80.

Lærere og Opsynsbetiente.

Til Lærere, som undervise i det Kundskabelige, antages, med Hensyn til det, hvori de have at undervise, duedige Studentere, eller Seminarister, eller Andre, som dertil ere beqvemme, og saavidt nye behøves, i

H h det

det Antal, som for enhver Skole, efter dens Forfatning findes nødvendigt. De blive enten faste Lærere, der gives aarlig Løn, eller Timelærere. For at spare Rum til Skoleværelser i Skolebygningerne, og for ikke at udvide disse Bygninger meer end behøves, antages til Regel: at ingen Lærer, som Lærer, gives herefter Bopæl i Skolebygningerne, men alene da, naar det findes gavnligt, tillige at overdrage ham saadant Opsyn over Skolen, at det er nødvendigt, at han, for Opsynets Skyld paa Stedet, boer i Skolebygningen, i hvilket Fald ham deri indrømmes Bopæl.

I øvrigt bør Lærerne, som boe uden for Skolebygningerne, indfinde sig der til de dem bestemte Tider.

Det samme gjelder om dem, der anvise til Haandarbejde, hvortil altid maa vælges Personer, som selv ere færdige i de Haandarbejder, til hvilke de anvise, og, lige Duellighed forudsat, altid de meest trængende.

S. 81.

Fremgangsmaaden til Forbedringer.

I det som foretages til Skolernes og Skoleundervisningens Forbedringer, søger Direktionen, hvor ikke den fulde Forbedring kan skee strax, at gaae frem efterhaanden, dog saaledes, at der over denne Gren af Fattigforsørgelsen, som en af de allervigtigste, vaages med mueligste Omhu, og at der ufortøvet sørges

førges for, at naar nogen ny Skole indrettes, den strax gives den Form, som efter de her fremsatte Grundsætninger, og andre Regler for et vel indrettet Skolevæsen, ansees for den rigtigste.

§ 82. Forbindelse imellem samtlige Stadens Fattig- og Friskoler.

Da samtlige Stadens Fattig- og Friskoler bør have eet Niemed, bør de og, saameget mueligt, følge een Plan, og alt det, som udgjør eller vedkommer det fri Skolevæsen for Fattige, udgjøre et sammenstemmende Helt. For saavidt altsaa der maatte være Fattig- eller Friskoler, som formedelst Fundatser ikke komme ind under Fattigvæsenets særskilte og umiddelbare Bestyrelse, bør Fattigvæsenets Skolekommission, og de Direktioner eller Kommissioner, som forestaae forbemeldte Skoler, sætte sig i næieste Forbindelse med hinanden saaledes: at de med hinanden overlægge, naar Ting, som ere tilfældes for dem alle, falde under Beraadslagning, at de meddele hinanden indbyrdes alle de Underretninger, som kunde udfordres til at fremme det fælleds Niemed, og at Medlemmerne af Fattigvæsenets Skolekommission og af de andre Skolebestyrelser, saaledes som imellem dem kan vedtages, jævnlig med hinanden besøge hinandens Skoler, for hver især saa meget næiere at kiende Forbindelsen i det Hele, og at gjøre hinanden de Bemærkninger, som enhver maatte finde Anledning til.

Især bør de alle med hinanden paasee, og i For-
 ening med Øvrigheden sørge for: at ikke alene de
 Børn, hvilke, eller hvis Forældre ved Fattigvæsenet
 ere indskrevne, men ogsaa andre den menige Almues
 Børn, betimeligen og stadigen søge Læse- og Arbeids-
 skoler, og der saaledes anføres til Kundskab og Arbejde,
 at Bunkundighed og Ørkesløshed, disse Kilder til
 Fattigdom, kunde betimeligen, og ved forenede Be-
 stræbelser forekommes.

VI. Sygepleien i Særdeleshed.

§. 83.

Englepleien gives

a. i den Enges Bopæl.

b. i Hospitaler.

Alle Syge, som Fattigvæsenet, efter §. 34, har
 at drage Omsorg for, gives Kur og Pleie hjemme i
 deres Bopæl, naar saadant kan skee, uden at deres
 Liv voves, eller at de, som ere om dem, udsattes for
 farlig Smitte, eller for anden betydelig Uleilighed,
 eller at Kuren gøres langvarigere eller bekosteligere
 for Fattigvæsenet; men paa vedkommende Syge-
 hospital, naar de, efter det, som her er anført, ei
 bør helbredes hjemme, og i Hospitalet Plads er ledig.
 For dem, der have smittende Sygdomme, indrettes
 affondrede Bærelser.

§. 84.

Hvilke Syge ei maa helbredes hjemme.

De Tilfælde, i hvilke den Syge ei bør helbredes hjemme, men skal indlægges i Sygehospital, ere: Forraadnelsesfeber og Blodgang, for at hindre den farlige og lette Udbredelse; andre hidfige Sygdomme, naar Rummet i den Syges Bolig er saa knapt, eller Boligen saa aaben og saa fugtig, eller Familiens Omstændigheder saa usle, eller i andre Maader saaledes beskafne, at den Syge ei kan faae den høist fornødne Pleie der, eller og Sygdommen kan befrygtes at blive ondartet, eller og Lægen af andre Aarsager ingenlunde kan vente at faae den Syge helbredet hjemme, eller Sygdommens Tilfælde kunde befrygtes skadelige for andre af Familien; Tnat eller stem Skurs, naar Flere kunde befrygtes smittede deraf i Huset; venerisk Sygdom, naar den bestaaer i mere end blot lokale Tilfælde, som ikke smitte ved den almindelige Samqvem; Alfsindighed, som de Omkringværende kunde befrygte Skade eller betydelig Ueilighed af; Kræft i høi Grad, og andre stinkende Saar; Venbrud, og andre betydelige udvortes Beskadigelser, som ei med Sikkerhed kunne behandles hjemme, eller som fordrer betydelige kirurgiske Operationer.

§. 85.

Undragelse fra Beglen.

Der som dog en Syg, i noget af de her opregnede Tilfælde, heller ønskede at blive helbredet hjemme, og Familien

Familien tillige ønsker det, og Lægen troer det kan skee, uden Fare for nogen af Familien, og uden at hindre Helbredelsen, eller at forarsage Fattigvæsenet større Bekostning, da maa det dog skee, naar derom, saa hastigen som mueligt, indhentes Sygekommisionens skriftlige Samtykke.

§. 86.

Indretning til Sygepleie i Staden.

a. Sygedistrikter.

b. Pleielæger.

Ethvert af de Hoveddistrikter, i hvilke Staden inddeles, bliver tillige et Sygedistrikt, hvori en Pleielæge ansættes, dog saaledes, at de nuværende Pleielæger, saalænge de vedblive dette Embede, paatage sig hver tvende Distrikter; hvorimod disse Pleielæger fritages for Tilsynet i de dem hidtil underlagte Hospitaler.

§. 87.

Til Distrikts Pleielæge antages Ingen, som ei med god Karakter har den Examen, der berettiger til Praxis i Landet, og bør under lige Omstændigheder den, som baade har medicinsk Examen ved Fakultetet, og kirurgisk Examen ved det kirurgiske Akademie, altid gives Fortrin for dem, som savne een af disse.

Ethvert Distrikts Pleielæge skal boe i sit Distrikt, eller i Nærheden af samme. Han antages og instrueres af Direktionen, efter Sygekommisionens Forslag.

Han

Han fratræder, efterat have opsagt til Direktionen, eller at være opsagt af Direktionen, tre Maaneder i Forveien.

I Tilfælde af en Læges Sygdom, eller andet lovligt Forsald, besørger hans Forretninger af Lægen i nærmeste Distrikt, eller paa anden Maade, efter Sygekommisionens Bestemmelse.

Skulde nogen Læge, som ikke afgiver sig med kirurgiske Forretninger, vorde antagen som Distriktslæge, bør han, om de af deslige Operationer, som foresalde i Distriktet, forene sig, paa eget Ansvar og Bekostning, med en duelig Kirurg saaledes, at Fattigvæsenet i saa Fald ikke faaer nogen ny Udgift.

§. 88.

Giordemedre.

Under Kur og Pleie forstaaes ogsaa Fødselshjelp for frugtsommelige Fattige, om hvilken Direktionen søger at forene sig med nogle af Stadens edsvorne Giordemedre paa billigste Maade.

I Tilfælde at ved nogen Barselkones Forløsning anden Fødselshjelp er fornøden, end den Giordemoderen kan give, paaligger det Distriktslægen, der at komme tilstæde, eller at sende en anden duelig Fødselshjelper i sit Sted.

§. 89. Sygehospitalet for Fattigvæsenet.

Hvilke disse ere.

Som Sygehospitalet for de Fattige, der ikke kunne eller bør helbredes i Distrikterne, staae under Fattigvæsenets Direktion: det almindelige Hospital og St. Hans Hospital (for saavidt disse Stiftelser ere eller vorde indrettede til Sygehuse) ligesom og de Indretninger til Syges Helbredelse, som fra Militæretaterne overdrages. I St. Hans Hospital indlægges de, som have Kræft og deslige stinkende Sygdomme, virkelige veneriske Sygdomme, samt Affindige; i almindelig Hospital, og i de fra Militæretaterne overdragne Indretninger for Syge, alle øvrige, som i Sygehospital skulle indrages.

§. 90.

Sygestuens Affondring.

Indretninger for Syge, i de Hospitalet, som tillige ere Forsørgelsehuse for Almisselemmer, bør, for saavidt det ikke allerede er skeet, saasnart mueligt saaledes forlægges i Stiftelsernes Bygninger, at de ere aldeles adskilte fra de Bærelser, hvor Almisselemmer gives Underholdning, og at det nøie kan paasees, at ingen Usedkommende kan komme ind til de Syge, og at disse ikke uden Tilladelse kunne komme til nogen af Hospitalslemmerne uden for Sygestuene, ei heller uden for Stiftelsen, eller faae sig noget tilbragt uden Sedkommendes Billie.

§. 91.

§. 91.

Hospitalslæger.

Hospitalslæger, som herefter antages, skulle have samme Egenskaber, som forhen for Distriktslæger ere anførte, og antages, instrueres, opsiges eller opsiges lige som de. Saavidt Underlæger og Assistentere behøves, antages de af Direktionen, paa de Vilkaar, som imellem dem vedtages.

§. 92.

Afgang til Frederiks Hospital.

Da Fripladserne paa Frederiks Hospital, ved dets Fundats ere bestemte for saadanne Fattige og Nødlidende, som ikke have Hielp af nogen almindelig eller særdeles Stiftelse, og ei heller Formue til at lade sig helbrede for, eller ere istand til at fortjene deres Underholdning, medens de blive helbredede, saa følger af disse Fundatsens Ord, sammenholdte med forestaaende 34 §, at denne Klasse af Trængende bliver fælleds for Frederiks Hospitals og Fattigvæsenets Sygepleie, saaledes: at Frederiks Hospital modtager saa mange af saadanne Trængende, som det har Fripladser for, og at Fattigvæsenet antager sig de øvrige til Kur og Pleie, enten i vedkommende Distrikt, eller i et af dets egne Sygehuse.

§. 93.

Forfkiel paa Forsøgelses og Sygehospitaler.

For faste Hospitalslemmer kunne de offentlige Forsørgelleshuse, i hvilke de til Bestandighed underholdes,

holdes, ansees som deres Hiem. Det berøer altsaa paa Direktionen at bestemme, og at lade bedømme, i Overensstemmelse med de Grundsætninger, som Spherne 83, 84, 85, indeholde: om og hvorvidt saadanne Syge kunne og bør gives Kur og Pleie i Forsørgelses Stiftelsen selv, eller og: om og naar de bør indlægges paa et af de egentlige Fattigvæsenets Sygehuse, ligesom og Direktionen efter Omstændighederne bestemmer, ved hvilke Læger sige Hospitalslemmer, for saavidt de forblive i Forsørgelseshusene, beqvemmeligst og med mindst Bekostning kunne tilsees.

S. 94.

Orden, i hvilken til Sygepleie antages.

a. indskrevne Fattige.

Naar nogen søger fri Kur og Pleie i Sygdoms Tilfælde, for sig eller nogen af sine, ved Fattigvæsenet, anmeldes det for Fattigforstanderen i det Distrikt, hvor den Syge opholder sig, hvilken Fattigforstander, saafremt den, der anmelder sig, er indskreven Fattig, strax udstæder Sygeseddel til vedkommende Distriktslæge, som, saasnuart mueligt, seer til den Syge, og foreskriver det Fornødne til Helbredelsen.

S. 95.

b. ikke indskrevne Fattige.

Er den anmeldte ikke indskreven Fattig, men angiver sig dog usormuende til at udrede Omkostningerne, som Sygdommen vilde foraarsage, da kan

Forsørgelses-

Forstanderen, hvis det er hastende Tilfælde, indtil videre, meddele Sygeseddelen til Lægen, hvorpaa er anmerket, at den Syge ikke er indskreven Fattig, og Lægen antager sig den Anmeldte paa samme Maade, som om de indskrevne Fattige er meldet; men Forstanderen gjør da strax Anmeldelse derom til Distriktsdirektøren, paa det at den fornødne Undersøgning kan ske om den Anmeldtes virkelige eller foregivne Trang.

Viser det sig ved Undersøgning, at den Syge vel kan i sunde Dage slaae sig igiennem, men at Fortienesten ophører i Sygdommen, eller at Omkostningerne paa samme overgaae Vedkommendes Formue, give Distriktsdirektøren og Forstanderen den Syge Attest til at indtages til fri Plads paa Frederiks Hospital, og indtil saadan Plads bliver ledig, eller hvis den Syge ikke kan der indtages, af de i S. 93 anførte Narfager, gives ham fri Kur og Pleie ved Fattigvæsenet. Viser det sig derimod, at den Syge har tilstrækkeligt Udkomme, og ei trænger til fri Kur og Pleie, bør han erstatte det, som derpaa for ham er anvendt.

Alt hvad saaledes af vedkommende Distriktsdirektor og Forstandere i hastende Tilfælde ad interim foretages, foredrager Direktøren i næste Forsørgelseskommissionens Møde, til Underretning og Approbation. Men befindes det ved Anmeldelsen, at hastig Hielp ikke behøves, da foretages Undersøgningen, og da oppebides Forsørgelseskommissionens Beslutning, forinden

inden Sygeseddel til Distriktslægen, eller Attest til Frederiks Hospital udstædes.

S. 96.

Bil Noget, som til at indtages paa Frederiks Hospital er berettiget, anmeldte sig til bemeldte Hospital, hellere end til Distriktsforstanderen, har han deri frit Valg, og han antages da, efter de Regler, som for dette Hospital ere foreskrevne, alene med den Forskiel, at vedkommende Distriktsdirektørs og Forstanders Attest, i dette, som i alle andre Tilfælde, hvor der er Spørgsmaal om Fattigdom, udfordres, isteden for Rodemesterens og Husværternes.

S. 97.

c. Frugsommelige.

Naar frugsommelige Fattige søge fri Fødsels-hielp, og anden Understøtning i forestaaende Barselsfeng, henvende de sig derom til Distriktets Forstander, de indskrevne fire Uger, og de ikke indskrevne otte Uger, førend de vente Barnefødselen. For de indskrevne udstæder Forstanderen Sygeseddel til Distrikts Lægen og Giordemoderen. For de ikke indskrevne udstædes ingen Sygeseddel, førend Undersøgning om den anmeldte Trang er foregaaet, og Forsørgelseskommissionens Beslutning er indhentet, med mindre det af een eller anden Aarsag hæfter med Hielpen, i hvilket Fald forholdes i Overensstemmelse med næst foregaaende 95 Paragraph.

S. 99.

Den som anmelder sig, kan nævne hvilken af Stadens Giordemødre hun formoder, eller er vis paa, at ville komme hende godvillig til Hielp; og til hende udstædes da Sygeseddel. Men nævner hun ingen, eller den nævnte vægrer sig, henvises hun til en af de Giordemødre, som Fattigvæsenet har giort Aftale med.

§. 98.

Den vedbærende Omhu for Syge.

a. af Distriktslagen, og

b. af Giordemoderen.

Fra den Tid, Nogen er antagen til Kur og Pleie, og saa længe samme i Sygedistriktet tilstaaes, bør vedkommende Læge, og i Tilfælde af Barselsfeng Giordemoderen, besøge den Syge, naar og saa ofte fornødent er, og ved disse Besøg ikke alene omhyggeligen foreskrive og anvende de Læge- og Hielpemidler, som Sygdommen udfordrer, men endogsaa ideligen og nøiagtigen underrette Vedkommende om de rigtige Forholdsregler, i Henseende til Medecinens Brug, samt Mad, Drikke, Renlighed, frisk Luft og deslige.

§. 99.

c. af Fattigforstandere.

Saa bør og vedkommende Fattigforstander, af og til, naar hans Leilighed tillader det, besøge de Syge, og især have Nie med; at Lægens Forskrifter efter=

efterkommes, samt i Almindelighed, og i Forening med Lægerne, gjøre dem opmærksomme paa, hvormeget Sundhed og Styrke beroer paa vel tillavet Føde, samt Orden og Renlighed, Tarvelighed og Arbeidsomhed, og hvormeget derimod Svaghed og Sygdom foranlediges af slet Føde, Uorden, Skidenhed, Dovenskab, samt stærk Brendevins og Kaffedrik,

§. 100.

Syges Dvergang fra et Distrikt til et andet.

Flytter en Syg fra et Sygedistrikt hen i et andet, førend han er helbredet, hvorom betimelig Anmeldelse til vedkommende Forstander skal skee, gaaer han ind under Pleielægen i det Distrikt, hvor han faaer Bopæl, hvilken Distriktslæge da fra den første Læge bør gives Underretning om Sygdommen, og hvilke Lægemidler han har brugt; dog dersom den Flyttende ønsker det, og den første Distriktslæge dertil er villig, kan denne vedblive og fuldende Kuren.

§. 101.

Sygeopvartere.

Opvartning hos den Syge besørges af dennes Naarende, eller dem, som ere omkring ham. I Mangel deraf, eller af nogen dertil beqvem, sættes en Sygevarter, som helst vælges blandt Almisselemmer.

§. 102.

Dvergang fra Distrikts til Hospitalspleie.

Finder Distriktslægen, ved det første, eller ved noget af de følgende Besøg, at den Syge, efter de fore

førefrevne Regler, ikke kan eller bør blive i sin Bopæl, og der helbreedes, men at han bør indtages i et Hospital, da anmelder han strax, at, og hvorfor saadant er fornødent, til Distriktsforstanderen, som ufortøvet derfor drager Omsorg. Men da det kan hændes, at den Syge, af Mangel paa Plads, ikke strax kan blive afhentet, saa bør Distriktslægen vedblive, imidlertid at besøge ham, som ellers. Naar den Syge afhentes, medgives ham fra Distriktslægen til Hospitalslægen en kort Sygdoms Historie, med Underretning om de hidtil brugte Lægemidler.

§. 103.

Anmeldelse derom til Hospitaler.

Naar en Syg skal indtages paa Sygehospital, anmelder Fattigforstanderen det skriftlig for Hospitalets Inspektør, som ved sin Paategning paa Anmeldelsesfeddelen tilkiendegiver, om den Syge kan indkomme samme Dag, eller naar.

§. 104.

Den Syges Afsendelse.

Saa snart Plads er ledig, sender Hospitalets Inspektør Bud efter den Syge. Kan han ikke gaae derhen, afhentes han paa sædvanlig Maade, naar Hospitaler er her i Staden, og befordres, naar han indtages i St. Hans Hospital. Anmeldes flere paa een Gang, eller paa een Dag, da afhentes de først, som i Følge Anmeldelsesfedlerne, og de Bedkommende

fore-

forefkrævede Regler, ansees for at trænge høiest, og under lige Trang de, som anmeldes først. Bringes til et Hospital, uden foregaaende Anmeldelse, Noget, der har faaet saa betydelig Skade paa Legem eller Lemmer, at der er Fare eller stor Trang til Hielp, bør den strax og fortrinligen indtages, uagtet ingen Anmeldelsessteddel fra en Fattigforstander er afgivet eller medfølger.

§. 105.

Pleien i Hospitaler.

Fra den Tid af en Syg er indtaget i Hospital, og medens han der holdes under Kur og Pleie, forholdes med ham efter den Orden og Forholdsregler, som for ethvert Hospital, ved særskilt Reglement, er eller vorder forefkrævet.

§. 106.

Arbejdsstuer i Fattigvæsenets Hospitaler.

I ethvert Fattigvæsenets Sygehospital skal være indrettet en Arbejdsstue, hvori alle de paa Sygestuer liggende fattige Syge, hvis Sygdom tillader dem at arbejde, skulle møde hele Dagen, eller visse Timer, og efter Lægens Forfkrævet arbejde. Dem, som ei kunne møde i Arbejdsstuen, men dog kunne arbejde noget, skal Arbejdet gives i Sygestuen.

§. 107.

Hvorlænge Sygepleien gives.

a. i egen Bopæl.

Ingen Syg maa i sin Bopæl have længere i Kur, for indvendig eller udivendig Sygdom, end to Maane-

Maaneder. Er den Syge ikke i saadan Tid helbredet, bestemmer Sygekommisjonen nærmere, om han bør indlægges paa Hospital, eller ansees for ulægelig, eller om Kuren bør prøves længere.

Som alt for langvarige og ulægelige Sygdomme ansees: Epilepsie for Borne, som har været over eet Aar, Lamhed af Slagflod, fuldkommen Svindsot og Tøring, vedvarende Brystkrampe eller Stakaande (astma), gammel Modersyge, gammel Brystsyge eller Hæste, gammel Venstade, Gigt som har været over eet Aar, og ei kan høves i to Maaneder.

S. 108.

b) 3 Hospitaler.

Engen som er indlagt til fri Kur paa noget af Fattigvæsenets Hospitaler, maa derfra udgaae, forinden han er frisk, eller befunden ulægelig. For at undersøge og bedømme dette, saavel som om nogen fra Hospitalspleien Udgaende har Anke at føre over noget, som med ham er foregaaet, bestemmes visse Dage til Udgang, da een eller flere af Sygekommisjonens Medlemmer der indfinde sig, for at paa-see, og lade for sig alene forklare det Fornødne.

S. 109.

Ulægelige Syge. a) Hvorledes underholdes. De iblandt de Syge, som efter vedkommende Læges Anmeldelse, og Sygekommisjonens Undersøgning og Eragting, findes ulægelige, skulle

om de ere fattige, antages til Forsørgelse af Fattigvæsenet, enten ved ugentlig Understøttelse i Staden, eller ved efter Omstændighederne at indlægges som Hospitalslemmer paa et af Hospitalerne. Dette gielder og om dem, som ved Frederiks Hospital erklæres for ukægelige, naar de, i Mangel af anden Understøttelse, bør sørges for ved Fattigvæsenet.

§. II O.

b) Hvoledes gives videre Sygepleie. Nogen, som er erklæret for ukægelig, i Staden, skal den vedkommende Distriktslæge, hver Maaned een Gang, hiemme i den Syges Hus, naar denne ikke kan gaae ud, eller i Lægens, om den Syge kan komme til ham, undersøge den Syges Tilstand. Trænger den Syge til oftere Tilsyn, kan samme uden videre Sygefæddel gives, og Lægen være bemyndiget til at anordne for den Syge de Lægenid-ler, han finder nødvendige.

§. III.

Helbredede Fattige, hvoledes sørges for. Naar Tjenesttyende, eller Andre, ved i lang Tid at have ligget paa nogen af Hospitalernes Sygesener, eller under Fattigvæsenets Sygepleie i Staden, eller og paa Frederiks Hospital, ere komne ud af deres Tjeneste, eller saaledes i Trang, at de ikke vide at ernære sig lovligen, skulle de, naar de afgaae fra Hospitalet, henvises til, og antages af Fattigvæse-

net til Understøttelse, indtil de igien kunne komme i
Bei til at ernære sig.

§. 112.

Pladser i Hospitaler for Syge, imod Betaling.

For saavidt Pladse paa Fattigvæsenets Syge-
hospitaler maatte være ledige fra de Fattige, som have
Afgang til Fattigvæsenets Omhu, kunne ogsaa Andre
indtages paa saadanne Pladse, imod den Betaling,
som for ethvert Hospital vorder fastsat. De nyde i
saa Fald alle Ting lige med de Ubetalende, og læg-
ges blandt de andre, undtagen Haandværksføende,
som indtages efter en bestemt Afford, og bør derfor,
saa meget inueligt, lægges i een eller flere Stuer
samlede.

§. 113.

Medikamenter til Syge. a) Pharmacopœa Pauperum.

Medikamenter til de Syge, som Fattigvæsenet
tager under Helbredelse, i Staden eller i Sygehospi-
taler, foreskrives efter den befalede Pharmacopœa
Pauperum. Andre Lægemidler end de deri indførte,
maa ingen Fattigvæsenets Læge foreskrive, uden
Sygekommissionens Møde eller Vidende, i den Dr-
den, som nærmere bestemmes.

§. 114.

b) Afhandling med Apothekerne.

Med samtlige Staden's Apothekere afhandler Di-
rektionen om, at Medikamenterne for Fattigvæsenet

leveres uden Dphold, gode og forsvarlige, imod en billig Rabat i Prisen; hvorefter det da kan staae enhver Syg frit for, at lade det Foreskrevne afhente paa hvilket Apothek, som findes beleiligt.

c) Afregning med Apothekerne.

Recepterne, som udstædes for Syge i Staden, skulle stemples af vedkommende Distriktsforstandere, før Medikamenterne derefter udleveres, naar Tiden det tillader, eller strax efter Udleveringen. Hvert Halvaar indgiver enhver Apotheker sin Regning, belagt med de stemplede Recepter, til Sygekommisjonen, som, efter at have revideret samme, og bevidnet Rigtigheden, sender dem tilbage, hvorefter dens Beløb udbetales af Fattigvæsenets Hovedkasse.

§. 116.

Foranstaltning i Henseende til andre Fornødenheder.

I Henseende til andre Fornødenheder, som til Sygepleien udfordres, saasom Sygekost, Vin, stærkt Ol, Melk og desl., søger Sygekommisjonen, i Overeensstemmelse med hvad som angaaende Medikamenter er meldet, at træffe saadanne Foranstaltninger, som findes tienlige.

§. 117.

De Syges Forhold.

De Syge, som indtages i Sygehospitalerne, eller som pleies i Distrikterne, skulle holde sig de Forholdsregler

regler efterrettelige, som dem af Lægerne, eller af andre dem i den Tid Foresatte, foreskrives. Viser nogen sig herimod gienstridig, udsætter han sig for at tabe den Omhu, som vises ham, ja vel og, saafremt han ved Fattigvæsenet er indskreven, for at straffes, naar han er helbredet, saaledes som Forseelser mod Foresatte m. v. efter den følgende 157de §. ansees.

§. 118.

Under Sygepleie ophører Almisse og bestige.

Saalænge Nogen, som nyder Almisse af Fattigvæsenet, gives fuld Sygepleie, i Hospital eller i Staden, indeholdes derimod den Almisse, eller Pension, han i sunde Dage erholder. I Henseende til militære Pensionister forholdes i saa Fald, efter de med disse Etater trufne Foreninger.

§. 119.

Lister og Ekstrakter over Syge m. v.

Paa det at de nødvendige Underretninger, og Afgang med videre, om Sygevæsenet kan have, og til Forvisning om, at ingen Syg forsømmes, og at den passende og mindst bekostelige Kurmethode bruges, forfattes af vedkommende Læger, efter foreskrevne Formularer, saadanne Lister og Ekstrakter, som for Sygekommissionen kunde være fornødne.

§. 120.

Lægernes Raadsførelse med Sygekommissionens Medlemmer.

Forekommer nogen Fattigvæsenets, Hospitals- eller Distriktslæge en Sygdom, om hvis Natur han tvivler,

tvivler, eller som han finder saa haardnakket eller indviklet, at det bør være ham vigtigt at høre andres Mening, da henvender han sig i den Henseende til en af de Lægekundige i Sygekommisjonen.

VII. Om Fattiges Begravelse.

§. 121.

Begravelse for Fattige.

a) som have sat i Ligkasse.

Naar nogen ved Fattigvæsenet indskreven Fattig dør, og ingen Anden sørger for dens Begravelse, drager Fattigvæsenet Omfarg for samme, og Distriktets Forstander, for hvem Dødsfaldet anmeldes, fører den i saa Henseende fornødne Anstalt.

Har den Afdøde, førend han ved Fattigvæsenet blev indskrevet, indsat i Ligkasse, og Fattigvæsenet fortsætter hans Tilskudde, da oppebærer det Ligkassespengene, imod at besørge saadan Fordefærd, som derfra hidtil er foranstaltet for de Fattige, hvis Ligkassespenge det har oppebaaret.

§. 122.

b) som ikke have sat i Ligkasse.

Har den Afdøde ikke indsat i Ligkasse, begravet han for Fattigvæsenets Regning, saavidt Begravelsen ikke ved hans Esterladenskab kan bekostes.

§. 123.

Pligt for Bogholdere og Kasserere ved Ligkasser.

Ingen Bogholder, eller Kasserer ved nogen Ligkasse eller Begravelleskasse i Staden, maa udbetale Begravellespenge for nogen Afdød, med mindre Attesten om Dedsfaldet er paategnet af Fattigvæsenets Bogholder: at den Afdøde ingen Understøtning har nydt af Fattigvæsenet, eller at det ikke befatter sig med Begravelsen. Skee Udbetaling, uden saadant Bøvis, og Fattigvæsenet derved taber, skal den Udbetalende erstatte Tabet.

§. 124.

Begravelse for militære Pensionister.

Med de militære Pensionisters Begravelse forholdes, saavidt de ere Pensionister, og de ellers ingen Understøtning af Fattigvæsenet have havt, paa samme Maade, som hidtil efter Militæretaternes Indretninger har havt Sted.

VIII. Om Forseelser og Straffe.

§. 125.

Betleri.

Ingen, hvo det er, gammel eller ung, indfødt eller fremmed, maa betle, men enhver, som ikke kan forsørge sig eller sine, skal anmeldes sin Trang for Fattigvæsenet, i den Orden, som §. 37 foreskriver, og derfor forsørges med Arbejde eller Almisse.

§. 126.

Hvo for Betlere ansees.

For Betlere skulle ansees alle de, som paa Gader, eller andre offentlige Pladser, eller for Dørre, eller i Huse, ved Ord eller Gebærder bede om Almisse, eller modtage samme, saa og alle de, som paa forbeholdte Steder synge, eller spille, eller paa anden Maade lade sig see eller høre, for at tilvende sig saadan Gave, eller som sammesteds fremvise Kræft, Brød, eller anden virkelig, eller forstilt Legems Bræk.

§. 127.

Tvangsmidler mod Betleri.

Hvo som betler, bør, fordi han unddrager sig fra frivilligt Arbeide, og søger Almisse paa ulovlig Maade, hendsømmes til det Tvangs-Arbejds-hus, Fattigvæsenet indretter:

første Gang fra een til tre Maaneder,

anden Gang fra tre til sex Maaneder,

tredie Gang fra sex Maaneder til eet Aar.

Betler han oftere, da i dobbelt saa lang Tid, som han sidst haver været dømt.

§. 128.

Til at bestemme den længere eller kortere Tid imellem een og tre, tre og sex Maaneder o. s. v. kommer især i Betragtning den Skyldiges Alder, Opdragelse, Anledningen til Betleriet, hans Sundhed og Færlighed, om han har betlet længe, har foreviist forstilt

Skade

Skade, har brugt uanstændig Tale eller Udfærd mod den, af hvem han har betlet, om han har nødtørstig Underholdning eller ei v. s. v.

§. 129.

Derfom den, som gribes i Betleri, staaer i virkelig Militærtieneste, ved Søe- eller Landetaten, og han i andre Tilfælde dømmes ved de militære Retter, anses han med den Straf, som ved de militære Love, for saadan Forseelse er eller vorder fastsat. De i Tieneste staaende Militæres Koner og Børn, samt militære Pensionister, og andre Afstedigede med Koner og Børn, dømmes og straffes for Betleri som civile Fattige.

§. 130.

Evangs-Arbeidshus.

Fattigvæsenets Evangs-Arbeidshus skal være afsondret fra alle andre Tugt- eller Evangshuse, og staae under Fattigvæsenets Direktion alene, samt gives saadan Indretning, som passer til dets Diemed, og som sætter det i Forbindelse med andre Fattigvæsenets Indretninger. Hvorledes Arbeiderne, medens de sig der opholde, fordeles, og behandles, m. v., dette bliver i et særskilt Reglement af Direktionen i sin Tid at bestemme efter følgende Grundsætninger:

- 1) I Evangs-Arbeidshuset indrettes Arbeidstuer og ensomme Fængsler.
- 2) Enhver Arbeidstue skal være indrettet rummelig og lys, for Mandfolk for sig, og Fruentimmer for

dem for sig, saaledes, at ikke for mange Personer ere
gjensamlede.

3) Ethvert ensomt Fængsel skal være af den Størrelse, som med Straffens Hensigt er overensstemmende, indrettet over Jorden, tørt, og renligt.

4) Ingen, som for Betleri alene dømmes til Tvangs-Arbejds-huset første Gang, sættes i ensomt Fængsel, men de, som dømmes for gientaget Betleri, eller som under Betleriet eller Opbringelsen have ved Ord eller Gierning fornærmet Opbringerne, dømmes tillige til ensomt Fængsel, i Deel af den Tid, som for deres Ophold i Tvangs-huset bestemmes, dog at Politikommissionen er bemyndiget til, naar den Indsluttede viser kiendelige Tegn til Fortrydelse, og til Forsæt om Forbedring, da at afforte den Deel af Tiden, som i ensomt Fængsel skulde henbringes.

5) Med ensomt Fængsel i en vis Tid, efter Politikommissionens Kiendelse, straffes og Forseelser, som i Tvangs-huset selv begaaes, og den Fængsels Tid, som saaledes bestemmes, bliver da et Tillæg til den, som for Vedkommendes Ophold i Tvangs-huset ellers er fastsat.

6) I Arbejdsstærne taales ingen Lediggang, heller ingen Støi eller Latter, eller nogen anden Samtale, end den, som ved Arbejdet nødvendigen udfordres. I de ensomme Fængsler maa Ingen
uden

uden Politikommissionens Tilladelse see eller tale med den Indstuttede, den undtagen, som tilbringer Maden, eller renser Fængselet, og da kun, naar det er høist fornødent.

- 7) Sund og tarvelig Spise, og rent godt Vand, gives til Alle, som i Tvangshuset ere indsatte, men dem tilstædes ikke Brændevin, Kaffe, eller deslige hidsende eller undværilige Ting, undtagen i Tilfælde at Lægen maatte anordne det som Medicin.
- 8) Ved Fordelingen til Arbeide iagttages: at Enhver ansættes til det af de i Tvangshuset muelige Slags, som, uden at svække Sundhed og Kræfter, kan indbringe mest, og at Enhver arbeider saa meget han kan. Betaling for det, som forarbejdes af Enhver, anslaaes ham tilgode, efter almindelig gangbar Arbeidspris, hvorimod han, saavidt han er arbejdsfær, bør godtgjøre Tvangshuset det, han der koster at underholde. Fortiener han mere, oplægges det for ham, indtil han gaaer ud; men kan han ikke fortjene saa meget, formedelsst Mangel af Kræfter, eller Bequemhed, tilskydes det Dvrige som Almisse.
- 9) Syge, som trænge til vedvarende Kur, henbringes til et af Sygehospitalerne, hvorfra de igien, naar de ere helbredede, bringes tilbage til Tvangshuset, for der at forblive, indtil den for dem bestemte

- stemte Tid, uden Afkortning af den, som henbringes paa Hospitalet, er udløben.
- 10) For Børn under femten Aar, indrettes behørig Underviisningsanstalter i Tvangshuset, og Direktionen bestemmer nærmere de Straffe, som der for dem maatte ansees passende.
- 11) Naar nogen udlades, henvises han til Forstanderen i det Distrikt, hvor han agter at opholde sig; hvilken Forstander drager Omsoarg for, at han sættes i nyttig Virksomhed til at erhverve, saavidt han har Kræfter og Duelighed, eller og at ham under Fattigvæsenet gives videre Underviisning i at arbejde, eller og at han nyder Almisse.
- 12) I alt det Foranferte og i øvrigt sees ved denne Indretning, med hvilken Politikommissionen har særdeles Opsyn, hen til: at den bliver en sand Forbedringsindretning, hvor de, som indsættes, kunne i denne Tid, de der henbringe, anføres til Orden, Sædelighed og Arbeidsomhed, og hvorfra de kunne gaae ud med Forsæt og Lyst til derefter hellere at ernære sig lovligen og sikkert, end at tage Tilflugt til det vanærende og usikre Betleri, eller anden forbuden Haandtering.

§. 131.

Stadens Forbedringshus.

Saalænge indtil denne Indretning kan komme i Stand, sættes de, for hvilke den er bestemt, i

Kjøben-

Kjøbenhavns Forbedringshus, med hvis Direktør Fattigvæsenets Direktion forener sig om de Foranstaltninger, som sammesteds, saa meget mueligt, kunde træffes, i Overensstemmelse med foranførte Grundsaetninger.

§. 132.

Medhjelp til, og Deeltagelse i Betleri. a. At huse Betlere.

Enhver Gaard- eller Huseier, eller Leier, bør, naar hos ham, er til Huse nogen Betler, eller ham ubekjendt Person, eller Andre, hvis Næringsvei han ikke veed, derom usfortøvet giøre Anmeldelse for Distriktsforstanderne. Forsømmer han det, bøder han fra fire til tyve Rdlr. Herbergerere og Kroholdere, som ikke give Distriktets Forstander den ovennævnte Efterretning, bøde derimod fra ti til tyve Rdlr.

§. 133.

Husbærter og andre Beboere, som tværtimod den følgende 147de §. enten negte at udlevere den Betler, der, for at undgaae Paagribelse, har søgt Tilflugt i et Hus, eller og ikke ville lukke op for Politibetjentene, eller Fattigfogderne, naar de i dette Tilfælde eftersøge ham, bør bøde for hver Gang, de sig saaledes forsee, ti Rdlr.

§. 134.

b. Hindre Overlast mod Opbringere.

All Dplob, Overlast, og Fornærmelse i Ord eller Gierning, samt anden modvillig Hinder imod dem, som opbringe Betlere, forbydes strengeligen. Hvo
som

som deri gjør sig skyldig, eller ikke gaaer sin Bei, naar Opbringerne advare dem derom, dømmes efter Omstændighederne, enten paa Band og Brød fra fire til otte Dage, eller og i Stadens Forbedringshus fra een til sex Maaneder. Er det en indskreven Fattig, dømmes han paa saadan Tid i Fattigvæsenets Tvangs- Arbeidshus.

§. 135.

c. Hielp til at undvige af Arrest.
Hvo som er de for Betleri, eller andre Forseelser imod Fattigvæsenets Anordning, af Politiretten for Fattigvæsenet, eller af dets Bestyrere, hæftede Personer behjælpelig i at komme ud af Arresten, bøder deri for fra fire til tyve Rdlr.

§. 136.

d. Medhold af Forældre til Betleri.
Forældre eller Pleieforældre som enten have besaaet deres Børn at betle, eller dertil have givet dem Medhold, eller ikke have hindret dem derfra, naar de vidste, at de betlede, straffes som om de selv havde betlet, efter den foregaaende 128de §. Børnene straffes i de tvende første Tilfælde ikke, men det staaer Direktionen frit for, at tage dem fra Forældrene, og sørge for dem.

§. 137.

e. Kollisionsang. a. I Almindelighed.
Det forbydes Alle og Enhver, offentlig i Aviserne, eller paa andre Maader, uden Fattigvæsenets

Direk-

Direktionens Munde, at kollektere, enten for sig selv eller andre, de være indenbyes eller udenbyes, Fattige i Almindelighed, eller Enkelte i Særdeleshed.

Til den Ende bør Ingen, som forestaaer Ugesblade eller Aviser, i dem, uden Tilladelse fra Direktionen, indrykke noget Avertissement, hvori Nogen anraaber om Godgjorenhed og Understøttelse, for sig selv eller Andre.

Saa maa ei heller Nogen, hvad enten han er Embedsmand eller ikke, udstæde Attest om Fattigdom, ved Hielp af hvilken den, til hvem Attesten er givet, kunde indsamle Almisse, enten til sig selv eller Andre. Den som forseer sig i nogen af disse Henseender, dømmes i Mulkt fra to til tyve Rdlr.

Det som maatte være indsamlet, eller subscribe-ret, er forfalden til Fattigvæsenets Hovedkasse.

S. 138.

b. Af udlændinge især.

Befindes nogen Udlænding at have kollektet, for sig eller Andre, under hvad Navn det end maatte være, bør han, uagtet hans Pas og Dokumenter ere rigtige, have forbrudt til Fattigvæsenet sit medhavende Gods, og de Penge, han har indsamlet, samt efter Politimesterens Foranstaltning, paa egen Bekostning, føres ud af Landet. Men befindes hans Pas og Dokumenter falske, bør han ikke alene have forbrudt til Fattigvæsenet, sit medhavende Gods, og de Penge,

han

han har samlet, men ogsaa arbeide i Kaspuset i to Maaneder, og dernæst, saaledes som meldt, føres ud af Landet.

§. 139.

Andre forskellige Forseelser.

a. Forsømmelse af Skolegang m.

Befindes Forældre, som for sig, eller noget Barn, have, eller have havt Understøttelse fra Fattigvæsenet, forsømmelige i at holde deres Børn til Skolegang, eller de opdrage dem slet, eller de lade dem blive hjemme hos sig i Orkesløshed, istædet for at sætte dem ud til Haandværker, eller andet nyttigt Arbeide, naar de dertil have Alder og Førlighed, og Advarsel derimod ei har frugtet, bør Børnene tages fra dem, og de desuden anses med saadan Straf, som Direktionen, efter den følgende 157 §, bestemmer.

§. 140.

b) Konfirmerede Børns Vanart.

Befindes konfirmerede Børn, som af Fattigvæsenet have faaet Understøttelse, vanartige; eller de ikke ville antage Tjeneste, og beskæftige sig med noget gavnligt Arbeide; eller og de løbe af deres Tjeneste eller Lære: er Direktionen berettiget til at straffe dem tvende Gange paa den i 157 §, bestemte Maade. Men skulde denne Kevselse ikke virke deres Forbedring, og de oftere forsee sig, tiltales de, paa lovlig Maade, ved Stadens almindelige Politiret.

§. 141.

§. 141.

c) Børns borttagelse fra Pleieforældre.

Derksom Nogen, uden foregaaende Tilladelse fra Direktionen, understaaer sig at tage de af Fattigvæsenet udsatte Børn, fra de Pleieforældre, til hvis Omfarg de ere betroede, straffes den Skyldige, dersom den er indskreven Fattig, efter foregaaende 127 §., hvis ikke, da med at hensættes i Stadens Forbedringshus, i saadan Tid, som bemeldte §. bestemmer.

§. 142.

d) Mangel af Omhu for Syge paa Fortog og Gade.

Enhver Gaard eller Huseier (og naar denne ei selv boer i Huset, da den Leier, som boer nederst mod Fortoget) bør, under Straf af Bøder fra een til ti Rdlr., efter Sagens Beskaffenhed, være pligtig til, naar det maatte hælde, at et Mennecke, som er overfaldet af Sygdom, findes paa hans Fortog, eller uden for hans Hus, indtil Midten af Gaden, strax at indtage ham, og enten melde Tildragelsen for den Fattigforstander, som Huset hører under, paa det at den Syge uopholdeligen kan besørges afhentet, eller og selv besørge den Syge heubragt til nærmeste Barberstue, eller til det almindelige Hospital. I sidste Tilfælde bør han tillige, under samme Straf, melde Forstanderen den af ham giorte Foranstaltning. Vit han ikke af Meannesselighed selv udrede de Omkostninger, som han har høyt paa denne Transport, godtes

gjøres de ham af Fattigvæsenet, for saavidt de vare nødvendige og billige.

Skulde saadanne Personer findes paa Gaden om Natten, bør Bægterne strax henbringe dem til den nærmeste Barberstue, hvor der skal drages Omhu for dem, indtil de, efter Anmeldelse af Amtskirurgus til Distriktsforstanderen, kunne besørges afhentede.

Bægrer nærmeste Amtskirurgus sig ved at imodtage den Syge, eller at komme Nogen i saadant Tilfælde til Hielp, naar han kaldes dertil, bør han derfor bøde fra ti til tyve Rdlr.

Samme Straf bør Hyrekudske eller Bognmænd være undergivne, hvis de negte at befordre den Syge til vedkommende Sted. Derimod godtgøres dem Betaling af Fattigvæsenet, efter Taxten, hvis de samme forlange.

S. 143.

e) Hinder og Modstand imod Fattigvæsenets Bestyrere, eller Andre, som tilsee med den Fattige.

Drifter Nogen sig til, naar en Direktør, Fattigforstander, eller en ved Fattigvæsenet ansat Betjent, indfinder sig i et Hus, for at efterforske Betlere, eller undersøge de Personers Forsatning, Dpførsel, eller Flid, der enten have, eller attraae Understøtning fra Fattigvæsenet, at gjøre dem nogen Hinder eller Overlast, enten med Ord, saasom Trudsel, Skienden, eller Skielden, eller med Gierning, saasom Mod-

stand, Dørres Tillukkelse, eller nogen anden Fortræd, bør han straffes med Bøder fra ti til tyve Rdlr., eller og efter Omstændighederne med korporlig Straf i Fattigvæsenets Tvangshus, saafremt han er indskreven Fattig, men ellers i Stadens Forbedringshus.

Og paa det ingen skal undskyldte sig med Uvidenhed, skulle bemeldte Personer, naar Nødvendigheden kræver det, fremvise et Kort, hvorpaa Fattigvæsenets Segl, i Lak er aftrykket.

S. 144.

f) Skipperes Bægren imod at bortføre Fattige, m. v.

Bægrer nogen Skipper eller Færgemand sig ved, for billig Betaling at bortføre nogen udenbyes Fattig fra Kiøbenhavn, naar Direktionen derom lader ham annode, bør han erlægge det Dobbelte af hvad den Fattiges Transport til Skibets Lodseplads vilde kostet.

Skulde nogen Skipper eller Færgemand, vidende til Kiøbenhavn have indført nogen fremmed Betler, bør han bøde fra tyve til hundrede Rdlr.

Saa bør og den Skipper eller Færgemand, som bringer nogen til Staden, der ei har rigtigt Pas eller Afsted, bøde fra ti til halvtrediesindstyve Rdlr.

S. 145.

g) Tilforhandling af Fattigvæsenets Inventarier o. d.

Den som befindes at have kjøbt, imodtaget til Pant, eller paa anden Maade tilforhandlet sig af de Fattige, Seng, Sengeklæder, noget Klædningsstykke,

Arbejdsredskaber, Anvisningsfedler, eller Andet, som er givet eller laant dem af Fattigvæsenet, bør, foruden at levere det tilbage, bøde fra een til ti Rdlr.

De Klædningsstykker og andre Sager, som gives eller laanes til Fattige, skulle desaaarsag mærkes paa saadan Maade, som Fattigvæsenets Direktion vedtager, og nærmere offentlig bekendtgjør.

IX. Om Politi og Rettergangsmaade i Fattigvæsenets Sager.

§. 146.

Opbringelser. a. Hvo som er berettiget til at opbringe.

Det bør, som hidindtil, være det almindelige Politis Pligt, ved dets Betiente, og om Aftenen ved Vægterne, at opbringe de Betlere, som forekomme dem paa Gaden og offentlige Steder.

Men af Direktionen for Fattigvæsenet antages tillige saa mange Fattigfogder, som fornødent gjøres, til dagligen at gaac omkring, for at holde Staden, hvorunder, som forhen er meldt, ogsaa forstaaes dens Forstæder, ryddelig for Betlere.

End videre bør det og, som hidtil, være Skildvægternes Pligt, at holde Betlere fra Boldene, hvor dog ogsaa Fattigfogderne skulle have Ret at søge og paagribe dem, naar de der findes.

§. 147. b. Forfølgning ind i Huse.

Søger en Betler, for at undgaae Paagribelse, Tilflugt i Gaarde eller Huse, forlange Politibetjentene, eller Fattigfogderne, paa en beskeden og høflig Maade, af Verten eller andre Husets Bedøere, hos hvem de formode ham, at han maa vorde dem udleveret.

Regtøs det, forfølte de sig bort, uden at bruge Magt, men indgive til Politimesteren deres Rapport om det Foregaaende.

Under Sagens Forfølgning ved Politiretten, anses Rapporten, naar den beediges, for fuldt Beviis imod Bedømmede, for saavidt de, som have afgivet den, ere enige i at Forfølse er begaaet.

§. 148.

c. Anholdelse i Huse.

Anholder Nogen selv en Betler, i eller uden for sit Hus, og da forlanger ham afhentet af Politibetjente, eller af Fattigfogder, skulle de strax dertil være følgagtige. Om den saaledes Anholdte har betlet, bedømmes i Overensstemmelse med §. 126.

§. 149.

d. Fattigfogdernes Tegne.

De Fattigfogder, som Direktionen antager, skulle bære et Tegne, der kan vise, at de ere berettigede til at opbringe Betlere; hvilket Tegne de hver Gang, naar de paagribe en Betler, eller forlange ham udleveret,

leveret, bør forebise Betleren, og Enhver, som maatte tvivle om deres Ret til at opbringe, eller hindre dem i at efterkomme deres Pligt.

§. 150.

e. Hvorhen Betlere o. a. opbringes.

Betlere, saavel som de, der i Ord eller Gierning fornærme Politibetienterne, eller Fattigfogderne, naar de opbringe Betlere, bør henbringes til det Sted, hvor Politiretten for Fattigvæsenet holdes, og der heftes.

Dog, dersom Opbringerne finde det nødvendigt, maae de og kunne afleveres til Politiarresten, eller i nærmeste Søe- eller Landetatens Vagt, hvor Opbringerne opgive deres Navn, og hvor da de Opbragte holdes heftede, indtil Omstændighederne tillade, at de kunne føres derhen, hvor Politiretten for Fattigvæsenet holdes.

§. 151.

f. Opbringerens Ret til at forsvare sig.

Dersom Nogen, i hvo det er, sætter sig imod Politibetientene, eller Fattigfogderne, naar de opbringe Betlere, og da søge at tilføie dem Overlast, have disse Ret til at forsvare sig, og faaer Nogen derved Skade, staae Opbringerne ikke derfor til Ansvar.

Til at værge dem mod saadan Overlast, bør og Vagterne komme dem til Hielp.

§. 152.

§. 152.

Politiretten for Fattigvæsenet. a. Af hvem bestaaer.

For Fattigvæsenet skal være en egen Politiret, som træder i den hidtil værende Examinationskommissionens Sted, og bestaaer af den Assessor i Hof- og Stadsretten, som er Medlem af Fattigvæsenets Direktion, samt tvende andre Mænd, som, een igiennem hvert af de militære Kollegier, udnævnes, og som ikke maae være Medlemmer af Direktionen for Fattigvæsenet, eller Fattigforstandere, eller Betiente under Fattigvæsenet.

Assessoren bør, som Justitiarius i Retten, beramme Næts Holdelse, saa ofte det er nødvendigt, og imidlertid, i fornøden Fald, beslutte, og opheve Arrest for dem, som tiltales. Han bør og bestandig være nærværende i Retten, naar den holdes, for at styre Forhørene, og først at give sit Votum til Dommen, som affattes efter fleste Stemmene, og efter hans, saafremt alle tre ere forskiellige.

I Forfalds Tilfælde maa en anden Assessor af Hof- og Stadsretten møde for ham.

§. 153.

b. Hvilke Sager derunder henføre.

Politiretten for Fattigvæsenet undersøger og paadømmer:

- a) alle de Sager, som angaae Betleri;
- b) alle dem, som i Følge foranstaaende 134, 141 og 143de §, forfølges imod indskrevne Fattige,

eller

eller som fra Direktionen for Fattigvæsenet, i Overensstemmelse med den efterfølgende §. 157, dertil henvises.

End videre bør den

- e) i Tilfælde af, at Direktionen maatte finde Anledning til, at lade undersøge, eller og tillige paadømme, en og anden ved Fattigvæsenet ansat Betients Forhold i sit Embede, undersøge, og saafremt Direktionen forlanger det, tillige paadømme disse Sager, for saavidt de angaae Underbetiente, men alene optage Forhør, naar det er Overbetiente, som formentlig have tilfidesat Embedspligter,

Endeligen bør den og

- d) optage de præliminaire Forhør over opbragte Militære, som staae i Tjeneste ved Sø- eller Landetaten, naar nogen saadan gribes i Betleri, samt over de Personer, som, i Tilfælde af Betleres Opbringelse, maatte, saaledes som §. 134 ommelder, have fornærmet Opbringerne. Men med Udskrift af disse Forhør afgives de i Tjeneste staaende Militære til vedkommende Etat, for at dømmes ved sammes militære Ret, og de af Civiletaten, som have fornærmet Opbringerne, til Stadens Politimester, for at dømmes ved den almindelige Politiret.

Har den, som for Betleri er opbragt, selv fornærmet Opbringerne, og han dømmes ved Fattigvæsenets Politiret for at have betlet, dømmes han samme-
 steds tillige for Fornærmelsen imod Opbringerne, til
 Tvangshuset fra een til sex Maaneder. Trifindes
 han derimod for Betleri, henhører Sagen om For-
 nærmelsen, ikke under Paakiendelse ved denne Ret,
 med mindre den Sigtede er indskreven Fattig.

§. 154.

Alle Forseelser imod Fattigvæsenet, der ikke i den
 foregaaende 153de §. ere nævnte, som henhørende
 under Paatale ved Politiretten for Fattigvæsenet, og
 ikke, efter §. 157, afgjøres af Direktionen, undersø-
 ges, og paadømmes, ved den almindelige Politiret.

Alle Pengebøder, som i det Foregaaende ere be-
 nævnte, erlægges til Fattigvæsenets almindelige Kasse,
 og inddrives af Underfogden.

§. 155.

Procesmanden ved Fattigvæsenets Politiret.

Benægter den, som tiltales, enten for Betleri,
 eller for at have fornærmet Opbringerne, hvad enten
 disse ere Politibetiente, Fattigfogder, eller Bøgt, at
 have gjort sig skyldig i den paaklagede Forseelse, og
 intet andet Bevis kan tilveiebringes, maae tvende
 Opbringeres Rapport eller Vidnesbyrd, naar samme
 er overensstemmende, og af dem beediges, gielde som
 fuldt Bevis.

Det

Det skal ikke svække et Vidnes Troværdighed, at det selv opbragte Betleren, eller at det var Vidnet, han betlede af.

Processens Maade ved Fattigvæsenets Politivet bør i øvrigt være den samme, som er, eller maatte vorde befaleet, ved den almindelige Stadens Politivet. Saa bør og Assessoren holde sig den 25de og 26de §. i Forordningen af 29 Junii 1796 om Rettens vederlige og hurtige Pleie efterrettelig.

§. 156.

Appel.

Dersom Nogen, som er dømt ved Politiretten for Fattigvæsenet, deklarerer Appel, skal Udskrift af Forhør og Dom, uopholdeligen tilstilles Hof- og Stadsretten, som strax, og uden nogen videre Procedure, paa det nøieste skal giennemgaae Akten.

Befindes da Sagen fuldkommen oplyst, og den affagte Dom lovlig, tegnes, under Justitiarii Haand, paa Akten: den affagte Dom stadfæstes; men dersom den forandres, anføres Grundene derfor korteligen i Dommen, som enten paategnes Akten fra Politiretten for Fattigvæsenet, eller vedhæftes samme.

Naar derimod under Sagen skulde mangle nogen videre Oplysning, bør Hof- og Stadsretten, enten hiembise den til lovlignere Behandling, eller og selv tilveiebringe samme. I sidste Tilfælde kan den og

nærmere

nærmere afhøre den Tiltalte, og Andre, som kunne give nogen Forklaring.

Disse Sager bør være afgjorte ved Hof- og Stadsretten inden tre Dage, naar ikke særdeles og overordentlige Omstændigheder gjøre det umueligt, hvilke dog da skulle anføres paa Akten.

Det skal i øvrigt have sit Forblivende ved den i Hof- og Stadsretten affagte Dom, fra hvilken det ikke maa være nogen tilladt at appellere.

§. 157.

Direktionens Evangsbret.

For Forseelser, som ikke i det Foregaaende ere nævnte, men som dog stride imod den Orden og Sædelighed, som de Fattige, der nyde offentlig Understøttelse, bør iagttage, saasom Uhorsomhed og Trodsighed imod Forefatte, Drukkenskab, Uforligelighed, Modvillighed til Arbeide, slet Opførsel, af Forældre mod Børn, og af Børn imod Forældre, raa Materieliers skidesløse Behandling under Forarbeidningen, betroede Varers, eller Arbeidsbredskabers Forvandling, og anden, offentlig eller huslig, Worden eller Udyd, bemyndiges Direktionen til, istedet for Uddrag i Understøtning, hvilket lettelig torde lede til Betleri, at lade ved Distriktsdirektorerne og Forstanderne, ikke allene give alvorlige Formaninger, men ogsaa at bestemme og iværksætte Straffe, som bestaae i offentlige

lige Grettesættelser, Afbigter, eller Hensættelse i
Tvangs Arbeidshuset indtil i fire Uger.

Saadan Straf kan Direktionen, tvende Gange, for
Forseelse af forbemeldte Slags, lade anvende; men
gør den saaledes afstraffede sig tredie Gang, eller
oftere, deri skyldig, dømmes han af Politiretten for
Fattigvæsenet, til Straf som for igientaget Betleri;
hvoraf følger, at under den ved Politirettens Dom
affagte Straf, altid i disse Tilfælde er indbefattet en-
somt Fængsel for en vis Tid. Det samme gielder og,
naar Direktionen anden Gang, og for igientagen For-
seelse, hensætter nogen i Tvangshuset.

Two af Direktionens Medlemmer, eller to Di-
rektører og een Forstander, eller een Direkør og to For-
standere, kunne altid lovliggen bestemme, og lade exee-
quere de Straffe, til hvilke Direktionen, saaledes som
meldt, er bemyndiget. Straffene ere kun anvendelige
paa dem, som ved Fattigvæsenet faae Understøttelse,
og have fyldt deres femtende Aar.

For Børn under femten Aar anvendes de Rev-
sesser, som i Skolerne indføres, undtagen i Tilfælde
af ofte igientagen og særdeles Halsstarrighed, for hvil-
ken ogsaa Børn under femten Aar bør hensættes i
Tvangs-Arbeidshuset.

Paa det at ingen Fattig skal undskyldes sig med
Uvidenhed, meddeles Enhver, som ved Fattigvæsenet
har Understøttelse, en trykt Esterretning om de For-
seelser,

seelser, der kunne paadrage ham Straf, samt om
Straffene, som paadrages.

§. 158.

Udenbys Betlere. a. Hvorledes bortsendes.

Udenbys Betlere, indenlandske eller Udlen-
dinge, underrettes, naar de, efter 127de §, for Bet-
leri første Gang ere straffede, om den større Straf,
som de, ved oftere at betle, paadrage sig, og sendes
derefter, saa snart mueligt, ud af Staden: de indenland-
ske til det indenlandske Sted, hvor de senest have op-
holdt sig i tre Aar, eller hvis de ikke nogetsteds have
opholdt sig i saa lang Tid, til deres Fødested: de
Fremmede til det Sted uden for Kongens Riger og
Lande, som Politikommissionen finder beqvemst;
alt med mindre de kunne godtgjøre, at de paa anden
Maade, end ved at betle, kunne fortjene deres Op-
hold, i hvilket Fald de tillades her at forblive.

§. 159.

Foranstaltning, til at forekomme Betleri af udenbys Fattige.

Da det kunde indtræffe, at Nogen, som var kom-
men hertil i lovligt Værende, og med Udfigt til at er-
hverve sit Ophold, her kom i trykkende Omstændig-
heder, saa bør enhver saadan udenbys Fattig, lige
med de indenbys Fattige, i saa Fald antages, under
Fattigvæsenets Forsorg. Befindes han da at kunne
fortjene sit fulde Udkomme, gives ham Afgang til
saadan Fortjeneste, men er han ikke dertil i Stand,

for-

forsendes han, saaledes som i næst foregaaende §. er meldt, ud af Staden.

§. 160.

e. Jagragelse med fremmede Betlere.

Har en Udslænding betlet her i Staden, og han paa Grund heraf skulde straffes, og føres ud af Landet, men under Forhøret, som i den Henseende optages, vorder oplyst en eller anden Omstændighed, som kunde tale for ham til Formildelse, bør Politiretten for Fattigvæsenet, derom indberette til det kongelige danske Cancellie, som forestiller Sagen for Hans Majestæt.

§. 161.

d. Forsendelsesmaaden, og Omkostningerne derpaa.
 Udenbyes Fattige affendes til Bands, naar Leilighed dertil gives, og denne Forsendelsesmaade er den mindst bekostelige; i andet Fald overantvordes de til den Sognesfoged, som er Staden nærmest paa den Bei, der fører til den Fattiges Hiemsted, for ved ham at besørges landveis til næste Sognesfoged, og saaledes videre. Omkostningerne, som medgaae, ved Vortsendelse til Bands, eller til nærmeste Sognesfoged, udredes forskudsviis af Fattigvæsenets Kasse, men de erstattes samme af Stadens Politikasse; hvilket ogsaa gielder om de Omkostninger, som medgaae til Underholdning for fremmede Betlere, og for dem,

dem, der sigtes for at have fornærmet Opbringere, saalænge de tiltales, og i den Anledning ere heftede.

§. 162.

Dersom en udenbyes, men indenlandsk Betler, vidende fordølger Sandheden om det Sted, hvor han sidst opholdt sig i tre Aar, eller om sit Fødested, og han ved saadan urigtig Forklaring giver Anledning til, at han henføres til et Sted, hvor han ei hører hjemme, da skal Politimesteren der paa Stedet, dømme ham til nærmeste Lugthus, eller Forbedringshus, hvor saadant findes, fra eet til tre Aar, efter Omstændighederne. Saadan Dom kan Betleren appellere til den Ret, hvorhen, efter de paa ethvert Sted i Kongens Riger og Lande gieldende Anordninger, de Domme kunne appelleres, der dømme til Lugt- eller Forbedringshus for saadan Tid, som Dommeren har bestemt.

Om den Straf, der saaledes kan følge paa usandsfærdig Forklaring, advares Betleren i Forveien, naar han ved Fattigvæsenets Politiret forhøres.

X. Om Fattigvæsenets Indtægter, eller Indtægtskilder.

§. 163.

Indtægtskilder i Almindelighed.

De Indtægter og Indtægtskilder, som Fattigvæsenet, til dets betydelige Udgifter, har at anvende og benytte, ere enten,

1) Egne

- 1) Egne Eiendomme, eller
- 2) Offentlige Afgifter, eller
- 3) Frivillige Gaver, eller
- 4) Gødmete Bøder.

Hyortil endnu kunne henregnes: Fattiges Efterladenskaber, for saavidt samme tilfalde Fattigvæsenet.

S. 164.

Egne Eiendomme.

Som egne Eiendomme for Fattigvæsenet, under dets Direktionens umiddelbare og særskilte Bestyrelse, anses alle de Kapitaler, Renter, Grunde, Grundafgifter, Bygninger, Inventarier, Beholdninger, v. d., hvilke Magistraten, som Direktører for Fattigvæsenet, og Sognekommissionerne, efter de om samme hidtil værende Anordninger, have havt under Forvaltning og Ansvar. Samtlige disse Fattigvæsenets Eiendomme modtager Direktionen, fra de hidtil værende Bestyrere, efter derover forfattet Fortegnelse, føier dertil de Legater og andre Fonds, som til Fattigvæsenet, under dens Bestyrelse, allerede ere, eller herefter maatte vorde skænkede, og forvalter samme med de Rettigheder, det Ansvar, og de Forpligtelser, som Bestyrerne af deslige offentlige Midler paaligge. Det gielder følgerig ogsaa vunde Eiendomme, eller aarlige Tilskudde, som fra begge Militæretaterne, efter de derom trufne Afhandlinger, nu overgaae til disse Etaters, med det civile forenede Fattigvæsen.

§. 165.

Iblandt de Pligter, som paaaligge Direktionen i Henseende til nu varende eller tilkommende Stiftelser, Legater o. d. er ogsaa den: at Direktionen omhyggeligen vaager for, at de alle, og hver for sig, vedaligholdes og anvendes efter Stifternes eller Givernes Willie, og i Overensstemmelse med de Grundregler, som for Fattigvæsenet ere, eller vorde foreskrevne.

Hvad som er givet, eller gives til Fattige, uden bestemt Anvendelse, benyttes for Fattigvæsenet i Almindelighed, saaledes som Direktionen bestemmer.

Hvad som er givet, eller gives til bestemt Anvendelse, for nogen vis Indretning, eller for visse Personer under Fattigvæsenet, anvendes til det, som fastsat er.

Enhver Stiftelse eller Indretning under Fattigvæsenet, som har, eller faaer egne Kapitaler, eller andre Eiendeele, beholder dem for sig.

Er noget givet, eller gives til Arbeidshuse, Skoler, og deslige, for visse Sogne, skal saadant fortrinligen komme disse Sogners Fattige tilgode, endskiøndt Arbeidshusene, Skolerne og deslige, til desto mere Bequemhed, omdeles til Distrikter.

§. 166.

Offentlig Afgifter.

Som offentlige Afgifter til Fattigvæsenet vedblive a) det bemeldte Fattigvæsen ved hidtil væ-

rende Anordninger forsikrede Paalæg efter Grundtarten. b) De paabudne Afdrag: a. af civile Betientes Lønninger og Pensioner. b. Af Havnepenge ved Stadens Toldbod. c. Af Kortstemplingspenge. d. af Kjøbesummers Beløb, e. af Klasselotteriet, og f. af fremmede Kunstneres Fortieneste; hvortil endnu kommer de St. Hans Hospital fra visse Kirker tilslagne saa kaldte Pesthuspenge.

§. 167.

Afgift efter Grundtarten.

Afgiften til de Fattige efter Grundtarten, betales i Overensstemmelse med Plakaten af 13de August 1764, som vedbliver uforandret, og deles imellem Fattigvæsenets Hovedkasse, Stiftelsen for udsødte Børn, og Børnehuset, saaledes som nu er, eller her efter vorder bestemt.

§. 168.

Procent af Lønninger.

Afdraget af civile Betientes Lønninger og Pensioner, een pro Cento aarligen, indeholdes og afleveres som hidtil.

§. 169.

Andeel af Havnepenge.

De Fattiges Andeel af Havnepenge, som ere $\frac{1}{2}$ Deel af sammtes Beløb, afleveres fra Toldboden.

§. 171.

Kortafgift.

Det paabudne Afdrag af Kortstemplingspengene er een $\frac{1}{2}$ for hvert Spil Kort, som sælges her i Staden. Stempletpapirs-Forvalteren aflægges derfor Rigtighed til Fattigvæsenet.

§. 170.

Afgift ved Riøbslutninger.

Af alle faste Eiendomme, som høre under Riøbenhavn's Jurisdiktion, samt af Skibe, som i Riøb og Salg overdrages, skal, hvad enten det skeer ved offentlig Auktion, eller under Haanden, men af Løssøre, og Varer, kun naar de sælges ved Auktion, betales til de Fattige $\frac{1}{4}$ Procent, hvorfra ingen Undtagelse, hverken for oktroierede Kompagnier, offentlige Stiftelser, eller Andre, skal finde Sted. For faste Eiendommens Riøbesum betaler Riøberen det halve, og Sælgeren det halve af Afgiften, men af Løssøre udreder Sælgeren den alene. Førend et Skibe tinglyses, skal med Attest fra vedkommende Fattigvæsenets Kassierer godtgjøres, at Afgiften er betalt, og for Afgiften af de ved Auktion solgte Varer og Løssøre, skal enhver Inkassator aflægges Rede og Rigtighed til Auktionsdirektøerne, som aflevere Beløbet til Fattigvæsenets Hovedkasse, mod behørig Qvittering.

§. 172.

Afgifter af Klasselotteriet.

Afgiøsten af Klasselotteriet, som for nærværende Tid er deelt imellem Fattigvæsenet i Almindelighed, samt Dpføstringshuset og Børnehuset, saaledes: at Fattigvæsenet deraf faaer 18000 Rdlr., Dpføstringshuset 6000 Rdlr., og Børnehuset 1000 Rdlr., udbetales som forhen, til Fattigvæsenets Hovedkasse, hvorfra igien udtælles det, som andre Stiftelser deraf maatte kunne tilkomme.

§. 173.

Afgiøsten af fremmede Konstruere, og dødlige.

Naar Nogen faaer Tilladelse til, offentligent at lade sig see eller høre som Konstruer, eller at fremvise Sielendheder, Konstrueringer, og dødlige, af hvad Navn det maatte være, skal til de Fattiges Bedste betales 10 Procent af de Indtægter, han derved indkasserer, eller i Tilfælde at det skeer i Klubber eller private Huse, og om Fortienesten ikke kan erholdes Nished, en vis Sum, som Fattigvæsenets Direktion bestemmer. Ingen maa altsaa begynde med at lade sig saaledes see eller høre, førend han har meldt sig ved Direktionen.

§. 174.

Frisvillige Gaver.

Som frivillige Gaver ansees alt det, som Enhver, til Bedste for de Fattige, godvilligen og

god-

goddædigen giver; og da de forebemeldte Fattigvæsenets Indtægter ere aldeles utilstrækkelige, til at forsørge det store Antal Fattige, Hovedstaden indeholder, saa tvivles ikke om, at Stadens Indvaanere, enhver efter sin Evne, bidrager til at afhjælpe al saad. Nød, og derved tillige al virkelig Aarsag til Betleri.

§. 175.

Til at modtage de milde Gaver, som af Stadens Indvaaneres Gavnildhed med Grund kan forventes, aabnes i de hidtil varende Sognekollektors Sted, en almindelig Subskription distriktsviis. Til samme Dæmmed vedblive Indsamlingerne ved Tavler, Blokke og Bækkener, ligesom og ved Fattigbøffer, naar og hvor dertil er Leilighed.

§. 176.

Saa snart den nye Direktion har overtaget Bestyrelsen, og siden aarligen til de Tider, som findes de beqvemste, indbydes til Subskription for de Fattige; og for at giøre denne Subskription desto beqvemmere for Enhver, omdeles til alle i Staden bosatte Familier, uden Forstiel af Stand og Religion, trykte Subskriptionsblade, indrettede saaledes: at Enhver for sig, ikke alene Husfædre og Husmødre, men ogsaa Børn og Tjenestefolk, samt andre i Familien, eller hos dem Loggerende, kunne deri tegne, hvor

meget,

meget, og til hvilke Tider de ville give til de Fattige; og forventes det, at alle Husfædre og Husmødre, baade ved Ord og Exempel, ville opmuntre deres Børn og Husfolk til saadan Goddædighed. Disse Subskriptionsblade samles dernæst ved Fattigvæsenets Direktion, og efter den indkræves i sin Tid, det Enhver har tegnet sig for. Imod denne Subskription ophøre alle andre særskilte Kollektbøger for Stadens Fattige, ligesom og det Indvaanerne af det jødiske Religionsfund hidtil aarligen paalignede Kontingent.

§. 177.

b. Tavler.

De ved Tavler i Kirkerne, hidtil indsamlede Gaver for de Fattige, forbeholdes dem fremdeles, dog at naar, og for saavidt Menighederne, saaledes som allerede ved nogle er skeet, heller paa anden Maade end ved Tavlers Dmbæren under Kirketjenesten, ville see at tilveiebringe de Indtægter, som forhen ved Tavler indsamledes, Fattigvæsenets Direktion maa være bemyndiget til, at afhandle med vedkommende Kirkeforstandere om den Erstatning, som for Fattigvæsenet kan være fyldestgørende.

§. 178.

c. Bækkener ved Kirkerne. p. 179. ved
Foruden denne Indsamling af Tavlepenge, maa aarligen de tre Høitidsdage, første Juledag, Paaske-

dag

dag og Vintsedag, samt paa Nyaarsdag, almindelig Bededag og alle Helgens Dag, eller hvilke Dage Direktionen vælger i Stedet for disse, ved alle Stadsens Kirker udsættes Bækkener for det almindelige Fattigvæsen, hvorimod de hidtil udsatte Bækkener for christelige Fangers Indløsning, for Dpfostningshuset, og for andre enkelte Stiftelser under det almindelige Fattigvæsen, uophøre.

Hvad Erstatning Dpfostningshuset, eller andre særskilte Stiftelser under bemeldte almindelige Fattigvæsen, kan og bør gives, henhører til de indvortes Indretninger ved Fattigvæsenet, og bliver under sammes Bestemmelse at afgjøre. Dersom nogen af de Dage, som her ere nævnte, skulde ved Lov være bestemte til Bækkeners Udsættelse for andre Indretninger, forener Fattigvæsenets Direktion sig med Bedømmende om en anden Dag i dens Sted.

§. 179.

Fattigblokke. End videre gives ogsaa Direktionen Frihed til at vedligeholde, til Fordeel for Fattigvæsenet, de ved Kirkerne, og paa andre offentlige Steder, nedsatte faste Fattigblokke, ligesom og til at omflytte dem, eller at anbringe nye paa saadanne offentlige Steder, som af Mange seges, og hvor de formodes at kunne staae med Nytte for Diemedet, dog at naar gamle Blokke omflyttes, eller nye anbringes, det Fornødne om

Pladsen

Pladsen aftales med Bedkommende, som have over
 Grunden at sige. *§. 180.*
 Fattigbøsse. *§. 181.*
 Kjøbmænd og Mæglere har det hidtil været paa-
 lagt, ved Kjøbslutninger, samt ved Foreninger om
 Fragter eller andre Ting, at betænke de Fattige med
 nogen Gave, og til den Ende, for saavidt deslige
 Kjøbslutninger skee i deres Huse, at have der, hver
 sin Fattigbøsse, hvori Gaverne efterhaanden, under
 Fattigvæsenets Laas, kunne samles. Ligeledes har
 det været foreskrevet, at Fattigbøsser skulle holdes
 paa visse offentlige Steder, saasom ved Hof- og
 Stadsretten, Politiretten, Raadstuen, Toldboden,
 ved høitidelige Leiligheder, saasom Bryllupper, Sam-
 menkomster, eller for søgende Gæster i Berts- og
 Herbergerhuse, i Vinkieldere, The- og Kaffehuse,
 hos Kroholdere, Øltappere, og dem, der skienke
 Brændevin. Disse Forpligtelser forblive fremdeles.
 End videre bliver det Pligt for enhver bosat
 Familie, naar den, heller end at tegne sig for noget
 vist til bestemte Tider, vil give til ubestemte Tider,
 efter sin Leilighed, da at have en saadan Bøsse i sit
 Hus, for deri efterhaanden at indlægge.
 Men hvorvidt Nogen ellers, være sig Klubber og
 deslige Selskaber, eller private Familier, ville foruden
 at subscribere, anskaffe selv, eller lade sig fra Fattig-
 væsenet

væsenet give en Fattigbøsse, for deri ved Leiligheder at lade nedlægge, de Fattige til Bedste, hvad for godt findes, dette beroer paa de frivillige Foreninger, som imellem Direktionen og Bedkommende kunde træffes. Til enhver af deslige Fattigbøsser har Fattigvæsenet sin Nøgle, og Direktionen besørger, at Belebte af enhver afhentes til de Lider, soat nærmere bestemmes, og at det antegnes og føres til Indtægt saaledes, at det kan worde vitteligt, hvad enhver Bøsse for etz hvert Sted indbringer.

For at Brudebøssen ikke glemmes ved Bielser, i eller uden for Staden, drager den Præst, som forretter Bielsen, Omsorg.

S. 181. om Indtægt for Fattigvæsenet ved Koncerter.

Den Frihed, Sognekommisionerne have havt til at opføre Koncerter, for derved at tilveiebringe en Indtægt for Fattigvæsenet, beholder Direktionen, og det overdrages til den at besørge samme i Kirkerne, eller paa andre offentlige Steder, saa ofte, og saaledes, som den finder det meest værdigt, og til Dets medet nyttigt.

S. 182.

g. Skuespil til Indtægt for Fattigvæsenet.

Til Indtægt for Staden's Fattigvæsen tilstædes ogsaa, at eet Skuespil aarligen maa gives. Om Tiden forener Fattigvæsenets Direktion sig med Direktionen for Skuespillene.

§. 183.

h. Andre Gaver til Fattige. a. Enkelte Gaver for en Tid.
 Naar Nogen ellers vil goddædigen give noget til
 Stadens Fattige i Almindelighed, eller til nogle, eller
 til enkelte af samme i Særdeleshed, være sig i Penge
 eller Varer, og han i den Henseende vil henvende sig
 til Fattigvæsenets Bestyrelse, staaer det ham frit for,
 at betroe sin Gave til Direktionen, eller til hvilken af
 Fattigvæsenets Direktører, eller Forstandere, eller
 Stiftelsernes Betiente, som han finder for godt; og
 den som modtager samme, er pligtig, ufortøvet at
 anmelder det til Indførelse i offentlig Tidende.

Har Giveren tilkiendegivet, hvorledes han ønsker
 det uddeelt, skal hans Ønske werde opfyldt, saafremt
 det ikke strider imod de Grundsætninger, som Fattig-
 væsenet ere foreskrevne, i hvilket Fald det overlades
 til ham at bestemme sin Gave paa anden Maade.
 Har han derimod ikke fastsat noget om Uddelingen,
 tages Gaven til Indtægt for Fattigvæsenet i Almin-
 delighed, og anvendes efter Direktionens bedste Skien-
 nende.

Som Afvigelse fra Fattigvæsenets Grundregler,
 skal det i saa Fald dog ikke ansees, om Nogen vil have
 saadan Gave uddeelt over den Understøtning, Fattig-
 væsenet giver, og uden Afkortning i det, een eller an-
 den Fattig dersfra erholder. Heller ikke skal det være
 Nogen formeent, selv eller ved andre, uden for Fattig-
 væsenet

væsenet at give Understøtning, eller Tillæg til Understøtning, til hvilken eller hvilke Fattige han selv vælger, kun at intet gives til Betlende.

Overdrager Nogen til en anden, som er uden for Fattigvæsenet, at uddeele sin Gave, og han ikke opgiver den eller de Fattige, der skulle tage Deel deri, bør den, til hvem Uddeelingen er anbeforet, henvende sig til Fattigvæsenets Forsørgelseskommission, og med den overlægge, samt enigen med den beslutte, hvem Gaven kan og bør tilkomme, hvorefter det staaer til ham, om han selv vil uddeele den.

§. 184.

Bøder.

Alle Bøder, som ved Lov, Løngsartikler eller Vedtægter, ere bestemte for Fattige i Almindelighed, tilfalde, og afgives til Fattigvæsenets Hovedkasse, og anvendes blandt de øvrige Indtægter, efter Direktionens Bestemmelse.

§. 185.

Fattiges Efterladenskaber.

Enhver, som ved Fattigvæsenet har nydt Almisse, eller anden ordentlig eller overordentlig Understøtning, skal være pligtig, saafremt hans Willkaar dertil forbedres, eller saavidt hans Efterladenskab tilstrækker, at erstatte Fattigvæsenet det, han derfra har oppebaaret.

Naar

Naar en saadan Fattig dør, og hans Efterlædendskab udbringes til mere end Erstatningens Beløb, deles det Overskydende imellem den Afdødes Arvinger, naar disse ere Egtefælle, Børn, eller Livsarvinger, Fader og Moder, Sødsfænde, for saavidt de, eller deres Børn i deres Sted, arve tilligemed Moder.

Men findes ingen dem saa nær beslægtede, arver Fattigvæsenet det, som er over Erstatningen, og fritages i dette Tilfælde for alle paa Skiftet anvendte Omkostninger, samt for den ved Forordningen af 14de September 1792 paabudne kollateral Afgift.

Alle Skifter efter Fattige forvaltes af den almindelige Skifteret.

S. 186.

Skulde i øvrigt nogen Indtægt eller Indtægtskilde være Fattigvæsenet forsikret, da skal samme, ligesom enhver anden hidtil havt Rettighed, om den end ikke her er nævnet, vedblive uforkrænket.

XI. Om Forbindelsen imellem det egentlige Fattigvæsen og andre Goddædigheds Stiftelser.

S. 187.

I det Foregaaende er nævnet om to Slags milde Stiftelser, nemlig Frederiks Hospital, og visse Fattige eller Friskoler, hvilke, skiondt de gandske, eller tildeles have Niemed tilfældes med Fattigvæsenet, dog
ved

ved Fundatser ere henlagte under særskilte Direktioner. Men da der ere endnu andre Stiftelser af lige Slags, saasom Baisenhuset, Povel Fichtels Hospital, det Getreueriske og andre Legater, saa bør ogsaa samtlige disse, og alle andre Stiftelser og Legater for Fattige, de være offentlige eller private, af Stifteren overladte til Dorighedens, eller til andre Embedsmænds, eller private Mænds Bestyrelse, stedse staae i nøie Forbindelse med det almindelige Fattigvæsen, og enigen med samme virke til det fælleds Niemed, saaledes:

- a) Alt for saavidt Fattigdom, enten alene, eller i Forening med andre Egenheder, skal efter Stifterens Billie, give Udgang til deslige Stiftelser og Legater, skal Enhver her af Staden, som søger samme, for at kunde antages dertil, fremlægge Attest om Fattigdom fra Fattigvæsenets Direktion, hvilken Attest ikke udstædes, førend den Søgendes Trang er undersøgt paa den i 21de §. Lit. b bestemte Maade.
- b) Alt ved de Vacancer, som til bemeldte Stiftelser eller Legater for Fattige indtræffe, bør Fattigvæsenets Direktion og give dem af de den bekiendte Fattige, som den anseer mest trængende og værdige, og efter vedkommende Fundats berettigte, af hvilke eller andre, de vedkommende Stiftelsers eller Legaters Bestyrere, efter den dem

give

givne Ret, og efter de fra Fattigvæsenet med-
deelte Attester allene, eller efter egen Undersøg-
ning tillige, vælge hvem de bedst synes.

c) At om alle de Personer, som nu ere antagne, eller
herefter antages, til deslige Stiftelser, bør til
Fattigvæsenets Direktion aarligen gives fornø-
den Underretning i alfabetaisk Orden, og med
Anførsel af enhver fulde Navn og Bopæl,
paa det at ingen Fattig, som har anden offentlig
Understøttelse, skal fra Fattigvæsenet kunne til-
vende sig ufornødent Tillæg.

Med disse Stiftelser og Legater, samt deres Mid-
ler og sammes Anvendelse, har Fattigvæsenets Direk-
tion sig i øvrigt ikke at befatte.

XII. Om andre Benaadninger, som vedblive
at være Fattigvæsenet forbeholdte.

§. 188.

Frihed. a. for Skattepenge af Grunde og Bygninger.

Alle Grunde og Bygninger, som Fattigvæsenet
nu eier, eller herefter maatte komme til at eie, skulle,
naar de bestemmes og benyttes til Fattiges Forsør-
gelse, være fri for al Slags Afgift og Paalæg, sæd-
vanlige eller usædvanlige, ligesom og for alle Slags
borgerlige Lyngder,

§. 189.

b. for $\frac{1}{4}$ Procento Skat.

Alle Fattigvæsenets Kapitaler frietages for $\frac{1}{2}$ Procento Skattens Erløggelse.

§. 190.

c. for Extraskat.

Alle Hospitalslemmer, saavelsom andre indskrevne Fattige, der nyde Understøttelse til nødtsfædig Udkomme af Fattigvæsenet, skulle, saalænge saadan Understøttelse gives, være fritagne for at betale Extraskat for sig og sine.

§. 191.

d. for stemplet Papis, Rettens Gebühr, o. s. v.

Fattigvæsenet i Almindelighed, saavelsom enhver derunder henhørende Stiftelse, og enhver indskreven Fattig, skal være fri for at bruge stemplet Papis i alle de Forhandlinger, i eller uden for Rettergang, hvor saadant Papis Brug ellers er foreskrevet, og alle Breve, Bevisligheder og andre Dokumenter, som i Følge heraf paa ustemplet Papis udstædes, ansees og antages, som om de paa stemplet Papis vare udstædte; og ligesom der af Dyrigheden i disse Sager, naar de staae for Retten, skal bestikkes en Prokurator, til at udføre dem uden Betaling, saa skulle og alle Domme, Forretninger og Dokumenter meddeles beskrevne paa ustemplet Papis, og uden Betaling til Rettens Betiente, eller Andre, som de forlanges af.

Saa

Saa skal og Kongens Foged og Underfogden, i alle slige Sager giøre Eksekution uden Betaling.

§. 192.

Fattigvæsenets Direktion maa, naar den finder det for godt, ved dets Betiente lade holde Auktion over det, som ved Fattigvæsenet forarbeides, uden dertil at bruge, eller betale, de beskikkede Auktionsdirektører. Skulde ellers paa sammes Begne sælges eller kjøbes noget, fritages det for alle Auktions Omkostninger, for saavidt det efter Lovene kunde tilkomme Fattigvæsenet som Sælger eller Kjøber at betale dem.

§. 193.

Det til forlods Betaling af Erstatningen.

I Tilfælde at Noget, som haver nydt Understøtning af Fattigvæsenet, sagsøges til at give Erstatning, eller og Fattigvæsenet derom nedlægger Paastand paa Skifte, skal Attest fra Direktionen, om hvormeget den oppebaarene Understøttelse beløber sig til, være fuldt Bevis for Fordringen, som gives forlods Betaling for alt andet Krav.

§. 194.

Bøders Anmeldelse for Direktionen.

Alle Jurisdiktioner og Kommissarier skulle, naar de Fattige noget vorder tillagt i Bøder efter assagte Domme, eller i Gaver ved Testament, og i andre Tilfælde, anmeldte det for Direktionen, saasnart de ere blevne vidende om saadan Indtægt for Fattigvæsenet,

paa

paa det at Direktionen kan vide i Tide at søge de Fattiges Løb og Bedste. Forsømme de det, bør de erstatte Fattigvæsenet det derved forvoldte Tab.

§. 195.

Bøders Afsoning.

De som ere dømt i Bøder til Fattigvæsenet, eller nogen det tilhørende Stiftelse, skulle udrede, eller afsones samme, uagtet Dommen maatte have overstaaet Fatalia appellationis.

§. 196.

Frihed til at arbejde for Fattigvæsenet.

Fattigvæsenet maa til alt Slags Haandværksarbejde, som til dets eget Brug udfordres, betiene sig af hvem det finder for godt, i dets Tieneste at antage, enten de ere indskrevne i Laug eller ei, naar de imidlertid ikke arbejde for nogen Anden.

§. 197.

Frihed til Bagning og Brygning.

Den Ret, Fattigvæsenet hidtil har havt, til for egen Regning at lade bage Brød og brygge Øl, for Fattige i dets Stiftelser, maa fremdeles være det forbeholdt.

§. 198.

Fri Jord for afdøde Fattige.

Naar Nogen, der har Understøttelse ved Fattigvæsenet, dør, og han ikke har indsat i Ligkasse, skal ham gives fri Jord og Jordspaaakastelse.

M m

§. 199.

§. 199.

Fattigvæsenets Ret i Henseende til dets Regnskabsbetiente.

De af Fattigvæsenets Betiente, som staae for Regnskab, skulle i Henseende til Regnskabsvæsenet ansees som kongelige Regnskabsførere, og Fattigvæsenet have samme prioriterede Ret til bemeldte dets Betientes Midler og Effekter, som den kongelige Kasse har til sine Betientes, hvorfor de ikke maa sælge eller pantsætte deres Eiendomme, uden Direktionens Tilladelse.

§. 200.

Frihed for Direktører og Forstandere.

De borgerlige Medlemmer i Direktionen, saavel som Fattigforstanderne, fritages, saalænge de vedblive deres Embede, for alle Byens Forretninger, og personelle borgerlige Besværinger. Ligeledes fritages de, saafremt de selv ønske det, fra borgerlig Militærtieneste, ikke alene i den Tid, de, som meldt, forestaae saadant Embede, men ogsaa derefter for bestandig, naar de have tient som Direktører eller Forstandere ved Fattigvæsenet i sex Aar.

§. 201.

Befordring for Læger og Skolelærere.

Naar Læger og Skolelærere have tient vel ved Fattigvæsenet i fire Aar, skal saadan deres Tieneste, i Tilfælde at de søge anden Befordring, under lige Omstændigheder med andre, altid komme i Betragtning, som en vigtig Grund for dem til Befordring.

XIII. Om Regnskabs Kasse og Revisionsvæsenet.

§. 202.

Orden m. v. i Regnskabsvæsenet.

Direktionen indretter dets hele Regnskabs Kasse og Revisionsvæsen saaledes, at den fornødne Orden og Nøiagtighed forenes med den mueligste Simpeltid i Form, og Sparksomhed i Lønning.

§. 203.

Hovedkasse.

Alle Fattigvæsenets Indtægter samles til een Hovedkasse, og alle dets Udgifter bestrides af samme Hovedkasse. Ingen Indtægt imodtages, og ingen Udgift udtæles, uden efter behørig Indtægts- og Udgiftsbordre.

§. 204.

Alle Indtægter, som direkte til Hovedkassen kunne indbetales, og alle Udgifter, som til deres endelige Bestemmelse kunne direkte fra Hovedkassen udtæles, anvises til, og fra samme, uden at gaae igiennem flere Hænder.

§. 205.

Indtægter derimod af det Slags, som ved Andre end Kassereren maae indsamles i smaa Summer, afleveres af Indsamleren til Hovedkassen, med skriftlig Designation eller Anmeldelse, hvorefter de tages til Indtægt.

Udgifter, som fra Hovedkassen, i samlede Summer udgives, for siden ved Andre at uddeles i mindre Summer, saasom til Almisse i milde Stiftelser, til Arbeidsløn i Arbeidshuse, Skoler, og desl., udtalles imod Qvitteringer fra Bedkommende, som Uddelingen i de mindre Dele anbetroes, og som derover føre særskilt Regnskab under Hovedregnskabet.

§. 207.

Kassereren.

Til at forestaae Hovedkassens Indtællinger og Udtællinger, og til at føre Hoved-Kasseregnskabet, samt til at varetage de øvrige Forretninger, som ved Kassevæsenet kunde foresfalde, har Fattigvæsenet sin lønede Kasserer.

Til løbende Udgifter betroes Kassereren en Kasse, hvis høieste Sum bestemmes, og i Forhold til hvilken han stiller Kaution. De større Pengebeholdninger indsættes, indtil de bruges, paa Folio i Banken, eller glemmes, tilligemed Fattigvæsenets Obligationer og deslige Dokumenter, i en særskilt Kasse med tre orskællige Laase, til hvilken tvende af de Direktionsmedlemmer, som forestaae Kassevæsenet, samt Kassereren have hver sin Nøgel. Saa ofte noget indtages eller udtages, skulle de alle være tilstede. Har nogen af bemeldte Direktionsmedlemmer Forfald, betroer han sin Nøgel til en anden af Direktøerne, som ingen

Nøgel

Nøgel ellers har. Hvad som indlægges, eller udtages, antegnes, og bevidnes af alle tre Tilstædeværende.

§. 208.

Bogholder-Kontor.

For at kontrollere Kassebøgerne, og at ordne alle Indtægter og Udgifter til sine Kontoer, samt at samle og bevare de Underretninger, som om Fattigvæsenets Forfatning i det Hele, til alle Tider behøves, indrettes et Hoved-Bogholderkontor, som forestaaes af en lønnet Bogholder, hvor især iagttages:

- a) At paa særskilte Kontoer indføres Fattigvæsenets og ethvert Hospitals, Skoles, og andres Stiftelsers Fonds, Eiendomme o. s. v. med alle de Forandringer, som dermed efterhaanden foregaae.
- b) At Indtægt og Udgift af Pengesummer anføres, hver til sin Konto; til hvilken Ende alle Indtægts Anmeldelser og Anvisninger forevises og paategnes i Bogholderkontoret, førend de gaae til Kassereren, ligesom og alle Qvitteringer, fra Kassen og til Kassen, maae forevises for Bogholderen, og paategnes af ham til Bevis, at fornøden Underretning for Hovedbogen er tagen.
- c) At en Hoved-Mandtalzbog holdes over alle Stadsens Fattige uden for de faste Pladse i offentlige Stiftelser, hvori enhver's Navn, Alder, Fødested, Bopæl, den ham bevilgede Understøttelse, m. v. saaledes indføres og anmærkes, at til enhver

hver Tid kan strax findes, hvad man om enhver Fattig vil vide, for saavidt han staaer i Forhold til Fattigvæsenet.

§. 209.

Lister, m. m. som føres udenfor Kasserer og Bogholderkontoret.

Imod at Penge- og Regnskabsvæsenet, saa meget mueligt, concentreres til Kasserer- og Bogholderkontorerne, bør alle de, som i øvrigt have med Bestyrelsen at bestille, saasom Direktionen, Kommissio-
nerne, Direktører og Forstandere, hver i sit Fag, fritages for Indtællinger og Udtællinger af Penge, samt for den Regnskabsføring, Kontrol, Kautions Stillelse, Revision, m. v. som med vel ordnet offentlig Pengevæsen altid er forbundet; hvorimod dem vil paalægges at føre de Optegnelser, og afgive de Lister, som enhver behøver til Underretning for sig, eller som maa samles til Bogholderkontoret, for der at lægges til Grund for Bogføringen.

§. 210.

Secretariatsforretninger.

Secretariatsforretninger, saavidt disse finde Sted, forbindes for først med Bogholderkontorets, i hvilket Kontor ogsaa alle Secretariatsdokumenter og Protokoller holdes i Orden.

§. 211.

Almisse-Uddeling.

Almisse-Uddelingen sker paa offentlige Steder, som dertil nærmere anvises, paa een eller visse Dage
om

om Ugen, ved Kassereren eller hans Fuldmægtig, til
Oversærelse af een Distriktsdirektor og fire Forstan-
dere, som paasee, at enhver Fattig under sin Ret.

Kassererens Udtællings-Lister affattes med lø-
bende No. efter Bogholderiets generale Mandtalsbog,
og til Bevis for Kassereren, attesterer den overværende
Direktor og de overværende Forstandere Udtællingens
Rigtighed.

§. 212.

Saabel Bogholderen, som Kassereren, afflutte
deres Bøger hvert Uge, og hvert Kvartal, og afgive
derefter behørig Uge- og Kvartals-ekstrakter. Det
samme gielder og dem, som under Hovedregnskabet
føre de mindre Regnskaber.

§. 213.

Regnskab for Varer.

Den samme Orden, som holdes med Penge-Ind-
tægt og Udgift, bør ogsaa anvendes, naar og hvor
Regnskab holdes over Varer, saasom Klæder, raa
Materialier til Forarbeidning, Arbeidshusenes for-
arbeidede Varer, og deslige.

§. 214.

Revisionen.

For Regnskabsvæsenet affattes, til Lættelse baade
for Bogføringen og for Revisionen, trykte Schemata
og Blanketter, overalt, hvor disse kunne finde Sted,

og ved denne, saavel som ved al anden mekanisk Indretning, tages, saa meget mueligt, Hensyn til, at Revisionen kan umiddelbar, og uden Henstand, følge Bogføringen, paa det at efter hvert Aars Slutning, ufortøvet kan have den Visshed om Pengesæsenets Forsatning, som en vel ordnet Revision giver.

§. 215.

Offentlig Regnskab.

Det skal være Direktionen paalagt som Pligt, aarligen at bekiendtgjøre ved Trykken en omstændelig Ballance over Fattigvæsenets Indtægter og Udgifter, og ved denne, samt andre rigtige og gavnlige Oplysninger, fra Tid til anden at underrette alle og enhver om Fattigvæsenets Tilstand, og om Virkningerne, som i dets forskjellige Grene, under den nye Bestyrelse ere sporede.

I Planen §. 6. a. læses efter Oekonomie og Kommercekollegium og begge militære Kollegier.